

รายงานฉบับสมบูรณ์

โครงการ “การศึกษาเพื่อเตรียมการทางวิชาการสำหรับการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์สังคมน่าอยู่
แบบองค์รวมของจังหวัดเชียงใหม่ โดยประยุกต์ใช้กระบวนการวิจัยเพื่อการพัฒนาพื้นที่”

โดย ดร.สิทธิณัฐ ประพุทธนิตินสาร และคณะ

พฤษภาคม 2554

รายงานฉบับสมบูรณ์

โครงการ “การศึกษาเพื่อเตรียมการทางวิชาการสำหรับการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์สังคมน่าอยู่
แบบองค์รวมของจังหวัดเชียงใหม่ โดยประยุกต์ใช้กระบวนการวิจัยเพื่อการพัฒนาพื้นที่”

ผู้วิจัย

ดร.สิทธิณัฐ ประพุทธนิตินสาร และคณะ

สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
(ความเห็นในรายงานนี้เป็นของผู้วิจัย สกว.ไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยเสมอไป)

สารบัญ

หน้า

ส่วนที่ 1	ผลการดำเนินงานโครงการเตรียมการทางวิชาการเพื่อขับเคลื่อน ยุทธศาสตร์ สังคมน่าอยู่แบบองค์รวมเชิงจังหวัดเชียงใหม่ โดยประยุกต์ใช้กระบวนการวิจัย เพื่อการพัฒนาพื้นที่	1
1.	ความเป็นมาของการดำเนินงาน	1
2.	การดำเนินงานและผลการดำเนินงานที่ผ่านมา	1
2.1	การเตรียมการและความเป็นไปได้ในระดับจังหวัด	2
2.2	การเตรียมการและความเป็นไปได้ในทางวิชาการ	7
ส่วนที่ 2	โครงการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์สังคมน่าอยู่แบบองค์รวมของจังหวัดเชียงใหม่ โดยประยุกต์ใช้กระบวนการวิจัยเพื่อการพัฒนาพื้นที่	12
1.	หลักการและเหตุผล	12
2.	วัตถุประสงค์หลักของโครงการ	17
3.	ทบทวนสถานการณ์และองค์ความรู้เกี่ยวกับกระบวนการวิจัยเพื่อพัฒนา พื้นที่	17
3.1	แนวคิดและหลักการของกระบวนการวิจัยเพื่อพัฒนาพื้นที่	18
3.2	พื้นที่ในการดำเนินงานของกระบวนการวิจัยและพัฒนาเชิงพื้นที่	20
3.3	จุดเริ่มต้นและทิศทางกระบวนการวิจัยและพัฒนาเชิงพื้นที่	21
3.4	กลไกและระบบการดำเนินงานโครงการวิจัยและพัฒนาเชิงพื้นที่	23
3.5	แบบแผนการดำเนินงานโครงการวิจัยและพัฒนาเชิงพื้นที่	24
3.6	ความยั่งยืน การขยายผลและปัจจัยหรือเงื่อนไขที่นำไปสู่ความสำเร็จ หรือล้มเหลวของโครงการ	25
4.	แนวคิด หลักการและแนวปฏิบัติของโครงการฯ	27
ก)	พื้นที่	27
ข)	กลไกการดำเนินงาน	27
ค)	การใช้ข้อมูล/ ข้อเท็จจริง	28
ง)	กระบวนการดำเนินงาน	29
จ)	การขับเคลื่อน	30
ฉ)	ข้อจำกัดและการลดข้อจำกัดเพื่อความยั่งยืน	32

สารบัญ

	หน้า
5. การคัดเลือกพื้นที่ดำเนินงานของโครงการ	34
5.1 แนวคิด/ข้อพิจารณาในการคัดเลือกพื้นที่	34
5.2 ข้อมูลที่ใช้เป็นเกณฑ์ในการพิจารณาคัดเลือกพื้นที่เป้าหมาย (ระดับตำบล) ในการวิจัย	35
5.3 การจัดแบ่งประเภทพื้นที่	36
5.4 จุดแข็ง/ความโดดเด่นของพื้นที่วิจัย	38
5.5 พื้นที่เป้าหมายในการดำเนินงานในระยะต่อไป	41
6. ขั้นตอนและแผนการดำเนินงาน	41
6.1 ขั้นตอนและแผนการดำเนินงาน	41
6.2 ระยะเวลาการดำเนินงาน	54
7. งบประมาณ	55
7.1 งบประมาณโครงการ	55
7.2 รายละเอียดงบประมาณ	56
8. เอกสารอ้างอิง	71
<u>ส่วนที่ 3 ภาคผนวก</u>	72

ผลการดำเนินงาน

โครงการเตรียมการทางวิชาการเพื่อขับเคลื่อนยุทธศาสตร์สังคมน่าอยู่แบบองค์รวมของ จังหวัดเชียงใหม่ โดยประยุกต์ใช้กระบวนการวิจัยเพื่อการพัฒนาพื้นที่

1. ความเป็นมาของการดำเนินงาน

ตามที่คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ได้รับการสนับสนุนจากทางสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ให้ดำเนินการ “โครงการเตรียมการทางวิชาการเพื่อขับเคลื่อนยุทธศาสตร์สังคมน่าอยู่แบบองค์รวมของจังหวัดเชียงใหม่ โดยประยุกต์ใช้กระบวนการวิจัยเพื่อการพัฒนาพื้นที่” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาแนวทางในการปฏิบัติที่จะบูรณาการการวิจัยเพื่อการพัฒนาพื้นที่ (Area-Base Collaborative Research) เข้าสู่โครงการขับเคลื่อนสังคมน่าอยู่แบบองค์รวมโดยบูรณาการเครือข่ายองค์กรของจังหวัดเชียงใหม่ ในพื้นที่นำร่อง 2) เพื่อสังเคราะห์ความรู้ กลไก และการจัดการที่มีอยู่จากการวิจัยเพื่อพัฒนาพื้นที่ สู่การนำไปใช้ในโครงการขับเคลื่อนสังคมน่าอยู่แบบองค์รวมของจังหวัดเชียงใหม่ 3) เพื่อเพิ่มศักยภาพในการวิจัยเพื่อพัฒนาพื้นที่ ให้กับทีมวิจัยประกอบไปด้วย ทีมวิจัยจังหวัดเชียงใหม่ ทีมวิจัยในพื้นที่ นักวิชาการ และเครือข่ายภาคประชาชน โดยมีระยะเวลาในการดำเนินการรวมทั้งสิ้นประมาณ 6 เดือน (สิงหาคม 53- มกราคม 54) และเป็นส่วนหนึ่งของการขับเคลื่อนดำเนินงานภายใต้โครงการ Social Quality / Sustainability Platform ซึ่งผลการดำเนินงานสามารถสรุปได้ดังนี้คือ

2. การดำเนินงานและผลการดำเนินงานที่ผ่านมา

การดำเนินงานเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าวข้างต้น ทาง ดร.สิทธิณัฐ ประพุทธนิติสาร คณบดีคณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ซึ่งเป็นหัวหน้าโครงการฯ ได้มีโอกาสเข้าเป็นส่วนหนึ่งของคณะกรรมการบริหารงานจังหวัดแบบบูรณาการ เพื่อพิจารณาแผนพัฒนาจังหวัดเชียงใหม่ 4 ปี (พ.ศ. 2554-2557) และได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งคณะกรรมการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดเชียงใหม่ (กลุ่มภารกิจสังคม) และได้รับเลือกจากที่ประชุมให้ดำรงตำแหน่งประธานคณะกรรมการกลุ่มภารกิจสังคม(ลงวันที่ 4 มิถุนายน พ.ศ. 2552) ดังกล่าวตั้งแต่ในปี พ.ศ. 2552 เป็นต้นมา ตามนโยบายทางจังหวัดเชียงใหม่ได้เตรียมดำเนินการเชิงรุกในการพัฒนาที่สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 (พ.ศ.2550 – 2554) และเป็นไปตามนโยบายรัฐบาล (พ.ศ.2552 – 2554) คือ

- 1) ยุทธศาสตร์การปรับโครงสร้างเศรษฐกิจให้สมดุลและยั่งยืน ตามแผนการสร้าง ความมั่งคั่งอย่างยั่งยืนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงใน**กลุ่มภารกิจเศรษฐกิจ**
- 2) ยุทธศาสตร์ที่การพัฒนาคุณภาพคนและสังคมสู่สังคมแห่งภูมิปัญญาและการ เรียนรู้ที่มีนโยบายสังคมและคุณภาพชีวิต ตามแผนการสร้างสังคมอยู่เป็นสุขใน**กลุ่มภารกิจด้าน สังคม**
- 3) ยุทธศาสตร์การพัฒนารฐานความหลากหลายทางชีวภาพและความมั่งคั่งของฐาน ทรัพยากร คุณภาพสิ่งแวดล้อมและพลังงานสะอาดใน**กลุ่มภารกิจด้านทรัพยากรสิ่งแวดล้อม**
- 4) ยุทธศาสตร์ความเข้มแข็งของชุมชนและสังคมเป็นฐานที่มั่นคงของประเทศที่มี ปัญหาความมั่นคงของรัฐ ตามแผนการสร้างความมั่นคงปลอดภัยและความสงบสุขใน**กลุ่มภารกิจ ด้านความมั่นคง**
- 5) ยุทธศาสตร์การเสริมสร้างธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการประเทศ ที่มีนโยบาย การการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี ใน**กลุ่มภารกิจด้านการบริหารการจัดการ**

ดังนั้นทางโครงการฯ เห็นว่าช่องทางดังกล่าวน่าจะเป็นโอกาสที่ดีหากจะเข้าไปขับเคลื่อน ดำเนินการตามกลไกดังกล่าว ในการเตรียมการเพื่อการขับเคลื่อนสังคมน่าอยู่แบบองค์รวม ซึ่งมี แนวทางการดำเนินงานและผลการดำเนินงานในสองส่วนสำคัญดังนี้คือ

2.1 การเตรียมการและความเป็นไปได้ในระดับจังหวัด

ทางโครงการฯ และ ดร. สิทธิรัฐ ประพุกนิตินสาร ได้มีการนำเอาแนวคิดของ กระบวนการวิจัยเพื่อพัฒนาพื้นที่ (ABC) เข้าไปขับเคลื่อนการดำเนินงานของกลุ่มภารกิจสังคม รวมถึงการประยุกต์ใช้ในการบูรณาการดำเนินงานเพื่อให้เป็นไปตามแผนพัฒนาจังหวัดเชียงใหม่ 4 ปี (พ.ศ. 2554 – 2557) รวมทั้งการเชิญเอาผู้มีประสบการณ์เกี่ยวกับแนวคิดและการดำเนินงานและ การประยุกต์ใช้กระบวนการ ABC มานำเสนอให้คณะกรรมการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การพัฒนา จังหวัดใหม่ (กลุ่มภารกิจด้านสังคม) ได้รับทราบและทำความเข้าใจแนวคิดและแนวทางปฏิบัติ ร่วมกัน (ดังรายละเอียดตามตารางที่ 1 การจัดเวทีประชุมสัมมนา) ภายใต้งบประมาณ 3 ประการ ด้วยกันคือ

ประการแรก การพัฒนาตามแนวทางดังกล่าว ต้องมีโจทย์ของการพัฒนามาจากพื้นที่ หรือ มาจากในชุมชน และต้องเป็นปัญหาหรือความต้องการที่แท้จริง โดยจะต้องหยิบเอาปัญหาหรือความ ต้องการที่เป็นความสำคัญเร่งด่วนของแต่ละพื้นที่ขึ้นมาขับเคลื่อนในลักษณะที่เป็นองค์รวมไม่แยก ส่วน

ประการที่สอง จะต้องมีการสร้างกลไกความร่วมมือและการขับเคลื่อนดำเนินการตั้งแต่ ระดับชุมชน ตำบล อำเภอและจังหวัด

ประการที่สาม ต้องให้มีการบูรณาการระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่เป็นทั้งการบูรณาการแผนงาน กิจกรรม งบประมาณ มีการสนับสนุนทั้งในเชิงวิชาการ กระบวนการ เครื่องมือ งบประมาณ ตามแผนงานโครงการและกิจกรรมต่างๆ

การดำเนินงานตามแนวทางดังกล่าวข้างต้น ภายใต้คณะกรรมการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การพัฒนาลุ่มน้ำโขง (กลุ่มภารกิจด้านสังคม) ที่ประกอบไปด้วย หน่วยงานและเจ้าหน้าที่ภาครัฐที่ดำเนินการพัฒนาตามกลุ่มภารกิจสังคม หน่วยงานและองค์กรพัฒนาเอกชน ฝ่ายวิชาการ รวมทั้งตัวแทนภาคประชาชน จึงได้ร่วม เสนอความคิดเห็น วิเคราะห์จุดอ่อนจุดแข็ง และโอกาส จนได้แผนงานภายใต้วิสัยทัศน์ “สังคมน่าอยู่” และมีประเด็นยุทธศาสตร์ “ส่งเสริมครอบครัวและชุมชนให้อยู่ดีมีสุข บนพื้นฐานศาสนา วัฒนธรรม และการบูรณาการเครือข่าย” จนเกิดเป็นแผนงาน **“โครงการขับเคลื่อนสังคมน่าอยู่แบบองค์รวม จังหวัดเชียงใหม่”** ของกลุ่มยุทธศาสตร์ด้านภารกิจสังคม จังหวัดเชียงใหม่ โดยนำเอากระบวนการวิจัยเพื่อพัฒนาพื้นที่ไปประยุกต์ใช้ ภายใต้ยุทธศาสตร์ตามแผนพัฒนาลุ่มน้ำโขง 4 ปี (พ.ศ. 2554–2557) จนได้แผนยุทธศาสตร์ที่มีศักยภาพสูงมาก และสามารถที่จะเกิดผลจากการดำเนินงานไปสู่การปรับเปลี่ยนในเชิงนโยบายอย่างเป็นรูปธรรม โดยใช้แผนยุทธศาสตร์เป็นกรอบในการดำเนินงาน

ซึ่งแผนการดำเนินการดังกล่าวเป็นการเตรียมความพร้อมทั้งในเรื่องกลไกดำเนินงาน ซึ่งอย่างน้อยตัวชี้วัดความสำเร็จของการดำเนินงาน ต้องใช้ระยะเวลาอย่างน้อย 3 ปี ด้วยกัน การขับเคลื่อนดังกล่าวจึงจะสามารถเดินได้ด้วยตนเองอย่างเป็นรูปธรรม (ซึ่งการดำเนินงานตามโครงการนี้ ได้รับความเห็นชอบและยอมรับจากสภาพัฒน์ฯ ภาคเหนือ ระบุว่าเป็นโครงการหรือแผนงานที่มีการบูรณาการตามแนวทางคณะกรรมการบริหารงานจังหวัดแบบบูรณาการ (ก.บ.จ.) ที่มีสมบูรณที่สุดในกลุ่มภารกิจตามยุทธศาสตร์จังหวัดเชียงใหม่)

ตารางที่ 1 การประชุมและการจัดเวทีสัมมนายุทธศาสตร์การพัฒนาลุ่มน้ำโขง (กลุ่มภารกิจสังคม)

การประชุม	วันที่	เนื้อหาและรายละเอียด
การประชุมคณะกรรมการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การพัฒนาลุ่มน้ำโขง (กลุ่มภารกิจสังคม)	9 มิถุนายน 2552	เพื่อคัดเลือกประธานกรรมการและกำหนดแนวทางการดำเนินงานของกลุ่มภารกิจด้านสังคมของจังหวัดเชียงใหม่
การประชุมการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การพัฒนาลุ่มน้ำโขง	29 มิถุนายน 2552	การประชุมร่วมกันระหว่างคณะกรรมการที่ปรึกษากลุ่มภารกิจ ประธานและเลขานุการกลุ่มภารกิจทุกด้าน

ตารางที่ 1 (ต่อ) การประชุมและการจัดเวทีสัมมนายุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดเชียงใหม่ (กลุ่มภารกิจสังคม)

การประชุม	วันที่	เนื้อหาและรายละเอียด
การสัมมนาเชิงปฏิบัติการ “การจัดทำแผนพัฒนาจังหวัด เชียงใหม่ 4 ปี (พ.ศ. 2554- 2557)”	13 สิงหาคม 2552	เพื่อให้ “ร่างแผนพัฒนาจังหวัดเชียงใหม่ 4 ปี (พ.ศ. 2554-2557)” มีความชัดเจนสมบูรณ์ และเพื่อพิจารณากำหนดตัวชี้วัด ค่าเป้าหมาย และแผนงาน/ โครงการในระยะเวลา 4 ปี (พ.ศ. 2554-2557)
การประชุมคณะกรรมการ บริหารงานจังหวัดแบบบูรณา การ (ก.บ.จ.)	31 สิงหาคม 2552	เพื่อพิจารณาแผนพัฒนาจังหวัดเชียงใหม่ 4 ปี (พ.ศ. 2554-2557)
การประชุมคณะกรรมการ ขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การ พัฒนาจังหวัดเชียงใหม่	13 มกราคม 2553	-การนำเสนอแนวทางการขับเคลื่อนสังคมน่า อยู่แบบองค์รวม ของกลุ่มภารกิจด้านสังคม
การประชุมคณะกรรมการ ขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การ พัฒนาจังหวัดเชียงใหม่ (กลุ่ม ภารกิจสังคม) ประจำเดือน มกราคม 2553	19 มกราคม 2553	- การจัดทำแผนปฏิบัติการแก้ไขปัญหาและ การพัฒนาสังคมจังหวัดเชียงใหม่ ประจำปี 2553 - แนวทางการขับเคลื่อนสังคมน่าอยู่แบบองค์ รวม สำหรับปีงบประมาณ 2553
การประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อ เตรียมการจัดทำแผนปฏิบัติ ราชการจังหวัดเชียงใหม่ ประจำปีงบประมาณ 2555	25-26 มีนาคม 2553	- โครงสร้างและกระบวนการในการวางแผน พัฒนาจังหวัด - แนวคิด หลักการ และแนวทางการปฏิบัติ ในการจัดทำแผนปฏิบัติราชการจังหวัด เชียงใหม่ ประจำปีงบประมาณ 2555 - การบูรณาการยุทธศาสตร์การพัฒนา จังหวัดของกลุ่มภารกิจด้านเศรษฐกิจ สังคม ความมั่นคงและการบริหารจัดการ

ตารางที่ 1 (ต่อ) การประชุมและการจัดเวทีสัมมนายุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดเชียงใหม่ (กลุ่มภารกิจสังคม)

การประชุม	วันที่	เนื้อหาและรายละเอียด
การประชุมคณะกรรมการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดเชียงใหม่ (กลุ่มภารกิจสังคม) ประจำเดือนมีนาคม 2553	23 มีนาคม 2553	- การบูรณาการแผนงานโครงการระหว่างกลุ่มภารกิจตามแนวทางของจังหวัดเชียงใหม่ - แนวทางการขับเคลื่อนสังคมน่าอยู่แบบองค์รวม สำหรับปีงบประมาณ 2553 - แนวทางการดำเนินงานของกลุ่มภารกิจสังคม ในการบูรณาการข้อมูลทุนทางสังคมและแผนที่ทุนทางสังคม
การประชุมคณะกรรมการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดเชียงใหม่ (กลุ่มภารกิจสังคม) ประจำเดือนมีนาคม 2553	26 เมษายน 2553	- การใช้มิติทางศาสนาและวัฒนธรรมในการสร้างสมานฉันท์ในชุมชน - แนวทางการขับเคลื่อนสังคมน่าอยู่แบบองค์รวม สำหรับปีงบประมาณ 2553 - แนวทางการดำเนินงานของกลุ่มภารกิจสังคม ในการบูรณาการข้อมูลทุนทางสังคมและแผนที่ทุนทางสังคม รวมทั้งการพัฒนาไปสู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์
การประชุมคณะกรรมการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดเชียงใหม่ (กลุ่มภารกิจสังคม) ประจำเดือนพฤษภาคม 2553	25 พฤษภาคม 2553 ห้องประชุมเชิงคำ โรงแรมเซ็นทารา ดวงตะวัน เชียงใหม่	- เพื่อทราบแผนปฏิบัติการประจำปีของจังหวัดเชียงใหม่ ปีงบประมาณ 2555 - ผลการจัดทำร่างแผนบูรณาการยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดเชียงใหม่ของทุกกลุ่มภารกิจ - ผลการดำเนินงานเพื่อแก้ไขปัญหาสังคมตามแผนปฏิบัติการแก้ไขปัญหาและการพัฒนาสังคมจังหวัดเชียงใหม่ - การบูรณาการแผนงานโครงการ ตามแผนปฏิบัติการฯ จังหวัดเชียงใหม่ ประจำปี 2554 ในส่วนของกลุ่มภารกิจสังคม

ตารางที่ 1 (ต่อ) การประชุมและการจัดเวทีสัมมนายุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดเชียงใหม่ (กลุ่มภารกิจสังคม)

การประชุม	วันที่	เนื้อหาและรายละเอียด
		- แนวทางการขับเคลื่อนสังคมน่าอยู่แบบองค์รวม สำหรับปีงบประมาณ 2553 - แนวทางการดำเนินงานของกลุ่มภารกิจสังคม ในการบูรณาการข้อมูลทุนทางสังคมและแผนที่ทุนทางสังคม รวมทั้งการพัฒนาไปสู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์
การประชุมคณะกรรมการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดเชียงใหม่ (กลุ่มภารกิจสังคม)	9 มิถุนายน 2553	- แนวทางการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัด ด้านสังคม ของจังหวัดเชียงใหม่ (วิเคราะห์สภาพปัญหาระยะเร่งด่วน ปานกลาง และระยะยาวและข้อเสนอแนะในการดำเนินงาน) - แนวทางการดำเนินงานวาระการนำมิติสังคมวัฒนธรรม มาใช้ในการสร้างความสมานฉันท์ของคนในจังหวัด (สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดเชียงใหม่)
การประชุมคณะกรรมการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดเชียงใหม่ (กลุ่มภารกิจสังคม) ประจำเดือนมิถุนายน 2553	24 มิถุนายน 2553	- แนวทางการขับเคลื่อนสังคมน่าอยู่แบบองค์รวม สำหรับปีงบประมาณ 2553 - แนวทางการดำเนินงานของกลุ่มภารกิจสังคม ในการบูรณาการข้อมูลทุนทางสังคมและแผนที่ทุนทางสังคม
การประชุมคณะกรรมการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดเชียงใหม่ (กลุ่มภารกิจสังคม) ประจำเดือนกรกฎาคม 2553	30 กรกฎาคม 2553	- การบูรณาการแผนงานโครงการ ตามแผนปฏิบัติการฯ จังหวัดเชียงใหม่ ประจำปี 2555 ในส่วนของกลุ่มภารกิจสังคม - แนวทางการขับเคลื่อนสังคมน่าอยู่แบบองค์รวม สำหรับปีงบประมาณ 2553 - แนวทางการดำเนินงานของกลุ่มภารกิจสังคม ในการบูรณาการข้อมูลทุนทางสังคมและแผนที่ทุนทางสังคม

2.2 การเตรียมการและความเป็นไปได้ในทางวิชาการ

ความต่อเนื่องและชัดเจนของการดำเนินงานมากขึ้นเมื่อได้รับงบประมาณสนับสนุนจากทางสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) เป็นจำนวน 300,000 บาท จึงได้มีการเตรียมการและศึกษาความเป็นไปได้ทางวิชาการ รวมทั้งแนวคิด กลไกและแนวทางปฏิบัติในการดำเนินการขับเคลื่อนสังคมน่าอยู่แบบองค์รวมของจังหวัดเชียงใหม่ โดยมีขั้นตอนการดำเนินงานและผลการดำเนินงานดังนี้คือ

2.2.1 การทำการค้นคว้ารวบรวมองค์ความรู้เกี่ยวกับกระบวนการ ABC การถอดบทเรียนและประสบการณ์การดำเนินงาน ABC ที่ผ่านมาในแต่ละพื้นที่ โดยทำการรวบรวมจากแหล่งต่างๆ เข้าสู่การสังเคราะห์องค์ประกอบและเงื่อนไขแห่งความสำเร็จและความล้มเหลวของการดำเนินงานในแต่ละพื้นที่ซึ่งมีความแตกต่างกัน (ซึ่งแนวทางดังกล่าวจะถูกนำไปพูดคุยในเวทีของคณะกรรมการขับเคลื่อนฯ กลุ่มภารกิจสังคมที่ดำเนินการในทุก ๆ เดือน เพื่อแลกเปลี่ยนแสดงความคิดเห็นและปรับไปตามเงื่อนไขและบริบทของแต่ละพื้นที่ รวมทั้งกลไกที่มีอยู่ จนนำไปสู่แนวทางที่เป็นรูปธรรมของจังหวัดเชียงใหม่)

โดยขั้นตอนพบว่าการประยุกต์ใช้การวิจัยเพื่อพัฒนาพื้นที่ (ABC) จะอยู่บนฐานการพัฒนาที่เน้นการเอาพื้นที่ หรือโจทย์ปัญหาในพื้นที่เป็นตัวตั้ง เน้นการพัฒนาที่เป็นการ “จุดระเบิดจากภายใน” ของชุมชนและอาศัยมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่าง ๆ เน้นการบูรณาการในเรื่องแผน คน งบประมาณ และกิจกรรม ที่เชื่อมโยงตั้งแต่ระดับพื้นที่ / ตำบล/ อำเภอ/ จังหวัด ซึ่งล้วนเป็นลักษณะการดำเนินงานทั่วไปของการวิจัยเพื่อพัฒนาพื้นที่ตามแนวทางของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) แต่อย่างไรก็ตามการประยุกต์ใช้ในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ จำเป็นจะต้องมีการประยุกต์ให้เกิดความเหมาะสมของความแตกต่างและเงื่อนไขของบริบทพื้นที่ และเป็นการเสริมจุดแข็ง แก้ไขจุดอ่อนเพื่อเสริมสร้างศักยภาพของการประยุกต์ใช้ให้เกิดความเหมาะสมสอดคล้องและเกิดรูปธรรมมากที่สุด เนื่องมาจากเหตุผลและเงื่อนไขสำคัญ 2 ประการสำคัญคือ

ก) จังหวัดเชียงใหม่เป็นจังหวัดใหญ่ และเป็นจังหวัดศูนย์กลางของภูมิภาคที่มีลักษณะการบริหารจัดการตามกลไกระบบราชการ ที่มีหน่วยงานในส่วนหนึ่งของระบบ ราชการจำนวนมาก ที่มีทั้งในส่วนของภูมิภาค ส่วนกลางและท้องถิ่น รวมทั้งองค์กรพัฒนาเอกชน ซึ่งต่างเข้าไปขับเคลื่อนและดำเนินการด้านการพัฒนาแบบแยกส่วนแยกพื้นที่จำนวนมาก ดังนั้นการพัฒนาและการขับเคลื่อนในลักษณะของการบูรณาการจำเป็นจะต้องเข้าไปเกี่ยวข้องกับกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย หรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องดำเนินการในการพัฒนาหลายฝ่ายด้วยกัน

ข) ลักษณะทางกายภาพและนิเวศของพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ มีความหลากหลายและซับซ้อนทั้งในมิติทางกายภาพพื้นที่ (พื้นที่สูง พื้นที่ชนบท พื้นที่เขตเมือง/กึ่งเมือง) รวมทั้งมิติทางสังคมและวัฒนธรรม (คนเมือง/ กลุ่มชาติพันธุ์) ที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันระหว่างวิถีชีวิต วิธีการผลิต การประกอบอาชีพ การใช้ประโยชน์และการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในแต่ละพื้นที่

2.2.2 ทำการลงพื้นที่ ศึกษาความเป็นไปได้ของแต่ละพื้นที่ที่คาดว่าจะจะเป็นพื้นที่ดำเนินการต้นแบบให้ครอบคลุมลักษณะและความแตกต่างทางภูมิสังคมและนิเวศของจังหวัดเชียงใหม่ โดยการคัดเลือกพื้นที่นั้นเป็นการคัดเลือกร่วมกันระหว่างทีมงานและคณะกรรมการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดเชียงใหม่ (กลุ่มภารกิจด้านสังคม) โดยพิจารณาร่วมกันถึงพื้นที่ที่มีศักยภาพในการขับเคลื่อนมีต้นทุนทั้งทางสังคม และวัฒนธรรม ทุนทางทรัพยากรต่างๆ รวมทั้งเครือข่ายความร่วมมือขององค์กรหน่วยงานและจัดตั้งคณะทำงานประสานงานในแต่ละพื้นที่เพื่อดำเนินการ ซึ่งได้ข้อสรุปในการดำเนินงาน ดังนี้คือ

กลุ่ม	พื้นที่
1) พื้นที่เมือง/ พื้นที่กึ่งเมือง	ต.วัดเกต อ.เมือง
	ต.ท่ากว้าง อ.สารภี
	ต.เชิงดอย อ.ดอยสะเก็ด
2) พื้นที่ชนบท/ พื้นที่เกษตร	ต.บ้านกลาง อ.สันป่าตอง
	ต.แม่ป๋ม อ.พร้าว
	ต.แม่ข่า อ.ฝาง
3) พื้นที่สูง/ ชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์	ต.บ้านจันทร์ อ.กัลยาณิวัฒนา
	ต.ห้วยแก้ว กิ่ง อ.แม่ออน
	ต.ดอยแก้ว อ.จอมทอง

และได้มีการจัดตั้งคณะทำงานที่รับผิดชอบประสานงานในแต่ละพื้นที่ ดังนี้คือ

2.2.1 คณะทำงานประสานงานพื้นที่เมือง / พื้นที่กึ่งเมือง ประกอบไปด้วย

ผู้ประสานงานหลัก - สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดเชียงใหม่ สำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดเชียงใหม่

ผู้ประสานงานร่วม - ศูนย์ปฏิบัติการภาคเหนือ สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน สำนักงานแรงงานจังหวัดเชียงใหม่ เทศบาลนครเชียงใหม่ เครือข่ายสมัชชาสุขภาพจังหวัดเชียงใหม่ สมาคมโรงเรียนเอกชนจังหวัดเชียงใหม่ มูลนิธิเกื้ออรุณ

2.2.2 คณะทำงานประสานงานพื้นที่ชนบท / พื้นที่เกษตร ประกอบไปด้วย

ผู้ประสานงานหลัก – สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเชียงใหม่ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดเชียงใหม่

ผู้ประสานงานร่วม – สำนักงานสวัสดิการและคุ้มครองแรงงานจังหวัดเชียงใหม่ สำนักงานประกันสังคมจังหวัดเชียงใหม่ สมาพันธ์แรงงานรัฐวิสาหกิจภาคเหนือ

2.2.3 คณะทำงานประสานงานพื้นที่สูง/ กลุ่มชาติพันธุ์ ประกอบไปด้วย

ผู้ประสานงานหลัก – คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่เขต 1

ผู้ประสานงานร่วม – คณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่ สำนักงานการศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดเชียงใหม่ สำนักงานจัดหางานจังหวัดเชียงใหม่ ศูนย์พัฒนาฝีมือแรงงานจังหวัดเชียงใหม่ องค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่

หลังจากที่กำหนดทีมคณะทำงานใน 3 กลุ่มพื้นที่ ได้มีการลงพื้นที่เบื้องต้น ซึ่งขั้นตอนการลงพื้นที่ในครั้งแรกของคณะทำงานทั้ง 3 ทีม เพื่อทำการพูดคุยเบื้องต้นทำความเข้าใจร่วมกันถึงแนวคิดและแนวปฏิบัติในเบื้องต้น และสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้คนที่อยู่ในพื้นที่คณะทำงานทั้ง 3 ทีมได้ทำการรวบรวมข้อมูลที่หน่วยงานมีอยู่ ข้อมูลทุติยภูมิ เพื่อเตรียมความพร้อมก่อนการลงพื้นที่

และนำไปสู่แนวทางปฏิบัติอีกประการคือ การเข้าไปสร้างกลไกคณะทำงานระดับพื้นที่ คัดเลือกบุคคลหรือกลุ่มเป้าหมายสำคัญที่เป็น (Key Person) หรือคลังสมอง (Brain Bank) ในพื้นที่ เช่น อบต. ที่เก่ง ๆ พ่อหลวง ประธานชุมชนครูที่มีจิตอาสา อสม. หรือแกนนำชุมชนตามธรรมชาติที่มีความรู้ความสามารถและศักยภาพในการขับเคลื่อนดำเนินการ โดยทำการพิจารณาคัดเลือก จำนวน 4-5 คนและทำการประสานนัดหมายบุคคลเพื่อทำการจัดเวทีพบปะพูดคุยทำความเข้าใจระดับพื้นที่ และเตรียมความพร้อมในการขับเคลื่อนโครงการฯ ในพื้นที่ต้นแบบและเป็นหัวใจสำคัญของการดำเนินงานที่จะเกิดผลสำเร็จอย่างแท้จริง (โดยการลงพื้นที่ในครั้งแรกจะมีทีมวิชาการ จากทางคณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เข้าร่วมในทุกพื้นที่)

2.2.3 การบูรณาการแนวคิด และพื้นที่ที่คัดเลือกให้เข้าสู่แนวทางปฏิบัติ ให้มีแผนการดำเนินงานในแต่ละพื้นที่อย่างเป็นรูปธรรม ดังนั้นหน่วยงานที่รับผิดชอบและดำเนินการในแต่ละพื้นที่ จำเป็นจะต้องมีแนวทางปฏิบัติที่สามารถลงลึกไปถึงรายละเอียดอย่างแท้จริง และต้องเป็นความเข้าใจและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ดังนั้นโครงการฯ จึงได้มีการเตรียมการดังนี้คือ

1) คู่มือในการดำเนินงานในแต่ละขั้นตอน และวิธีปฏิบัติอย่างละเอียดในกระบวนการดำเนินงานของแต่ละทีมในการปฏิบัติงานแต่ละพื้นที่

2) เครื่องมือที่จะใช้ในการปฏิบัติงาน เทคนิคและวิธีการในการใช้เครื่องมือต่าง ๆ ในแต่ละขั้นตอน รวมถึงปัจจัยและเงื่อนไขที่จะนำมาถึงความสำเร็จหรือล้มเหลวของการใช้เครื่องมือในการปฏิบัติงานต่าง ๆ

ซึ่งก่อนการลงพื้นที่ปฏิบัติงานจริง คณะทำงานทั้ง 3 ทีมจะต้องมีการจัดเวทีประชุมกลุ่มร่วมกันเพื่อทำความเข้าใจถึงรายละเอียดขั้นตอนการดำเนินงาน กระบวนการ เทคนิคและวิธีการใช้เครื่องมือต่าง ๆ เพื่อเตรียมความพร้อมและสร้างความเข้าใจที่ตรงกัน

ดังนั้นในขั้นตอนต่อไป เมื่อเกิดการเตรียมความพร้อมในแต่ละส่วนต่าง ๆ ดังกล่าว กลไกการขับเคลื่อนที่จะเกิดศักยภาพและประสิทธิภาพในการดำเนินงานสูงสุด จะต้องขับเคลื่อนกลไกและแนวทางปฏิบัติที่มีความพร้อมและลงตัวที่สุดนั้นจะต้องประกอบไปด้วย

1) กลไกการขับเคลื่อนตามแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาลำปางจังหวัดเชียงใหม่ ตามปีงบประมาณ 2554 และ 2555 (ซึ่งจะมีความต่อเนื่องและโอกาสความเป็นไปได้สูงที่จะได้งบประมาณถึงปีงบประมาณ 2556) ซึ่งเป็นงบประมาณดำเนินการขับเคลื่อนตามยุทธศาสตร์ที่เป็นรูปธรรมชัดเจน และได้รับการอนุมัติ จะถูกใช้ขับเคลื่อนในการดำเนินงานตามกิจกรรมของกลไกสนับสนุนระดับจังหวัด (คณะกรรมการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การพัฒนาลำปางจังหวัดเชียงใหม่ (กลุ่มภารกิจสังคม))

2) การขับเคลื่อนในส่วนขององค์ความรู้ กระบวนการ รวมทั้งเทคนิคและเครื่องมือในการดำเนินงานในระดับพื้นที่ต่าง ๆ รวมตลอดถึงการถอดบทเรียนทางวิชาการซึ่งปฏิบัติตามแผนยุทธศาสตร์ไม่สามารถเข้าไปจัดการได้ครอบคลุมหรือตอบสนอง รวมทั้งข้อจำกัดในการปฏิบัติงานและการเบิกจ่ายของหน่วยราชการ จึงจำเป็นต้องอาศัยการสนับสนุนทั้งในแง่ขององค์ความรู้ เครื่องมืองบประมาณในแง่ของการดำเนินการในกระบวนการต่าง ๆ ตามแผนงานของแต่ละพื้นที่ โดยการสนับสนุนจากทางสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ตาม ข้อเสนอ “โครงการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์สังคมน่าอยู่แบบองค์รวมของจังหวัดเชียงใหม่ โดยประยุกต์ใช้กระบวนการวิจัยเพื่อการพัฒนาพื้นที่” เข้าไปช่วยเหลือให้เกิดการขับเคลื่อนในแนวทางปฏิบัติ (รายละเอียดปรากฏในรายงานฉบับสมบูรณ์ “โครงการการศึกษาเพื่อเตรียมการทางวิชาการสำหรับการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์สังคมน่าอยู่แบบองค์รวมของจังหวัดเชียงใหม่ โดยประยุกต์ใช้กระบวนการวิจัยเพื่อการพัฒนาพื้นที่” ที่นำเสนอในเดือนมกราคม 2554)

อย่างไรก็ตามการดำเนินงานดังกล่าวจะดำเนินการอย่างเข้มข้นในปี 2554 ซึ่งเป็นปีแรกของการดำเนินงานเท่านั้น (จึงจำเป็นต้องคัดเลือกพื้นที่ที่มีศักยภาพสูงในด้านต่าง ๆ) ในปีถัดไปการขยายผลจากพื้นที่ต้นแบบทั้ง 9 พื้นที่ไปสู่พื้นที่ขยายผลในปี 2555 จะอาศัยการขยายผลตามธรรมชาติและตามเครือข่ายทางสังคม ซึ่งอาจมีการดำเนินงานในปี 2555 โดยมุ่งเป้าที่การดำเนินงานพื้นที่ 50%

และการดำเนินงานเครือข่าย 50% และในปี 2556 มุ่งเป้าที่การดำเนินงานพื้นที่ 25% และการดำเนินงานเครือข่าย 75% ตามลำดับ)

ตารางที่ 1 การประชุมและการจัดเวทีสัมมนายุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดเชียงใหม่ (กลุ่มภารกิจ สังคม)

การประชุม	วันที่	เนื้อหาและรายละเอียด
การประชุมเชิงปฏิบัติการจัดทำแผนปฏิบัติราชการประจำปีของจังหวัดเชียงใหม่ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2555	26-27 สิงหาคม 2553 ห้องประชุมเชียงดาว โรงแรมเซ็นทารา ดวตตะวัน เชียงใหม่	- โครงร่าง Project Idea และการเชื่อมโยงโครงการตามยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดเชียงใหม่ของกลุ่มภารกิจ - การบูรณาการโครงการตามยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัด ตามกลุ่มภารกิจ 5 กลุ่มภารกิจ - กำหนดพื้นที่ดำเนินการขับเคลื่อนสังคมน่าอยู่แบบองค์รวมร่วมกัน 9 พื้นที่
ประชุมคณะกรรมการขับเคลื่อนการพัฒนาจังหวัดเชียงใหม่ ประจำเดือนกันยายน 2553	7 กันยายน 2553 ณ โรงแรมเซ็นทารา ดวตตะวัน เชียงใหม่	- การนำเสนอการประยุกต์ใช้ ABC ในการพัฒนาพื้นที่ระดับจังหวัด - ประชุมเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในระดับพื้นที่และประสานงานกับเครือข่ายในพื้นที่เพื่อความร่วมมือประสิทธิภาพในการทำงานในระดับพื้นที่
ประชุมคณะกรรมการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดเชียงใหม่ (กลุ่มภารกิจสังคม) ประจำเดือนพฤศจิกายน 2553	30 พฤศจิกายน 2553 ณ ห้องประชุม 4 ชั้น 4 ศาลากลางจังหวัดเชียงใหม่	- โครงสร้างคณะกรรมการฯ และรูปแบบการขับเคลื่อนงานของกลุ่มภารกิจด้านสังคม - ความคืบหน้าการดำเนินการโครงการขับเคลื่อนสังคมน่าอยู่แบบองค์รวม ปี 2554
ประชุมคณะกรรมการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดเชียงใหม่ (กลุ่มภารกิจสังคม) ประจำเดือนมกราคม 2554	31 มกราคม 2554 ณ ห้องประชุม 4 ชั้น 4 ศาลากลางจังหวัดเชียงใหม่	- รายงานความคืบหน้าการดำเนินการตามโครงการพัฒนาจังหวัดเชียงใหม่ ปี 2554 - แนวทางการขับเคลื่อนสังคมน่าอยู่แบบองค์รวม - ร่างประกาศจังหวัดเชียงใหม่ เรื่อง แต่งตั้งคณะทำงานบริหารโครงการขับเคลื่อนสังคมน่าอยู่แบบองค์รวม

โครงการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์สังคมน่าอยู่แบบองค์รวมของจังหวัดเชียงใหม่ โดยประยุกต์ใช้กระบวนการวิจัยเพื่อการพัฒนาพื้นที่

1. หลักการและเหตุผล

ตั้งแต่เริ่มมีการใช้แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 1 พ.ศ. (2504-2509) เป็นเครื่องมือนำทางในการพัฒนาประเทศไทย โดยมุ่งพัฒนาด้านความเจริญเติบโตและการขยายตัวทางเศรษฐกิจเป็นสำคัญ นำมาสู่การเน้นการพัฒนาภาคอุตสาหกรรม และความเจริญทางวัตถุ เกิดการเร่งระดมการผลิตสินค้าจากฐานทรัพยากรของประเทศ เพื่อตอบสนองต่อความต้องการบริโภคสินค้าและบริการที่ไม่สมเหตุสมผล จนเกิดผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ไปสู่สังคมบริโภคนิยม วัตถุนิยม ซึ่งนำพาประเทศไปสู่ความเสื่อมโทรมลงในหลายด้าน ทั้งสภาพแวดล้อม คุณภาพชีวิต คุณธรรมและศีลธรรม

นโยบายการเร่งรัดการพัฒนาเศรษฐกิจของรัฐในอดีตทำให้มีการลงทุนโครงสร้างพื้นฐานและโครงการขนาดใหญ่โดยขาดการวิเคราะห์ผลกระทบทางสิ่งแวดล้อม มีการใช้ทรัพยากรเป็นฐานการผลิตอย่างฟุ่มเฟือย ส่งผลต่อสิ่งแวดล้อมและความยั่งยืนของระบบนิเวศ นอกจากนี้การรับเอาวัฒนธรรมตะวันตกและระบบทุนนิยมเข้ามาบริหารประเทศ สร้างความแตกต่างของความเจริญระหว่างพื้นที่เมืองและพื้นที่ชนบทเป็นอย่างมาก เศรษฐกิจในภาพรวมที่ขยายตัวแต่กลับมีส่วนแบ่งทางรายได้ที่ไม่เท่าเทียมกัน เกิดปัญหาสังคมในรูปแบบต่าง ๆ ตามมาเกิดการอพยพและเคลื่อนย้ายประชากรเข้าสู่พื้นที่เมือง ชุมชนท้องถิ่นอ่อนแอลง ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรมลงจนส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตทั้งทางด้านสังคมและจิตใจมากขึ้นเรื่อย ๆ

ขณะที่ปรากฏการณ์ในระดับพื้นที่ โดยเฉพาะพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ ผลพวงของการพัฒนาที่เกิดขึ้นมีระดับความรุนแรงของปัญหาและสถานการณ์ปัญหาที่แตกต่างกัน ตามบริบทเงื่อนไขและองค์ประกอบของแต่ละพื้นที่ เช่น ปัญหาด้านการผลิตและการใช้ทรัพยากรอย่างเข้มข้น รวมไปถึงการรูดืบของระบบทุนนิยมและบริโภคนิยมบนพื้นที่สูง ส่วนพื้นที่ชนบทชุมชนต้องเผชิญปัญหาหนี้สิน ความยากจนที่เป็นผลมาจากปัญหาการผลิตทางการเกษตร ปัญหาการว่างงานและการอพยพเข้าสู่เมืองของวัยแรงงาน ในพื้นที่เมืองนั้นพบปัญหาสังคมต่าง ๆ มากมายทั้ง ปัญหาอาชญากรรม ปัญหาจราจร ชุมชนแออัด ปัญหาครอบครัวแตกแยก ปัญหายาเสพติด เยาวชนขาดการดูแลเอาใจใส่ ปัญหาหมอกควัน มลพิษและของเสียต่าง ๆ การขยายตัวของโครงสร้างพื้นฐานของเมือง ฯลฯ ซึ่งปัญหาเหล่านี้เชื่อมโยงกันเป็นระบบและก่อให้เกิดผลกระทบในระดับพื้นที่

ดังนั้นจากสถานการณ์ปัญหาดังกล่าวทั้งในระดับโครงสร้างและระดับพื้นที่ จึงเกิดการเปลี่ยนกระบวนทัศน์และทิศทางในการพัฒนาใหม่ โดยเปลี่ยนวิธีการพัฒนาโดยใช้ “คน” เป็นศูนย์กลาง ดังจะเห็นได้จากแผนพัฒนาฉบับที่ 8 และ 9 ที่ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาคนและ

กระบวนการ การพัฒนาที่บูรณาการเชื่อมโยงกันทุกด้านและเป็นองค์รวม คือ องค์ประกอบทั้งหลายที่เกี่ยวข้องต้องมาประสานกันและมีคุณภาพ เกื้อกูลระหว่างกัน เน้นการสร้างความเข้มแข็งของสังคมและเศรษฐกิจของประเทศระยะยาวและรักษาต้นทุนทางทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมไว้อย่างยั่งยืน ต้องทำการรักษาระบบเศรษฐกิจโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อสร้างความเข้มแข็งในระดับท้องถิ่นในการพัฒนาประเทศ รวมทั้งการปรับเปลี่ยนรูปแบบการบริหารราชการใหม่ ที่มุ่งสู่การกระจายอำนาจและงบประมาณในการบริหารจัดการที่เกิดความคล่องตัวไป ขณะที่หลายฝ่ายจึงมีความพยายามเสนอแนวทางการพัฒนาใหม่เพื่อให้เกิดรูปธรรมของการแก้ไขปัญหาการพัฒนาที่ผ่านมาและสนองตอบทิศทางดังกล่าว เช่น แนวคิดการพัฒนาอย่างสมดุลและยั่งยืน แนวคิดแผนบูรณาการ (ครบวงจรและไม่แยกส่วน) อย่างไรก็ตามแม้มีความพยายามที่จะดำเนินการตามแนวทางดังกล่าวมาโดยตลอด แต่ก็พบว่าบางพื้นที่ก็ไม่เห็นผลสำเร็จที่ชัดเจน หรือบางพื้นที่สำเร็จก็จริงแต่ยังคงพบว่ามีอุปสรรคและข้อจำกัดอยู่ เพราะหากพิจารณาภาพใหญ่ในเชิงระบบของการพัฒนาประเทศแล้ว ยังคงมีข้อจำกัดสำคัญที่เป็นอุปสรรคสำคัญของการพัฒนาอยู่ นั่นคือ

1) กลไกการพัฒนาที่เป็นตัวจักรสำคัญขับเคลื่อนการพัฒนายังคงขึ้นอยู่กับระบบราชการ ทั้งเรื่องของแผนงานและงบประมาณในการดำเนินงานระดับพื้นที่ โดยสั่งการด้วยนโยบายจากส่วนกลางในรูปแบบ Top-down การคิดดำเนินการส่วนใหญ่เป็นการคิดจากภายนอกและเข้าไปขับเคลื่อนพัฒนาในระดับพื้นที่ หรือพบว่าโครงการต่างๆ ของภาครัฐ แม้จะดีขนาดไหนก็ตาม แต่หลายกรณีที่ไม่ตรงกันความต้องการของชาวบ้าน ชุมชนและพื้นที่

2) ขณะที่หน่วยงานภาครัฐ โดยเฉพาะหน่วยระดับปฏิบัติการที่เข้าไปดำเนินการในระดับพื้นที่/ชุมชน พบว่ามีหลายหน่วยงานที่เข้าไปทำงานแต่ขาดการบูรณาการทั้งแนวคิด แนวปฏิบัติ แผนงาน งบประมาณ ทำให้มีลักษณะต่างคนต่างทำ ในขณะที่สถานการณ์ปัญหาในพื้นที่ต้องการแก้ไขหลายๆ จุดแบบเชื่อมโยงกัน และอย่างเช่น กรณีของจังหวัดเชียงใหม่ ที่มีลักษณะความแตกต่างทั้งทางกายภาพพื้นที่ ลักษณะทางภูมิสังคมและนิเวศน์ ทั้งพื้นที่สูง พื้นที่ชนบท พื้นที่เมือง ต่างมีระดับความรุนแรงและความซับซ้อนของปัญหาที่แตกต่างกัน จึงต้องการองค์ความรู้และแนวทางการแก้ไขปัญหาหรือการพัฒนาที่ต่างกัน

3) การพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชนเองนั้น จะพบว่าแม้ชุมชนจะมีทุนในพื้นที่ มีแกนนำที่มีศักยภาพความรู้ความสามารถ หรือแม้จะมีองค์กรในพื้นที่จำนวนหนึ่ง เช่น อบต. เทศบาล หน่วยงานของอำเภอมีกลไกส่วนท้องถิ่น (กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน) มีวัด โรงเรียน สถานีอนามัย มีศูนย์ถ่ายทอด ฯลฯ แต่องค์กรเหล่านี้ก็ขาดบูรณาการเช่นเดียวกัน แต่การพัฒนาชุมชนแบบองค์รวมให้มีความเข้มแข็งและมีความยั่งยืน จำเป็นจะต้องอาศัยกลไกความร่วมมือ การบูรณาการระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ฝ่ายวิชาการ เจ้าหน้าที่/หน่วยงานทั้งในระดับพื้นที่/ตำบล/อำเภอ/จังหวัด เข้ามาหนุนเสริมในส่วนที่ชุมชนยังขาดหรือต้องการให้เกิดศักยภาพในการขับเคลื่อนการพัฒนา

ข้อจำกัดที่เป็นอุปสรรคในการพัฒนาดังกล่าวเบื้องต้น หลายฝ่ายทั้งหน่วยงานพัฒนาเอกชน ต่าง ๆ ฝ่ายสนับสนุนทางวิชาการ ได้มีการแสวงหาแนวทางการดำเนินงานที่เหมาะสมและพบว่า “กระบวนการวิจัยเพื่อพัฒนาพื้นที่” น่าจะเป็นทางออกที่ดีและเหมาะสมและเป็นการแก้ไขปัญหา การพัฒนาที่ตรงจุดมากที่สุด ซึ่งการดำเนินการในลักษณะนี้ ทางสำนักงานกองทุนสนับสนุนการ วิจัย (สกว.) ได้ดำเนินการมาเป็นระยะเวลาพอสมควร มีการริเริ่มโครงการนำร่องฯ ในหลายพื้นที่ ซึ่งเป็นพื้นที่ต้นแบบและขยายผล โดยมีจุดเริ่มของการทำงานโดยการสร้างงานวิจัยที่ทำให้ได้ทั้ง ข้อมูลและสร้างกลไกการทำงานร่วมกันของคนในพื้นที่ หน่วยงานและเจ้าหน้าที่ภาครัฐ องค์กร พัฒนาภาคเอกชน ฝ่ายวิชาการ บนฐานการใช้ข้อมูลความรู้และข้อเท็จจริง การเก็บข้อมูล ครบถ้วนและการจัดทำแผนชุมชน ภายใต้หน่วยบูรณาการอยู่ที่ “จังหวัด” เพราะถือว่ามีความศักยภาพ ในการขับเคลื่อนดำเนินงานมากที่สุด และมีประเด็นในการบูรณาการ เช่น โครงการความร่วมมือ เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน การพัฒนาสังคมและสุขภาวะ ฯลฯ

รูปแบบและแนวทางการพัฒนาดังกล่าว เมื่อพิจารณาในระดับพื้นที่ของจังหวัดเชียงใหม่เอง ได้มีความพยายามดำเนินงานในลักษณะดังกล่าวนั้นมาระยะเวลาพอสมควรแต่ยังถือว่าไม่ประสบ ความสำเร็จมากเท่าใดนัก อย่างไรก็ตามมีความพยายามในการวางแผนยุทธศาสตร์การพัฒนา ใหม่ ดังจะเห็นได้จากการกำหนดวิสัยทัศน์ ประเด็นยุทธศาสตร์การพัฒนาและกระบวนการ ขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ รวม 5 กลุ่มยุทธศาสตร์ พร้อมกับการกำหนดให้มีการจัดทำแผนพัฒนาจังหวัด เชียงใหม่ 4 ปี (พ.ศ. 2554- 2557) โดยใช้ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ผ่านการจัดทำและพัฒนาจากผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายมาและเน้นให้เกิดการบูรณาการการทำงาน แผนกิจกรรมและงบประมาณ ดังนั้น แนวทางที่จะตอบสนองแนวทางและหลักการดังกล่าวให้บรรลุผลสำเร็จ จึงเป็นที่มาของ “โครงการ ขับเคลื่อนยุทธศาสตร์สังคมน่าอยู่แบบองค์รวมของจังหวัดเชียงใหม่ โดยประยุกต์ใช้ กระบวนการวิจัยเพื่อการพัฒนาพื้นที่” ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อเข้าไปปรับแนวคิด แนวปฏิบัติ และ สร้างกลไกและการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์สังคมน่าอยู่แบบองค์รวมโดยประยุกต์ใช้กระบวนการวิจัย พัฒนาเชิงพื้นที่ เพื่อให้เกิดการ “ส่งเสริมครอบครัวชุมชนให้อยู่ดีมีสุขบนพื้นฐานศาสนา วัฒนธรรม และการบูรณาการเครือข่าย” และได้มีการกำหนดแนวทางกว้าง ๆ การดำเนินงานขับเคลื่อนตาม ยุทธศาสตร์เพื่อบรรลุเป้าประสงค์ที่ตั้งไว้ จะต้องประกอบไปด้วย

1. ต้องสร้างความเข้มแข็งให้เกิดขึ้นกับ ชุมชน เครือข่ายชุมชนภาคท้องถิ่น (อบต. เทศบาล) ท้องที่ (กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ประธานชุมชน) และภาคประชาคม วัด โรงเรียนในระดับหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ ให้เข้ามามีส่วนร่วมเป็นผู้คิด วิเคราะห์ วางแผนและขับเคลื่อนกิจกรรมต่างๆ ในพื้นที่มี โดยมีจุดเริ่มต้นและแตกหักที่ชุมชน

2. การสนับสนุนและหน่วยงานระดับจังหวัดที่เป็นทั้งหน่วยงานภาครัฐ องค์กร เอกชน สถาบันทางศาสนา บทบาทสำคัญคือ ร่วมกันทำหน้าที่ สร้างความเข้มแข็งให้กับกลไกระดับ

พื้นที่ (ตามข้อ 1) โดยร่วมคิด วิเคราะห์ วางแผนกิจกรรมที่จะทำให้ครอบครัวและชุมชนของหลายหรือทุกหมู่บ้าน ของตำบล ของอำเภอให้มีการพัฒนาอย่างสมดุลบนพื้นฐานของศาสนา วัฒนธรรม และสังคม โดยการหนุนช่วยด้านวิชาการแผนงานและงบประมาณจากองค์กรและหน่วยงานภาคท้องถิ่น อำเภอและจังหวัดที่เกี่ยวข้องให้สอดคล้องกับแผนชุมชน ทำให้ภารกิจหลักของแต่ละหน่วยงานมีประสิทธิภาพสูงขึ้น

3. แนวทางการดำเนินงานต้องคำนึงถึง (ก) ปัญหาและความต้องการที่แท้จริงของชุมชนและ (ข) ศักยภาพหรือทุนทางสังคมวัฒนธรรมของชุมชนโดยจะต้องดำเนินงานในพื้นที่ (ระดับตำบลอำเภอ) โดยในปีแรกจะมีการดำเนินงานในพื้นที่ต้นแบบ 9 พื้นที่ ใน 3 กลุ่ม ได้แก่ พื้นที่สูง/ กลุ่มชาติพันธุ์ พื้นที่ชนบท/ พื้นที่เกษตร และพื้นที่เมือง/ กึ่งเมือง (จำนวนอย่างละ 3 พื้นที่) เนื่องจากความแตกต่างทางภูมิสังคมและภูมิโนเวศน์ของพื้นที่ ซึ่งมีความหลากหลายและความซับซ้อนของปัญหาและเงื่อนไขบริบทพื้นที่ที่แตกต่างกัน การดำเนินงานจะต้องเกิดผลสำเร็จอย่างชัดเจน และขยายไปยังพื้นที่ใกล้เคียงได้ในระยะต่อไป

4. ให้มีการจัดทำแผนชุมชน- ตำบล อำเภอ โดยกลไกพื้นที่ (ตามข้อ 1.) จะต้องเป็น “องค์รวม” คือ ไม่แยกส่วน แต่เน้นการเชื่อมโยงกันและครอบคลุมทุกด้านทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ฯลฯ ซึ่งแผนงานจะสอดคล้องและเหมาะสมกับบริบทและเงื่อนไขของแต่ละพื้นที่ โดยอาศัยศักยภาพพื้นที่และทุนของชุมชนที่มีอยู่แล้ว ร่วมกับการหนุนเสริมจากภายนอก ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมในการกลั่นกรองจากเวทีระดมความคิดเห็นหลาย ๆ ครั้ง จนได้เป็นแผนชุมชนที่สมบูรณ์ และเป็นที่ยอมรับของทุกฝ่าย และนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง

5. กระบวนการสร้างแผนชุมชนที่มีเป้าหมายทั้งในระยะสั้นและระยะยาว จะต้องเชื่อมโยงให้เข้าสู่การปฏิบัติโดยพิจารณาว่ากิจกรรมใดที่ชุมชนสามารถปฏิบัติได้เองทันทีจากศักยภาพที่มีอยู่ กิจกรรมใดสามารถปฏิบัติได้เองและบางส่วนต้องขอรับการสนับสนุนในด้านความรู้เฉพาะ กระบวนการหรือเครื่องมือ หรือประสานความร่วมมือจากภายนอก กิจกรรมใดที่ต้องการการอนุมัติหรือสนับสนุนจากหน่วยงานอื่น ๆ ที่มีอำนาจหน้าที่ หรือต้องใช้งบประมาณสูง ซึ่งอาจเชื่อมโยงเข้ากับภารกิจ/แผน ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น อบต. อำเภอ และจังหวัดและหน่วยงานราชการที่มีภารกิจด้านนั้นๆ

6. การนำแผนสู่การปฏิบัติ จุดเริ่มเน้นการให้ชุมชนพึ่งตนเองก่อน สร้างหรือกระตุ้นให้เกิดการ “ระเบิดจากข้างใน” ในการร่วมกันวิเคราะห์ปัญหา/ สาเหตุ และแสวงหาแนวทางการแก้ไขโดยใช้ศักยภาพและทุนของชุมชนที่มีอยู่เดิมหรือมีอยู่ก่อน มาใช้ในการขับเคลื่อนปฏิบัติการของชุมชนในพื้นที่ โดยมีกลไกระดับจังหวัดและกลไกระดับตำบลให้การหนุนเสริมในส่วนที่ชุมชนต้องการหรือยังขาด

7. การสร้างระบบติดตาม ประเมินผลปฏิบัติการอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ในการคิดแก้ไขปัญหาและดำเนินการได้ด้วยชุมชนเอง สร้างชุมชนต้นแบบที่เข้มแข็งพึ่งตนเองได้ ซึ่งความสำเร็จจะขยายผลออกไปเป็นเครือข่ายลูกโซ่ในพื้นที่ ระหว่างพื้นที่ (ชุมชน ตำบล อำเภอ)

ดังนั้นการเข้าไปสร้างกลไกและระบบขับเคลื่อนตามแนวทางดังกล่าวจึงเป็นสิ่งสำคัญ เพื่อให้เกิดรูปธรรมการดำเนินงานและปฏิบัติการในพื้นที่ต้นแบบทั้ง 9 พื้นที่ โดย “โครงการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์สังคมน่าอยู่แบบองค์รวมของจังหวัดเชียงใหม่ โดยประยุกต์ใช้การวิจัยและพัฒนาเชิงพื้นที่” ได้เริ่มดำเนินการเตรียมการเบื้องต้น โดยเฉพาะในส่วนของการเชื่อมโยงและองค์ประกอบสำคัญเพื่อให้บรรลุผลโครงการ ซึ่งได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากทาง สกว. (จากโครงการเตรียมการทางวิชาการ) ในการเตรียมการ 3 องค์ประกอบสำคัญ คือ

ก) การบูรณาการองค์ความรู้ระหว่างองค์ความรู้ที่มีอยู่ในพื้นที่ และองค์ความรู้ที่มาจากภายนอก ข้อมูลทุติยภูมิ เช่น ฐานข้อมูลจากหน่วยงานต่างๆ ข้อมูลทางวิชาการ ผ่านกระบวนการกลั่นกรอง วิเคราะห์ ตรวจสอบ เพื่อให้ได้เป็นองค์ความรู้ที่มีลักษณะเฉพาะพื้นที่ ชัดเจน สามารถตอบโจทย์ความต้องการของพื้นที่ได้จริง สอดคล้องกับบริบทและเงื่อนไขของแต่ละพื้นที่ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อกระบวนการวิเคราะห์ปัญหา/ สาเหตุ ศักยภาพและการแสวงหาแนวทางการแก้ไขปัญหาต่างของชุมชน

ข) การสร้างกลไกในการดำเนินงานและขับเคลื่อนในสองระดับ ประกอบไปด้วย คณะทำงานระดับจังหวัด (โดยมุ่งไปที่คณะกรรมการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์จังหวัด ซึ่งประกอบไปด้วย เจ้าหน้าที่และหน่วยงานต่าง ๆ ที่ดำเนินงานด้านการพัฒนาพื้นที่ ฝ่ายวิชาการ องค์การพัฒนาเอกชน อบจ. และภาคประชาชน) และคณะทำงานระดับพื้นที่/ ตำบล (ซึ่งประกอบไปด้วย อบต. องค์การพัฒนาเอกชนในระดับพื้นที่ ภาคประชาคม แกนนำชุมชน ปราชญ์ชุมชน ฯลฯ)

ค) ระบบการจัดการที่เป็นระบบเชื่อมโยงและเป็นการจัดการแบบองค์รวมไม่แยกส่วนและเปิดโอกาสให้เกิดการมีส่วนร่วมคิด ร่วมทำในทุกส่วน รูปธรรมดังกล่าวจำเป็นที่จะต้องมีการมุ่งเป้าไปในระดับพื้นที่โดยศักยภาพที่เหมาะสมที่สุด คือ ระดับตำบล และเชื่อมโยงกลไกและระบบให้เกิดการบูรณาการตั้งแต่ ชุมชน/ ตำบล/ อำเภอ/ จังหวัด

จากการดำเนินการดังกล่าว ในพื้นที่ต้นแบบของการขับเคลื่อนโครงการ ทั้ง 9 พื้นที่ได้เกิดกลไก องค์ความรู้ ระบบการจัดการ แนวทางที่เป็นรูปธรรมที่สามารถนำไปสู่การขับเคลื่อนและปฏิบัติการตามยุทธศาสตร์สังคมน่าอยู่แบบองค์รวมของแต่ละพื้นที่ ดังนั้นจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีความต่อเนื่องของกระบวนการดำเนินงานจากขั้นเตรียมการลงสู่การปฏิบัติตามแผนการดำเนินงานที่วางไว้ ให้สามารถขับเคลื่อนปฏิบัติการและดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ตามแนวทางยุทธศาสตร์ให้เกิดผลในทางปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม (พื้นที่ต้นแบบ 9 พื้นที่) รวมถึงการเสริมสร้างศักยภาพในการ

ขับเคลื่อนและปฏิบัติตามแผนงาน โครงการและกิจกรรมต่าง ๆ ได้ด้วยตนเองและสามารถนำไปขับเคลื่อนขยายผลในพื้นที่อื่น ซึ่งต้องมีความต่อเนื่องของกระบวนการและการดำเนินงาน อย่างน้อยประมาณ 2-3 ปี เพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้ สร้างความเข้มแข็งของชุมชน เพื่อสร้างกลไกและระบบขับเคลื่อนและปฏิบัติการที่มีศักยภาพและความสามารถในการดำเนินงานพัฒนาในพื้นที่ระดับจังหวัด อย่างต่อเนื่องและมีความยั่งยืนในอนาคต

ท้ายสุดการสังเคราะห์เพื่อถอดบทเรียนและประสบการณ์ในการดำเนินโครงการฯ ในแต่ละปี จะถูกทำการสังเคราะห์รวบยอดและได้มาซึ่ง “คู่มือหรือชุดองค์ความรู้ใหม่” ที่เป็นองค์ความรู้ในทางวิชาการ ทางแนวคิดทฤษฎี องค์ความรู้ในการวางแผนยุทธศาสตร์ ทิศทางและแผนงานด้านการพัฒนาต่าง ๆ ในระดับนโยบายที่เป็นลักษณะจากล่างขึ้นบน และองค์ความรู้ในแนวทางปฏิบัติสำหรับการนำไปขยายผลต่อในพื้นที่อื่น ๆ ได้อย่างเป็นรูปธรรมเช่นเดียวกัน ซึ่งทั้งหมดเป็นเป้าหมายและวัตถุประสงค์หลักของการดำเนินงานของโครงการฯ ครั้งนี้

2. วัตถุประสงค์หลักของโครงการ

2.1 เพื่อนำเอาแนวคิด แนวปฏิบัติและหลักการของการวิจัยพัฒนาเชิงพื้นที่ไปสู่การประยุกต์ใช้ในการขับเคลื่อนและดำเนินงานด้านการพัฒนาในพื้นที่ได้จริง เกิดผลลัพธ์และมีตัวชี้วัดของผลการดำเนินอย่างเป็นรูปธรรม

2.2 เพื่อสร้างกลไกและเครื่องมือ ระบบการจัดการ เครือข่าย รวมถึงขั้นตอนการดำเนินงานที่จะถูกนำไปใช้ขับเคลื่อนให้เกิดผลในทางปฏิบัติได้อย่างเชื่อมโยงและเป็นระบบ

2.3 เพื่อประเมินผลการดำเนินงาน สังเคราะห์และถอดบทเรียนการดำเนินโครงการฯ (ต้องดำเนินการในทุก ๆ ปี เพื่อนำไปสู่การปรับแก้ในปีถัดไป) ท้ายสุดจะได้ชุดองค์ความรู้ใหม่ที่เป็นทั้งแนวคิด แนวปฏิบัติ หลักการและการดำเนินงานขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การพัฒนาพื้นที่อย่างเป็นรูปธรรม และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ในระดับต่าง ๆ ประกอบด้วย

2.3.1 ระดับนโยบาย

2.3.2 ระดับปฏิบัติการ

2.3.3 ระดับวิชาการ

3. ทบทวนสถานภาพและองค์ความรู้เกี่ยวกับกระบวนการวิจัยเพื่อพัฒนาพื้นที่

หากพิจารณาถึงองค์ความรู้และการประยุกต์ใช้กระบวนการวิจัยเพื่อพัฒนาพื้นที่ (Area-Based Collaborative Research: ABC) งานวิจัยเพื่อพัฒนาทั้งพื้นที่ ได้เริ่มพัฒนาแนวคิดและวิธีทำงานมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2549 โดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (2551) ซึ่งเชื่อว่าวิธีการที่จะพัฒนาประเทศ ต้องเริ่มจากการถามคำถามเชิงการพัฒนาที่เหมาะสมก่อนและการที่จะตอบ

คำถามชนิดนี้ได้ จะต้องเข้าใจที่มาของคำถาม เข้าใจความสัมพันธ์ของกลุ่มคน เข้าใจเครื่องมือหรือศาสตร์ต่างๆที่จะเลือกใช้ และเข้าใจการผสมผสานศาสตร์ต่างๆ เข้าด้วยกันเพื่อการตอบคำถามนั้น

โดยงาน ABC ของ สกว.นั้นมียากเห้งมาจากประสบการณ์ในงานวิจัย ที่สำคัญชิ้นหนึ่งในปี 2548 คือ “โครงการนำร่องบูรณาการการบริหารจัดการเชิงพื้นที่เพื่อแก้ปัญหาความยากจน” ซึ่งได้มอบหมายให้ สกว. ลงไปดูในพื้นที่จริง ว่าสาเหตุเกิดจากอะไร และหาทางบูรณาการการทำงานในพื้นที่ระหว่างหน่วยงานต่างๆ เพื่อแก้ปัญหาความยากจนให้ได้ ซึ่งการดำเนินโครงการจะเป็นการปฏิบัติงานร่วมกัน ระหว่าง 3 ฝ่ายได้แก่ ฝ่ายวิชาการ (นำโดย สกว.) ฝ่ายหน่วยงานรัฐ (นำโดยกระทรวงมหาดไทย) และฝ่ายภาคประชาชน (นำโดยสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน) โดยฝ่ายวิชาการทำหน้าที่เพียงการออกแบบการทำงาน การจัดเก็บข้อมูลครัวเรือน และจัดเวทีวิเคราะห์ข้อมูล และใช้กระบวนการเหล่านี้เป็นเครื่องมือสร้างการเรียนรู้ให้ชาวบ้านเข้าใจสาเหตุของปัญหาหนี้สิน ของตน โดยตลอดกระบวนการ มีการดึงเอาองค์กรปกครองท้องถิ่น และเจ้าหน้าที่ส่วนราชการต่างๆในระดับพื้นที่เข้ามาร่วมเรียนรู้ด้วย

3.1 แนวคิดและหลักการของกระบวนการวิจัยเพื่อพัฒนาพื้นที่

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (2551) ได้ให้ความหมายของงานวิจัยเพื่อพัฒนาพื้นที่ว่า คืองานวิจัยที่มุ่งเน้นการเอาพื้นที่เป็นตัวตั้งในการทำงาน (AB) โดยการทำงานร่วมกัน (C) ระหว่างผู้มีส่วนได้เสียตัวจริง เพื่อให้ได้ข้อมูลจากการวิจัย (R) ที่จะใช้จัดการกับเรื่องสำคัญของจังหวัด เพื่อนำไปสู่การพัฒนา (D) ซึ่งเป้าหมายของงานวิจัยเป็นไปเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม สังคม และการเมืองของผู้คนในสังคม บนปรัชญา/ความเชื่อ ว่าความเข้มแข็งที่แท้จริงต้องเกิดจากภายใน ผู้ที่เกี่ยวข้องต้องเป็นผู้ทำ และสมัครใจที่จะทำงานร่วมกัน โดยความตระหนักว่าภาครัฐ คือผู้กุมทรัพยากรในการพัฒนา ทั้งทางด้านการเงินและกฎกติกาในการที่จะมุ่งจัดนโยบายที่จะนำมาสู่แผนการปฏิบัติงานจริงในระดับต่างๆ ดังนั้นการทำงานในระดับปฏิบัติจึงต้องบูรณาการการทำงานร่วมกับภาครัฐ นักวิชาการ และกลุ่มชุมชนหรือผู้นำชุมชนไปพร้อมๆกัน

งานวิจัยเพื่อพัฒนาพื้นที่ จะเป็นงานวิจัยที่ไม่เน้นการสร้างนวัตกรรม หรือความรู้ใหม่ แต่เน้นการสร้างคำตอบให้กับการแก้ปัญหา กำหนดทิศทางการพัฒนาคุณภาพชีวิต ทั้งด้านเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม สังคม และการเมือง หลักคิดพื้นฐานการวิจัยเพื่อพัฒนาพื้นที่ (ABC) ประการแรก คือการเน้นพื้นที่เป็นตัวตั้ง ซึ่งพื้นที่หมายถึงจังหวัด ด้วยเหตุผลว่าจังหวัดเป็นหน่วยจัดการ (Unit of Management) ที่มีทรัพยากรเพื่อการพัฒนาของตนเองและมีอำนาจอันชอบธรรมที่จะตัดสินใจใช้ทรัพยากรดังกล่าวได้

ประการที่สอง คือ การสร้างเป้าหมายและคุณค่าร่วม ซึ่งเป็นเป้าหมายร่วมกันของทุกฝ่าย ทั้งของเจ้าหน้าที่รัฐทุกสังกัด นักพัฒนาเอกชน องค์กรปกครองท้องถิ่น นักวิชาการและตัวชาวบ้าน

โดยเน้นความแตกต่างหลากหลายของคนที่จะมาทำงานร่วมกัน เช่นมีเจ้าหน้าที่รัฐจากหน่วยงานหลายๆประเภท ด้านสาธารณสุขบ้าง เกษตรบ้าง พัฒนาชุมชนบ้าง ผสมกับนักพัฒนาเอกชน นักวิชาการ ผู้นำชุมชน หรือแม้แต่พระหรือผู้นำทางศาสนา ความหลากหลายเหล่านี้ทำให้เกิดความร่ำรวย (richness) ของความรู้และทักษะที่มาจากฐานประสบการณ์ที่แตกต่างกัน

ประการสุดท้าย การวิจัยเพื่อพัฒนาพื้นที่ (ABC) เป็นงานวิจัยแบบที่เน้นผลงานที่นำไปสู่การสร้างการเปลี่ยนแปลงหรือการพัฒนาในพื้นที่ ซึ่งต้องใช้การจัดการที่เข้มข้นมากกว่าการจัดการชุดโครงการทั่วไป ตั้งแต่ขั้นการสร้างความรู้ร่วมกันและพิจารณาโครงการร่วมกันระหว่างผู้ว่าราชการจังหวัดและภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง โดยพัฒนาระบบการจัดการตามความถนัดของแต่ละฝ่าย และต้องมีการสื่อสารข้อค้นพบและความก้าวหน้าไปสู่ระดับนโยบายอย่างต่อเนื่อง

พีรเดช ทองอำไพ (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2552) ได้เปรียบเทียบลักษณะงานวิจัยอื่นๆของสกว. กับงานวิจัยเพื่อพัฒนาพื้นที่ ในประเด็นต่างๆไว้ดังนี้

1.การวิจัยเชิงวิชาการหรือการวิจัยบนฐานความรู้ (Academic research)	2.การวิจัยบนฐานของการแก้ปัญหา (Problem-based research)	3.การวิจัยเชิงพื้นที่ (Area-based research)
1.1 เป็นงานวิจัยที่มุ่งตอบปัญหาว่า “ทำไม” (WHY)	2.1 เป็นงานวิจัยที่มุ่งตอบปัญหาว่า “ทำอย่างไร” (HOW)	3.1 มีลักษณะร่วมของทั้งการวิจัยเชิงวิชาการ, การวิจัยเพื่อแก้ปัญหาและการวิจัยเชิงยุทธศาสตร์
1.2 ปัญหาการวิจัยมักมาจากความสนใจของผู้ศึกษา	2.2 ปัญหาการวิจัย อาจเป็นปัญหาของที่มีผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย(stakeholders) เพียงบางกลุ่ม	3.2 ปัญหาการวิจัย เป็นปัญหาที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย(stakeholders) หลายฝ่ายยอมรับถึงสภาพของการเป็นปัญหาร่วมและต้องการทางออกร่วมกัน
1.3 พื้นที่ที่ผู้ศึกษาสนใจและมีศักยภาพที่จะตอบคำถามการวิจัย	2.3 พื้นที่ๆเป็นปัญหาหรือพื้นที่ๆต้องการแก้ไข	3.3 ABC มี “Control area” คือขอบเขตพื้นที่จังหวัด ที่เป็นทั้งพื้นที่ศึกษาและพื้นที่เป้าหมายของการพัฒนา
1.4 เป้าหมายเน้นที่ความรู้ทางวิชาการ ผลงานตีพิมพ์ การนำเสนอการประชุมวิชาการ ไม่เน้นการประยุกต์ใช้	2.4 ส่วนใหญ่เป็นงานวิจัยที่มีเป้าหมายระยะสั้นเพื่อแก้ปัญหาเฉพาะหน้า	3.4 เป็นการวิจัย ตามความต้องการของคนในพื้นที่ หรือตามยุทธศาสตร์การพัฒนาพื้นที่ จึงเป็นงานวิจัยที่สามารถกำหนดเป้าหมายทั้งระยะสั้น(การแก้ปัญหา)และระยะยาว (การกำหนดทิศทางการพัฒนา)

1.การวิจัยเชิงวิชาการหรือ การวิจัยบนฐานความอยากรู้ (Academic research)	2.การวิจัยบนฐานของการ แก้ปัญหา (Problem-based research)	3.การวิจัยเชิงพื้นที่ (Area-based research)
1.5 กระบวนการวิจัยเน้น ความน่าเชื่อถือของข้อมูล	2.5 กระบวนการวิจัยเน้น ความน่าเชื่อถือของข้อมูล	3.5 เน้นความสำคัญของกระบวนการ เรียนรู้ของชาวบ้านและผู้เกี่ยวข้อง มากกว่าความน่าเชื่อถือของข้อมูล โดย มีวิทยากรกระบวนการไปช่วยตั้งคำถาม เพื่อการวิเคราะห์ หาข้อสรุป
1.6 ความรู้ที่ได้จะนำไปสู่ การปฏิบัติได้ยาก	2.6 ความรู้ที่ได้ อาจ สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง แต่อาจขาดการบูรณาการ ความร่วมมือ ความรู้ที่ได้ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องอาจ เห็นความสำคัญหรือไม่ก็ได้	3.6 ความรู้ที่ได้เป็นความรู้เพื่อนำไปสู่ การปฏิบัติ จึงสามารถนำไปปฏิบัติได้ จริงในพื้นที่ เนื่องจากมีกลไกและ ทรัพยากรของจังหวัดรองรับ มีงบ ประมาณ มีอำนาจสั่งการ มี กระบวนการที่ให้ทุกภาคส่วนเข้ามามี ส่วนร่วมตั้งแต่เริ่มกระบวนการ

3.2 พื้นที่ในการดำเนินงานของกระบวนการวิจัยและพัฒนาเชิงพื้นที่

หลักคิดพื้นฐานการวิจัยเพื่อพัฒนาพื้นที่ (ABC) มีจุดเด่นประการหนึ่งคือการเน้นพื้นที่เป็นตัวตั้ง ซึ่งพื้นที่หมายถึงจังหวัด ด้วยเหตุผลว่าจังหวัดเป็นหน่วยจัดการ (Unit of Management) ที่มีทรัพยากรเพื่อการพัฒนาของตนเองและมีอำนาจอันชอบธรรมที่จะตัดสินใจใช้ทรัพยากรดังกล่าวได้ อันที่จริงแล้ว หน่วยจัดการที่มีคุณสมบัติเช่นเดียวกันนี้ยังมีอีกหน่วยหนึ่ง คือ ตำบล ซึ่งมีงบประมาณเพื่อการพัฒนาจากองค์กรปกครองท้องถิ่นระดับตำบล ซึ่งมีอำนาจตามกฎหมายในการบริหารทรัพยากรของตนด้วยเหมือนกัน อย่างไรก็ตาม เนื่องจากขอบเขตของจังหวัดครอบคลุมพื้นที่ตำบลอยู่แล้ว การสร้างงานวิจัยเพื่อพัฒนาพื้นที่โดยมองทั้งจังหวัดจึงครอบคลุมการตอบสนองโจทย์ของหน่วยจัดการทั้งสองระดับ

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (2551) ให้เหตุผลว่า การที่ขอบเขต “พื้นที่” เป็น “จังหวัด” เพราะจังหวัดมีกลไกบริหารที่ค่อนข้างจะชัดเจนอยู่แล้ว มีทรัพยากรในการบริหารไม่ว่าจะเป็นงบประมาณ กำลังคน แต่ในเชิงพัฒนาแล้วกลไกจังหวัดยังขาดข้อมูลความรู้ และขาดการมีส่วนร่วม ฉะนั้นงาน ABC จึงเน้นการเข้าไปเสริมกลไกการจัดการของภาคีจังหวัด ซึ่งหมายรวมถึงภาครัฐ เอกชน ภาคธุรกิจ ประชาสังคม สถาบันการศึกษา โดยการกำหนดโจทย์นั้นต้องอยู่บนฐานข้อมูล และข้อเท็จจริง ไม่ใช่ความเห็น ความเชื่อ หรือความเคยชิน

เป้าหมายสำคัญของการดำเนินงานวิจัยและพัฒนา คือการพัฒนาความเข้มแข็งของระบบเศรษฐกิจ สังคม ของพื้นที่ด้วยการพัฒนา กลไกการจัดการ ของจังหวัดให้มีข้อมูลและความรู้ ที่จำเป็น เพื่อกำหนดทางเลือกที่เหมาะสมที่สุดสำหรับจังหวัดโดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นเครื่องมือ ดังนั้นพบว่างานวิจัยเพื่อพัฒนาพื้นที่ที่ดำเนินงานจนถึงปัจจุบัน ใช้หลักในการเลือกโจทย์ที่รวมคนในพื้นที่ได้ ไม่มีผลประโยชน์ขัดแย้งและค่อย ๆ ทำ จากเรื่องเล็ก ๆ ไปสู่เรื่องใหญ่ ๆ โดยมีลักษณะงานให้การสนับสนุนการสร้างข้อมูลและความรู้ ควบคู่กับการสร้างกลไกจัดการร่วมในมิติการพัฒนาที่สำคัญ 4 ด้านคือ ด้านการจัดการทรัพยากร ด้านการพัฒนาเศรษฐกิจ/อาชีพ ด้านสังคม ด้านการปกครอง

3.3 จุดเริ่มต้นและทิศทางกระบวนการวิจัยและพัฒนาเชิงพื้นที่

แนวทางปฏิบัติของการวิจัยเพื่อพัฒนาพื้นที่ (ABC) (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2551) ใน “การวิจัยเพื่อพัฒนาพื้นที่ Area-Based Collaborative Research: ABC และการดำเนินงานในภูมิภาคต่างๆ” ได้กล่าวถึงจุดเริ่มจากการกำหนดโจทย์วิจัยซึ่งจะต้องเป็นโจทย์ในเชิงพัฒนา คือ ปัญหาของการวิจัยที่มีมาจากการพัฒนา ลักษณะของประเด็นปัญหาจะต้องสอดคล้องกับความต้องการร่วมของทุกฝ่ายโดยเน้นบูรณาการความร่วมมือระหว่างภาคส่วนต่างๆในจังหวัด และจะต้องมีกระบวนการบางอย่างมาแปลให้เป็นโจทย์ให้มีกระบวนการแบบการวิจัย การตอบโจทย์ลักษณะนี้จึงต้องการการบูรณาการความรู้จากหลายสาขาและการวิเคราะห์ปัจจัยเงื่อนไขที่ซับซ้อนอย่างเป็นระบบ โดยมีกลไกจังหวัดเป็นผู้ร่วมกำหนดโจทย์ และร่วมกระบวนการทำงานไปด้วยกันตั้งแต่ต้น แต่ในกระบวนการปฏิบัติแต่ละพื้นที่จะมีการกำหนดจุดเริ่มต้น และทิศทางการพัฒนาพื้นที่แตกต่างกันตามบริบท/เงื่อนไขทางสังคมวัฒนธรรมของแต่ละพื้นที่ อย่างไรก็ตาม สิ่งเหมือนกันของกระบวนการกำหนดทิศทางการพัฒนาของจังหวัด คือ มีกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูล แผนพัฒนาจังหวัด ทั้งที่มีอยู่แล้วและการสำรวจเพิ่มเติมเพื่อประเมินสถานการณ์ร่วมกับภาคพัฒนาในจังหวัด

จะเห็นได้ว่า งาน ABC ที่มุ่งให้ “งานวิจัยใช้ในการพัฒนาจังหวัดได้จริง โดยผู้ปฏิบัติจริง ในสถานการณ์จริง” เป็นโอกาสของการพัฒนาระบบการบริหารจัดการ โดยบูรณาการทุนการทำงานทั้งในด้านของความเข้าใจการพัฒนางานนโยบายจากฐานงานที่มีอยู่ เครือข่ายนักวิชาการ และความสัมพันธ์กับกลไกการจัดการในระดับต่าง ๆ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาพื้นที่และท้องถิ่นต่าง ๆ ของประเทศ และจะช่วยลดช่องว่าง ระหว่างการวิจัยและนักวิจัย กับการพัฒนาและนักพัฒนาทั้งในภาครัฐ เอกชน และประชาชนลงด้วย

ตัวอย่างการกำหนดจุดเริ่มต้นและทิศทางกระบวนการวิจัยและพัฒนาเชิงพื้นที่

งานวิจัยเพื่อพัฒนาพื้นที่ภาคอีสานตอนล่าง (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2551) พื้นที่เป้าหมายระยะเริ่มต้นในการดำเนินงาน ได้แก่ จังหวัดอุบลราชธานี ยโสธร นครราชสีมา ชัยภูมิ และกาฬสินธุ์ ได้พูดถึงจุดเริ่มต้นของการดำเนินงานว่า การทำงานต้องเริ่มจากการทำโจทย์ / ปัญหาของจังหวัดให้ชัดเจน และสร้างกลไกความร่วมมือเพื่อทำงานร่วมกันด้วยกระบวนการวิจัย เพื่อใช้เป็นกรอบในการยึดโยงความร่วมมือของภาคีฝ่ายต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ ภาคประชาชน ภาคธุรกิจเอกชน และภาควิชาการเพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหาด้วยข้อมูลความรู้ร่วมกัน โดยเปิดเวทีร่วมกับทุกภาคส่วนในจังหวัด เพื่อชี้แจงแนวคิดและแนวทางการทำงาน

ขณะที่ งานวิจัยเพื่อพัฒนาพื้นที่ภาคตะวันออก ประกอบด้วย ชลบุรี ระยอง จันทบุรี ตราด (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2551) ได้พูดถึงจุดเริ่มต้นของการดำเนินงานว่า การทำงานต้องเริ่มจาก การทำโจทย์ปัญหาร่วม ที่กลุ่มคนในพื้นที่เห็นว่าเป็นปัญหาร่วมกัน และเน้นให้ภาควิชาการและภาครัฐทำงานร่วมกับภาคธุรกิจ และภาคประชาสังคมบนโจทย์จริงของพื้นที่ แนวทางการดำเนินงานจะเน้นการสนับสนุนงาน 3 ส่วน คือ งานข้อมูลครัวเรือนและแผนชุมชน งานสำรวจข้อมูลเพื่อทำความเข้าใจภาพรวมการพัฒนาทั้งจังหวัด และงานเชื่อมโยงภาคการศึกษาและภาคธุรกิจ เพื่อพัฒนาศักยภาพคนในพื้นที่ให้สามารถตอบโจทย์ปัญหาของพื้นที่

งานวิจัยเพื่อพัฒนาพื้นที่ภาคกลางพื้นที่เป้าหมาย: ชัยนาทและนครปฐม (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2551) ได้พูดถึงจุดเริ่มต้นของการดำเนินงานว่า การทำงานต้องเริ่มจาก 1. สนับสนุนโครงการจัดทำข้อมูลครัวเรือน เพื่อความเข้าใจสภาพปัญหา เหตุของความจน สร้างเครื่องมือการเรียนรู้ของชุมชน 2. สังเคราะห์ภาพรวมของฐานเศรษฐกิจจังหวัด โดยประชุมร่วมกับจังหวัด และภาคีเครือข่ายภาคสังคม 3. ตรวจสอบผลงานวิจัยเพื่อการพัฒนาไปสู่ต้นแบบของอาชีพ การแก้ปัญหา การปรับปรุงประสิทธิภาพและคุณภาพการผลิต การจัดการห่วงโซ่การผลิตและห่วงโซ่มูลค่า

งานวิจัยเพื่อพัฒนาพื้นที่ภาคใต้ตอนกลาง นครศรีธรรมราช สงขลา ตรัง สตูล พัทลุง (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2551) ได้พูดถึงจุดเริ่มต้นของการดำเนินงานว่า การทำงานต้องเริ่มจากการใช้หลักการพัฒนาเศรษฐกิจแบบเครือข่ายของ supply chain –value chain ระหว่างเศรษฐกิจมหภาคกับจุลภาค โดยยึดแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คือสร้างความเข้มแข็งจากภายใน โดยการพึ่งกันเองก่อน โดยสนับสนุนการวิจัยใน 3 เครือข่ายคือ การผลิตการศึกษา และการท่องเที่ยว

จากงานวิจัยเพื่อพัฒนาพื้นที่ภาคเหนือตอนบน จังหวัดแม่ฮ่องสอน น่าน และพะเยา (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2551) ได้พูดถึงจุดเริ่มต้นของการดำเนินงานว่า การทำงานต้องเริ่มจาก การ วิเคราะห์ปัญหาและโจทย์วิจัยร่วมกับหน่วยงาน ภาครัฐ สถาบันการศึกษา ภาคเอกชน องค์กรอิสระ และชุมชนของพื้นที่เป้าหมาย

ดังนั้นจะพบว่ากรอบการดำเนินการในแต่ละพื้นที่ จึงมีความหลากหลายในการหยิบหรือเลือกประเด็นการดำเนินงานที่เหมาะสมกับพื้นที่ และวางอยู่บนหลักคิดหรือหลักการร่วมกัน แต่ต่างกันตรงจุดเน้นของแต่ละพื้นที่

3.4 กลไกและระบบการดำเนินงานโครงการวิจัยและพัฒนาเชิงพื้นที่

งานวิจัยเพื่อพัฒนาพื้นที่ภาคอีสานตอนล่าง พื้นที่เป้าหมายระยะเริ่มต้น จังหวัดอุบลราชธานี ยโสธร นครราชสีมา ชัยภูมิ และกาฬสินธุ์ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (2551) ได้พูดถึงกลไกและระบบการดำเนินงานโครงการวิจัยและพัฒนาเชิงพื้นที่โดยสรุปสามารถแยกได้เป็น 2 ระดับ คือ

1. ระดับครัวเรือนและชุมชน เน้นการเก็บและวิเคราะห์ข้อมูลครัวเรือนโดยครัวเรือนและวิเคราะห์ร่วมกันในชุมชนอันจะนำไปสู่การทำให้ครัวเรือนและชุมชนในฐานะกลไกจัดการระดับล่างสุดสามารถปรับตัวกิจกรรมการบริโภค การออม วิธีการทำเกษตรเพื่อลดรายจ่าย การทำวิสาหกิจชุมชน ตลอดจนการจัดสวัสดิการชุมชน คิดเป็นส่วนสำคัญของการแก้ปัญหาความยากจน ลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคมในพื้นที่ และเสริมสร้างเศรษฐกิจพอเพียงจากฐานระดับครัวเรือนและชุมชนขึ้นมา

2. ระดับจังหวัด เน้นการเก็บและวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัญหา และความริเริ่มในการแก้ปัญหา รวมทั้งพื้นที่ต้นแบบต่างๆ ที่เป็นการพยายามของคนในท้องถิ่นในการแก้ปัญหาของตนเอง ทั้งนี้ เพื่อใช้ข้อมูลดังกล่าวในการสร้างการเรียนรู้ร่วมกันของคนในจังหวัด ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน และภาควิชาการเพื่อให้ทุกฝ่ายได้เห็นปัญหาที่เชื่อมโยงสัมพันธ์กัน มิติของงานพัฒนาในระดับจังหวัด ได้แก่ เรื่องของการพัฒนาอุตสาหกรรมและแหล่งจ้างงานนอกภาคการเกษตรในพื้นที่ การค้ากับประเทศเพื่อนบ้าน การจัดการทรัพยากรดิน น้ำ ป่า สิ่งแวดล้อม การพัฒนาเด็กเยาวชนและการจัดการศึกษา ทั้งนี้ การดำเนินงานจะเน้นการทำให้จังหวัดมีข้อมูลและข้อเสนอทางเลือกในการแก้ปัญหา เพื่อให้จังหวัดในฐานะกลไกการจัดการระดับบนที่มีทรัพยากรสนับสนุนสามารถตัดสินใจดำเนินงาน/โครงการที่ตรงเป้าต่อการแก้ปัญหาของจังหวัดได้

อย่างไรก็ดีการทำงานลักษณะนี้ต้องใช้ความรู้หลายด้าน และมีปัจจัย เงื่อนไขที่ซับซ้อนด้านคนและองค์กรในพื้นที่ ตลอดจนสถานการณ์เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา และไม่มีทางที่คนภายนอกจะไปแก้ไขปัญหาก็ได้ทุกอย่าง ทุกเวลา ต้องมีกลไกภายในเป็นตัวจักรหลักและต้องมีการจัดการที่ดีมากจึงจะนำไปสู่เป้าหมายที่วางไว้ ซึ่งกระบวนการทำงานบนฐานข้อเท็จจริง ข้อมูล ความรู้ และการมีส่วนร่วม

(Collaboration) ของกลไกใน จังหวัดทั้งภาครัฐ ธุรกิจ เอกชน ประชาชน ภาควิชาการอย่างต่อเนื่อง จะนำไปสู่ความเข้มแข็งของชุมชน และจะคงอยู่เป็นมรดกของพื้นที่ที่สามารถเฝ้าระวังและจัดการกับการเปลี่ยนแปลงได้ดีขึ้น ซึ่งก็คือการเพิ่มศักยภาพของกลไกในการจัดการตนเองของท้องถิ่นและ จังหวัดนั่นเอง

3.5 แบบแผนการดำเนินงานโครงการวิจัยและพัฒนาเชิงพื้นที่

การดำเนินงานที่ผ่านมาในแต่ละกลุ่มพื้นที่มีการกำหนดกรอบการทำงาน โดยเริ่มจากการ สร้างแบบแผนกลไกการจัดการร่วมกัน สร้างข้อมูลร่วม ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาโจทย์วิจัยและการ แก้ไขปัญหาเฉพาะพื้นที่เพื่อก่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน งานในมิติการพัฒนาที่ สกว. ได้ดำเนินการ ในพื้นที่แล้ว มีทั้งในลักษณะของการใช้ทุนความรู้/ข้อมูลเดิม เครือข่ายนักวิจัยที่มีอยู่แล้ว และการ สร้างองค์ความรู้ใหม่ที่ตอบสนองความต้องการของพื้นที่ในด้านต่างๆ อาทิ การพัฒนาอาชีพ/ เศรษฐกิจเพื่อสร้างรายได้ตั้งแต่ในระดับครัวเรือน กระทั่งถึงจังหวัดและกลุ่มจังหวัด การพัฒนา การศึกษา เด็กและเยาวชน การจัดการทรัพยากร ดิน น้ำ ป่า และสิ่งแวดล้อม และประเด็นอื่นที่เป็น การแก้ไขปัญหาที่ตรงกับสภาพ สถานการณ์ในพื้นที่ หรือ Solution-Oriented ซึ่งเป็นการสนับสนุน การทำงานของ “จังหวัด” ซึ่งเป็นกลไกการจัดการระดับบน พร้อมไปกับการสร้างกลไกการจัดการ ระดับครัวเรือนและชุมชนให้หมุนต่อเนื่องไปได้โดยการเรียนรู้ตนเองในเรื่องรายรับ รายจ่ายและ หนี้สิน ผ่านการจัดทำบัญชีครัวเรือน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้และวิเคราะห์สภาพปัญหาของตนเอง อัน จะนำไปสู่การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมด้านการบริโภค การออม การทำการเกษตรเพื่อลดรายจ่าย การรวมกลุ่มกันทำวิสาหกิจชุมชนเพื่อสร้างทางเลือกและเพิ่มอำนาจการต่อรอง และการจัด สวัสดิการชุมชน

งานวิจัยเพื่อพัฒนาพื้นที่ภาคอีสานตอนล่าง พื้นที่เป้าหมายระยะเริ่มต้นจังหวัดอุบลราชธานี ยโสธร นครราชสีมา ชัยภูมิ และกาฬสินธุ์ จากเอกสารประกอบการประชุมวิชาการประจำปี 2551 สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ได้สรุปบทเรียนแบบแผนการดำเนินการวิจัยเพื่อ พัฒนาพื้นที่ (ABC) ไว้ 7 ขั้นตอนดังนี้

1. เริ่มการทำงาน โดยเปิดเวทีร่วมกับทุกภาคส่วนในจังหวัด เพื่อชี้แจงแนวคิดและแนวทางการทำงานโดยมีผู้ว่าราชการจังหวัดในฐานะผู้ดูแลพื้นที่เข้าร่วมกระบวนการตั้งแต่เริ่มแรก
2. ให้ทุนสนับสนุนการวิจัย เพื่อจัดทำโครงการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลสถานการณ์ (Situation Review) ในพื้นที่จังหวัด และงานเชิงประเด็นในพื้นที่ รวมถึงค้นหาบุคคลและกลุ่มกิจกรรม ที่ดี (Best practices) ที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ เพื่อให้เห็นทุนเดิม ศักยภาพ โอกาส และข้อจำกัดของพื้นที่ เพื่อชี้ประเด็นที่ต้องการและต้องใช้งานวิจัยในการแก้ไขปัญหา หนุนเสริม หรือต่อยอดเพิ่มเติมเพื่อ

ยกระดับศักยภาพของพื้นที่และคนในพื้นที่ให้สามารถเติบโต ทั้งทางด้านสังคมและเศรษฐกิจไปพร้อมกัน

3. จัดให้มีการนำเสนอผลงานวิจัยดังกล่าว แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และหารือร่วมกันระหว่างทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง โดยการรับรู้และการสนับสนุนของผู้นำราชการจังหวัด

4. พัฒนาข้อเสนอโครงการวิจัยตามความต้องการของพื้นที่

5. จัดให้มีเวทีนำเสนอข้อเสนอโครงการนั้น โดยผู้เข้าร่วมประกอบด้วยภาคีในพื้นที่ ภายใต้การรับรู้ของจังหวัด นักวิจัย และทีมวิชาการผู้เชี่ยวชาญเฉพาะเรื่อง เฉพาะประเด็น เพื่อพัฒนาข้อเสนอโครงการให้เป็นไปทั้งตามความต้องการของพื้นที่ และหลักวิชาการ ทั้งนี้ หากเป็นไปได้ในส่วนของนักวิจัยจะมุ่งเน้นการสร้างนักวิจัยในพื้นที่ เพื่อให้เป็นกำลังและที่พึ่งทางวิชาการของพื้นที่ต่อไปในอนาคต

6. เจรจา / ชี้แจงให้หน่วยงาน หรือบุคคลในระดับนโยบายที่เกี่ยวข้อง (เพื่อให้มีอำนาจตัดสินใจในเรื่องนั้น) ตระหนักและเห็นความสำคัญในสถานการณ์ปัญหาตามข้อมูลและความรู้จากงานวิจัย เพื่อขอความร่วมมือ หรือผลักดันให้เกิดการแก้ไขปัญหาโดยงานวิจัย ทั้งโดยการลงทุนเอง และหรือผลานทรัพยากรจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในบางพื้นที่จังหวัดได้สนับสนุนโดยการส่งผู้แทนจังหวัดเป็นกลไกร่วมการทำงาน และมีคำสั่งแต่งตั้งอย่างเป็นทางการให้งานที่ต้องการความร่วมมือจากหน่วยงานต่าง ๆ เป็นไปได้ด้วยดี มีการรับรู้ และติดตามความก้าวหน้า ตลอดจนหนุนเสริมการทำงานร่วมกันอย่างสม่ำเสมอ

7. จัดเวทีเพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และเสริมพลังในระดับภาค อาทิ การประชุมเพื่อติดตามความก้าวหน้าการจัดทำข้อมูลครัวเรือนเป็นต้น

3.6 ความยั่งยืน การขยายผลและปัจจัยหรือเงื่อนไขที่นำไปสู่ความสำเร็จหรือล้มเหลวของโครงการ

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (2552) ได้สรุปผลการดำเนินงานตามโครงการวิจัยอย่างเป็นรูปธรรม การดำเนินงานในปี 2551 ได้กำหนดพื้นที่เป้าหมายการทำงานออกเป็น 6 กลุ่ม รวม 25 จังหวัด ดังนี้ ภาคเหนือ (4) แม่ฮ่องสอน น่าน พะเยา ลำพูน ภาคเหนือตอนล่าง (7) พิษณุโลก พิจิตร นครสวรรค์ สุโขทัย อุตรดิตถ์ ลำปาง กำแพงเพชร ภาคกลาง (2) ชัยนาท นครปฐม ภาคตะวันออก (1) ระยอง ภาคอีสาน (5) กาฬสินธุ์ อุบลราชธานี ยโสธร นครราชสีมา ชัยภูมิ ภาคใต้ตอนกลาง (6) สุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช สงขลา พัทลุง ตรัง สตูล

ผลการดำเนินงานพบว่า ปัจจุบันในแต่ละกลุ่มพื้นที่มีการกำหนดกรอบการทำงาน โดยมุ่งเน้นการพัฒนาระบบ การบริหารจัดการการวิจัย ABC โดยเริ่มจากการสร้างกลไกการจัดการร่วมกัน การสร้างข้อมูลร่วม และนำไปสู่การพัฒนาโจทย์วิจัยและการแก้ไขปัญหาเฉพาะพื้นที่เพื่อ

ก่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน งานในมิติการพัฒนาที่ สกว. ได้ดำเนินการในพื้นที่แล้ว มีทั้งในลักษณะของการใช้ทุนความรู้/ข้อมูลเดิม เครือข่ายนักวิจัยที่มีอยู่แล้ว และการสร้างองค์ความรู้ใหม่ ที่ตอบสนองความต้องการของพื้นที่ในด้านต่างๆ อาทิ การพัฒนาอาชีพ/เศรษฐกิจเพื่อสร้างรายได้ ตั้งแต่ในระดับครัวเรือน กระทั่งถึงจังหวัดและกลุ่มจังหวัด การพัฒนาการศึกษา เด็กและเยาวชน การจัดการทรัพยากร ดิน น้ำ ป่า และสิ่งแวดล้อม และประเด็นอื่นที่เป็นการแก้ไขปัญหาที่ตรงกับสภาพ สถานการณ์ในพื้นที่ หรือ Solution-Oriented ซึ่งเป็นการสนับสนุนการทำงานของ “จังหวัด” ซึ่งเป็นกลไกการจัดการระดับบน พร้อมไปกับการสร้างกลไกการจัดการระดับครัวเรือนและชุมชนให้หมุนต่อเนื่องไปได้โดยการเรียนรู้ตนเองในเรื่องรายรับ รายจ่ายและหนี้สิน ผ่านการจัดทำบัญชีครัวเรือน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้และวิเคราะห์สภาพปัญหาของตนเอง อันจะนำไปสู่การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมด้านการบริโภค การออม การทำการเกษตรเพื่อลดรายจ่าย การรวมกลุ่มกันทำวิสาหกิจชุมชนเพื่อสร้างทางเลือกและเพิ่มอำนาจการต่อรอง และการจัดสวัสดิการชุมชน

ความสำเร็จหรือความล้มเหลวของกระบวนการดำเนินงานในแต่ละบริบทพื้นที่ขึ้นอยู่กับสาเหตุปัจจัยในหลายๆด้าน เนื่องจากกระบวนการวิจัยดังกล่าวเป็นกระบวนการวิจัยที่มุ่งเน้นให้เกิดการพัฒนาในระดับพื้นที่อย่างเป็นรูปธรรมโดยดำเนินการเชื่อมโยงและบูรณาการการทำงานกับหน่วยงานต่างๆทั้งภาครัฐตั้งแต่หน่วยงานราชการระดับจังหวัด อบต. อบจ. จนถึงนักวิชาการในมหาวิทยาลัย ภาคเอกชนตั้งแต่กลุ่มองค์กรพัฒนาเอกชนจนถึงผู้ประกอบการในแต่ละพื้นที่ และภาคประชาสังคมที่ส่วนใหญ่เป็นผู้คนในพื้นที่และได้ประสบปัญหาจริงในระดับชีวิตประจำวัน ความสำเร็จหรือล้มเหลวที่เกิดขึ้นในตลอดขั้นตอนของกระบวนการวิจัยและพัฒนาจึงสัมพันธ์อยู่กับการให้ความร่วมมือและความสามารถในการสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์ของแต่ละพื้นที่

จากงานศึกษาของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ตามโครงการวิจัยเพื่อพัฒนาพื้นที่ (2551) พบว่าเงื่อนไขปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จ ประการแรก เกิดจากการที่โครงการวิจัยและพัฒนาดังกล่าวมุ่งที่จะทำงานโดยอิงอาศัยทรัพยากรจากภาครัฐเป็นปัจจัยสำคัญซึ่ง ขอบเขตของ “พื้นที่” เป็น “จังหวัด” เนื่องจาก จังหวัดเป็นกลไกที่มีอำนาจความชอบธรรมที่จะบูรณาการความร่วมมือระหว่างส่วนราชการต่างๆ และภาคีที่เกี่ยวข้อง และเป็นหน่วยบริหารจัดการที่มีทรัพยากรของตนเอง สามารถตัดสินใจใช้ทรัพยากรนั้นได้เองในระดับหนึ่ง

ประการที่สอง พบว่าการสร้างกลไกความร่วมมือระหว่างภาคีฝ่ายต่างๆ ทำให้เกิดการ “เสริมแรง” กันอย่างมาก เพราะเดิม นักวิชาการ และนักพัฒนาเอกชน โดยมากมักจะอยู่คนละฝั่งกับหน่วยงานภาครัฐ แต่ความแตกต่างนี้กลับนำมาซึ่งพลังที่มาเสริมแรงกันได้ สิ่งที่โครงการนำร่องฯ ได้ทำให้เกิดขึ้นคือ ความสัมพันธ์และท่าทีใหม่ในการทำงานร่วมกัน(นักพัฒนาเอกชนเกือบทั้งหมดที่ร่วมโครงการเกิดการเปลี่ยนวิธีคิดใหม่ว่า การร่วมมือกับภาครัฐสามารถช่วยคลี่คลายปัญหาของชาวบ้านได้จริงๆ) ในส่วนของภาครัฐ ผู้ว่าราชการจังหวัดและนายอำเภอหลายคนเห็นคุณค่าของการ

ทำงานโดยให้ภาคประชาชนและนักพัฒนาเอกชนเป็นแกนในการขับเคลื่อน “ความร่วมมือ” จึงกลายเป็นหลักการสำคัญในการดำเนินงาน

4. แนวคิด หลักการและแนวปฏิบัติของโครงการฯ

จากการทบทวนสถานการณ์ภาพและองค์ความรู้ การสังเคราะห์ถอดบทเรียนและประสบการณ์ที่ผ่านมาของการดำเนินงานวิจัยเพื่อพัฒนาพื้นที่ (ABC) ในพื้นที่ต่าง ๆ จึงนำไปสู่การบูรณาการแนวคิด หลักการและแนวปฏิบัติของ “โครงการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์สังคมน่าอยู่แบบองค์รวมของจังหวัดเชียงใหม่ โดยประยุกต์ใช้กระบวนการวิจัยเพื่อการพัฒนาพื้นที่” ซึ่งมีแนวคิด แนวปฏิบัติไปสู่การขับเคลื่อนปฏิบัติการอย่างเป็นรูปธรรมในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ ดังนี้คือ

ก) พื้นที่

หน่วยดำเนินการของ โครงการบูรณาการฯ จังหวัดเชียงใหม่ ใช้หน่วยบูรณาการระดับ “จังหวัด” แต่ในระดับปฏิบัติการโครงการฯ ได้ให้ความสำคัญในมิติพื้นที่ซึ่งมีความหลากหลายและความซับซ้อนของระดับพื้นที่ “ชุมชน/ ตำบล/ อำเภอ” ซึ่งมีเงื่อนไขและบริบทเชิงพื้นที่แตกต่างกัน ดังนั้นจึงแบ่งการดำเนินงานในพื้นที่ต้นแบบออกเป็น 3 กลุ่มตามภูมิสังคมและนิเวศน์ คือ พื้นที่สูง/ กลุ่มชาติพันธุ์ พื้นที่เมือง/ พื้นที่กึ่งเมือง พื้นที่ชนบท/ พื้นที่เกษตร อย่างละ 3 พื้นที่ รวมทั้งหมด 9 พื้นที่ (พื้นที่ต้นแบบในการดำเนินโครงการฯ) ซึ่งมีความแตกต่างทั้งทางลักษณะการตั้งถิ่นฐาน การประกอบอาชีพ การดำรงชีวิต สังคมและวัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งล้วนแล้วแต่สัมพันธ์กันอย่างเป็นระบบ และได้รับผลพวงจากการพัฒนาในระดับที่แตกต่างกัน

การแก้ไขหรือการพัฒนาต่าง ๆ ในระดับพื้นที่ย่อมต้องการใช้ “องค์ความรู้ที่ต่างกัน” “แนวทางหรือวิธีการดำเนินงานแก้ไขปัญหที่ต่างกัน” เพราะมิติของ “ศักยภาพ ข้อจำกัด เงื่อนไข และองค์ประกอบของพื้นที่ที่มีความแตกต่างกัน” เป็นหัวใจสำคัญของการแก้ไขและการพัฒนาพื้นที่ ถือได้ว่าตรงจุดและตรงความต้องการของผู้คนในพื้นที่มากที่สุด

ข) กลไกการดำเนินงาน

การสร้างกลไกให้เกิดความเข้มแข็งและยั่งยืน ถือเป็นหัวใจสำคัญของโครงการฯ นี้ ดังนั้นการเข้าไปสร้างกลไกดำเนินงานจึงประกอบไปด้วยกลไก 2 ส่วนสำคัญ คือ

1) การสร้างกลไกระดับจังหวัด (ฝ่ายสนับสนุน) ลักษณะการดำเนินงานจะไม่เข้าไปมุ่งสร้างหรือขับเคลื่อนผ่านกลไกตามบทบาทและหน้าที่ (กลไกปกติตาม Function) โดยตรงเพียงอย่างเดียว แต่มุ่งไปสู่กลไกของคณะกรรมการแผนยุทธศาสตร์จังหวัดเชียงใหม่ ทั้ง 5 กลุ่มยุทธศาสตร์ ประกอบไปด้วย กลุ่มภารกิจด้านเศรษฐกิจ กลุ่มภารกิจด้านสังคม กลุ่มภารกิจด้าน

ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กลุ่มภารกิจด้านความมั่นคง และกลุ่มภารกิจด้านการบริหาร (ซึ่งกลุ่มภารกิจสังคม ได้เป็นผู้ริเริ่มหรือแกนหลักทำโครงการขับเคลื่อนสังคมน่าอยู่แบบองค์รวม) โดยดึงเอากลไกคณะกรรมการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ตามกลุ่มภารกิจทั้งห้ากลุ่มมาเป็นจักรสำคัญหรือฟันเฟืองการดำเนินงานนั้น เนื่องมาจากกลไกนี้เป็นกลไกที่ค่อนข้างมีความถาวรและยั่งยืน (เพราะระบบบริหารราชการ การโยกย้าย/ ตำแหน่ง วาระการบริหารงานราชการผู้บริหารในระดับนโยบาย ฯลฯ ซึ่งมีความไม่แน่นอนและมีการเปลี่ยนแปลงตามวาระ) ซึ่งประกอบไปด้วย หน่วยงาน และเจ้าหน้าที่ภาครัฐ ภาคเอกชน อบจ. ภาคประชาชนและฝ่ายวิชาการ (การเข้าไปสร้างและจัดการกลไกนี้ให้เกิดความเข้มแข็งและมีความยั่งยืน โดยการทำทำความเข้าใจถึงหลักการ แนวคิด กลไกและแนวทางปฏิบัติร่วมกัน (ในฐานะฝ่ายสนับสนุน)จะทำให้เกิดการประยุกต์ใช้กระบวนการวิจัยเพื่อพัฒนาพื้นที่ได้อย่างเป็นรูปธรรมและยั่งยืน (ยังเป็นการเพิ่มความเข้มข้นในการใช้แผนยุทธศาสตร์)

2) การสร้างกลไกระดับพื้นที่/ ตำบล (ฝ่ายปฏิบัติการ) ซึ่งประกอบไปด้วย แกนนำ ผู้นำ อบต. NGOs ประชาชนชุมชน รวมถึงภาคประชาคม สร้างเป็น “ทีม/ คณะทำงานระดับตำบล” เป็นกลไกหลักที่มีส่วนสำคัญในการจุดระเบิดจากภายใน และเป็นผู้ขับเคลื่อนปฏิบัติการในระดับพื้นที่

การดำเนินงานของกลไกระดับพื้นที่ จะปฏิบัติการผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของพื้นที่ในการดำเนินงานด้วยตนเอง (จุดระเบิดภายใน) แต่จะมีกลไกระดับจังหวัดโดยเฉพาะฝ่ายวิชาการ จะเข้าไปขับเคลื่อนในด้านกระบวนการ การใช้ความรู้ เทคนิคและเครื่องมือต่าง ๆ เช่น บัญชีครัวเรือน แผนที่ การทำmind mapping อย่างเป็นขั้นเป็นตอน เพื่อเสริมสร้างศักยภาพและเติมเต็มในส่วนที่ยังขาด ในเวทีวิเคราะห์ปัญหาค้นหาศักยภาพและแนวทางแก้ไข ซึ่งจะได้ออกมาเป็นแผนชุมชนที่มีลำดับความสำคัญ ซึ่งแผนชุมชนนี้จะถูกนำไปเชื่อมโยงสู่การขับเคลื่อนทั้งกิจกรรมที่ชุมชนสามารถดำเนินการได้โดยชุมชนเอง และแผนกิจกรรมหรือโครงการที่ชุมชนต้องขอรับการสนับสนุนตามแผน Function หรือตามแผนยุทธศาสตร์ของหน่วยงานหรือเจ้าหน้าที่ จะได้รับการประสานความร่วมมือและสนับสนุนโดยกลไกระดับจังหวัด

ค) การใช้ข้อมูล/ ข้อเท็จจริง

การใช้ข้อมูลข้อเท็จจริง สำหรับการดำเนินโครงการนี้ จะเกิดขึ้นในสองระดับด้วยกันคือ

- ระดับจังหวัด การใช้ข้อมูลข้อเท็จจริงจะเกิดการนำเอาข้อมูลข้อเท็จจริงในระดับพื้นที่ ซึ่งผ่านการกลั่นกรองและลำดับความสำคัญ เข้ามาทำการบูรณาการให้เกิดรูปธรรมในระดับนโยบาย ที่เป็นการกำหนดทั้งแผนการดำเนินการตามภารกิจ/ หน้าที่ แผนยุทธศาสตร์จังหวัด ที่เกิดการบูรณาการในกลุ่มภารกิจทั้ง 5 กลุ่ม (ที่เกิดการบูรณาการในแบบ Bottom-up) ซึ่งข้อมูลข้อเท็จจริงถูกนำไปใช้ในการกำหนดแผนตามภารกิจหน้าที่ แผนยุทธศาสตร์ฯ ซึ่งอาจจะนำไปใช้ได้

สมบูรณ์ครบถ้วนหรือไม่ก็ตาม แต่ถือว่าได้มีการนำมาใช้ในการกำหนดแนวนโยบาย การกำหนดยุทธศาสตร์และแผนงานที่มาจากล่างสู่บนที่ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วม และมีจุดเริ่มต้นและจุดแตกหักที่ชุมชน ผ่านข้อมูลข้อเท็จจริงในระดับพื้นที่อย่างเข้มข้นและแท้จริง

- ระดับพื้นที่/ ตำบล ในระดับพื้นที่จะมีการใช้ข้อมูลข้อเท็จจริงรวมทั้งการบูรณาการองค์ความรู้ที่มาจากชุมชนหรือพื้นที่นั้นๆ เช่น การจัดทำบัญชีครัวเรือน การจัดการความรู้ ภูมิปัญญาในระดับพื้นที่ ฯลฯ ร่วมกับฐานข้อมูลทุติยภูมิ (ข้อมูลมือสอง) ที่เกี่ยวข้องกับบริบทและเงื่อนไขลักษณะทางกายภาพของพื้นที่ ทิศทางทรัพยากรที่มีอยู่ในพื้นที่ ซึ่งจะถูกใช้ในการดำเนินการจัดเวทีระดมสมองวิเคราะห์ปัญหา/ ค้นหาศักยภาพ การค้นหาประเด็น/โครงการพัฒนาและการวิเคราะห์เพื่อให้ได้มาซึ่งแผนชุมชน-ตำบล-อำเภอ

ง) กระบวนการดำเนินงาน

กระบวนการดำเนินงานของ โครงการบูรณาการฯ จังหวัดเชียงใหม่ ครั้งนี้ จะมีการดำเนินการในสองระดับด้วยกัน คือ

- การดำเนินงานจะเริ่มจากการเข้าไปสร้างกลไกสนับสนุนระดับจังหวัด (คณะกรรมการยุทธศาสตร์จังหวัด) ที่เป็นกลไกความร่วมมือระหว่างหน่วยงานหลาย ๆ หน่วยงาน และฝ่ายวิชาการ นอกจากนี้ยังเป็นการละลาย แนวคิด แนวปฏิบัติเดิมที่ยังคงยึดติดบทบาทหน้าที่ตาม function ของตนเองในการทำงาน เพื่อให้เกิดการบูรณาการได้อย่างแท้จริง (ซึ่งการสร้างกลไกสนับสนุนดังกล่าวต้องเกิดจากปฏิบัติการในเวทีทำความเข้าใจแนวคิด แนวปฏิบัติร่วมกันหลายครั้งอย่างเป็นขั้นเป็นตอน ซึ่งได้ดำเนินการในส่วนนี้จนบรรลุผลในระดับหนึ่งแล้ว จากการสนับสนุนโครงการเตรียมการฯ ที่ได้รับการสนับสนุนงบประมาณดำเนินการจากทาง สกว.) โครงการฯ มีเป้าหมายหลักให้เกิดการบูรณาการที่เกิดขึ้นจริงตามธรรมชาติของงาน เพราะที่ผ่านมาการดำเนินงานลักษณะของการบูรณาการจังหวัดไม่สามารถบรรลุผลสำเร็จ เพราะยังติดอยู่ในเรื่องของ

1) ข้อจำกัดตามภาระบทบาทหน้าที่ หรือ ตาม Function ซึ่งยังคงแยกส่วนในการปฏิบัติงาน ดังนั้นการบูรณาการผ่านกลไกสนับสนุนนี้จะเข้าไปช่วยปลดข้อจำกัดดังกล่าว โดยเฉพาะเรื่องข้อจำกัดที่เกี่ยวข้องกับกฎเกณฑ์ ระเบียบ ข้อบังคับต่าง ๆ ที่เป็นตัวบทกฎหมาย และเป็นปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนา

2) ข้อจำกัดในเรื่องของงบประมาณตาม Function ซึ่งพบว่า บางครั้งงบประมาณที่เป็นงบดำเนินงานด้านการพัฒนา บางครั้งงบประมาณที่เป็นงบปกติ (งบตาม function) ก็ไม่สามารถที่จะเข้าถึงหรือจัดการปัญหาได้อย่างครอบคลุมและตรงความต้องการ จึงจำเป็นต้องมีงบที่เป็นลักษณะเป็นงบพิเศษ หรืองบตามแผนยุทธศาสตร์เข้าไปจัดการหรือขับเคลื่อน

3) ข้อจำกัดในเรื่องของการเลือกประเด็นบูรณาการซึ่งมีลักษณะเฉพาะ เพราะหากเลือกประเด็นที่ไม่สามารถบูรณาการได้และกลายเป็นข้อจำกัดของบทบาทการมีส่วนร่วมก็จะไม่สามารถขับเคลื่อนการบูรณาการอย่างแท้จริง (เช่น การดำเนินการโครงการฯครั้งนี้ ประเด็นในการบูรณาการ คือ “การขับเคลื่อนสังคมน่าอยู่แบบองค์รวม” ซึ่งสามารถเชื่อมโยงไปสู่มิติต่าง ๆ ทั้ง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติ ฯลฯ ซึ่งเปิดโอกาสให้หลายฝ่ายเข้ามาร่วมบูรณาการโดยใช้โจทย์ที่มาจากพื้นที่ หรือการใช้ปัญหานำ (Problem Oriented) และสร้างการบูรณาการร่วมกันทั้งคน งบประมาณ แผนงานและกิจกรรม เหล่านี้เป็นต้น)

- ระดับพื้นที่ กระบวนการดำเนินงานจะมีจุดเริ่มต้นและจุดแตกหักอยู่ที่ชุมชน ด้วยการสร้างให้เกิดกระบวนการที่เป็น “การจุดระเบิดจากภายใน” และต้องเริ่มตั้ง “โจทย์การพัฒนาที่มาจากในพื้นที่” การนำเอาข้อมูลข้อเท็จจริงที่มาจากในพื้นที่ การจัดการข้อมูลความรู้ที่มีอยู่ในพื้นที่ รวมทั้งข้อมูลมือสองจากหน่วยงานและงานวิจัยต่าง ๆ เพื่อนำไปสู่กระบวนการสร้างแผนชุมชนที่ต้องเป็น “องค์รวม” ไม่แยกส่วนการทำงานและไม่แยกประเด็นหรือพิจารณาการจัดการเฉพาะเรื่องในระยะเริ่มต้น (เพราะทุกปัญหาเชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบและเป็นองค์รวม)

หลังจากนั้นจะต้องสร้างเวทีในการร่วมกันวิเคราะห์ปัญหา ค้นหาศักยภาพ การค้นหาประเด็น/ โครงการในการพัฒนาและวิเคราะห์ถึงความเป็นไปได้ในการวิเคราะห์โครงการพัฒนา โดยอาศัยข้อมูลข้อเท็จจริงและการจัดการความรู้ ที่ได้มาจากเวที (ซ้ำหลาย ๆ ครั้ง) จนสามารถเลือกปัญหา/ ศักยภาพในลำดับความสำคัญสูงสุด (ลำดับต้นๆ) ขึ้นมาขับเคลื่อนเป็น “แผนชุมชน-ตำบล-อำเภอ” (ที่เป็นทั้งแผนการดำเนินงาน แผนบูรณาการทั้งเรื่องคน /กิจกรรม/ งบประมาณ ซึ่งมีความแตกต่างกันใน 9 พื้นที่ต้นแบบ และแผนดังกล่าวถูกนำไปขับเคลื่อนและปฏิบัติการอย่างเป็นรูปธรรมในการแก้ไขปัญหาโดยกลไกระดับพื้นที่/ ตำบล)

จ) การขับเคลื่อน

แนวทางการขับเคลื่อนและปฏิบัติการในระดับพื้นที่/ ตำบล จะเริ่มจาก

1) การบูรณาการองค์ความรู้ระหว่างองค์ความรู้ที่มีอยู่ในพื้นที่ และองค์ความรู้ที่มาจากภายนอก ข้อมูลทุติยภูมิ เช่น ฐานข้อมูลจากหน่วยงานต่างๆ ข้อมูลทางวิชาการ ผ่านกระบวนการกลั่นกรอง วิเคราะห์ ตรวจสอบ เพื่อให้ได้เป็นองค์ความรู้ที่เป็นข้อมูลข้อเท็จจริงที่มีลักษณะเฉพาะของแต่ละพื้นที่

2) การออกแบบและจัดทำบัญชีครัวเรือนร่วมกัน เพื่อให้ชุมชนเกิดการจัดทำบัญชีครัวเรือนด้วยตนเอง สามารถรับรู้ถึงบัญชีรายรับ-รายจ่าย เกิดความตระหนักถึงปัญหาที่แท้จริงของครัวเรือน ของชุมชน ซึ่งจะถูกนำไปใช้ร่วมในกระบวนการขั้นต่อไป

3) การสร้างเวทีระดมสมองร่วมกัน (หลาย ๆ ครั้ง) ของกลไกระดับพื้นที่ ในการวิเคราะห์ปัญหา/ สาเหตุ ศักยภาพและการแสวงหาแนวทางการแก้ไขปัญหาต่างของชุมชน โดย

อาศัยข้อมูลข้อเท็จจริงที่ได้จากการบูรณาการความรู้ในชั้นที่ 1 และการจัดทำบัญชีครัวเรือนในชั้นที่ 2 ร่วมกับข้อมูลทุติยภูมิ ข้อมูลมือสอง เช่น แผนที่ภาพถ่ายทางอากาศ ฐานข้อมูลจากหน่วยงาน ฯลฯ ที่เป็นประโยชน์ร่วมกับการวิเคราะห์ปัญหา/ สาเหตุ ศักยภาพและแนวทางการแก้ไข โดยที่กลไกสนับสนุนฝ่ายจังหวัด (โดยเฉพาะฝ่ายวิชาการ) จะเข้าไปเป็นกลไกสนับสนุนหลักเกี่ยวกับกระบวนการ เทคนิค เครื่องมือต่าง ๆ ในการดำเนินงานจัดเวที เพื่อให้ได้มาซึ่งการวิเคราะห์โครงการพัฒนาที่มีลำดับความสำคัญสูง 2-3 โครงการนำไปสู่การจัดทำแผนชุมชนของแต่ละพื้นที่

4) เมื่อได้แผนชุมชนที่ถูกจัดลำดับความสำคัญลำดับต้น ๆ แล้วนั้น การขับเคลื่อนนำแผนชุมชน- ตำบล-อำเภอ ไปสู่การปฏิบัติในพื้นที่จริง จะเริ่มจากการจำแนกกิจกรรม แผนงาน โครงการต่าง ๆ ออกเป็น 3 ระดับ คือ

1) กิจกรรมและโครงการที่ชุมชนสามารถลงมือทำได้เองทันที โดยอาศัยทุนและศักยภาพที่มีอยู่ในพื้นที่ จะถูกขับเคลื่อนและปฏิบัติการทันที

2) กิจกรรมที่ชุมชนต้องทำร่วมกับภายนอก หรือต้องขอรับการหนุนเสริมในด้านความรู้ ทรัพยากร ฯลฯ จากหน่วยงาน องค์กรต่าง ๆ จากภายนอกพื้นที่ จะถูกประสานความร่วมมือจากพื้นที่เองหรือผ่านกลไกสนับสนุนของกลไกระดับพื้นที่และกลไกระดับจังหวัด โดยเฉพาะ การนำเอาแผนกิจกรรมและโครงการระดับนี้เข้าสู่แผนดำเนินงานของ Function พื้นที่ และ อบต.

3) กิจกรรมที่ชุมชนไม่สามารถดำเนินการได้เองหรือในระดับพื้นที่ไม่สามารถสนับสนุนได้ เช่น โครงการที่ได้รับการอนุมัติหรือสนับสนุนจากหน่วยงานนอกพื้นที่ หรือเป็นเรื่องของการลดข้อจำกัด การปรับปรุงเกณฑ์ ระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ ในทางกฎหมาย เหล่านี้เป็นต้น

ในส่วนกิจกรรมระดับที่ 3 นี้กลไกสนับสนุนระดับจังหวัด จะเข้าไปมีบทบาทสำคัญในการช่วยเหลือ เพื่อเพิ่มศักยภาพ (Empowerment) โดยผ่านการสนับสนุนทั้งในเรื่องของความรู้ ทรัพยากร ลำดับต่าง ๆ รวมทั้งการปรับปรุงเกณฑ์ ระเบียบ ข้อบังคับ ที่เกี่ยวข้องตามภารกิจ/ หน้าที่ เพื่อลดข้อจำกัดในเรื่องการบูรณาการ และการปรับสู่การกำหนดวิสัยทัศน์ นโยบายและแผนยุทธศาสตร์ ที่มาจากส่วนกลาง top-down ไปสู่การดำเนินการในรูปแบบ bottom up ที่มาจากความต้องการของชุมชน โดยมีตัวเชื่อมผ่านกลไกสนับสนุน (คณะกรรมการยุทธศาสตร์) ที่มีประสิทธิภาพระหว่างนโยบายสู่การปฏิบัติ การสร้างกลไกสนับสนุนที่เข้าใจประเด็นปัญหาและความต้องการที่แท้จริงและส่ง feedback กลับไปยังหน่วยงานนโยบายเพื่อให้เกิดการปรับทิศทาง ยุทธศาสตร์ และสอดคล้องกับความต้องการ สนับสนุนปฏิบัติการที่ตรงจุดตรงความต้องการในแต่ละพื้นที่ซึ่งมีความแตกต่างกัน

ในระดับพื้นที่ผลสำเร็จของการดำเนินโครงการฯ ผ่านปฏิบัติการที่เข้มข้นในระดับพื้นที่ ที่ถูกถอดบทเรียนการดำเนินงานในแต่ละปี จะถูกนำไปปรับและเสริมจุดแข็ง แก้ไขจุดอ่อนของการดำเนินโครงการฯ ไปสู่การขยายผลจากพื้นที่ต้นแบบทั้ง 9 พื้นที่ใน 3 กลุ่ม (พื้นที่สูง/ กลุ่มชาติพันธุ์ พื้นที่เมือง/ กึ่งเมือง และพื้นที่ชนบท/ พื้นที่เกษตร) ไปสู่อีก 9 พื้นที่ ในปีที่ 2 (ใน 3 กลุ่มพื้นที่

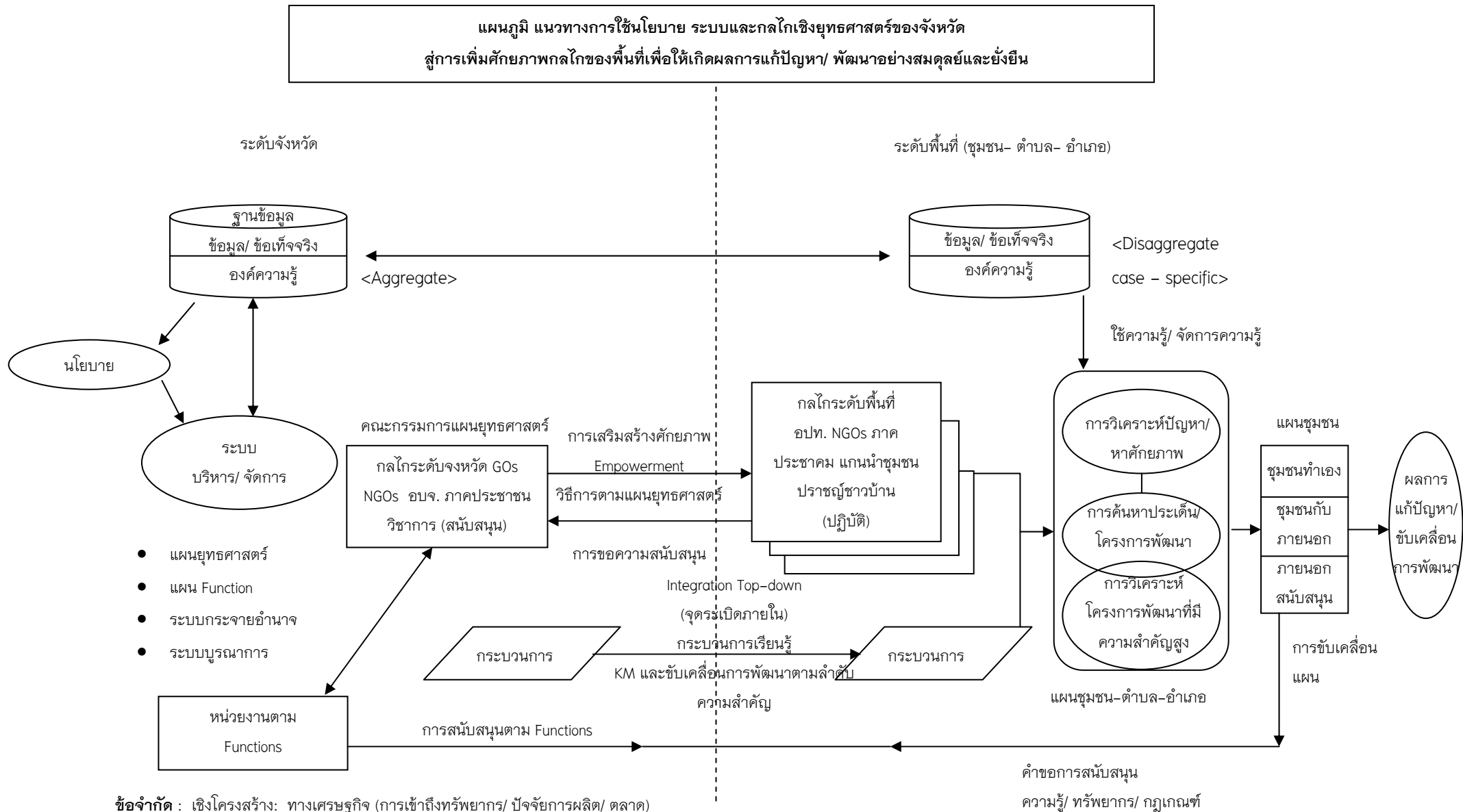
เช่นเดียวกัน) โดยคำนึงถึงการกระจายตัวและการขยายผลตามเครือข่ายตามธรรมชาติ เช่น พื้นที่ที่มีเงื่อนไขและบริบทที่มีความคล้ายคลึงกัน ความเป็นเครือข่ายทางสังคม กลุ่มชาติพันธุ์ ฯลฯ และท้ายสุดการถอดบทเรียนสรุปการดำเนินงาน จะได้ “ชุดองค์ความรู้” ที่เป็นทั้ง “คู่มือ” แนวคิด แนวทางและหลักในการดำเนินงานที่ทั้งเจ้าหน้าที่ หน่วยงาน องค์กรพัฒนาที่เกี่ยวข้องหรือชุมชนต่างๆ สามารถนำไปขับเคลื่อนและขยายผลได้อย่างแท้จริง

ฉ) ข้อจำกัดและการลดข้อจำกัดเพื่อความยั่งยืน

ปัญหาเชิงโครงสร้างทั้งทางเศรษฐกิจ เช่น การเข้าถึงทรัพยากร/ ปัจจัยการผลิต/ ตลาด ฯลฯ รวมทั้ง ปัญหาในเชิงระบบ เช่น วัฒนธรรมทางการเมืองและองค์กรระบบราชการ และ เช่น กฎหมาย, ระเบียบ, งบประมาณ/ การปฏิบัติงานราชการ ฯลฯ ปัญหาเหล่านี้ยังเป็นอุปสรรคสำคัญในการดำเนินงานขับเคลื่อนให้เป็นไปตามยุทธศาสตร์ของจังหวัด ดังนั้นการลดข้อจำกัดจึง เป็นประเด็นที่ควรนำมาพิจารณา โดยการบรรเทาปัญหาดังกล่าว อาจดำเนินการได้โดย

1. พัฒนาศักยภาพ ของกลไกการพัฒนาเชิงยุทธศาสตร์ของจังหวัด เพื่อให้เกิดความยั่งยืน
2. สร้างพลังหรือเสริมพลังให้กับกลไกระดับพื้นที่ให้เกิดแผนชุมชนที่ตอบโจทย์ความต้องการอย่างแท้จริง ด้วยกระบวนการ/ การใช้-จัดการความรู้และการขับเคลื่อนเชิงกลยุทธ์
3. ใช้แผนชุมชนและการขับเคลื่อนแผนชุมชนดังกล่าวด้วยความรู้/ ทรัพยากร/ รวมถึงการปรับกฎเกณฑ์จากนโยบาย ระบบและกลไกระดับจังหวัด ผ่านข้อเสนอแผนชุมชนและระบบฐานข้อมูลอย่างเป็นระบบ
4. อาศัยกลไกการทำงานของโครงการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์สังคมน่าอยู่แบบองค์รวมฯ เป็นเวทีแห่งการเรียนรู้ของชุมชน ในการตระหนักถึงศักยภาพของชุมชนว่า แท้จริงแล้วชุมชนสามารถดำเนินการแก้ไขปัญหาต่างๆของตน และชุมชนมีศักยภาพในการรับมือกับความเปลี่ยนแปลงทั้งทางสังคม เศรษฐกิจ ฯลฯ และสามารถกำหนดทิศทางการพัฒนาชุมชนได้ด้วยความต้องการของตนเอง

โครงการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์สังคมน่าอยู่แบบองค์รวมของจังหวัดเชียงใหม่

ข้อจำกัด : เชิงโครงสร้าง: ทางเศรษฐกิจ (การเข้าถึงทรัพยากร/ ปัจจัยการผลิต/ ตลาด)

เชิงระบบ/ พฤติกรรม: ทางระบบราชการ/ การเมือง (กฎหมาย, ระเบียบ, งบประมาณ/ ปฏิบัติงานราชการ)

การลดข้อจำกัด - เพิ่มศักยภาพ กลไก + ระบบ ของการพัฒนาเชิงยุทธศาสตร์ของจังหวัด

เพื่อความยั่งยืน - Empower กลไกระดับพื้นที่ให้เกิดแผนชุมชนด้วยกระบวนการ/ การใช้-จัดการความรู้และการขับเคลื่อนเชิงกลยุทธ์

- ใช้แผน-การขับเคลื่อนแผนด้วยความรู้/ ทรัพยากร/ การปรับกฎเกณฑ์จากนโยบาย ระบบและกลไกระดับจังหวัด ผ่านข้อเสนอแผนชุมชนและระบบฐานข้อมูล

5. การคัดเลือกพื้นที่ดำเนินงานของโครงการ

5.1 แนวคิด/ข้อพิจารณาในการคัดเลือกพื้นที่

เพื่อให้ครอบคลุม พื้นที่ต่างๆในจังหวัดเชียงใหม่และโดยเฉพาะเพื่อให้ครอบคลุมลักษณะประชากรและวิถีชีวิตของประชากรที่แตกต่างกัน ทางผู้วิจัยจึงได้ จัดประเภทพื้นที่ในการศึกษาออกเป็น 3 กลุ่ม ตามลักษณะพื้นที่และวิถีชีวิตของประชากรในพื้นที่ ดังนี้ คือ 1) พื้นที่เมือง-พื้นที่กึ่งเมือง 2) พื้นที่ชนบท-พื้นที่เกษตร 3) พื้นที่สูง-ชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ โดยมีข้อพิจารณาที่สำคัญ คือ ในพื้นที่วิจัย(ระดับตำบล) จะต้องมีความหลากหลายของชุมชนที่มีลักษณะเป็นชุมชนเข้มแข็ง ที่มีศักยภาพในการพัฒนาโดยพื้นฐานของเศรษฐกิจพอเพียง หรือให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นของตน ซึ่งจะช่วยให้การกระบวนการวิจัยและพัฒนาเชิงพื้นที่ สามารถระดมความร่วมมือจากกลไกในท้องถิ่นได้อย่างราบรื่น และสามารถขยายผลไปจากชุมชนต้นแบบในพื้นที่ไปยังชุมชนอื่นๆในตำบลเดียวกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อพิจารณาที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ พื้นที่วิจัยควรจะสามารถนำเสนอหรือให้บทเรียนที่มีคุณค่าต่อการพัฒนาอย่างแท้จริง การเลือกพื้นที่จึงต้องนำเอาประเด็นปัญหาหรือศักยภาพที่แท้จริงซึ่งมีลักษณะเฉพาะของพื้นที่นั้นๆ หรืออาจจะกล่าวว่าพื้นที่ที่ถูกคัดเลือกจะต้องมีอัตลักษณ์ในการพัฒนาของตนเอง มีจุดแข็งมีความโดดเด่นและเป็นประเด็นที่น่าสนใจ เพื่อที่จะนำเข้าสู่กระบวนการถอดบทเรียน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ถึงความสำเร็จ ความล้มเหลว และเงื่อนไขปัจจัยต่างๆอันจะเป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้แก่สังคมต่อไป ซึ่งการพิจารณาในลักษณะนี้จะเน้นในปีที่ 1 หรือ 9 ตำบลแรกในการวิจัย

และเนื่องความเป็น “ชุมชนเข้มแข็ง” นั้นควรมีพื้นฐานมาจาก บริบทแวดล้อมที่แท้จริงของชุมชน ความเข้มแข็งที่มาจากศักยภาพที่แท้จริงซึ่งอาจแตกต่างกันไปตามปัจจัยแวดล้อม เช่น ฐานทรัพยากร ฐานทางวัฒนธรรม ฐานเศรษฐกิจ ความชำนาญ และประวัติศาสตร์ของชุมชน ฯลฯ เป็นต้น ในการรวบรวมจึงพยายามคัดเลือกชุมชนที่น่าสนใจจากความโดดเด่นในหลายๆด้าน เช่น เป็นชุมชนที่มีความโดดเด่นด้านเศรษฐกิจพอเพียง, ด้านการจัดทรัพยากรป่าไม้, ด้านการจัดการทรัพยากรน้ำ, ศักยภาพด้านศิลปหัตถกรรม, ด้านศักยภาพทางการท่องเที่ยว, ศักยภาพด้านการแก้ปัญหาด้านการแก้ปัญหาลิทธิและสัญญาชาติ, ศักยภาพด้านการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เป็นต้น

ข้อพิจารณาที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ การกระจายพื้นที่ศึกษาให้ครอบคลุมทั้งจังหวัดเชียงใหม่ เนื่องจากการวิจัยและพัฒนาเชิงพื้นที่นี้ เป้าหมายการพัฒนา มาจากโจทย์วิจัยที่มีที่มาจากปัญหาหรือความต้องการที่แท้จริงของคนในพื้นที่ และเป็นสถานการณ์ที่เป็นปัจจุบันของพื้นที่ หรือใช้ข้อมูลและข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นในแต่ละพื้นที่เป็นฐานในการพัฒนา โดยมีข้อมูลจากการวิจัย เพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาให้เกิดขึ้น จึงเป็นโอกาสอันดีที่ชุมชนในพื้นที่ต่างๆจะได้เรียนรู้กระบวนการนี้

การดำเนินงานถึงการกระจายให้ครอบคลุมทั้งจังหวัดเชียงใหม่ เพื่อให้องค์ความรู้นี้ได้กระจายไปยังพื้นที่ต่างๆอย่างทั่วถึง จึงเป็นสิ่งที่ต้องให้ความสำคัญ ทำให้ในบางพื้นที่ๆ ที่แม้จะมีชุมชนที่มีศักยภาพสูง อยู่กันอย่างกระจุกตัว แต่จะไม่ถูกเลือกทั้งหมด โดยจะถูกเลือกในลักษณะเป็นตัวแทนของพื้นที่ และทำให้ในบางพื้นที่ๆยังไม่มีตัวแทนเนื่องจากยังไม่มีชุมชนที่มีศักยภาพระดับสูงสุด ก็จะถูกคัดเลือกโดยเลือกจากชุมชนที่มีศักยภาพในระดับรองลงไป เพื่อให้เกิดการกระจายตัวของพื้นที่วิจัยให้ครอบคลุมทั้งจังหวัด ซึ่งการเลือกในลักษณะนี้จะใช้ประกอบการตัดสินใจขยายผลในปีต่อไป

5.2 ข้อมูลที่ใช้เป็นเกณฑ์ในการพิจารณาคัดเลือกพื้นที่เป้าหมาย (ระดับตำบล) ในการวิจัย

เนื่องจากชุมชนที่มีศักยภาพในการเรียนรู้และพัฒนาในจังหวัดเชียงใหม่มีเป็นจำนวนมาก จึงจำเป็นต้องมีการคัดกรองชุมชนต่างๆ ให้มีจำนวนเหมาะสมในการดำเนินงาน จึงได้มีการกำหนดเกณฑ์การคัดกรองขึ้นเพื่อใช้เป็นแนวทางในการพิจารณา คัดเลือกพื้นที่เป้าหมายในการวิจัย อย่างไรก็ตามพื้นที่เป้าหมายอาจไม่จำเป็นต้องผ่านเกณฑ์การคัดกรองครบทุกข้อ เนื่องจากการพิจารณานั้น เน้นที่ความเหมาะสมในการดำเนินการในภาพรวม

เกณฑ์ในการพิจารณาหลัก

1. ชุมชนในพื้นที่ๆเป็นชุมชนที่มีลักษณะชุมชนเข้มแข็งและมีศักยภาพในการพัฒนาโดยพื้นฐานของเศรษฐกิจพอเพียง หรือได้รับการพิจารณาให้เป็นหมู่บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง
2. พื้นที่ๆถูกคัดเลือก มีประเด็นเฉพาะของพื้นที่ๆที่มีความน่าสนใจ มีอัตลักษณ์โดดเด่น หรือกำลังเผชิญหรือเคยเผชิญกับปัญหาแต่ได้มีปฏิบัติการที่เป็นรูปธรรม ในการแก้ปัญหาบ้างแล้วจึงเป็นพื้นที่ๆที่มีความน่าสนใจแก่การเข้าไปหนุนเสริมและการถอดบทเรียน เพื่อเป็นแนวทางในการขยายผลการปฏิบัติสู่พื้นที่อื่นๆ ซึ่งการพิจารณาในลักษณะนี้จะเน้นในปีแรก หรือ 9 ตำบลแรกในการวิจัย
3. พื้นที่เป้าหมายที่ถูกคัดเลือกในแต่ละปี หากพิจารณาในเชิงที่ตั้งเมื่อการดำเนินการครบระยะเวลา 3 ปีแล้ว ภาพรวมของพื้นที่ๆทั้งหมดสามารถแสดงถึงการกระจายตัวของพื้นที่วิจัยให้ครอบคลุมพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ได้ ซึ่งการพิจารณาในลักษณะนี้จะเน้นในปีที่ 2และปีที่3 หรือ 18 ตำบลในการวิจัยในระยะถัดไป
4. พื้นที่ๆถูกคัดเลือก ในปีที่ 2และปีที่3 จะถูกพิจารณาจากศักยภาพการเรียนรู้ ที่ได้ต้นแบบมาจากพื้นที่วิจัยในปีที่หนึ่ง หรือเป็นพื้นที่ขยายผลจากพื้นที่ในปีที่หนึ่ง โดยเน้นการเรียนรู้ตามธรรมชาติ หรือเกิดการถ่ายทอดความรู้จากการเผชิญกับประเด็นปัญหาที่คล้ายคลึงกัน ในลักษณะการแพร่กระจายองค์ความรู้ ซึ่งอาจเกิดขึ้นกับชุมชนที่อยู่ใกล้เคียงหรือผ่านเครือข่ายทางสังคมวัฒนธรรมตามธรรมชาติข้ามพื้นที่

5. กลไกทั้งระดับจังหวัดและกลไกระดับตำบลที่เกี่ยวข้อง มีความสามารถดำเนินการในพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งในแง่เป็นส่วนสนับสนุนทางกระบวนการ, ความรู้, ทรัพยากร ในระดับจังหวัด อำเภอ ที่จะหนุนเสริมกลไกในพื้นที่

ข้อมูลประกอบการพิจารณา

1. แต่ละพื้นที่ที่มีความโดดเด่นในด้านต่างๆ แตกต่างหลากหลายกันไป โดยความโดดเด่นนั้น เป็นที่ยอมรับหรือได้รับรางวัลจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ชุมชนรางวัลหมู่บ้านอยู่เย็นเป็นสุข , ชุมชนรางวัลลูกโลกสีเขียว, ชุมชนรางวัลการจัดการทรัพยากรน้ำ ตามแนวพระราชดำริ, ชุมชนในโครงการหมู่บ้านแม่ข่ายวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, หมู่บ้านนวัตกรรมล้านนาต้นแบบจังหวัดเชียงใหม่, ชุมชนรางวัลOTOP ห้าดาว, ชุมชนมาตรฐานโฮมสเตย์แห่งประเทศไทย สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยวมาตรฐาน, ชุมชนในพื้นที่พัฒนาของสถาบันชุมชนเกษตรกรรมยั่งยืน(ISAC), ชุมชนพื้นที่วิจัยศูนย์ศึกษาและพัฒนาสันติวิธี, โครงการพัฒนาในพระราชดำริ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตราษฎรบนพื้นที่สูง เป็นต้น โดยใช้ข้อมูลทุติยภูมิทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง

2. ชุมชนในพื้นที่ๆมีผลการประเมินในระดับดี จากการให้คะแนนชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงของกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย ทั้ง 4 ด้านคือ ด้านจิตใจและสังคม, ด้านเศรษฐกิจ, ด้านการเรียนรู้, ด้านทรัพยากร

3. ชุมชนในพื้นที่ๆมีผลการประเมินในระดับดี จากการให้คะแนนหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของศูนย์ศึกษาและพัฒนาชุมชน(ศพช.)

4. มีความพร้อมในด้านการมีส่วนร่วม ตาม ฐานข้อมูล กชช2ค ในหมวดที่ 5 การมีส่วนร่วมและความเข้มแข็งของชุมชน ข้อ1) การมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ข้อ 2) มีการจัดทำแผนชุมชนและนำแผนชุมชนไปปฏิบัติ ข้อ5) มีภูมิปัญญาชาวบ้าน โดยมีผู้รู้ ผู้ชำนาญการ ผู้นำ บุคคลตัวอย่างในด้านต่างๆ

5. มีความพร้อมในด้านการมีส่วนร่วม ตาม ฐานข้อมูล จปฐ ในหมวดที่ 6 ร่วมใจพัฒนา ข้อที่ 38) ครัวเรือนเป็นสมาชิกกลุ่มที่ตั้งขึ้นในหมู่บ้าน/ตำบล 39) มีการแสดงความคิดเห็นเพื่อท้องถิ่น 41) มีส่วนร่วมกิจกรรมสาธารณะของชุมชน

5.3 การจัดแบ่งประเภทพื้นที่

1) พื้นที่เมือง-พื้นที่กึ่งเมือง

เมือง คือ พื้นที่ๆที่มีความเจริญในด้านต่างๆ และมีลักษณะเป็นศูนย์กลางของพื้นที่โดยรอบ เช่นเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจ, การบริหารราชการ, การเงินการธนาคาร, เทคโนโลยี, การศึกษา,

การคมนาคม, ข้อมูลข่าวสาร ฯลฯ และมีความหนาแน่นของประชากรสูงกว่าพื้นที่โดยรอบ วิถีชีวิตของประชากรในพื้นที่นี้จะไม่ทำการผลิตภาคเกษตร ประชากรส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพนอกภาคเกษตรกรรม ด้านการบริโภคมีอัตราการบริโภคสูง โดยประชากรจะมีรายได้ผ่านทางการผลิตสินค้าและบริการ และการเป็นพนักงานของหน่วยงานต่างๆ รวมทั้งการทำงานในฐานะแรงงานกึ่ง/ไร้ฝีมือ เป็นต้น

พื้นที่กึ่งเมือง คือ พื้นที่อยู่ถัดจากศูนย์กลางของพื้นที่เมือง ยังคงมีความเจริญในด้านต่างๆ แต่น้อยกว่าในเขตเมือง และยังคงมีความหนาแน่นของประชากรสูงค่อนข้างสูงแต่น้อยกว่าในเขตเมืองชั้นใน พื้นที่กึ่งเมืองจึงมีลักษณะเป็นพื้นที่ชายขอบของพื้นที่เมือง ก่อนที่จะเป็นพื้นที่ชนบทหรือพื้นที่เกษตรกรรม ชุมชนในเขตนี้อาจมีการทำการเกษตรกรรมบ้าง แต่โดยภาพรวมยังคงมีวิถีชีวิตที่ความคล้ายคลึงกับชุมชนในเขตเมือง โดยพื้นที่เป้าหมายในการวิจัย ได้แก่

- 1) ต.วัดเกต อ.เมือง
- 2) ต.เชิงดอย อ.ดอยสะเก็ด
- 3) ต.ท่ากว้าง อ.สารภี

2) พื้นที่ชนบท-พื้นที่เกษตร

พื้นที่ชนบท-พื้นที่เกษตร คือพื้นที่อยู่นอกเขตเมือง มีลักษณะเป็นพื้นที่อยู่ถัดจากศูนย์กลางเมือง และพื้นที่กึ่งเมือง ออกไป ระดับการพัฒนาในด้านต่างๆและความเจริญทางด้านวัตถุจะต่ำกว่าในเขตเมืองอย่างชัดเจน วิถีชีวิตของประชากรในพื้นที่นี้สามารถผลิตอาหารได้เอง ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพในภาคเกษตรกรรม และมีความหนาแน่นของประชากรต่ำกว่าพื้นที่เมือง ประชากรยังคงให้ความสำคัญกับประเพณี วัฒนธรรมดั้งเดิม ลักษณะภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นที่ราบหรือพื้นที่ที่ไม่ลาดชันมากนัก โดยพื้นที่เป้าหมายในการวิจัย ได้แก่

- 1) ต.บ้านกลาง สันป่าตอง
- 2) ต.แม่ข่า อ.ฝาง
- 3) ต.แม่ปิง อ.พร้าว

3) พื้นที่สูง-ชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์

พื้นที่สูง-ชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ คือ พื้นที่อยู่ถัดจากเมือง และพื้นที่ชนบทออกไปออกไป โดยมีลักษณะภูมิประเทศเป็นพื้นที่ลาดชัน หรือเป็นเขตภูเขา มีระดับความสูงตั้งแต่ 700 เมตรขึ้นไป มีระดับการพัฒนาในด้านต่างๆต่ำกว่าในพื้นที่เมืองและพื้นที่ชนบท ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพในภาคเกษตรกรรม โดยมีความหนาแน่นของประชากรเบาบาง และพื้นที่สูงมักเป็นที่อยู่อาศัยของ

กลุ่มชาติพันธุ์ ซึ่งมี ภาษา วิถีชีวิตและวัฒนธรรมแตกต่างจากคนไทยพื้นราบ โดยพื้นที่เป้าหมายในการวิจัย ได้แก่

- 1) ต.บ้านจันทร์ อ.กัลยาณิวัฒนา
- 2) ต.ห้วยแก้ว กิ่งอ.แม่ออน
- 3) ต.ดอยแก้ว อ.จอมทอง

5.4 จุดแข็ง/ความโดดเด่นของพื้นที่วิจัย

สำหรับพื้นที่วิจัยในปีที่ 1 หรือ 9 ตำบลแรกในการวิจัยนั้น พื้นที่จะถูกเลือกโดยเงื่อนไขของการมีจุดแข็งหรือความโดดเด่นที่เป็นลักษณะพิเศษของพื้นที่ เพื่อที่จะนำเข้าสู่กระบวนการถอดบทเรียนในเบื้องต้น เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ถึงความสำเร็จ ความล้มเหลว และเงื่อนไขปัจจัยต่างๆ ที่จะเป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้ของพื้นที่วิจัยของปีต่อไป โดยทั้ง 9 พื้นที่ที่มีความโดดเด่นแตกต่างกันดังนี้

กลุ่ม	พื้นที่	จุดแข็ง/ความโดดเด่นของพื้นที่
1) พื้นที่เมือง /พื้นที่กึ่งเมือง	ต.วัดเกตุ อ.เมือง	ชุมชนมีความเข้มแข็งมีความโดดเด่นในการการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม และโบราณสถาน แม้เป็นพื้นที่เขตชุมชนเมือง โดยมีความร่วมมือระหว่างผู้นำศาสนาหลายศาสนา มีการจัดการกับความสัมพันธ์ของความแตกต่างทั้งด้านเชื้อชาติ ศาสนาและวัฒนธรรมภายในชุมชนให้เกิดความสามัคคีกัน และมีความร่วมมือกับภาครัฐและเอกชนอย่างต่อเนื่อง
	ต.ท่ากว้าง อ.สารภี	ชุมชนมีความเข้มแข็ง มีศาสนาเป็นศูนย์รวมจิตใจ คนในชุมชนสนใจเรียนรู้การทำเกษตรปลอดสารพิษ(สวนลำไย) และมีความร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในหลายๆด้าน โดยเฉพาะการอำนวยความสะดวกความปลอดภัยในท้องถิ่น
	ต.เชิงดอย อ.ดอย สะเก็ด	ชุมชนมีความเข้มแข็งด้านการอนุรักษ์ภูมิปัญญาและประเพณีท้องถิ่น มีการพัฒนาเพื่อเป็นชุมชนเกษตรอินทรีย์ รวมทั้งการพัฒนาพื้นที่พุทธศาสนารธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและการพัฒนาตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง
2) พื้นที่ชนบท /พื้นที่เกษตร	ต.บ้านกลาง อ.สันป่าตอง	ชุมชนมีความเข้มแข็งระดับหนึ่ง มีความโดดเด่นในการการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม และโบราณสถานของท้องถิ่น(เวียงท่ากาน) โดยพัฒนาไปสู่แหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ ที่เน้นการอนุรักษ์วิถีชีวิตวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ชุมชน โดยชุมชนมีส่วนร่วมวางแผนและดำเนินงานเพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

กลุ่ม	พื้นที่	จุดแข็ง/ความโดดเด่นของพื้นที่
	ต.แม่ปิง อ.พร้าว	ชุมชนมีความเข้มแข็ง ด้านการเรียนรู้เทคโนโลยีทางการเกษตร เช่น เกษตรอินทรีย์แบบผสมผสานเทคโนโลยีสมัยใหม่ และสามารถผลิตสินค้าเกษตรระดับคุณภาพสูง(ข้าวหอมมะลิ)
	ต.แม่ข้า อ.ฝาง	ชุมชนมีการเรียนรู้และตระหนักถึงปัญหาจากการทำเกษตรโดยใช้สารเคมี(สวนส้ม) มีกลุ่มที่เข้มแข็ง มีการกำหนดแนวทางในการทำ การเกษตรเพื่อการพาณิชย์แบบปลอดภัย
3) พื้นที่สูง /ชุมชนกลุ่ม ชาติพันธุ์	ต.บ้านจันทร์ อ.กัลยาณิวัฒนา	ชุมชนมีความเข้มแข็งด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีของชนเผ่า ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงของบริบทแวดล้อม เช่น การเปลี่ยนแปลงการปกครองท้องถิ่น และการขยายตัวของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว มีประชาคมชาวปกากะญอที่เข้มแข็ง
	ต.ห้วยแก้ว กิ่งอ.แม่ออน	ชุมชนมีความสามารถด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และบริหารจัดการทรัพยากรท้องถิ่นเพื่อรองรับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
	ต.ดอยแก้ว อ.จอมทอง	ชุมชนมีความสามารถด้านการจัดการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งด้านทรัพยากร(น้ำและป่าไม้)โดยการมีส่วนร่วมของหลายภาคส่วน และมีการใช้วัฒนธรรมประเพณีของชาวปกากะญอเป็นส่วนหนึ่งในการอนุรักษ์

ในการดำเนินงานในแต่ละปี จะมีดำเนินงานให้ครอบคลุมพื้นที่ทั้ง 3 กลุ่ม (1. พื้นที่เมือง-พื้นที่กึ่งเมือง, 2. พื้นที่ชนบท-พื้นที่เกษตร, 3. พื้นที่สูง-ชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์) โดยดำเนินการกลุ่มละ 3 ตำบล รวม 9 พื้นที่/ปี หรือ 27 พื้นที่ในระยะเวลาดำเนินการ 3 ปี สำหรับพื้นที่วิจัยในปี 2555-2556 จะพิจารณาจากเงื่อนไขของการกระจายพื้นที่วิจัยให้ครอบคลุมควบคู่กับศักยภาพด้านการเรียนรู้และการพัฒนาของชุมชนในพื้นที่ ที่สำคัญคือจะมีการคำนึงถึงการขยายผลจากการดำเนินงานในปี 2554 ในลักษณะการแพร่กระจายองค์ความรู้ ซึ่งอาจเกิดขึ้นกับชุมชนที่อยู่ใกล้เคียง หรืออาจเกิดการแพร่ขององค์ความรู้ข้ามพื้นที่ก็ได้ โดยเน้นการเรียนรู้ตามธรรมชาติ หรือเกิดการถ่ายทอดความรู้จากการเผชิญกับประเด็นปัญหาที่คล้ายคลึงกัน การกำหนดพื้นที่ล่วงหน้าจึงทำได้เพียงในลักษณะการกำหนดเบื้องต้นเท่านั้น(ดู ภาคผนวก) โดยเป็นการคัดเลือกชุมชนที่มีคุณสมบัติเหมาะสมตามเกณฑ์การคัดกรองไว้จำนวนหนึ่ง เพื่อประกอบการพิจารณาในการประชุม “เวทีปฏิบัติการระหว่างกลไกระดับจังหวัด กลไกระดับตำบลและพื้นที่ต้นแบบ ในการคัดเลือกพื้นที่และวางแผนร่วมกันสู่การขยายผลในระยะที่ 2” ต่อไป

6. ขั้นตอนและแผนการดำเนินงาน จะประกอบไปด้วย

6.1 ขั้นตอนและแผนการดำเนินงาน

ระยะที่ 1	ขั้นเตรียมการ	รายละเอียดการดำเนินงาน
	กา ร จั ด ป ระ ชุ ม ป ฏิ บั ตี ก า ร ร ะ ห ว ่ า ง หน่วยงานราชการ วิชาการ ชุมชน ชาวบ้าน จัดประชุม ดำเนินการจัดตั้งกลไกการ ทำงานระดับจังหวัด เพื่อ จั ด ตั ง ค ณ ะ ก ร ร ม ก า ร ขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การ พัฒนาจังหวัดเชียงใหม่ กลุ่มภารกิจภารกิจสังคม	หัวใจสำคัญของการดำเนินงานในพื้นที่คือ ผลลัพธ์ ตัวชี้วัดความสำเร็จจะมี “จุดเริ่มต้นและจุดแตกหักอยู่ที่ ชุมชน” การ “จุดระเบิดภายใน” ของชุมชนในพื้นที่ กระบวนการมีส่วนร่วม การบูรณาการที่สอดคล้องและ เหมาะสมกับปัจจัย เงื่อนไขและบริบทของพื้นที่นั้น ๆ ซึ่ง แตกต่างกัน ในการดำเนินงานให้เกิดการ “จุดระเบิดจาก ภายใน” นั้นจึงจำเป็นจะต้องมีความสอดคล้องระหว่าง ยุทธศาสตร์/เป้าหมาย/การขับเคลื่อนปฏิบัติการและ กิจกรรมต่าง ๆ อย่างเป็นระบบเชื่อมโยง กลไกการทำงานระดับจังหวัด ประกอบไปด้วย สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด เชียงใหม่ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด สำนักงาน วัฒนธรรมจังหวัด สำนักงานแรงงานจังหวัด สำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 1 ฯลฯ

(ต่อ) ขั้นตอนและแผนการดำเนินงาน จะประกอบไปด้วย

ระยะที่ 1	ขั้นเตรียมการ	รายละเอียดการดำเนินงาน
		คณะทำงานโดยการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดเชียงใหม่ กลุ่มภารกิจด้านสังคม ซึ่งประกอบไปด้วย ภาครีระดับจังหวัด กับ ภาครีระดับตำบล ซึ่งจะแบ่งหน้าที่การรับผิดชอบดำเนินการในพื้นที่ต้นแบบขับเคลื่อนสังคมน่าอยู่ออกเป็น 2 ภาครี (ภาครีระดับจังหวัด และภาครีระดับตำบล) ดังนี้คือ 1) กลไกระดับพื้นที่ ประกอบไปด้วย นายอำเภอเงา คลังสมอง ปราชญ์ชาวบ้าน แกนนำชุมชน ผู้รู้ ผู้เชี่ยวชาญด้านต่างๆ ในตำบล 9 ตำบล 2) กลไกระดับจังหวัด¹ แบ่งเป็น 3 ส่วน คือ <u>ส่วนที่ 1</u> รับผิดชอบพื้นที่เมือง/กึ่งเมือง -สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดเชียงใหม่ -สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดเชียงใหม่ -สำนักงานแรงงานจังหวัดเชียงใหม่ -เทศบาลนครเชียงใหม่ -เครือข่ายสุขภาพจังหวัดเชียงใหม่ -สมาคมโรงเรียนเอกชนจังหวัดเชียงใหม่ -มูลนิธิเกื้อตรุณ -สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (หน่วยงานนอกคณะกรรมการ) -คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ -สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย -

(ต่อ) ขั้นตอนและแผนการดำเนินงาน จะประกอบไปด้วย

¹ กลไกระดับจังหวัดเป็นผลจากการประชุมคณะกรรมการยุทธศาสตร์จังหวัด กลุ่มภารกิจสังคม จังหวัดเชียงใหม่

ระยะที่ 1	ขั้นเตรียมการ	รายละเอียดการดำเนินงาน
		<u>ส่วนที่ 2</u> รับผิดชอบพื้นที่ชนบท/พื้นที่เกษตร -สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเชียงใหม่ -สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดเชียงใหม่ -สำนักงานสวัสดิการและคุ้มครองแรงงานจังหวัดเชียงใหม่ -สำนักงานประกันสังคมจังหวัดเชียงใหม่ -สมพันธ์แรงงานรัฐวิสาหกิจภาคเหนือ -เครือข่ายผู้สูงอายุจังหวัดเชียงใหม่ - คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ - สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย <u>ส่วนที่ 3</u> รับผิดชอบพื้นที่สูง/ชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ -สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่เขต ๑ -คณะสงฆ์ จังหวัดเชียงใหม่ -สำนักงานจัดหางานจังหวัดเชียงใหม่ -ศูนย์พัฒนาฝีมือแรงงานจังหวัดเชียงใหม่ -องค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่ -ศูนย์ประสานงานองค์การภาคเอกชนจังหวัดเชียงใหม่ -มูลนิธิปะกาเกอญอเพื่อการพัฒนา (หน่วยงานนอกคณะกรรมการ) -คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ -สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย

(ต่อ) ขั้นตอนและแผนการดำเนินงาน จะประกอบไปด้วย

ระยะที่ 1	ขั้นเตรียมการ	รายละเอียดการดำเนินงาน
	การเตรียมความพร้อมของการประสานความร่วมมือกลไก เพื่อทราบวัตถุประสงค์ กระบวนการทำงาน แผนงานต่างๆ และคัดเลือกพื้นที่ในการดำเนินการ โดยการใช้กระบวนการคัดเลือกแบบมีส่วนร่วมของภาคีจังหวัดและคณะทำงานฝ่ายวิชาการ	การคัดเลือกจะใช้กระบวนการคัดเลือกแบบมีส่วนร่วมของภาคีระดับจังหวัด ซึ่งจะต้องทำการเชื่อมต่อบริษัทข้อมูลที่มีอยู่ของแต่ละหน่วยในจังหวัด รวมทั้งฐานข้อมูลมือสองที่ได้จากการรวบรวม เพื่อกำหนดพื้นที่เป้าหมายในการขับเคลื่อนและดำเนินงานทั้งในระดับชุมชน/ หมู่บ้าน/ ตำบล โดยมีเกณฑ์การพิจารณาจากพื้นที่ที่มีศักยภาพและทุนทั้งทางสังคม วัฒนธรรม ทรัพยากรเดิมอยู่ในพื้นที่ เช่น มีคลังสมอง มีกลไกที่เป็นตัวประสานและอาสาสมัครในพื้นที่ที่มีความรู้ความสามารถ เหล่านี้เป็นต้น ในตำบลต้นแบบทั้ง 3 กลุ่ม (พื้นที่เมือง/กึ่งเมือง พื้นที่ชนบท/พื้นที่เกษตร และพื้นที่สูง/ชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์) 9 พื้นที่ จำเป็นที่จะต้องทำการพิจารณาคัดสรรพื้นที่ดำเนินการในระดับหมู่บ้านที่มีความพร้อมและศักยภาพสูง และสามารถสร้างเครือข่ายในการขับเคลื่อน (ในปีแรกควรเลือกดำเนินการอย่างน้อย 3 – 4 หมู่บ้าน) และขยายผลต่อไปจนครบทุกหมู่บ้านในตำบลต้นแบบ และขับเคลื่อนขยายผลไปยังตำบลอื่นๆ ที่มีความพร้อมในระดับที่รองลงมา ซึ่งจะต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องของโครงการในปีที่หนึ่ง ไปสู่ปีที่สอง ปีที่สาม ฯลฯ กลไกระดับจังหวัดรับผิดชอบแต่ละพื้นที่ (3 ทีมหลัก) จะต้องทำการลงพื้นที่เป้าหมายดำเนินงานของตนเอง โดยประสานงานผ่านเครือข่ายของหน่วยจังหวัดที่มีอยู่ในพื้นที่ เพื่อทำการพูดคุยและทำความเข้าใจเบื้องต้นร่วมกันถึงการดำเนินงานของโครงการ การแลกเปลี่ยนข้อมูล ตรวจสอบฐานข้อมูลที่มีอยู่ซึ่งเชื่อมต่อของหน่วยจังหวัดที่เกี่ยวข้อง และฐานข้อมูลมือสอง กับข้อเท็จจริงของพื้นที่ทั้งในแง่ทุน ศักยภาพและโอกาส เงื่อนไขและข้อจำกัดเชิงบริบทพื้นที่ทั้งในทางกายภาพ ทรัพยากรธรรมชาติ ข้อมูลทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม เพื่อค้นหาตัวแทนจากภาคส่วนต่าง ๆ ในระดับพื้นที่ (กลไกและเครือข่ายในแนวราบ) ที่จะเข้ามาเป็นแกนหลักหรือกลไกดำเนินงาน

(ต่อ) ขั้นตอนและแผนการดำเนินงาน จะประกอบไปด้วย

ระยะที่ 1	ขั้นเตรียมการ	รายละเอียดการดำเนินงาน
		การสร้างกลไกระดับพื้นที่นั้น เงื่อนไขสำคัญที่จะนำมาซึ่งความสำเร็จหรือล้มเหลวนั้นอันดับแรกอยู่ที่การคัดสรรบุคคล ที่จะเข้ามาเป็นกลไกหรือแกนหลักสำคัญในการขับเคลื่อนปฏิบัติการ/ กิจกรรม และเป็นส่วนเชื่อมประสานระหว่างชุมชน/ตำบล/ภาคีจังหวัดและฝ่ายวิชาการที่รับผิดชอบในแต่ละพื้นที่ และยังเป็นบุคคลสำคัญในการขับเคลื่อนปฏิบัติการ กิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน ติดตามดูแลอย่างต่อเนื่อง (รวมถึงแก้ไขในกรณีที่เกิดปัญหา) หรืออาจเปรียบได้ว่า “นายอำเภอเงา” ที่มีศักยภาพความพร้อมทั้งในแง่ของความรู้ ประสบการณ์เชิงพื้นที่ หรือความสัมพันธ์ในเชิงสังคม การเป็นผู้นำ/แกนนำ ตามธรรมชาติในแต่ละพื้นที่ ซึ่งเป็นผู้ทำหน้าที่ขับเคลื่อน จำนวน 3-4 คน (อาจเป็น อบต. กศน. วุฒิอาสา พ่อหลวง ครูอาจารย์ ฯลฯ ที่มีศักยภาพสูงและความสามารถโดดเด่นในแต่ละพื้นที่) เมื่อกำหนดได้แล้วนั้น จะมีการจัดเวทีประชุมย่อย ลักษณะเป็นการจับเข้าพูดคุยระหว่างกลไกระดับพื้นที่ (นายอำเภอเงาทั้ง 9 พื้นที่) กับฝ่ายวิชาการ จำนวน 1 ครั้ง เพื่อทำความเข้าใจแผนปฏิบัติการ ขั้นตอนและกระบวนการดำเนินงาน และกำหนดกลไกภาคีระดับตำบล ซึ่งประกอบไปด้วย - ภาคท้องถิ่น ได้แก่ อบต. เทศบาลตำบล - ภาคท้องถิ่น ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ประธานชุมชน - ภาคประชาคม วัด โรงเรียน ในระดับหมู่บ้าน ตำบล - ผู้รู้หรือปราชญ์ชาวบ้าน/ ท้องถิ่น ผู้ประกอบพิธีกรรม ผู้นำทางศาสนา ผู้เชี่ยวชาญด้านการประกอบอาชีพ ผู้นำ/แกนนำตามธรรมชาติอื่น ๆ ฯลฯ

(ต่อ) ขั้นตอนและแผนการดำเนินงาน จะประกอบไปด้วย

ต่อเนื่องระยะที่ 2	ขั้นปฏิบัติ	รายละเอียดการดำเนินงาน
กิจกรรมที่ 1	การทบทวนองค์ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาและการพัฒนาเชิงพื้นที่ 25 พื้นที่	
กิจกรรมที่ 2	การประชุมเชิงปฏิบัติการ คณะทำงาน ประกอบด้วย <u>หนึ่ง</u> กลไกระดับจังหวัด ได้แก่ หน่วยงานจังหวัดเชียงใหม่ คณะ สังคมศาสตร์ มช. และสำนักงาน กองทุนสนับสนุนการวิจัย <u>สอง</u> กลไกระดับตำบล 9 ตำบล (1. พื้นที่เมือง/กึ่งเมือง 2. พื้นที่ชนบท/ พื้นที่เกษตร และ 3. พื้นที่สูง/ชาติ พันธุ์) ได้แก่ นายอำเภอเงา คลัง สมอง ปราชญ์ชาวบ้าน แกนนำ ชุมชน ผู้รู้ ผู้เชี่ยวชาญด้านต่างๆ ในตำบล เพื่อทำความเข้าใจ แผนการปฏิบัติงานในพื้นที่	การจัดเวทีย่อยในแต่ละพื้นที่ เป้าหมายทั้ง 9 พื้นที่ เพื่อทำความเข้าใจร่วมกันระหว่างภาคีตำบลกับ ผู้นำ แกนนำและประชาชน ในประเด็น เกี่ยวกับแนวคิด แนวทางในการ ขับเคลื่อน แนวปฏิบัติ กลยุทธ์ในการ ทำงาน/ ประสานงาน กลไกระดับจังหวัด จะ ดำเนินงานให้ภาคีตำบลของทั้ง 9 พื้นที่ไปทำการศึกษาดูงาน ณ ตำบล ที่ ประสบความสำเร็จในการดำเนินงาน
กิจกรรมที่ 3	การรวบรวมข้อมูลพื้นที่จากระบบฐานข้อมูล และการสำรวจลงพื้นที่ และหารือร่วมกันกับแกนนำ ปราชญ์ ฯลฯ ในพื้นที่เพื่อเตรียมความพร้อมใน ด้านต่างๆ ก่อนการดำเนินงาน ในตำบลต้นแบบ 9 พื้นที่ (พื้นที่สูง 3 ตำบล พื้นที่กึ่งเมืองกึ่งชนบท 3 ตำบลพื้นที่ชนบท 3 ตำบล)เพื่อใช้ประกอบในการ จัดเวทีปฏิบัติการในพื้นที่ 9 พื้นที่	
กิจกรรมที่ 4	การลงพื้นที่สร้างสัมพันธภาพอันดีระหว่างภาคีระดับจังหวัด และภาคีระดับ ตำบล เพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกัน ในแนวคิด แนวปฏิบัติ และการ ดำเนินงาน ปรับทัศนคติในการทำงาน และลดช่องว่างระหว่างนักวิชาการ หน่วยงานภาครัฐ และชุมชน	

(ต่อ) ขั้นตอนและแผนการดำเนินงาน จะประกอบไปด้วย

ต่อเนื่อง ระยะที่ 2	ขั้นปฏิบัติ	รายละเอียดการดำเนินงาน
กิจกรรมที่ 5	การประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อเตรียมความพร้อมในตำบลต้นแบบ 9 พื้นที่ (พื้นที่สูง 3 ตำบลพื้นที่กึ่งเมืองกึ่งชนบท 3 ตำบลพื้นที่ชนบท 3 ตำบล) (9 ครั้ง)	
กิจกรรมที่ 6	การจัดเวทีปฏิบัติการระดับชุมชนเพื่อเรียนรู้การวิเคราะห์ปัญหาระดับครัวเรือน/ชุมชนผ่านการวิเคราะห์ปัญหาเศรษฐกิจครัวเรือนและออกแบบ และการจัดเก็บบัญชีครัวเรือน โดยชุมชนเพื่อนำไปสู่การสังเคราะห์ประเด็นปัญหาของชุมชน (9 ครั้ง)	ชุมชนออกแบบบัญชีครัวเรือนที่เข้าใจง่ายโดยชุมชนเอง และจัดเก็บโดยชุมชนเองเพื่อนำผลของการทำบัญชีครัวเรือน จากเดือนที่ 1, 2, 3, 4, ... เข้ามาเปรียบเทียบเพิ่มเติมให้เห็นทั้งปัญหารวมของชุมชนและปัญหาเฉพาะของแต่ละครัวเรือนซึ่งอาจเหมือนหรือต่างกันเพื่อการดำเนินงานในส่วนของการแสวงหาแนวทางแก้ไขปัญหาที่ตรงจุด ตรงความต้องการ
กิจกรรมที่ 7	การจัดเวทีปฏิบัติการเพื่อการวิเคราะห์ปัญหา หรือศักยภาพของพื้นที่ต้นแบบร่วมกับกลไกระดับจังหวัด ได้แก่ กลไกระดับจังหวัดเชียงใหม่ คณะสังคมศาสตร์ มช. และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย และ กลไกระดับตำบล (นายอำเภอ เจ้าคลังสมอง ปราชญ์ชาวบ้าน แกนนำชุมชน ผู้รู้ ผู้เชี่ยวชาญ ด้านต่างๆ ในตำบล โดยเน้นประเด็นปัญหา และศักยภาพที่แท้จริงของพื้นที่	กลไกตำบลทำการประสานงานในพื้นที่เพื่อจัดเตรียมอาสาสมัครของหมู่บ้าน ในการสนับสนุนการรวบรวมข้อมูล และประสานความร่วมมือของอาสาสมัครชุมชนและผู้นำชุมชนให้แต่ละครัวเรือนจัดทำบัญชีครัวเรือน ในแต่ละพื้นที่ที่จะมีการจัดเวทีระดมสมองเพื่อวิเคราะห์ปัญหา-สาเหตุ ของชุมชนร่วมกันระหว่าง ก) ตัวแทนของภาคีจังหวัด ข) ภาคีตำบล ค) ผู้นำชุมชน ง) สมาชิกชุมชน ฯลฯ โดยมีฝ่ายวิชาการหนุนเสริมเกี่ยวกับกระบวนการและเครื่องมือเทคนิควิธีการต่างๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งการวิเคราะห์ ปัญหา-สาเหตุ ของชุมชนที่เป็นองค์รวม และเชื่อมโยง (ซึ่งจะต้องมีการจัดเวทีอย่างน้อย 2 – 3 เวที

(ต่อ) ขั้นตอนและแผนการดำเนินงาน จะประกอบไปด้วย

ต่อเนื่อง ระยะที่ 2	ขั้นปฏิบัติ	รายละเอียดการดำเนินงาน
		เพราะเวทีชุมชนที่ดีต้องมีความต่อเนื่องของกระบวนการ และกระตุ้นให้เกิดการมีส่วนร่วมของชุมชนในการสะท้อนปัญหา ร่วมคิด ถกเถียง และระดมทรัพยากรในการดำเนินงานที่จะไปเป็นการชี้นำความคิดเห็นของชุมชน) เพื่อร่วมกันพัฒนาโดยมีประเด็นเป้าหมายและแนวทางในการจัดเวทีโดย - ทำการจัดบันทึกพร้อมบันทึกเทปเสียงการประชุม และทำการถอดเอาข้อมูลที่ต้องการเพิ่มเติมและข้อมูลที่ยังไม่มีหรือขาดอยู่ - มีการสรุปโครงสร้าง “ต้นไม้แห่งปัญหา” หรือการจัดทำ Mind Mapping ของแต่ละพื้นที่โดยเวทีร่วมกัน ซึ่งในเวทีอาจมีการสะท้อนปัญหาที่หลากหลาย อาจมีทั้งปัญหาหลัก ปัญหารอง หรือปัญหาที่เป็นผลเชื่อมโยงสืบเนื่องกัน ซึ่งท้ายสุดจากการทำเวทีระดมสมองร่วมกัน ซ้ำ ๆ หลายครั้งจะทำให้ได้ผลสรุป หรือ “โจทย์/ปัญหา” ที่มาจากชุมชนอย่างแท้จริง” ซึ่งในแต่ละครั้งอาจมีการเพิ่มเติมเปลี่ยนแปลง ได้แย้งนำเสนอข้อมูล มีการปรับปรุง ถกเถียงร่วมกันจนได้ผลการวิเคราะห์ปัญหาและสาเหตุอย่างครบถ้วนและเชื่อมโยง (ในการสรุปประเด็นปัญหาทุกครั้งควรมีการทวนย้อนกลับถามถึงการสรุป หากมีผู้ดำเนินการต่อเวที ว่าสรุปได้ถูกต้องหรือไม่ เพื่อป้องกันการตีความหรือสรุปที่ผิดพลาด) นอกจากนี้จะต้องมีการนำเอาผลของประเด็นปัญหา จากเดือนที่ 1, 2, 3, 4,..... เข้ามาเปรียบเทียบเพิ่มเติมให้เห็นทั้งปัญหารวมของชุมชน และปัญหาเฉพาะของแต่ละครัวเรือนซึ่งอาจเหมือนหรือต่างกันเพื่อการดำเนินงานในส่วนของการแสวงหาแนวทางแก้ไขปัญหาที่ตรงจุด ตรงความต้องการ

(ต่อ) ขั้นตอนและแผนการดำเนินงาน จะประกอบไปด้วย

ต่อเนื่อง ระยะที่ 2	ชั้นปฏิบัติ	รายละเอียดการดำเนินงาน
กิจกรรมที่ 8	การจัดเวที ปฏิบัติการเพื่อหา แนวทางในการ แก้ไขปัญา หรือ การหาแนวทางการ พัฒนาศักยภาพที่มี อยู่ โดยการนำผล สังเคราะห์จาก กิจกรรมที่ 6 สู่การ จัดเวทีร่วมกับภาคี ระดับจังหวัด และ ภาคีระดับตำบล	การจัดเวทีระดมสมองเพื่อแสวงหาแนวทางแก้ไข ปัญหาร่วมกัน ระหว่าง ก) ตัวแทนของภาคีจังหวัด ข) กลไก ระดับตำบล ค) ผู้นำชุมชน ง) สมาชิกชุมชน ฯลฯ (ดำเนินการคล้ายกันกับเวทีวิเคราะห์ปัญหา-สาเหตุ ใน กิจกรรมที่ 4) โดยมีแนวทางและประเด็นสำคัญในการระดม สมอง ดังนี้ 1) จากเวทีระดมสมองถึงปัญหา-สาเหตุ และผลสรุป ท้ายสุดที่ได้ขั้นตอนที่ 3 จะทำการเลือกสรร หรือหยิบเอา ปัญหาที่มีความรุนแรงและเรื้อรังที่สุด โดยเวทีชุมชน 2) นำเอาปัญหาดังกล่าว เข้าสู่เวทีร่วมกันวิเคราะห์ แนวทางแก้ไข โดยจะต้องพิจารณาจากศักยภาพและทุนเดิม ที่ชุมชนมีอยู่ ร่วมกับการช่วยเหลือจากแหล่งทรัพยากร ภายนอก โดยมุ่งแก้ปัญหาที่ต้นตอหรือตัวสาเหตุแท้จริงที่มี การเชื่อมโยงอย่างเป็นระบบ 3) ในเวทีระดมความคิดเห็นจะต้องร่วมกันเสนอ แนวทางการแก้ไขที่ดีที่สุด ต่อ 1 ปัญหาหรือมากกว่านั้น ทำการวิเคราะห์ถึงวิธีการขับเคลื่อนและแนวทางแก้ไข ปัญหาที่ตรงจุด ตรงความต้องการ ซึ่งในเวทีอาจสะท้อน แนวทางในการแก้ไขปัญหาลากหลายรูปแบบก็ได้ เช่น - ชุมชนเห็นควรวาน่าจะมีการไปศึกษาดูงานในพื้นที่ ต่างๆ ที่ประสบความสำเร็จ - ชุมชนเห็นว่าน่าจะมีการเชิญผู้ที่มีประสบการณ์ ความรู้เฉพาะหรือเชี่ยวชาญเฉพาะมาให้คำแนะนำในการ แก้ไขปัญา - ชุมชนเห็นว่าน่าจะมีการสนับสนุนหรือมีการจัดให้ สมาชิกของชุมชนเข้าร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อสร้างเสริม ความรู้ความสามารถ เพิ่มเติมประสบการณ์ต่าง ๆ ที่จะเป็น ประโยชน์ต่อชุมชน ฯลฯ

(ต่อ) ขั้นตอนและแผนการดำเนินงาน จะประกอบไปด้วย

ต่อเนื่อง ระยะที่ 2	ขั้นปฏิบัติ	รายละเอียดการดำเนินงาน
กิจกรรมที่ 9	จัดเวทีปฏิบัติการเพื่อกำหนดแผนชุมชน ตำบล อำเภอ โดยกลไกระดับพื้นที่ โดยแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ 1) แผนชุมชนที่ประกอบด้วยกิจกรรมที่สามารถแก้ไขปัญหา หรือพัฒนา เพิ่มศักยภาพ โดยการบูรณาการทุกภาคส่วนร่วมกันได้ทันที และ 2) แผนชุมชนที่แก้ไขปัญหา หรือพัฒนาศักยภาพที่จำเป็นต้องได้รับการส่งเสริม สนับสนุน ในเรื่องของความรู้ เทคโนโลยี หรืองบประมาณ จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำเสนอในรูปแบบของแผนพัฒนาตำบลเสนอเป็นนโยบายเพื่อเพิ่มศักยภาพความสามารถให้กับพื้นที่ประจำปีงบประมาณ	แนวทางดำเนินงาน จะต้องมีความคิดเห็นมีแนวทางการดำเนินงานอย่างไรบ้างที่จะนำไปสู่การการแก้ไขอย่างเป็นรูปธรรมที่สุด โดยพิจารณาความเป็นไปได้ของทางเลือก เช่น - มีแนวทางใดบ้างที่ชุมชนสามารถดำเนินการเองได้ตามศักยภาพที่ชุมชนมีอยู่ - มีแนวทางใดบ้างที่มีปัจจัยหรือการสนับสนุนจากภายนอกเอื้ออำนวยและสนับสนุนให้ชุมชนทำได้ตามศักยภาพของชุมชนที่มีอยู่ - มีแนวทางใดบ้างที่ชุมชนจะต้องการดำเนินการแต่ชุมชนยังไม่พร้อม หรือมีข้อจำกัด จะมีทางเสริมความพร้อมหรือลดข้อจำกัดของชุมชนได้หรือไม่ และต้องทำอะไรซึ่งทั้งหมดจะนำไปสู่การกำหนดกิจกรรมตามแผนหรือโครงการ ซึ่งต้องแยกกลุ่มของกิจกรรมตามแผนงานโครงการต่าง ๆ ออกเป็น 3 กลุ่ม ประกอบไปด้วย 1) กิจกรรมที่ชุมชน กลุ่มองค์กรในชุมชน สามารถดำเนินการได้ด้วยตนเองหรือมีกิจกรรมดังกล่าวเป็นพื้นฐานอยู่แล้ว กำหนดเป็นกิจกรรมที่ชุมชนทำเอง 2) กิจกรรมที่ชุมชนไม่สามารถดำเนินการได้เอง แต่ชุมชนสามารถได้รับการสนับสนุนจาก อบต. กำหนดขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงาน อบต. อำเภอ จังหวัดได้ 3) กิจกรรมที่ชุมชน และ อบต. ไม่สามารถดำเนินการได้ด้วยตนเอง ทั้งหมดหรือบางส่วน หรือกำหนดเสนอขอรับการสนับสนุนทรัพยากรจากส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ หรือองค์กรเอกชน หากกิจกรรมใดที่สามารถเชื่อมโยงกับภารกิจหรืองบประมาณของหน่วยงานราชการที่รับผิดชอบในเรื่องนั้นๆ เข้ามามีส่วนร่วม ซึ่งจะเป็นการแก้ปัญหายั่งยืน

(ต่อ) ขั้นตอนและแผนการดำเนินงาน จะประกอบไปด้วย

ต่อเนื่อง ระยะที่ 2	ขั้นปฏิบัติ	รายละเอียดการดำเนินงาน
กิจกรรมที่ 10	การประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อนำแผนชุมชนที่ประกอบด้วยกิจกรรมที่สามารถแก้ไขปัญหา หรือพัฒนาเพิ่มศักยภาพโดยการบูรณาการทุกภาคส่วนร่วมกันได้ทันทีสู่การกำหนดแผนดำเนินงานแต่ละกิจกรรมในแต่ละพื้นที่ต้นแบบ ซึ่งมีความเหมือน หรือแตกต่างกันไปตามประเด็นปัญหา หรือศักยภาพของแต่ละพื้นที่ ร่วมกันระดมความคิดเห็นระดับจังหวัด และภาคีระดับตำบล	ชุมชนได้รู้คำตอบว่าปัญหาของตนอยู่ตรงไหน ต้องแก้ไขอย่างไร ใครต้องทำอะไร ใครต้องเกี่ยวข้อง จนกลายเป็นแผนชุมชนที่มีเป้าหมายทั้งในระยะสั้นและระยะยาว จะต้องทำการเชื่อมโยงให้เข้าสู่การปฏิบัติกับหน่วยงานภาครัฐท้องถิ่น แผน อบต. อำเภอและจังหวัด เพื่อประสานเชื่อมโยงความต้องการเพื่อแก้ไขของชุมชน ภายใต้แผนชุมชนกับแผนอบต. แผนพัฒนาอำเภอ และแผนพัฒนาจังหวัด เพราะแผนชุมชนที่เกินความสามารถของชุมชน หรือต้องทำร่วมกับ อบต. / อำเภอ / จังหวัด หรือขอรับสนับสนุนจากภายนอกจะเกิดผลในทางรูปธรรมมากขึ้น ซึ่งทั้งหมดจะเกิดขึ้นโดยกระบวนการมีส่วนร่วมข้างต้นทั้งหมดผ่านภาคีระดับตำบลและจังหวัดที่มีส่วนเกี่ยวข้องและรับผิดชอบ เช่น การทำเวทีประชาพิจารณ์เพื่อให้ชุมชน ภาคีตำบล ภาคีจังหวัด ได้มาร่วมกันพิจารณาความเหมาะสม และความเป็นไปได้ของการนำไปสู่การปฏิบัติ รวมทั้งให้ความเห็นชอบ และร่วมมือกันส่งเสริมสนับสนุนแผนงาน โครงการ หรือกิจกรรมในแผนชุมชน หรือเพิ่มเติมข้อมูลต่างๆเพื่อให้แผนชุมชนที่ได้จัดทำขึ้นเป็นแผนชุมชนที่สมบูรณ์ และเป็นที่ยอมรับของทุกฝ่าย และนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง โดยนำแผนงาน / โครงการ / กิจกรรม ตามแผนชุมชนมาปฏิบัติ โดยเน้นการให้ชุมชนพึ่งตนเองก่อน “จุดระเบิดจากภายใน” โดยการขับเคลื่อนกิจกรรมที่สามารถทำได้ด้วยตนเองหรือทำได้ทันที ใช้ศักยภาพและทุนของชุมชนที่มีอยู่เดิมหรือมีอยู่แล้วทั้งทุนทางสังคม ทุนทางวัฒนธรรม ทุนทางเศรษฐกิจ ทุนทางทรัพยากรธรรมชาติ มาขับเคลื่อนกิจกรรมต่าง ๆ ตามแผนชุมชนที่วางไว้
กิจกรรมที่ 11	การขับเคลื่อนแผนดำเนินงานตามกิจกรรม ที่สามารถทำได้ด้วยตนเองหรือทำได้ทันที ใช้ศักยภาพและทุนของชุมชนที่มีอยู่เดิมหรือมีอยู่แล้วทั้งทุนทางสังคม ทุนทางวัฒนธรรม ทุนทางเศรษฐกิจ ทุนทางทรัพยากรธรรมชาติ มาขับเคลื่อนกิจกรรมต่าง ๆ ตามแผนชุมชนที่วางไว้	การนำไปสู่การปฏิบัติ รวมทั้งให้ความเห็นชอบ และร่วมมือกันส่งเสริมสนับสนุนแผนงาน โครงการ หรือกิจกรรมในแผนชุมชน หรือเพิ่มเติมข้อมูลต่างๆเพื่อให้แผนชุมชนที่ได้จัดทำขึ้นเป็นแผนชุมชนที่สมบูรณ์ และเป็นที่ยอมรับของทุกฝ่าย และนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง โดยนำแผนงาน / โครงการ / กิจกรรม ตามแผนชุมชนมาปฏิบัติ โดยเน้นการให้ชุมชนพึ่งตนเองก่อน “จุดระเบิดจากภายใน” โดยการขับเคลื่อนกิจกรรมที่สามารถทำได้ด้วยตนเองหรือทำได้ทันที ใช้ศักยภาพและทุนของชุมชนที่มีอยู่เดิมหรือมีอยู่แล้วทั้งทุนทางสังคม ทุนทางวัฒนธรรม ทุนทางเศรษฐกิจ ทุนทางทรัพยากรธรรมชาติ มาขับเคลื่อนกิจกรรมต่าง ๆ ตามแผนชุมชนที่วางไว้

(ต่อ) ขั้นตอนและแผนการดำเนินงาน จะประกอบไปด้วย

ต่อเนื่อง ระยะที่ 2	ขั้นปฏิบัติ	รายละเอียดการดำเนินงาน
กิจกรรมที่ 12	การติดตามประเมินผลและ สนับสนุนอย่างต่อเนื่องในพื้นที่ ต้นแบบ โดยภาคระดับจังหวัด ได้แก่ หน่วยงานจังหวัด เชียงใหม่ คณะสังคมศาสตร์ มช. และสำนักงานกองทุน สนับสนุนการวิจัยอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่ กิจกรรมที่ 4-8 เพื่อ สนับสนุนการปฏิบัติการ	คณะทำงานร่วมระดับตำบลและระดับ จังหวัดที่ทำหน้าที่รับผิดชอบในแต่ละพื้นที่ จะต้องมีการจัดตั้งทีมหรือหน่วยติดตาม ประเมินผลการดำเนินงานในทุกๆ ระยะ เพื่อ เตรียมความพร้อมและสามารถแก้ไขได้อย่าง ทันท่วงทีหากเกิดสถานการณ์ปัญหา หรือมี อุปสรรคซึ่งส่งผลต่อการอาจจัดให้มีการประชุม พูดคุยสรุปผลการดำเนินงานระยะหนึ่งเดือน สาม เดือน หรือสิ้นสุดในแต่ละขั้นตอนของการ ดำเนินงานหรือกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อถอดบทเรียน ร่วมกัน วิเคราะห์ปัจจัยเงื่อนไขความสำเร็จปัญหา และอุปสรรคที่เกิดขึ้นและอาจส่งผลกระทบต่อความ ล้มเหลวของคณะทำงานระดับตำบล เพื่อการ เสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนต่อไป
กิจกรรมที่ 13	การจัดเวทีปฏิบัติการ ร่วมกันระหว่างภาคระดับ จังหวัด ภาคระดับตำบล และ พื้นที่ต้นแบบ 9 พื้นที่ เพื่อ สังเคราะห์องค์ความรู้ สรุป ปัญหา อุปสรรค จุดแข็ง จุดอ่อน จากการดำเนินการเพื่อ นำไปสู่การวางแผนทาง วิธีการ ดำเนินการให้ดียิ่งขึ้น	

(ต่อ) ขั้นตอนและแผนการดำเนินงาน จะประกอบไปด้วย

ต่อเนื่อง ระยะที่ 2	ชั้นปฏิบัติ	รายละเอียดการ ดำเนินงาน
กิจกรรมที่ 15	การจัดทำรายงานฉบับสมบูรณ์ "การวิจัยและพัฒนาเชิงพื้นที่ในพื้นที่ต้นแบบ 9 ตำบล จังหวัดเชียงใหม่ (ระยะที่ 1) ปี 2554" เสนอสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย	
กิจกรรมที่ 16	จัดทำคู่มือ สิ่งพิมพ์ ซึ่งเอกสารจะแบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ 1) เอกสารสำหรับภาคีระดับจังหวัด "คู่มือแนวทางในการขับเคลื่อน แนวปฏิบัติ กลยุทธ์ในการทำงาน ระดับจังหวัด" 2) เอกสารสำหรับภาคีระดับตำบล "คู่มือแนวทางในการขับเคลื่อน แนวปฏิบัติ กลยุทธ์ในการทำงาน ระดับจังหวัดชุมชน ตำบล อำเภอ" 3) เอกสาร "องค์ความรู้ กลไก และการจัดการในการขับเคลื่อนการดำเนินงานการวิจัยและพัฒนาเชิงพื้นที่อย่างเป็นรูปธรรมของจังหวัดเชียงใหม่" ระยะที่ 1	
กิจกรรมที่ 17	การจัดเวทีปฏิบัติการสังเคราะห์แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาเชิงพื้นที่ จากบทเรียน 25 พื้นที่ และการปฏิบัติการเชิงพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ 9 พื้นที่	

6.2 ระยะเวลาการดำเนินงาน

[illegible]

7. งบประมาณ

7.1 งบประมาณโครงการ

รายการ	จำนวน	
1. หมวดค่าตอบแทนนักวิจัย		526,800
1.1 ค่าตอบแทนนักวิจัย (1 คน*13,000 บาท*18 เดือน)	234,000	
1.2 ค่าตอบแทนผู้ประสานงานระดับพื้นที่ (9 คน 9 พื้นที่)	90,000	
1.3 ค่าตอบแทนวิทยากรที่เกิดขึ้นในกิจกรรมที่ 1 – กิจกรรมที่ 17	202,800	
2. หมวดค่าจ้าง		1,107,000
2.1 ผู้ช่วยนักวิจัยระดับปริญญาโท (3 คน*12,000 บาท*18 เดือน)	648,000	
2.2 ผู้ช่วยนักวิจัยระดับปริญญาตรี (3 คน*8,500 บาท*18 เดือน)	459,000	
3. หมวดค่าวัสดุ/อุปกรณ์		69,500
3.1 ค่าวัสดุ/อุปกรณ์ที่เกิดขึ้นในกิจกรรมที่ 1 – กิจกรรมที่ 17	69,500	
4. หมวดค่าใช้สอย		1,086,700
4.1 ค่าใช้สอยที่เกิดขึ้นในกิจกรรมที่ 1 – กิจกรรมที่ 17	1,086,700	
5. หมวดค่าครุภัณฑ์	0	0
6. หมวดค่าใช้จ่ายอื่น	0	0
รวมงบประมาณทั้งหมด		2,790,000
(ตัวอักษร) สองล้านเจ็ดแสนเก้าหมื่นบาทถ้วน		

(รายละเอียดแจกแจงงบประมาณรายกิจกรรม ดูรายละเอียดในหัวข้อ 7.2)

7.2 รายละเอียดงบประมาณ

กิจกรรมที่ 1

การประชุมเชิงปฏิบัติการคณะทำงาน ประกอบด้วย หนึ่ง กลไกระดับจังหวัด ได้แก่ หน่วยงาน จังหวัดเชียงใหม่ คณะสังคมศาสตร์ มช. และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย สอง กลไกระดับ ตำบล 9 ตำบล (1. พื้นที่เมือง/กึ่งเมือง 2. พื้นที่ชนบท/พื้นที่เกษตร และ 3. พื้นที่สูง/ชาติพันธุ์) ได้แก่ นายอำเภอเงา คลังสมอง ปราชญ์ชาวบ้าน แกนนำชุมชน ผู้รู้ ผู้เชี่ยวชาญด้านต่างๆ ในตำบล เพื่อทำความเข้าใจแผนการปฏิบัติงานในพื้นที่

รายละเอียด	จำนวน
1) ค่าตอบแทน	3,600
- ค่าตอบแทนวิทยากร (6 ชั่วโมง ๆ ละ 600 บาท 1 คน)	3,600
2) ค่าจ้าง	-
3) ค่าวัสดุ/อุปกรณ์	2,000
- วัสดุอุปกรณ์เครื่องเขียน และเอกสารประกอบการประชุม	2,000
4) ค่าใช้สอย	30,000
- ค่าอาหาร อาหารว่าง และเครื่องดื่มสำหรับผู้เข้าร่วมกิจกรรม (50 คนๆ ละ 250)	12,500
- ค่าพาหนะสำหรับผู้เข้าร่วมประชุม (50 คนๆ ละ 200 บาท โดยเฉลี่ย)	10,000
- ค่าที่พัก (อัตราเหมา) สำหรับ 10 คนๆ ละ 600 บาท	6,000
- ค่าไปรษณีย์ โทรศัพท์	1,500
5) หมวดค่าครุภัณฑ์	-
6) หมวดค่าใช้จ่ายอื่น	-
รวมกิจกรรมที่ 1	<u>35,600</u>

กิจกรรมที่ 2

การรวบรวมข้อมูลพื้นที่จากระบบฐานข้อมูล และการสำรวจลงพื้นที่ และหารือร่วมกันกับแกนนำ
ปราชญ์ ชลช ในพื้นที่เพื่อเตรียมความพร้อมในด้านต่างๆ ก่อนการดำเนินงาน ในตำบลต้นแบบ 9
พื้นที่ (พื้นที่สูง 3 ตำบลพื้นที่กึ่งเมืองกึ่งชนบท 3 ตำบลพื้นที่ชนบท 3 ตำบล)เพื่อใช้ประกอบในการ
จัดเวทีปฏิบัติการในพื้นที่ 9 พื้นที่

รายละเอียด	จำนวน	
1) ค่าตอบแทน	-	-
2) ค่าจ้าง	-	-
3) ค่าวัสดุ/อุปกรณ์	-	2,000
- วัสดุอุปกรณ์เครื่องเขียน และเอกสารข้อมูลพื้นฐาน	2,000	
4) ค่าใช้สอย	-	74,800
- ค่าน้ำมันเชื้อเพลิงในการเดินทาง (9 ตำบลๆ ละ 600 บาท 10 วัน	54,000	
- ค่าเช่ารถลงพื้นที่ (1) ต.บ้านจันทร์ อ.กัลยาณิวัฒนา (2) ตำบลแม่ขา อ.ฝาง (3 วันๆ ละ 1,800 บาท 2 พื้นที่)	10,800	
- ค่าไปรษณีย์ โทรศัพท์	1,000	
- ค่าน้ำมันเชื้อเพลิงในการเดินทาง (9 ตำบลๆ ละ 1,000 บาท)	9,000	
5) หมวดค่าครุภัณฑ์	-	-
6) หมวดค่าใช้จ่ายอื่น	-	-
รวมกิจกรรมที่ 2		<u>76,800</u>

กิจกรรมที่ 3

การลงพื้นที่สร้างสัมพันธภาพอันดีระหว่างภาคีระดับจังหวัด และภาคีระดับตำบล เพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกัน ใน

รายละเอียด

1) ค่าตอบแทน

2) ค่าจ้าง

3) ค่าวัสดุ/อุปกรณ์

- วัสดุอุปกรณ์เครื่องเขียน และเอกสารประกอบการลงพื้นที่ 9 พื้นที่

4) ค่าใช้สอย

- ค่าน้ำมันเชื้อเพลิงในการเดินทาง (9 ตำบลๆ ละ 1,000 บาท 10 วัน)
- ค่าที่พัก (สำหรับ 6 คนๆ ละ 600 บาท 10 วัน)
- ค่าเบี้ยเลี้ยง (10 คนๆ ละ 200 บาท 10 วัน)

- ค่าเช่ารถลงพื้นที่ (1) ต.บ้านจันทร์ อ.กัลยาณิวัฒนา (2) ตำบลแม่ขา อ.ฝาง (3 วันๆ ละ 1,800 บาท 2 พื้นที่)
- ค่าไปรษณีย์ โทรศัพท์

5) หมวดค่าครุภัณฑ์

6) หมวดค่าใช้จ่ายอื่น

รวมกิจกรรมที่ 3

กิจกรรมที่ 4

การประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อเตรียมความพร้อมในตำบลต้นแบบ 9 พื้นที่ (พื้นที่สูง 3 ตำบลพื้นที่กึ่งเมืองกึ่งชนบท 3

รายละเอียด

1) ค่าตอบแทน

- ค่าตอบแทนวิทยากร (6 ชั่วโมง ๆ ละ 600 บาท 1 คน)

2) ค่าจ้าง

3) ค่าวัสดุ/อุปกรณ์

- วัสดุอุปกรณ์เครื่องเขียน และเอกสารประกอบการประชุม

4) ค่าใช้สอย

- ค่าอาหาร อาหารว่าง และเครื่องดื่มสำหรับผู้เข้าร่วมกิจกรรม (30 คนๆ 3 วันๆ ละ 250)

- ค่าน้ำมันเชื้อเพลิงในการเดินทางศึกษาดูงาน

- ค่าเช่ารถเพื่อศึกษาดูงาน

- ค่าที่พัก (อัตราเหมา) สำหรับ 30 คนๆ ละ 600 บาท

- ค่าโทรศัพท์ โทรศัพท์

5) หมวดค่าครุภัณฑ์

6) หมวดค่าใช้จ่ายอื่น

รวมกิจกรรมที่ 4

กิจกรรมที่ 5

การจัดเวทีปฏิบัติการระดับชุมชนเพื่อเรียนรู้การวิเคราะห์ปัญหาระดับครัวเรือน/ชุมชน ผ่านการวิเคราะห์ปัญหาเศรษฐกิจครัวเรือนและออกแบบ และการจัดเก็บบัญชีครัวเรือน โดยชุมชน เพื่อนำไปสู่การสังเคราะห์ประเด็นปัญหาของชุมชน (9 ครั้ง)

รายละเอียด	จำนวน	
1) ค่าตอบแทน		32,400
- ค่าตอบแทนวิทยากร (6 ชั่วโมงๆ ละ 600 บาท 9 พื้นที่ 1 คน)	32,400	
2) ค่าจ้าง	-	-
3) ค่าวัสดุ/อุปกรณ์	-	9,000
- วัสดุอุปกรณ์เครื่องเขียน และเอกสารประกอบการประชุม (9 พื้นที่ๆ ละ 1,000 บาท)	9,000	
4) ค่าใช้สอย	-	131,400
- ค่าอาหาร อาหารว่าง และเครื่องดื่มสำหรับผู้เข้าร่วมกิจกรรม (9 ครั้งๆ ละ 50 คน คนๆ ละ 130 บาท)	58,500.00	
- ค่าน้ำมันเชื้อเพลิงในการเดินทาง (9 ตำบลๆ ละ 1,000 บาท 10 วัน)	90,000	
- ค่าที่พัก สำหรับ 10 คนๆ ละ 600 บาท	6,000	
- ค่าเบี้ยเลี้ยง (10 คนๆ ละ 200 บาท 10 วัน)	20,000	
- ค่าเช่ารถลงพื้นที่ (1) ต.บ้านจันทร์ อ.กัลยาณิวัฒนา (2) ตำบลแม่ขา อ.ฝาง (4 วันๆ ละ 1,800 บาท 2 พื้นที่)	14,400	
- ค่าไปรษณีย์ โทรศัพท์	1,000	
5) หมวดค่าครุภัณฑ์	-	-
6) หมวดค่าใช้จ่ายอื่น	-	-
รวมกิจกรรมที่ 5		<u>172,800</u>

กิจกรรมที่ 6

การจัดเวทีปฏิบัติการเพื่อการวิเคราะห์ปัญหา หรือศักยภาพของพื้นที่ต้นแบบร่วมกับกลไกระดับจังหวัด ได้แก่ กลไ
แท้จริงของพื้นที่

1) ค่าตอบแทน

- ค่าตอบแทนวิทยากร (6 ชั่วโมงๆ ละ 600 บาท 1 คน 9 ครั้ง)

2) ค่าจ้าง

3) ค่าวัสดุ/อุปกรณ์

- วัสดุอุปกรณ์เครื่องเขียน และเอกสารประกอบการประชุม (9 ครั้งๆ ละ 1,000 บาท)

4) ค่าใช้สอย

- ค่าอาหาร อาหารว่าง และเครื่องดื่มสำหรับผู้เข้าร่วมกิจกรรม (9 ครั้งๆ ละ 50 คน คนๆ 1 มื้อๆ ละ 130 บาท)
- ค่าน้ำมันเชื้อเพลิงในการเดินทางจัดเวที (9 ครั้งๆละ 2,000 บาท)
- ค่าเช่ารถเพื่อลงพื้นที่ (1) ต.บ้านจันทร์ อ.กัลยาณิวัฒนา (2) ตำบลแม่ขา อ.ฝาง (2 ครั้งๆละ 3 วันๆ ละ 1,800 บ
- ค่าที่พักสำหรับคณะทำงาน (10 คนๆ 5 วันๆ ละ 600 บาท)
- ค่าจัดทำเอกสารการจัดเก็บบัญชีครัวเรือนโดยชุมชน (9 พื้นที่ๆ ละ 5,000)
- ค่าไปรษณีย์ โทรศัพท์

5) หมวดค่าครุภัณฑ์

6) หมวดค่าใช้จ่ายอื่น

กิจกรรมที่ 7

การจัดเวทีปฏิบัติการเพื่อหาแนวทางในการแก้ไขปัญหา หรือการหาแนวทางการพัฒนาศักยภาพที่มีอยู่ โดยการนำ

รายละเอียด	จำนวน	
1) ค่าตอบแทน	32,400	
- ค่าตอบแทนวิทยากร (6 ชั่วโมง ๆ ละ 600 บาท 1 คน 9 ครั้ง)	32,400	
2) ค่าจ้าง	-	-
3) ค่าวัสดุ/อุปกรณ์	-	9,000
- วัสดุอุปกรณ์เครื่องเขียน และเอกสารประกอบการประชุม (9 ครั้ง ๆ ละ 1,000 บาท)	9,000	
4) ค่าใช้สอย	-	110,200
- ค่าอาหาร อาหารว่าง และเครื่องดื่มสำหรับผู้เข้าร่วมกิจกรรม (9 ครั้ง ๆ ละ 50 คน ๆ 1 มื้อ ๆ ละ 130 บาท)	58,500	
- ค่าน้ำมันเชื้อเพลิงในการเดินทางจัดเวที (9 ครั้ง ๆ ละ 1,000 บาท)	9,000	
- ค่าเช่ารถเพื่อลงพื้นที่ (1) ต.บ้านจันทร์ อ.กัลยาณิวัฒนา (2) ตำบลแม่ฆา อ.ฝาง (2 ครั้ง ๆ ละ 2 วัน ๆ ละ 1,800 บาท)	7,200	
- ค่าที่พักสำหรับคณะทำงาน (10 คน ๆ 5 วัน ๆ ละ 600 บาท)	30,000	
- ค่าจัดทำเอกสารสรุปการสังเคราะห์ประเด็นปัญหา และศักยภาพที่แท้จริงของ 9 พื้นที่	4,500	
- ค่าไปรษณีย์ โทรศัพท์	1,000	
5) หมวดค่าครุภัณฑ์	-	-
6) หมวดค่าใช้จ่ายอื่น	-	-
รวมกิจกรรมที่ 7		<u>151,600</u>

กิจกรรมที่ 8

จัดเวทีปฏิบัติการเพื่อกำหนดแผนชุมชน ตำบล อำเภอ โดยกลไกระดับพื้นที่ โดยแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ 1) แดเทคโนโลยี หรืองบประมาณ จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง นำเสนอในรูปแบบของแผนพัฒนาตำบล เสนอเป็นนโยบาย

รายละเอียด	จำนวน	
1) ค่าตอบแทน	32,400	
- ค่าตอบแทนวิทยากร (6 ชั่วโมง ๆ ละ 600 บาท 1 คน 9 ครั้ง)	32,400	
2) ค่าจ้าง	-	-
3) ค่าวัสดุ/อุปกรณ์	-	9,000
- วัสดุอุปกรณ์เครื่องเขียน และเอกสารประกอบการประชุม (9 ครั้ง ๆ ละ 1,000 บาท)	9,000	
4) ค่าใช้สอย	-	110,200
- ค่าอาหาร อาหารว่าง และเครื่องดื่มสำหรับผู้เข้าร่วมกิจกรรม (9 ครั้ง ๆ ละ 50 คน ๆ 1 มื้อ ๆ ละ 130 บาท)	58,500	
- ค่าน้ำมันเชื้อเพลิงในการเดินทางจัดเวที (9 ครั้ง ๆ ละ 1,000 บาท)	9,000	
- ค่าเช่ารถเพื่อลงพื้นที่ (1) ต.บ้านจันทร์ อ.กัลยาณิวัฒนา (2) ตำบลแม่ขา อ.ฝาง (2 ครั้ง ๆ ละ 2 วัน ๆ ละ 1,800 บาท)	7,200	
- ค่าที่พักสำหรับคณะทำงาน (10 คน ๆ 5 วัน ๆ ละ 600 บาท)	30,000	
- ค่าจัดทำเอกสารสรุปแนวทางในการแก้ไขปัญหา หรือแนวทางการพัฒนาศักยภาพของพื้นที่ 9 พื้นที่	4,500	
- ค่าไปรษณีย์ โทรศัพท์	1,000	
5) หมวดค่าครุภัณฑ์	-	-
6) หมวดค่าใช้จ่ายอื่น	-	-
รวมกิจกรรมที่ 8		<u>151,600</u>

กิจกรรมที่ 9

การประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อนำแผนชุมชนที่ประกอบด้วยกิจกรรมที่สามารถแก้ไขปัญหา หรือพัฒนา เพิ่มศักยภาพระดับตำบล

รายละเอียด	จำนวน	
1) ค่าตอบแทน	32,400	
- ค่าตอบแทนวิทยากร (6 ชั่วโมง ๆ ละ 600 บาท 1 คน 9 ครั้ง)	32,400	
2) ค่าจ้าง	-	-
3) ค่าวัสดุ/อุปกรณ์	-	4,500
- วัสดุอุปกรณ์เครื่องเขียน และเอกสารประกอบการประชุม (9 ครั้ง ๆ ละ 500 บาท)	4,500	
4) ค่าใช้สอย	-	114,700
- ค่าอาหาร อาหารว่าง และเครื่องดื่มสำหรับผู้เข้าร่วมกิจกรรม (9 ครั้ง ๆ ละ 50 คน ๆ 1 มื้อ ๆ ละ 130 บาท)	58,500	
- ค่าน้ำมันเชื้อเพลิงในการเดินทางจัดเวที (9 ครั้ง ๆ ละ 1,000 บาท)	9,000	
- ค่าเช่ารถเพื่อลงพื้นที่ (1) ต.บ้านจันทร์ อ.กัลยาณิวัฒนา (2) ตำบลแม่ฆา อ.ฝาง (2 ครั้ง ๆ ละ 2 วัน ๆ ละ 1,800 บาท)	7,200	
- ค่าที่พักสำหรับคณะทำงาน (10 คน ๆ 5 วัน ๆ ละ 600 บาท)	30,000	
- ค่าจัดทำเอกสารแผนชุมชน ตำบล อำเภอ ของพื้นที่ 9 พื้นที่	9,000	
- ค่าไปรษณีย์ โทรศัพท์	1,000	
5) หมวดค่าครุภัณฑ์	-	-
6) หมวดค่าใช้จ่ายอื่น	-	-
รวมกิจกรรมที่ 9		<u>151,600</u>

กิจกรรมที่ 10

การขับเคลื่อนแผนดำเนินงานตามกิจกรรม ที่สามารถทำได้ด้วยตนเองหรือทำได้ทันที ใช้ศักยภาพและทุนของชุมชน

รายละเอียด	จำนวน	
1) ค่าตอบแทน		
2) ค่าจ้าง	-	-
3) ค่าวัสดุ/อุปกรณ์	-	9,000
- วัสดุอุปกรณ์เกี่ยวกับการขับเคลื่อนกิจกรรมตามแผนดำเนินงาน	9,000	
4) ค่าใช้สอย	-	40,200
- ค่าเบี้ยเลี้ยง (10 คนๆ ละ 200 บาท 5 ครั้ง)	10,000	
- ค่าน้ำมันเชื้อเพลิงในการเดินทางจัดเวที (9 ครั้งๆละ 1,000 บาท)	9,000	
- ค่าเช่ารถเพื่อลงพื้นที่ (1) ต.บ้านจันทร์ อ.กัลยาณิวัฒนา (2) ตำบลแม่สา อ.ฝาง (2ครั้งๆละ 2 วันๆ ละ 1,800 บาท)	7,200	
- ค่าที่พักสำหรับคณะทำงาน (10 คนๆ 2 วันๆ ละ 600 บาท)	12,000	
- ค่าไปรษณีย์ โทรศัพท์	2,000	
5) หมวดค่าครุภัณฑ์	-	-
6) หมวดค่าใช้จ่ายอื่น	-	-
รวมกิจกรรมที่ 10		<u>49,200</u>

กิจกรรมที่ 11

การติดตามประเมินผลและสนับสนุนอย่างต่อเนื่องในพื้นที่ต้นแบบ โดยภาาีระดับจังหวัด ได้แก่ หน่วยงานจังหวัดเชียงใหม่

รายละเอียด	จำนวน
1) ค่าตอบแทน	-
2) ค่าจ้าง	-
3) ค่าวัสดุ/อุปกรณ์	3,000
- เอกสารประกอบการติดตามประเมินผล (6 เดือนๆ เดือนละ 2 ครั้ง)	3,000
4) ค่าใช้สอย	68,200
- ค่าเบี้ยเลี้ยง (10 คนๆ 12 ครั้งๆ ละ 200 บาท)	24,000
- ค่าน้ำมันเชื้อเพลิงในการเดินทาง (12 ครั้งๆละ 1,000 บาท)	12,000
- ค่าเช่ารถเพื่อลงพื้นที่ (1) ต.บ้านจันทร์ อ.กัลยาณิวัฒนา (2) ตำบลแม่ฟ้า อ.ฝาง (4 ครั้งๆ ละ 1,800 บาท)	7,200
- ค่าที่พักสำหรับคณะทำงาน (10 คนๆ 4 วันๆ ละ 600 บาท)	24,000
- ค่าไปรษณีย์ โทรศัพท์	1,000
5) หมวดค่าครุภัณฑ์	-
6) หมวดค่าใช้จ่ายอื่น	-
รวมกิจกรรมที่ 11	<u>71,200</u>

กิจกรรมที่ 12

การจัดเวทีปฏิบัติการร่วมกันระหว่างภาคีระดับจังหวัด ภาคีระดับตำบล และพื้นที่ต้นแบบ 9 พื้นที่ เพื่อสังเคราะห์

รายละเอียด	จำนวน
1) ค่าตอบแทน	3,600
- ค่าตอบแทนวิทยากร (6 ชั่วโมง ๆ ละ 600 บาท 1 คน)	3,600
2) ค่าจ้าง	- -
3) ค่าวัสดุ/อุปกรณ์	- 2,000
- วัสดุอุปกรณ์เครื่องเขียน และเอกสารประกอบการประชุม	2,000
4) ค่าใช้สอย	- 37,500
- ค่าอาหาร อาหารว่าง และเครื่องดื่มสำหรับผู้เข้าร่วมกิจกรรม (70 คนๆ ละ 250)	17,500
- ค่าพาหนะสำหรับผู้เข้าร่วมประชุม (70 คนๆ ละ 200 บาท โดยเฉลี่ย)	14,000
- ค่าที่พัก (อัตราเหมา) สำหรับ 10 คนๆ ละ 600 บาท	6,000
- ค่าไปรษณีย์ โทรศัพท์	-
5) หมวดค่าครุภัณฑ์	- -
6) หมวดค่าใช้จ่ายอื่น	- -
รวมกิจกรรมที่ 12	<u>43,100</u>

กิจกรรมที่ 13

การจัดทำรายงานฉบับสมบูรณ์ "การวิจัยและพัฒนาเชิงพื้นที่ในพื้นที่ต้นแบบ 9 ตำบล จังหวัดเชียงใหม่ (ระยะที่ 1) ปี 2554" เสนอสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย

รายละเอียด	จำนวน
1) ค่าตอบแทน	-
2) ค่าจ้าง	-
3) ค่าวัสดุ/อุปกรณ์	2,000
- วัสดุ อุปกรณ์เครื่องเขียนการทำรายงาน	2,000
4) ค่าใช้สอย	8,200
- จัดทำรายงานความก้าวหน้า 3 เล่ม	1,200
- จัดทำร่างรายงานฉบับสมบูรณ์ 5 เล่ม	1,500
- จัดทำรายงานฉบับสมบูรณ์ 10 เล่ม	4,000
- จัดทำ CD-ROM ประกอบรายการฉบับสมบูรณ์ 10 ชุด	300
- ค่าไปรษณีย์ โทรศัพท์	1,200
5) หมวดค่าครุภัณฑ์	-
6) หมวดค่าใช้จ่ายอื่น	-
รวมกิจกรรมที่ 13	<u>10,200</u>

กิจกรรมที่ 14

จัดทำคู่มือ สิ่งพิมพ์ ซึ่งเอกสารจะแบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ 1) เอกสารสำหรับภาคีระดับจังหวัด "คู่มือแนวทางในการขับเคลื่อน แนวปฏิบัติ กลยุทธ์ในการทำงาน ระดับจังหวัด" 2) เอกสารสำหรับภาคีระดับตำบล "คู่มือแนวทางในการขับเคลื่อน แนวปฏิบัติ กลยุทธ์ในการทำงาน ระดับจังหวัด ชุมชน ตำบล อำเภอ" 3) เอกสาร "องค์ความรู้ กลไก และการจัดการในการขับเคลื่อนการดำเนินงานการวิจัยและพัฒนาเชิงพื้นที่อย่างเป็นรูปธรรมของจังหวัดเชียงใหม่" ระยะที่ 1

รายละเอียด	จำนวน
1) ค่าตอบแทน	-
2) ค่าจ้าง	-
3) ค่าวัสดุ/อุปกรณ์	1,500
- วัสดุอุปกรณ์เครื่องเขียนในการจัดทำเอกสารชุดองค์ความรู้	1,500
4) ค่าใช้สอย	21,000
- จัดทำเอกสารคู่มือ "หลักการ แนวทางในการขับเคลื่อนและบูรณาการด้านการพัฒนาพื้นที่อย่างเป็นระบบ" สำหรับคณะทำงานระดับจังหวัด และระดับชุมชน ตำบล อำเภอ (จำนวน 30 ชุด)	9,000
- จัดทำ เอกสาร "องค์ความรู้ กลไก และการจัดการในการขับเคลื่อนการดำเนินงานการวิจัยและพัฒนาเชิงพื้นที่อย่างเป็นรูปธรรมของจังหวัดเชียงใหม่" (จำนวน 30 ชุด)	9,000
- ค่าไปรษณีย์ โทรศัพท์	1,000
- ค่าใช้จ่ายเบ็ดเตล็ดที่เกิดขึ้นจากการจัดทำเอกสาร	2,000
5) หยอดค่าครุภัณฑ์	-
6) หยอดค่าใช้จ่ายอื่น	-
รวมกิจกรรมที่ 14	22,500

กิจกรรมที่ 15

การจัดเวทีปฏิบัติการสังเคราะห์แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาเชิงพื้นที่ จากบทเรียน 25 พื้นที่ และการปฏิบัติ

รายละเอียด	จำนวน
1) ค่าตอบแทน	30,000
- ค่าตอบแทนวิทยากร (6 ชั่วโมงๆ ละ 1,000 บาท 5 คน)	30,000
2) ค่าจ้าง	-
3) ค่าวัสดุ/อุปกรณ์	1,000
- วัสดุอุปกรณ์เครื่องเขียน และเอกสารประกอบการประชุม	1,000
4) ค่าใช้สอย	28,500
- ค่าอาหาร อาหารว่าง และเครื่องดื่มสำหรับผู้เข้าร่วมกิจกรรม (50 คนๆ ละ 250)	12,500
- ค่าพาหนะสำหรับผู้เข้าร่วมประชุม (50คนๆ ละ 200 บาท โดยเฉลี่ย)	10,000
- ค่าที่พัก (อัตราเหมา) สำหรับ 10 คนๆ ละ 600 บาท	6,000
- ค่าไปรษณีย์ โทรศัพท์	-
5) หมวดค่าครุภัณฑ์	-
6) หมวดค่าใช้จ่ายอื่น	-
รวมกิจกรรมที่ 15	<u>59,500</u>

8. เอกสารอ้างอิง

พีรเดช ทองอำไพ. 2552. นโยบายการให้ทุนวิจัยเพื่อตอบโจทย์ชุมชน ของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

สิทธิณัฐ ประพุทธินิติสาร. 2543. พัฒนาชุมชน: การวิเคราะห์แนวคิดและการปฏิบัติ. เชียงใหม่ : คณะ

สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

สิทธิณัฐ ประพุทธินิติสาร. 2545. การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม: แนวคิด และแนวปฏิบัติ

(Participatory Action Research PAR) กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).

สีลาภรณ์ บัวสาย. 2551. ABC: การวิจัยรูปแบบใหม่เพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงในพื้นที่.

กรุงเทพฯ:

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย สร้างสรรค์ปัญญา: ชุดบริหารการวิจัย ลำดับที่ 13.

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย. 2545. วิจัยเพื่อคืนความรู้สู่ท้องถิ่น. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย. 2548. กระบวนทัศน์วิจัยเพื่อท้องถิ่น จุดเปลี่ยนการพัฒนา. เชียงใหม่: วนิตการพิมพ์.

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย. 2551. การวิจัยเพื่อพัฒนาพื้นที่ Area-Based Collaborative Research: ABC และการดำเนินงานในภูมิภาคต่าง ๆ, เอกสารประกอบการประชุมวิชาการประจำปี 2551 วันพุธที่ 26 พฤศจิกายน 2551 ณ ห้องประชุม Grand Ballroom โรงแรมรามการ์เด้นส์.

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย. 2553. เครือข่ายวิจัยเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่ ภาคเหนือตอนบน.

เอกสารประกอบการประชุมประจำปี วันที่ 18-19 มีนาคม 2553 ณ ห้องประชุมบวร รัตนปรีดาลัยมหาวิทยาลัยนเรศวร พะเยา.

บริบทของพื้นที่ศึกษา

1. ชุมชนวัดเกต

1.1 ประวัติความเป็นมาของพื้นที่

ตั้งแต่ในอดีตวัดเกตเป็นย่านการค้าที่มีความเจริญรุ่งเรืองและเป็นเขตที่อยู่อาศัยมาอย่างช้านาน โดยมีหลักฐานการเป็นชุมชนมาตั้งแต่ ช่วง ที่เชียงใหม่ยังคงเป็นเมืองขึ้นของพม่า มีหลักฐานว่าชุมชนวัดเกตตั้งถิ่นฐานอาศัยอยู่ที่นี่อย่างต่อเนื่องมาตั้งแต่ ปลายสมัยการปกครองของพม่า (หรืออาจจะก่อนหน้านั้น) ต่อเนื่องมาจนถึงช่วง “ยุคเก็บผักใส่ซ้า เก็บข้าใส่เมือง” ในสมัยพระเจ้ากาวิละ ในราว พ.ศ.2317 ได้มีการขับไล่พม่าออกไปและได้กวาดต้อนผู้คนมากมายมาอาศัยอยู่ในเมืองเชียงใหม่ เนื่องจากมีการกล่าวถึงการใช้ทำเรือวัดเกตมาตั้งแต่ช่วงเวลาดังกล่าวต่อเนื่องมาจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ เช่น เมื่อพระเจ้ากาวิละ (พ.ศ. 2317-2325) เสด็จกลับจากการเดินทางไปเข้าเฝ้ารัชกาลที่ 1 ที่กรุงเทพฯ พระองค์เสด็จมาขึ้นที่ท่าวัดเกตจึงทำให้ย่านนี้เริ่มมีความคึกคักมากมาตั้งแต่ช่วงปลายรัชกาลที่ 3 ถึง ต้นรัชกาลที่ 4 เป็นต้นมา พื้นที่ย่านวัดเกตการามมีผู้คนมาจากที่อื่นๆทั่วทุกสารทิศ ไม่ว่าจะเป็นชาวจีน ฝรั่ง คนพื้นเมือง ไปจนถึงชาวมุสลิม

เมื่อการค้าทางเรือระหว่างเชียงใหม่และกรุงเทพฯ เติบโตมากขึ้น ท่าวัดเกตกลายเป็นท่าเทียบเรือสำคัญของเรือสินค้าจากที่ต่างๆ จนส่งผลให้ย่านวัดเกตกลายเป็นแหล่งพำนักของพ่อค้าหลากหลายเชื้อชาติ เรียกได้ว่าเป็นยุคทองของย่านวัดเกตที่ผู้คนต่างเข้ามาอาศัยและจับจองพื้นที่เพื่อใช้เป็นแหล่งที่อยู่อาศัยจึงเริ่มขึ้นตั้งแต่นั้นมา สำหรับในปัจจุบันย่านชุมชนวัดเกต นั้นประกอบด้วยสถานที่สำคัญของเมืองเชียงใหม่อยู่เป็นจำนวนมาก ได้แก่คริสตจักรที่ 1 รร.ดาราวิทยาลัย, รร.ปรินส์รอยแยลส์วิทยาลัย, รร.เชียงใหม่คริสเตียน, วัดเกตการาม ฯลฯ และในอดีตยังเป็นศูนย์กลางการซื้อขายที่สำคัญของพื้นที่ในจังหวัดเชียงใหม่ แต่ภายใต้การเปลี่ยนแปลงโดยเฉพาะด้านเศรษฐกิจ

1.2 สภาพทั่วไป

1.2.1 ที่ตั้ง

ในอดีตเป็นบริเวณกว้างอยู่ฝั่งตะวันออกของแม่น้ำปิง รวมศรัทธาวัดสามวัดเป็นย่านวัดเกต คือ วัดเกตการาม วัดเชตุพน และวัดสันป่าข่อย ครอบคลุมพื้นที่จากเลียบบแม่น้ำปิงตั้งแต่ค่ายกาวิละมาถึงสะพานเม้งราย อ้อมไปทางด้านตะวันออกและลงทางใต้มาทางสถานีรถไฟ วัดสันป่าข่อยและอ้อมมาทางตะวันตกมาจนถึงน้ำปิง แต่ปัจจุบัน วัดเกตมีขอบเขตเริ่มจากถนนแก้ววรัฏฐตรงเชิงสะพานนครพิงค์ มาทางทิศตะวันออกจนถึงแยกถนนบำรุงราษฎร์ ลงมาทางใต้ตามถนนบำรุงราษฎร์ เลี้ยวขวาตามถนนเจริญเมืองถึงสะพานนวรัฐ และขึ้นเหนือเลียบบน้ำปิงตามถนนเจริญราษฎร์

ทิศเหนือ ติดต่อกับ ต.ฟ้าฮ่าม อ.เมือง จ.เชียงใหม่

ทิศใต้ ติดต่อกับ ต.หนองหอย อ.เมือง จ.เชียงใหม่

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ ต.หนองป่าครั่ง ต.ท่าศาลา อ.เมือง จ.เชียงใหม่

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ ต.ช้างคลาน ต.ช้างม่อย อ.เมือง จ.เชียงใหม่

1.2.2 ภูมิประเทศ

ภูมิประเทศเป็นพื้นที่ราบ หรือที่ราบริมฝั่งแม่น้ำ มีลักษณะเป็นพื้นที่ในเขตเมืองคือ การจัดการพื้นที่ส่วนใหญ่ใช้เป็นพื้นที่ที่ใช้ในการประกอบธุรกิจ และใช้เป็นที่อยู่อาศัย

1.2.3 ประชากร

ชุมชนบ้านวัดเกต มีประชากรประมาณ 5,600 คน จำนวนครอบครัว 1,400 ครอบครัว จากการสำรวจความจำเป็นพื้นฐานของครัวเรือน ในพื้นที่มีคนนับถือศาสนาอยู่ 4 ศาสนาคือ พุทธ คริสต์ อิสลาม ซิก

1.3 สภาพทางเศรษฐกิจ

ในอดีต วัดเกตเป็นย่านการค้าที่มีความเจริญรุ่งเรืองมาก เป็นชุมชนใหญ่ เนื่องจากย่านนี้ ตั้งอยู่ริมแม่น้ำปิงที่เปรียบเสมือนเส้นเลือดใหญ่ที่มาหล่อเลี้ยงประชากร ที่อาศัยอยู่ทั้งสองฟากฝั่ง ทุกบ้านที่ทำการค้าจะมีท่าเรือเป็นของตนเอง ใช้เรือหางแมงป่อง (หรือเรือสะดอ เรือสิดอ เรือแม่ปะ) เป็นพาหนะขึ้นล่องตามลำน้ำปิง แต่ความเจริญรุ่งเรืองของย่านวัดเกตเริ่มซบเซาลง นับตั้งแต่กบฏ พระยาปราบสงคราม (พญาผาบ) พ.ศ. 2432 เนื่องจากคนไทยภาคกลางขึ้นมาข่มเหง และถูกคนจีน ที่เป็นนายอากรเก็บภาษีต้นหมากตันพลู ก่อให้เกิดความเดือดร้อนไปทั่ว พญาผาบจึงได้รวบรวมผู้คน ก่อการกบฏขึ้นและคิดฆ่าคนจีนที่วัดเกตให้หมด คนจีนและลูกหลานคนจีนเกิดความเกรงกลัว พวกเขาสลัดขังไปอยู่ฝั่งตะวันตก คงเหลือแต่เพียงครอบครัวนายหน้อย แซ่แต่นั้นที่ยังอยู่ เพราะเคย ช่วยเหลือรับซื้อครั่งจากพญาผาบและชาวบ้านอำเภอสันทราย จึงมีความรักใคร่ชอบพอกัน

นอกจากนั้น หลังจากการมาถึงของทางรถไฟ (ตั้งแต่ พ.ศ. 2464) ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ด้านวิถีชีวิตและรูปแบบการค้าขายอย่างมากทำให้ย่านวัดเกตไม่สามารถที่จะปรับตัวได้ทัน จึงไม่สามารถดำรงฐานะย่านเศรษฐกิจที่มั่งคั่งของเมืองอีกต่อไปได้เนื่องจากรูปแบบของการค้าที่เปลี่ยนไป กล่าวคือจากอดีตรูปแบบของการค้าจะดำเนินการโดยใช้เรือเป็นหลักแต่การเข้ามาของรถไฟทำให้ การขนส่งเปลี่ยนมาเป็นทางรถไฟซึ่งสะดวกและรวดเร็วกว่าการขนส่งจากเรือ จึงทำให้บริเวณชุมชน วัดเกตซบเซาลง แตกต่างจากย่านกาตหลวง (ตลาดวโรรส) และตลาดต้นลำไย ที่อยู่ในเส้นทางของ การขนส่งสินค้าจากสถานีรถไฟ ที่มีการเจริญเติบโตและรุ่งเรืองในฐานะย่านเศรษฐกิจที่สำคัญของ เมืองมาจนถึงปัจจุบัน

ปัจจุบันย่านวัดเกตไม่ได้ดำรงอยู่ในฐานะย่านเศรษฐกิจอย่างเต็มตัวเหมือนในอดีตที่เคยเจริญรุ่งเรืองการดำรงอยู่ของย่านวัดเกตในฐานะย่านท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวที่ชื่นชอบวัฒนธรรม จึงเป็นการปรับตัวอีกครั้งของย่านวัดเกตควบคู่ไปกับการเป็นย่านพักอาศัยที่สงบเงียบได้มีการตัดแปลงบ้านพักในอดีตเพื่อปรับเปลี่ยนเป็นร้านค้าเพื่อขายของที่ระลึกแก่นักท่องเที่ยว

1.4 สภาพทางสังคม

ย่านวัดเกตการามเป็นย่านหนึ่งซึ่งนอกเหนือจากจะเป็นที่อยู่ของคนพื้นเมืองดั้งเดิมแล้ว ยังประกอบไปด้วย กลุ่มพ่อค้าชาวจีน ชาวยุโรป ที่อพยพมาจากทางตอนใต้ของประเทศจีน ชาวพม่า อินเดีย ฝรั่งเศสต่างชาติ ต่างศาสนา ซึ่งชุมชนบ้านวัดเกต เป็นชุมชนหนึ่งที่มีความหลากหลายในเรื่องของศาสนาและชาติพันธุ์ ผู้คนที่อาศัยอยู่ในชุมชนแห่งนี้ ต่างอยู่ร่วมกันด้วยขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม และความศรัทธาเชื่อถือในศาสนาที่แตกต่างกัน แต่มีการก็ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุขมาเป็นเวลาช้านานที่น่าสนใจมากกว่านั้น ชุมชนแห่งนี้ยังเป็นที่ตั้งของ ศาสนสถานที่สำคัญของ 4 ศาสนาด้วยกัน อันประกอบด้วย วัดเกตการาม , วัดซิกซ์, โบสถ์ของสภาคริสตจักรที่ 1 เชียงใหม่ และมัสยิดอัสตักวา (ปัจจุบันมีศาสนสถานประมาณ 17 แห่งในย่านวัดเกต)ซึ่งแน่นอนว่าบริเวณรอบ ๆ ของศาสนสถานเหล่านั้นย่อมมีศาสนิกชนของแต่ละศาสนาพำนักอาศัยอยู่เป็นจำนวนมากโดยที่คนในชุมชนที่ต่างศาสนานั้นมีความเป็นอยู่ที่สนิทสนมกลมเกลียว ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ด้วยประเพณีและวัฒนธรรมแบบล้านนาที่เป็นตัวเชื่อมโยงชุมชน เห็นได้จากตัวอย่างของการที่คนในชุมชนวัดเกตทุกศาสนามีการร่วมกันต่อสู้กับการพัฒนาของชุมชนที่รัฐนั้นได้วางพื้นที่ชุมชนวัดเกตให้เป็นเขตสีแดงที่เป็นสีของเขตพื้นที่เศรษฐกิจ ซึ่งเป็นสิ่งที่ขัดแย้งกับความต้องการของคนในสังคม ซึ่งคนในชุมชนไม่ได้มีความสนใจหรือแบ่งแยกในด้านการนับถือศาสนาแต่กลับใช้ความต่างของศาสนาเป็นตัวช่วยผลักดันให้เกิดความสามัคคีในชุมชนเพื่อต่อสู้กับแรงกดดันที่เข้ามาจากภายนอก

ปัจจุบันในเขตของตำบลวัดเกตมีสถานที่สำคัญด้านการศึกษาอยู่หลายแห่งโดยที่ภายในเขตของตำบลวัดเกตมีโรงเรียนซึ่งสามารถแบ่งประเภทโรงเรียนตามศาสนาได้ถึง 3 ศาสนาคือ พุทธ คริสต์ อิสลาม โดยที่ มีสถานศึกษาที่สำคัญในพื้นที่ เช่นโรงเรียนวัดเกตการามเป็นโรงเรียนศาสนาพุทธและเป็นศูนย์กลางของคนในชุมชน เนื่องจากบริเวณโรงเรียนวัดเกตการามนี้มักที่จะเป็นสถานที่ประชุมของคนในชุมชนบ้านวัดเกตอย่างสม่ำเสมอ นอกจากนั้นยังมีโรงเรียนดาราวิทยาลัย โรงเรียนเชียงใหม่คริสเตียน และโรงเรียนปรินส์รอยแยลวิทยาลัย ที่เป็นโรงเรียนศาสนาคริสต์นิกายโปรเตสแตนต์ และโรงเรียนสุเหล่า ที่เป็นของศาสนาอิสลาม

1.5 ศักยภาพของชุมชน

1.5.1 ศักยภาพของกลุ่มสังคม ภายในชุมชนวัดเกต

- กลุ่มรักษบ้าน-รักษเมืองเชียงใหม่

เป็นการรวมกลุ่มของ ชาวบ้านย่านวัดเกต-ฟ้าฮ่าม ชาวบ้านย่านถนนนิมมานเหมินท์ ชาวบ้านย่านซอยวัดอุโมงค์ ชาวบ้านย่านช้างเผือก เพื่อเป็นตัวแทนชาวบ้านในทุกพื้นที่ที่มีการปรับผังเมืองและขยายถนน ซึ่งมีกลุ่มนักวิชาการ – วิจัยอิสระ และกลุ่มคณะทำงานด้านผังเมืองรวมในส่วนกลางของภาคประชาชน และมีการนำเสนอปัญหาในเรื่องผังเมืองเชียงใหม่ผ่านสื่อท้องถิ่นและสื่อส่วนกลางอย่างต่อเนื่องตรงไปตรงมา

- กลุ่มมุสลิมมัสยิดอัตตักวา (สันป่าข่อย)

เป็นการรวมกลุ่มของพี่น้องมุสลิมที่พำนักอาศัยอยู่ในย่านชุมชนวัดเกต ซึ่งเป็นชุมชนที่หลากหลายไปด้วยขนบธรรมเนียม ประเพณี ศิลปวัฒนธรรม และความศรัทธาเชื่อถือในศาสนาที่แตกต่างกันของสมาชิกในชุมชน แต่สามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุขมาเป็นเวลาช้านาน

- พิพิธภัณฑ์วัดเกตการาม

ก่อตั้งขึ้นโดยความร่วมมือของศรัทธาวัดเกต เมื่อวันที่ 19 ธันวาคม 2542 มีคณะกรรมการวัดเกตการามเป็นผู้ดูแล อาคารของพิพิธภัณฑ์แห่งนี้เคยเป็นกุฏิพระครูชัยศีลวิมล (พ.ศ. 2429 – 2500) เรียกกันว่า "โง่ตุ้เจ้าหลวง" การเข้าชมพิพิธภัณฑ์โดยปกติแล้ว คุณลุงจรีน เบน ศรัทธาวัดทำหน้าที่ในการดูแล และต้อนรับเยี่ยมผู้ชม เพื่อเก็บรักษาวัตถุที่มีได้ใช้ในชีวิตประจำวันในปัจจุบันแล้ว

1.5.2 วิเคราะห์จุดเด่นของชุมชน

ในนิตยสาร MY HIP คอลัมน์: HIP Interview ฉบับ: February 2008 Vol.4 โดย คุณ เสาวตรี ได้สัมภาษณ์คุณ พชรินทร์ วังซ้าย สุกัญศีล เกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพของ ย่านวัดเกตซึ่งมีเนื้อหาพอสรุปได้ดังนี้

1. ต.วัดเกตนี้เป็นสถานที่ที่มีวัฒนธรรม มีศาสนาที่รุ่งเรือง
2. ใน ต.วัดเกตมีความหลากหลายทาง ทั้งทางเชื้อชาติและศาสนา
3. มีช่องทางการตลาดในบริเวณต.วัดเกต
4. เป็นที่ที่มีการผสมผสานระหว่างความเก่าและใหม่เข้าไว้ด้วยกัน
5. มีฐานของวัฒนธรรมอยู่ คนรุ่นใหม่สามารถมาต่อยอดได้
6. การพัฒนาโดยไม่ละเลยวัฒนธรรม
7. เรื่องของการศึกษา ด้วยความที่เขตวัดเกตเป็นศูนย์รวมของหลากหลายสถาบันการศึกษาที่มีคุณภาพ
8. มีการสร้าง “โรงเรียนสืบสานภูมิปัญญา” เพื่อให้เด็กและคนที่สนใจเข้าไป

9. เป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางศาสนาที่สามารถอยู่ร่วมกันได้โดยสันติ บนพื้นฐานของความเข้าใจซึ่งกันและกัน
10. มีการนำสถาปัตยกรรมท้องถิ่นที่ดูเรียบง่าย สวยงามมาใช้เป็นแหล่งท่องเที่ยว
11. ชุมชนมีความสามัคคีแน่นแฟ้นกัน “สังเกตจากกรณีการกำหนดเขตพื้นที่สีแดงให้แก่ชุมชนวัดเกต”

1.6 อื่น ๆ

1.6.1 นโยบายด้านศาสนาและวัฒนธรรมของพื้นที่

1. ส่งเสริม พี่น้อง อนุรักษ์ ถ่ายทอดและส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม จารีตประเพณี วิถีชีวิต ภูมิปัญญาท้องถิ่น และสถาปัตยกรรมล้านนา โดยจะดำเนินการ ดังนี้
2. ส่งเสริมการปลูกจิตสำนึกในการอนุรักษ์และฟื้นฟูวัฒนธรรมล้านนา โดยนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาสร้างความโดดเด่น และเชื่อมโยงสู่สากล
3. ส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมและประเพณีล้านนา ประยุกต์วัฒนธรรมกับวิถีชีวิตคนท้องถิ่น โดยการจัดกิจกรรมและสร้างกลุ่มส่งเสริมวัฒนธรรมและประเพณีล้านนา คุณธรรม จริยธรรมรวมถึงกิจกรรมทางศาสนา
4. สนับสนุนให้มีการจัดการองค์ความรู้ทางวัฒนธรรม สืบค้นภูมิปัญญา/อัตลักษณ์ท้องถิ่น การพัฒนาระบบข้อมูล การวางแผนพัฒนาและเชื่อมโยงแหล่งการเรียนรู้ รวมทั้งบูรณะฟื้นฟูแหล่งโบราณสถานแหล่งประวัติศาสตร์ที่สำคัญ
5. ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการออกแบบหรือก่อสร้างทางสถาปัตยกรรมต่าง ๆ ให้คงเอกลักษณ์ทางด้านศิลปวัฒนธรรมล้านนา ตลอดจนการเชื่อมโยงบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่ดำเนินการเกี่ยวกับการสร้างสรรค์ผลงานทางด้านสถาปัตยกรรม ให้มีส่วนร่วมในการพัฒนาเมืองให้คงเอกลักษณ์ทางด้านสถาปัตยกรรมล้านนา
6. สนับสนุนเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวแลกเปลี่ยนเรียนรู้เชิงวัฒนธรรม วิถีชีวิต ภูมิปัญญาท้องถิ่น มาเป็นจุดขายที่แตกต่างและยั่งยืน กระตุ้นให้ชุมชนมีความภาคภูมิใจและมีส่วนร่วมในการสืบทอดวัฒนธรรมประเพณี วิถีชีวิต ภูมิปัญญาท้องถิ่นของเชียงใหม่สืบไป
7. สนับสนุนและส่งเสริมการใช้ภาษาพื้นเมือง
8. สนับสนุนและรณรงค์ให้เยาวชนทำกิจกรรมทางศาสนา จัดลานบุญวิถีล้านนาในวันสำคัญทางศาสนาให้เป็นวันที่มีความสำคัญของเมืองตลอดไป

2. ตำบลเชิงดอย อำเภอดอยสะเก็ด (พื้นที่เมือง-พื้นที่กึ่งเมือง)

2.1 ประวัติความเป็นมาของพื้นที่

ตำบลเชิงดอยเป็นตำบลที่ประกอบไปด้วยหมู่บ้านจำนวนหลายหมู่บ้าน ซึ่งเดิมพื้นที่แถบนี้ยังไม่มีผู้คนอยู่อาศัยอยู่ โดยบริเวณนี้เป็นที่พักแรม ของพ่อค้าวัวต่าง ม้าต่าง ที่ต้องเดินทางไปค้าขาย ระหว่างเมืองลือสอปางนากับเมืองเชียงใหม่ นอกจากนี้พื้นที่แถบนี้ยังเคยเป็นที่พักของ เจ้าเมืองเชียงตุง ระหว่างที่เดินทางมาเยี่ยมเจ้าเมืองเชียงใหม่ในอดีต ภายหลังเห็นว่าพื้นที่บริเวณนี้ เป็นที่ราบลุ่ม ที่ดอนที่มีความอุดมสมบูรณ์ มีลำน้ำหลายสาย สามารถเป็นที่อยู่อาศัยได้ จึงมีการสร้างอาราม และ เกิดเป็นหมู่บ้านขนาดเล็กขึ้น และมีการขยายตัวเพิ่มขึ้น รวมทั้งมีการอพยพโยกย้ายของชาวไทใหญ่ ไทเขิน ไทลื้อ จากแคว้นฉาน จากเมืองเชียงตุง และจากแคว้นลือสอปางนา เพิ่มเติมอยู่เป็นระยะ

ภายหลังยังได้มีการเคลื่อนย้ายเข้ามาตั้งถิ่นฐานของคนจากชุมชนอื่นๆที่เดินทางผ่านพื้นที่ บริเวณนี้ เนื่องเป็นทางผ่านไปยังจังหวัดเชียงราย และพื้นที่เหมาะสมสำหรับการเป็นที่ทำกิน และอยู่อาศัย จึงได้มาบุกเบิกที่ดินซึ่งเดิมเป็นป่าไผ่และป่าสักอย่างต่อเนื่องเพื่อใช้ทำที่นา และชุมชนยังมีการ ขุดลำน้ำเหมืองเพื่อการใช้น้ำขึ้นหลายสาย สำหรับชื่อของแต่ละชุมชนนั้นมักจะมาจาก พืชพันธุ์หลัก ในท้องถื่น เช่น บ้านป่าคา เพราะเป็นป่าดงหญ้ามามาก บ้านร้องขี้เหล็ก เนื่องจากหมู่บ้านเป็นที่ราบมี ดินไม้ขี้เหล็กขึ้นหนาที่บ หรือลักษณะของสภาพพื้นที่ เช่น บ้านเกาะเดิมเป็นที่ราบลุ่ม ซึ่งมีแม่น้ำอยู่ 2 ลำน้ำไหลมาบรรจบและมีหนองน้ำขนาดใหญ่ และมีเกาะดอนอยู่กลางหนองน้ำ บ้านสันอุ้ม เดิมเคย เป็นพื้นที่ที่เคยเกิดอุทกภัยครั้งใหญ่จากน้ำแม่กวังไหลทะลัก แต่ไม่ท่วมหมู่บ้านนี้เพราะเป็นที่สันดอน จึงปลอดภัยจากอุทกภัยครั้งนั้น เพราะสันดอน “อุ้ม” (ป้องกัน)ไว้ เป็นต้น สำหรับในปัจจุบัน มีชุมชน ทั้งสิ้น 11 หมู่บ้านในตำบลเชิงดอย โดยมีการเพิ่มของประชากรจากถิ่นอื่นเข้ามาในพื้นที่มากขึ้น เช่น ชาวไทยเชื้อสายจีน ชาวไทยภูเขา รวมทั้งชาวตะวันตก

2.2 สภาพทั่วไป

2.2.1 ที่ตั้ง

ตำบลเชิงดอยตั้งอยู่ในพื้นที่ของอ.ดอยสะเก็ด เทศบาลตำบลเชิงดอยแบ่งเป็น 2 ส่วน โดยมี เทศบาลตำบลดอยสะเก็ดกั้นกลาง พื้นที่ส่วนบน จำนวน 6 หมู่บ้าน ส่วนล่าง 5 หมู่บ้าน มีอาณาเขต ดังต่อไปนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อ	เทศบาลตำบลลวงเหนือ, เทศบาลตำบล ป่าเมี่ยง อ.ดอยสะเก็ด
ทิศตะวันออก	ติดต่อ	เทศบาลตำบลแม่โป่ง, เทศบาลตำบล ป่าเมี่ยง อ.ดอยสะเก็ด
ทิศใต้	ติดต่อ	เทศบาลตำบล ป่าบ้อง, เทศบาลตำบลแม่โป่ง อ.ดอยสะเก็ด
ทิศตะวันตก	ติดต่อ	เทศบาลตำบลลวงเหนือ, เทศบาลตำบล หนองแห้ง, เทศบาลตำบลสันป่าเปา อ.สันทราย

2.2.2 เนื้อที่

ตำบลเชิงดอยส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ราบ มีพื้นที่รับผิดชอบประมาณ 63 ตารางกิโลเมตรหรือประมาณ 39,375 ไร่

2.2.3 หมู่บ้านที่อยู่ในเขตพื้นที่รับผิดชอบ

มีหมู่บ้านในพื้นที่ตำบลจำนวน 11 หมู่บ้าน โดยมีจำนวนหมู่บ้านที่มีพื้นที่เดิมของหมู่บ้านจำนวน 8 หมู่บ้าน คือ

หมู่ที่ 1 บ้านแม่ดอกแดง

หมู่ที่ 5 บ้านเกาะ

หมู่ที่ 6 บ้านสันอ้อม

หมู่ที่ 7 บ้านร่องขี้เหล็ก

หมู่ที่ 9 บ้านป่าสักน้อย

หมู่ที่ 10 บ้านป่าไผ่ศรีโง

หมู่ที่ 11 บ้านกัวแล

หมู่ที่ 13 บ้านหนองบัวพัฒนา

และมีจำนวนหมู่บ้านที่มีพื้นที่บางส่วนอยู่ในเขตเทศบาล จำนวน 3 หมู่บ้าน คือ

หมู่ที่ 2 บ้านโพธิ์ทองเจริญ

หมู่ที่ 4 บ้านป่าคา

หมู่ที่ 12 บ้านปทุมนิเวศน์

2.2.4 ประชากร

พื้นที่ ต.เชิงดอย เป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางเชื้อชาติเป็นอย่างมากเนื่องจากในอดีตบริเวณตำบลเชิงดอยเป็นทางผ่านในการค้าขายระหว่างล้านนา กับ 12 ปันนา ทำให้มีพ่อค้ามากมายเดินทางผ่านอยู่เสมอ ดังนั้นในตำบลเชิงดอยจึงมีหลายเชื้อชาติที่เข้ามาอยู่อาศัย เช่น พ่อค้าวานิจจากเมืองสิบสองปันนา จากเชียงใหม่ ไทยใหญ่ ไทยเขิน ไทลื้อ ไทยอง และไทยพื้นเมืองที่เป็นชนพื้นถิ่น

ปัจจุบันตำบลเชิงดอยมีจำนวนประชากรทั้งสิ้น 6,934 คน 2,696 ครัวเรือน แบ่งเป็น ชาย 3,382 คน และ หญิง 6,934 คน (ข้อมูลตามหลักฐานทะเบียนราษฎร ร.ดอยสะเก็ด ณ เดือนกุมภาพันธ์ 2552)

2.3 สภาพทางเศรษฐกิจ

ประชากรในตำบลเชิงดอย อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่ มีอาชีพการทำเกษตรเป็นอาชีพหลักมาตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบัน โดยในอดีตหลังจากเสร็จสิ้นฤดูการทำนาชาวบ้านจะพากันเข้าป่าล่าสัตว์เพื่อหาของป่าและเผ่าถ่าน เนื่องจากในเขตพื้นที่ตำบลเชิงดอยเคยมีป่าเต็งรังและป่าเบญจพรรณที่สมบูรณ์ แต่ในปัจจุบันชาวบ้านนิยมทำนาปีละ 2 ครั้ง ประกอบกับการเพาะปลูกและเลี้ยงสัตว์ โดยอาศัยน้ำจากคลองชลประทานที่มาจากเขื่อนแม่งวง การหารายได้จากป่าจึงไม่ได้รับความนิยมเหมือนเช่นในอดีต ในการปลูกพืชผลด้านการเกษตรของชาวบ้าน ชาวบ้านมักจะเลือกปลูกพืชตามที่ตนเองถนัด และตรงตามความต้องการของตลาด เช่น พริก ผักกาด กระเทียม หอมแดง ฯลฯ รวมทั้งการสร้างฟาร์มเพาะเห็ด เช่น เห็ดนางฟ้า เห็ดหอม เห็ดฟาง ซึ่งพืชผลการเกษตรดังกล่าวจะมีพ่อค้ามารับซื้อไปขายต่อที่ตลาดต่างในตัวเมืองเชียงใหม่ แต่บางส่วนเกษตรกรนำไปขายที่ตลาดดอยสะเก็ดด้วยตนเอง

นอกจากการปลูกพืช ชาวบ้านยังนิยมเลี้ยงสัตว์เป็นอาชีพเสริม โดยการเลี้ยงสัตว์เป็นไปอย่างดั้งเดิม คือการเลี้ยงแบบปล่อยไปตามธรรมชาติซึ่งเป็นการเลี้ยงแบบออมสิน หมายความว่าชาวบ้านไม่ได้ทำการขยายพันธุ์อย่างจริงจังหรือมีการรวมกลุ่มในการจัดเลี้ยงอย่างเป็นระบบ แต่ชาวบ้านถือว่าเป็นทรัพย์สินที่รอการองอกเงยเมื่อมีปริมาณเพิ่มขึ้น และจะขายก็ต่อเมื่อมีความต้องการในการใช้เงิน สัตว์ที่ชาวบ้านนิยมเลี้ยงกันได้แก่ โค สุกร ไก่ เป็นต้น

ปัจจุบันอาชีพของประชากร ใน ต.เชิงดอย อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่ สามารถแยกแยะได้เป็น อาชีพเกษตรกรร้อยละ 51 จากการปลูกพืชผลทางการเกษตรและการเลี้ยงสัตว์ ของชาวบ้าน อาชีพรับจ้างทั่วไปร้อยละ 14 อาชีพรับราชการร้อยละ 12 ทั้งข้าราชการในและนอกพื้นที่ อาชีพค้าขายร้อยละ 10 ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นชาวบ้านที่มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตเทศบาลเมือง และชาวบ้านที่ประกอบอาชีพค้าขายที่ตลาดดอยสะเก็ด นอกจากนั้นยังมีอาชีพอื่นๆอีกประมาณร้อยละ 13

จากการสำรวจหน่วยธุรกิจในเขตเทศบาลตำบลเชิงดอยจะพบว่าปัจจุบัน โดยสภาพเศรษฐกิจโดยทั่วไปมีการผสมผสานกันระหว่างการทำเกษตรเชิงพาณิชย์ ที่เน้นการค้ามากกว่าเพื่อยังชีพ กับการประกอบกิจกรรมค้าขายโดยเฉพาะกิจการธุรกิจขนาดย่อม

2.4 สภาพทางสังคม

ชุมชนในเขตพื้นที่ส่วนใหญ่ยังมีวิถีการดำรงชีวิตแบบเรียบง่าย มีการอยู่อาศัยแบบครอบครัวขยาย ในลักษณะเครือญาติวงศ์ใหญ่ มีการช่วยเหลือเกื้อกูลกันในชุมชนในการทำกิจกรรมต่างๆทั้งในกิจกรรมประเพณี และกิจกรรมของชุมชนมีผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน คอยดูแลด้านการปกครองและมีสมาชิก อบต.แต่ละบ้านคอยประสานในด้านการพัฒนาในเขต ตำบลเชิงดอย มีลักษณะเหมือนกับพิธีกรรมทั่วไปของชาวล้านนาในเขตภาคเหนือและยังคงมีการสืบทอด ดำเนินกิจกรรมมา

จนถึงปัจจุบัน มีการผสมผสาน กลมกลืนกับวัฒนธรรมใหม่ที่ได้เข้ามาโดยมีพื้นฐานอิงอยู่กับพระพุทธศาสนาและสังคมเกษตรกรรม เช่นประเพณีเข้าพรรษา ออกพรรษา ปีใหม่เมือง ยี่เป็ง การถวายทานข้าวใหม่ ฯลฯ

ในเขตพื้นที่ มีสถานศึกษา สถานพัฒนาบุคลากร ประกอบด้วย 1. โรงเรียนบ้านป่าไม้แดง หมู่ที่ 2 สอนตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาล – มัธยมศึกษาตอนต้นมี จำนวนนักเรียน รวม 227 คน 2. โรงเรียนบ้านป่าป๋อง หมู่ที่ 3 เปิดสอนตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาล – มัธยมศึกษา มีจำนวน นักเรียน รวม 166 คน 3. ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กป่าไม้แดง มีจำนวนนักเรียน 35 คน

2.5 ศักยภาพของชุมชน (การวิเคราะห์ศักยภาพชุมชนด้วยเทคนิค SWOT Analysis)

ประชากรส่วนใหญ่ในตำบลนั้นมีฐานะความเป็นอยู่ในระดับที่ผ่านเกณฑ์รายได้มาตรฐาน จปฐ. โดยรายได้ส่วนใหญ่มาจากภาคการเกษตรกรรมเป็นหลักอัน ภายในชุมชนมีการรวมตัวกันของชาวบ้านในการนำผลผลิตในหมู่บ้านมาขาย โดยมีการตั้งตลาดและสถานที่แสดงสินค้า ซึ่งการที่ชาวบ้านนำสินค้ามาขายเองโดยตรง ทำให้สามารถขายผลผลิตได้ในราคาที่ดีขึ้น แต่ในหมู่บ้านยังคงพบปัญหา ด้านสาธารณสุข ตลอดจนปัญหาทางด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน และและปัญหาจากการที่ประชาชนในตำบลไม่ค่อยให้ความสนใจในเรื่องของการตั้งสมาชิกกลุ่มและการไปใช้สิทธิเลือกตั้ง

จุดแข็ง (Strengths: S)

1. เทศบาลตำบล เชิงดอยเป็นชุมชน เมืองกึ่ง ชนบท ห่างจากตัวเมืองเชียงใหม่ประมาณ 20 กิโลเมตร ประกอบกับเป็นชนบทที่มีภูมิประเทศและแหล่งท่องเที่ยว ที่เอื้อต่อการส่งเสริมเอกลักษณ์และพัฒนาชนบทให้มีความสวยงาม ความเขียวชอุ่ม ความสะอาด และเป็นท้องถิ่นน่าอยู่
2. เทศบาลตำบล เชิงดอยมีระบบการบริหารจัดการองค์การได้อย่างมีระบบและประสิทธิภาพ โดยยึดหลักธรรมาภิบาลและการมีส่วนร่วมของประชาชนมาใช้ในการดำเนินงานและเป็นที่พอใจของ ประชาชน (ได้รางวัลชนะเลิศโครงการประกวดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีการบริหารจัดการที่ดี ประจำปี 2547 จากกระทรวงมหาดไทย)
3. ชุมชนมีภูมิปัญญาท้องถิ่น สามารถผลิตสินค้าหัตถกรรม ซึ่งเป็นวิสาหกิจชุมชน (SMEs) ที่เข้มแข็งพอสำหรับการแข่งขันในตลาดการค้าเสรี
4. เทศบาลตำบล เชิงดอยจัดตั้งศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลเชิงดอยเพื่อส่งเสริมความรู้ทางการเกษตรแก่ประชาชนภายในชุมชน
5. เทศบาลตำบล เชิงดอยมีสภาพวัฒนธรรมตำบลเชิงดอย เพื่อส่งเสริมและอนุรักษ์ฟื้นฟูวัฒนธรรมประเพณีที่สำคัญของท้องถิ่น

6. ชุมชนมีความตื่นตัวในการมีส่วนร่วมใน กิจกรรม , การพัฒนาและช่วยตรวจสอบการทำงานของหน่วยงานภาค รัฐ โดยมีการรวมตัวเป็นกลุ่มท้องถิ่นสร้างเครือข่ายในการดำเนินงานและมีความกระตือรือร้นในการร่วมกิจกรรมของท้องถิ่น

จุดอ่อน (Weaknesses: W)

1. พื้นที่เทศบาลตำบลเชิงดอยมีลักษณะเป็นที่ราบเชิงเขามักประสบปัญหาด้านอุทกภัยซึ่งเป็นสาเหตุทำให้การพัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐานล่าช้าเนื่องจากต้องปรับปรุงและซ่อมแซม ความเสียหาย ด้านการจราจรและด้านสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากอุทกภัย

2. การอนุรักษ์ ฟื้นฟู วัฒนธรรม (ด้านดนตรีพื้นเมืองนาฏ ศิลป์) และการสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นประสบปัญหาด้านบุคลากร และงบประมาณไม่เพียงพอ

3. ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะ เรื่องปริมาณหรือจำนวนขยะมูลฝอย และสิ่งปฏิกูลภายใน ชุมชนมีปริมาณเพิ่มมากขึ้น และยังไม่มียุทธศาสตร์การจัดเก็บ และการทำลายขยะที่ได้มาตรฐาน

4. ด้านแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร ประสบปัญหาปริมาณน้ำในภาคเกษตรกรรมไม่เพียงพอต่อความต้องการของเกษตรกร ซึ่งมีสาเหตุจากคลองส่งน้ำตื้นเขินทำให้ประสิทธิภาพในการกักเก็บน้ำ และ การไหลเวียนของน้ำไม่สะดวก

5. ปัญหาด้านทรัพยากรธรรมชาติและแหล่งท่องเที่ยวยังไม่ได้รับการฟื้นฟูสภาพและคุณภาพการป้องกันการเสื่อมโทรมหรือการสูญสิ้นไป และเพื่อเป็นการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติซึ่งมีความหลากหลายทางชีวภาพ ให้เอื้อต่อการดำรงชีวิตและเกิดความสุขในการพัฒนา และเป็นรากฐานในการพัฒนาเศรษฐกิจด้านการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

6. การคมนาคมขนส่ง ระบบสาธารณูปโภค สาธารณูปการ หรือการให้บริการขั้นพื้นฐาน (ขนส่ง, ไฟฟ้า, ประปา, โทรศัพท์) ภายในชุมชนยังไม่ครอบคลุมและทั่วถึง ทำให้ ประชาชนไม่ได้รับความสะดวกเท่าที่จำเป็น

7.ระบบการระบายน้ำภายในชุมชนยังไม่ครอบคลุมและทั่วถึง ทำให้ประสบปัญหาน้ำท่วมบ้านเรือนและพื้นที่ทางการเกษตรของราษฎรได้รับความเสียหายในช่วงฤดูฝน

8.การอพยพของชาวไทยภูเขาและคนต่างด้าวเข้ามาอยู่ในพื้นที่ซึ่งส่งผลถึงความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน มีกีดกันของปัญหายาเสพติด และสาธารณสุข

โอกาส (Opportunities: O)

1.เทศบาลตำบลเชิงดอยได้ให้ความสำคัญในการพัฒนาด้านการเกษตรกรรมโดยได้มีการจัดตั้งศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล เพื่อส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการและส่งเสริมอาชีพ ทางเกษตรแก่ประชาชน

2. การอนุรักษ์และส่งเสริมวัฒนธรรมทางเทศบาลตำบลเชิงดอย ได้จัดสรรงบประมาณอุดหนุนสภาวัฒนธรรม ตำบลเชิงดอย เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการฟื้นฟูและอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีที่สำคัญของท้องถิ่น

3. ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เทศบาลตำบลเชิงดอย ได้มีการส่งเสริมและสนับสนุนโครงการปรับปรุงสภาพภูมิทัศน์ของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ “หนองบัวพระเจ้าหลวง” เป็นต้น

4. เทศบาลตำบล เชิงดอยให้ความสำคัญในการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจระดับรากหญ้า โดยส่งเสริมและสนับสนุนเงินทุนหมุนเวียนแก่กลุ่มอาชีพต่างๆ เพื่อให้ราษฎรมีรายได้เพิ่มขึ้น โดยจัดให้มีโครงการ “หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์” ตามนโยบายรัฐบาล

5. เทศบาลตำบล เชิงดอยได้พัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ และมีการให้บริการ Internet ตำบลเพื่อให้ประชาชนได้ใช้ประโยชน์อย่างเต็มที่

ข้อจำกัด (Threats: T)

1. เทศบาลตำบล เชิงดอยมีข้อจำกัดด้านงบประมาณในการพัฒนา โดยเฉพาะงบลงทุนด้านทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม และการให้บริการขั้นพื้นฐาน เพื่อแก้ไขปัญหาภายในชุมชน

2. ประชาชนในเขต เทศบาลตำบล เชิงดอย ยังไม่ให้ความร่วมมือเท่าที่ควรในการจัดเก็บภาษี ของเทศบาลตำบลทำให้รายได้ในการจัดเก็บภาษีไม่เป็นไปตามเป้าหมายเท่าที่ควร

3. มาตรการการบังคับใช้กฎหมายด้านสิ่งแวดล้อม ยังไม่จริงจังและต่อเนื่อง ส่งผลให้มีการละเมิดกฎหมายดังกล่าว

4. ด้านสภาพภูมิศาสตร์เป็นที่ราบเชิงเขาและที่ลุ่มทำให้น้ำท่วมและน้ำป่าไหลหลาก ดิน มีลักษณะเป็นดินที่มีความอุดมสมบูรณ์ปานกลาง ไม่มีปัญหาในเรื่องการขาดแคลนธาตุอาหารพืช มีปัญหาในเรื่องความแตกต่างของดิน คือ ดินเป็นกรดรุนแรง และมีปัญหาดินตื้นที่เป็นลูกรัง และดินทราย ดังนั้นในการทำการเกษตรจึงต้องมีการจัดการกับดินในเขตชุมชนบ้างในบางพื้นที่

2.6 ด้านอื่นๆ

2.6.1 บริการพื้นฐาน

ด้านการศึกษา

โรงเรียนประถมศึกษา	1	แห่ง
โรงเรียนประถมศึกษา-มัธยมศึกษาตอนต้น	1	แห่ง
โรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น-ตอนปลาย	1	แห่ง
ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก(พช. กรมศาสนา, โรงเรียน)	6	แห่ง

ด้านสถาบันและองค์กรทางศาสนา

วัด/ สำนักสงฆ์	11	แห่ง

ด้านการสาธารณสุขและองค์กร

ศูนย์สาธารณสุขมูลฐานประจำหมู่บ้าน	9	แห่ง
ร้านขายยาปัจจุบัน	3	แห่ง
สมาชิก อสม.	143	คน
อัตราการมีส้วมราดน้ำ	98	เปอร์เซ็นต์

ด้านการคมนาคม

ศูนย์ประมวลผลและข้อมูลกรมการปกครอง	1	แห่ง
ถนนคอนกรีต-ลาดยางเชื่อมต่อระหว่างหมู่บ้าน	11	สาย
ถนนคอนกรีต-ลาดยาง	90	เปอร์เซ็นต์
ถนนหินคลุก-ลูกรัง	10	เปอร์เซ็นต์

2.6.2 ยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนาของพื้นที่

1) ยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนาในช่วงสามปี (พ.ศ. 2553 – 2555)

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีภารกิจสำคัญใน การปฏิบัติงานเพื่อคุณภาพชีวิตของประชาชน ในท้องถิ่น และการพัฒนาประเทศโดยส่วนรวมและเพื่อให้การปฏิบัติงานดังกล่าวบรรลุผลสำเร็จขององค์กรฯ จึงจำเป็นต้องวางแผนพัฒนาท้องถิ่นเพื่อกำหนดยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนาใน ด้านเศรษฐกิจ การสังคม สิ่งแวดล้อม ศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาของ เทศบาลตำบล เชิงดอย ให้มากกว่า หนึ่ง แนวทางและอยู่ภายใต้การพัฒนาจังหวัด และ อ.โดยมี โครงการ/ กิจกรรมได้มากกว่าหนึ่งโครงการ/ กิจกรรมที่ต้องการในแต่ละยุทธศาสตร์ การพัฒนาจึงจะมีผล ต่อวัตถุประสงค์ เป้าหมาย จุดมุ่งหมาย ในการ พัฒนาที่ยั่งยืนและวิสัยทัศน์ที่ดีสำหรับประชาชนภายใน ตำบลเชิงดอย

2) วิสัยทัศน์การพัฒนาท้องถิ่น คือ “ชนบทแห่งคุณภาพ (Country of Quality)” เป็นตำบลที่ประชาชนมีคุณภาพในการดำรงชีวิตที่ดี ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม การศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม มีคุณค่ากับผู้อยู่อาศัยและประทับใจกับผู้มาเยือน

3) พันธกิจที่ถือเป็นแนวทางในการดำเนินงานของเทศบาลตำบลเชิงดอย อนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ และวัฒนธรรมให้ยั่งยืน ส่งเสริมและพัฒนาชนบทให้มีความสวยงาม และเป็นท้องถิ่นที่น่าอยู่ การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนรายงานและประชาสัมพันธ์การทากิจกรรมทุกอย่างของเทศบาลเชิงดอยให้สาธารณชนทราบ การต่อต้านการใช้ยาเสพติดคดียาเสพติด และส่งเสริมสุขภาพ การวางผังเมืองในชนบทและส่งเสริมเอกลักษณ์ ความเขียวขจี ความสะอาด และความ

สวयงาม การพัฒนาด้านการศึกษา การพัฒนาผลิตภัณฑ์ของท้องถิ่นให้ก้าวหน้า บูรณาการบริการสู่ประชาชน เพื่อความพึงพอใจของประชาชน การช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสและพัฒนาคุณภาพชีวิต การทาเกษตรอินทรีย์ และการจัดการแบบผสมผสาน การยกระดับความสามารถในกลุ่มอาชีพ

4) ยุทธศาสตร์การพัฒนาของเทศบาลตำบลเชิงดอย 7 ด้าน

เทศบาลตำบล เชิงดอย มุ่งเน้นที่จะพัฒนาท้องถิ่นให้เป็นชนบท ที่มีคุณภาพเป็นตำบลที่ประชาชน มีคุณภาพในการดำรงชีวิตที่ดี ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม การศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมมีคุณค่ากับผู้อยู่อาศัยและประทับใจกับผู้นมาเยือน เทศบาลตำบล เชิงดอยได้กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนา ที่สนับสนุนและเชื่อมโยงกันได้ 7 ยุทธศาสตร์ ประกอบด้วยยุทธศาสตร์การพัฒนาที่ได้ เรียงลำดับก่อน – หลัง และแนวทางพัฒนาที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์จังหวัดเชียงใหม่ และแนวทางการพัฒนาที่กำหนดไว้

ยุทธศาสตร์การพัฒนา	แนวทางการพัฒนา
1. ยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและการวางผังเมือง	1. พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านคมนาคมขนส่งและการวางผังเมือง 2. พัฒนาระบบสาธารณูปโภค สาธารณูปการและสิ่งก่อสร้างอื่นๆ 3. พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางการเกษตร
2. ยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่น	1. พัฒนาเศรษฐกิจตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 2. พัฒนาเกษตรทฤษฎีใหม่
3. ยุทธศาสตร์ด้านบริการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน	1. พัฒนาปลูกจิตสำนึกให้ความรู้สึกร่วมกันในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม 2. พัฒนาท้องถิ่น ให้มีความสะอาดสวยงามเขียวขจีเป็นชุมชนน่าอยู่ 3. พัฒนาระบบบำบัดและจัดการขยะภายในชุมชน
4. ยุทธศาสตร์ด้านการอนุรักษ์ ฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรม จารีตประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น	1. ส่งเสริมสนับสนุนและอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ประเพณีที่สำคัญของท้องถิ่น 2. การส่งเสริมพระพุทธศาสนา และการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมให้แก่ประชาชนภายในชุมชน 3. ส่งเสริมและสนับสนุนภูมิปัญญาท้องถิ่น

5. ยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน	1. ส่งเสริมสุขภาวะของชุมชน 2. ส่งเสริมการเรียนรู้และการศึกษาในชุมชน 3. ส่งเสริมให้ผู้ด้อยโอกาสส่งเสริมสวัสดิการประชาชน 4. ส่งเสริมและสร้างงานสร้างอาชีพในท้องถิ่น
6. ยุทธศาสตร์ด้านการจัดระเบียบชุมชน สังคมและรักษาความสงบเรียบร้อย	1. การสร้างเครือข่ายและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน 2. เสริมสร้างประสิทธิภาพในการป้องกันบรรเทาสาธารณภัยและการรักษาความสงบภายในชุมชน 3. ป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดและอบายมุข ในชุมชน/ในท้องถิ่น
7. ยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาการบริหารจัดการและการปกครอง	1. พัฒนาศักยภาพและเพิ่มขีดความสามารถของบุคลากรในองค์กร 2. เสริมสร้างประสิทธิภาพและธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการ

3. ตำบลท่ากว้าง อำเภอสารภี (พื้นที่เมือง-พื้นที่กิ่งเมือง)

3.1 ประวัติความเป็นมาของพื้นที่

องค์การบริหารส่วนตำบลท่ากว้าง เดิมเป็นสภาตำบลท่ากว้าง และได้รับการยกฐานะจากสภาตำบลท่ากว้างตามประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่องการจัดตั้งสภาตำบลท่ากว้าง อ.สารภี จังหวัดเชียงใหม่ เป็นองค์การบริหารส่วนตำบลประจำปี พ.ศ. 2540 ตั้งแต่วันที่ 23 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2540 จากนั้นเมื่อวันที่ 27 ตุลาคม พ.ศ. 2552 องค์การบริหารส่วนตำบลท่ากว้างได้รับการยกฐานะเป็นเทศบาลตำบลท่ากว้าง ตามประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่อง จัดตั้งองค์การบริหารส่วนตำบลท่ากว้าง อ.สารภี จังหวัดเชียงใหม่ เป็นเทศบาลตำบลท่ากว้าง ปัจจุบันเทศบาลตำบลท่ากว้าง มีพื้นที่ 5.12 ตารางกิโลเมตร ครอบคลุมพื้นที่ ตำบลท่ากว้าง 7 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ 1 บ้านหัวหลิม, หมู่ที่ 2 บ้านหนองโป่ง, หมู่ที่ 3 บ้านแคว, หมู่ที่ 4 บ้านร่องเตือ, หมู่ที่ 5 บ้านในแคว, หมู่ที่ 6 บ้านท่ากว้าง, หมู่ที่ 7 บ้านแควดุ่น

3.2 สภาพทั่วไป

3.2.1 ที่ตั้ง

เทศบาลตำบลท่ากว้าง ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ของที่ว่าการอ.สารภีและห่างจากที่ว่าการอ.สารภี ระยะทางประมาณ 9 กิโลเมตร

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	ต. หนองแฝก อ.สารภี
ทิศใต้	ติดต่อกับ	ต. สันทราย อ.สารภี
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	ต. หนองช้างค้ำ อ.เมือง จังหวัดลำพูน
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	ต. ขัวมุง อ.สารภี

3.2.2 ภูมิประเทศและเนื้อที่

ลักษณะเป็นที่ราบ มีลำคลองทุกหมู่บ้าน ไม่มีป่าไม้และภูเขา สภาพโดยทั่วไปเป็นดินร่วนและดินร่วนปนทราย เหมาะสำหรับการทำเกษตรกรรม เช่น การทำสวนลำไยและการปลูกพืชผัก ทางด้านการเกษตรต่าง ๆ มีเนื้อที่ประมาณ 5.12 ตารางกิโลเมตร

3.2.3 หมู่บ้านที่อยู่ในเขตพื้นที่รับผิดชอบ

จำนวนหมู่บ้านในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล รวมทั้งหมู่บ้าน 7 หมู่บ้าน ได้แก่

- หมู่ที่ 1 บ้านหัวหลิม
- หมู่ที่ 2 บ้านหนองโป่ง
- หมู่ที่ 3 บ้านแคว
- หมู่ที่ 4 บ้านร่องเคื่อ
- หมู่ที่ 5 บ้านโนนแคว
- หมู่ที่ 6 บ้านท่ากว้าง
- หมู่ที่ 7 บ้านแควดุ่น

3.2.4 ประชากร

ประชากรทั้งสิ้น 840 ครอบครัว รวมทั้งสิ้น 2,817 คน มีความหนาแน่นเฉลี่ย 551 คน / ตารางกิโลเมตร แบ่งเป็น ชาย 1,342 คน และหญิง 1,475 คน

3.3 สภาพทางเศรษฐกิจ

ตำบลท่ากว้างมีพื้นที่ส่วนใหญ่เป็น พื้นที่ลุ่มน้ำที่อุดมสมบูรณ์ดังนั้นจึงเหมาะแก่การทำเกษตรเป็นอย่างดี มีพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 90,906.25 ไร่ เป็นพื้นที่ทางการเกษตรประมาณ 25,000 ไร่ มีแม่น้ำปิงและแม่น้ำกว้างเป็นแม่น้ำสายหลัก ที่สามารถผันเข้าคูคลองขนาดเล็กประมาณ 100 สาย ในอดีตประชากรส่วนใหญ่เกือบทั้งตำบลประกอบอาชีพเกษตรกรรม โดยเฉพาะการปลูกลำไยต่อมากกระแสการพัฒนาประเทศมีผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของประชาชน รายได้

จากการทำสวนลำไยอย่างเดียว ไม่สามารถเลี้ยงครอบครัวของเกษตรกรได้ จึงมีหลายครอบครัวในตำบลท่ากว้างที่ดำเนินการผันตัวเองไปตามกระแสการพัฒนาโดยการหันไปทำงานด้านการบริการต่างๆ เช่น อาชีพรับจ้าง อาชีพค้าขาย อาชีพรับราชการ อาชีพช่างไม้ และการทำผลิตภัณฑ์จากไม้ ฯลฯ แต่อย่างไรก็ตามครอบครัวส่วนใหญ่ในตำบลก็ยังคงประกอบอาชีพด้านการเกษตร คือ ทำอาชีพสวนผลไม้(ลำไย) และทำอาชีพสวนผัก เนื่องจากตำบลท่ากว้างเป็นพื้นที่ตำบลต้นแบบของการทำการเกษตรอินทรีย์ ในจังหวัดเชียงใหม่ และยังเป็นอาชีพที่ได้รับการถ่ายทอดจากบรรพบุรุษมาเป็นระยะเวลานาน

3.4 สภาพทางสังคม

ตำบลท่ากว้างประกอบด้วย 7 หมู่บ้าน เป็นตำบลที่เล็กที่สุดและมีประชากรน้อยที่สุดในอำเภอสารภี ทำให้ประชาชนส่วนใหญ่รู้จักกันและมีความเป็นเครือญาติกันสูง ฉะนั้นประชาชนในตำบลท่ากว้างจึงมีความรัก ความสามัคคีกันในหมู่คณะ เห็นได้จากการมีส่วนร่วมในกิจกรรมระดับชุมชน ซึ่งประเพณีที่สำคัญในชุมชนได้แก่ เดือนเมษายนหรือเดือนเจ็ด ตามการนับเดือนของชาวล้านนา มีประเพณีที่โดดเด่นคือประเพณีสงกรานต์ รดน้ำดำหัวประเพณีหรือความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับการทำอาชีพเกษตรกรผู้ปลูกลำไยคือ การเลี้ยงผีหรือเลี้ยงเจ้าที่ โดยเกษตรกรผู้ปลูกลำไย หรือพ่อค้าเหมาสวนจะทำการเลี้ยงผี หรือเจ้าที่ที่ปกปักรักษาสวนลำไยในปีการผลิตที่เก็บเกี่ยวผลผลิตได้ปริมาณมากและมีกำไร เพราะเชื่อว่าเจ้าที่เจ้าทางช่วยให้ผลิดอกมากและได้กำไร ประเพณีเหล่านี้เป็นความเชื่อที่ผูกโยงกับวิถีชีวิตของชุมชนท่ากว้างมาอย่างช้านาน

ประชาชนในตำบลท่ากว้างส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ (มีพุทธสถานในชุมชน อยู่ 2 แห่ง) และประกอบอาชีพทางเกษตรกรรม ทำให้มีพื้นฐานทางจิตใจที่อ่อนโยน และมีการดำเนินชีวิตเป็นไปแบบเรียบง่าย ตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง เป็นผลทำให้ปัญหาในด้านอาชญากรรมที่ร้ายแรงไม่ค่อยมีให้เห็นบ่อยนักในเขตตำบลท่ากว้าง

ในด้านชุมชน ต.ท่ากว้างมีการจัดตั้งกลุ่มทางสังคมอยู่ 3 กลุ่ม คือ 1)กลุ่มเกษตรยั่งยืน ที่เป็นการรวมกลุ่มของเกษตรกรทั้งภายในและภายนอกชุมชนที่มีจุดมุ่งเน้นในการพัฒนาองค์ความรู้ด้านการจัดการกับพื้นที่สวนให้เกิดความยั่งยืน 2)กลุ่มเยาวชนพอเพียง เป็นการจัดตั้งกลุ่มเยาวชนเพื่อถ่ายทอดองค์ความรู้ของปรัชญาความพอเพียงในด้านการใช้ชีวิตให้แก่เยาวชนเนื่องจากในปัจจุบันคนในชุมชนเริ่มที่จะเปลี่ยนอาชีพของตนเองออกไปทำงานที่เป็นด้านบริการมากขึ้น 3)กลุ่มชมรมผู้สูงอายุบ้านท่ากว้าง เป็นกลุ่มที่จัดตั้งขึ้นเพื่อเป็นศูนย์กลางในการติดต่อปฏิสัมพันธ์กันระหว่างผู้สูงอายุภายในชุมชนอีกทั้งยังมีประโยชน์ในด้านการรักษาพยาบาลให้แก่ผู้สูงอายุเนื่องจากการลงพื้นที่ของสาธารณสุขในแต่ละครั้งก็จะมีภารกิจให้กลุ่มผู้สูงอายุนี้นำมาตรวจเป็นประจำ เช่นการตรวจช่องปากประจำปี

นอกจากนี้ภายในชุมชนยังมีการสร้างสถานที่เรียนรู้ให้กับคนในชุมชนเพื่อให้คนในชุมชนสามารถที่จะศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับความรู้ในด้านต่างๆ เช่น ด้านการเกษตร ด้านข่าวสารให้กับตนเอง คือสร้าง ศูนย์เรียนรู้ชุมชน 1 แห่ง สร้างที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน 7 แห่ง และภายในชุมชนยังมีโรงเรียนที่เปิดสอนทั้งในระดับประถมศึกษา – มัธยมศึกษา อีก 1 แห่ง

3.5 ศักยภาพของชุมชน

3.5.1 การวิเคราะห์ศักยภาพชุมชนด้วยเทคนิค SWOT Analysis

การดำเนินการพิจารณาขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นหรือขององค์กรชุมชน บทบาท / การมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมทางการเมืองและการบริหาร เทศบาลตำบลท่ากว้าง ได้สำรวจความคิดเห็นและความต้องการ ของประชาชนโดยสำรวจจากกลุ่มตัวอย่าง / กลุ่มประชากร ปีละ 1 ครั้ง และจัดโครงการ เทศบาลเคลื่อนที่ เพื่อรับทราบปัญหา / ความต้องการของประชาชน ได้กำหนดให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมในการเมืองและการบริหารอยู่ตลอด ทางด้านการอำนวยความสะดวกเกี่ยวกับ ความปลอดภัยในชีวิต / ทรัพย์สินและสวัสดิการของประชาชน

จุดแข็ง (Strength)

- มีกลุ่มอาชีพอยู่ในทุกหมู่บ้าน และมีความหลากหลายของสินค้า
- ผู้บริหารให้ความสำคัญในการแก้ไขปัญหาเสพติดในพื้นที่
- การสนับสนุนงบประมาณด้านการศึกษา-กีฬาทั้งในและนอกระบบอย่างเต็มที่
- มีการก่อตั้งสภาวัฒนธรรมตำบลท่ากว้างขึ้น ตลอดจนได้รับความร่วมมือจากกลุ่มผู้สูงอายุ และคณะศรัทธาในการจัดกิจกรรมทางศาสนา
- ให้ความสำคัญด้านสาธารณสุข โดยให้การสนับสนุนงบประมาณแก่สถานอนามัย
- ผู้บริหารมีนโยบายในการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชน โดยเฉพาะผู้พิการ ผู้สูงอายุ และผู้ด้อยโอกาส
- การคมนาคมสะดวก รวดเร็ว
- ปริมาณขยะส่วนใหญ่ของตำบลท่ากว้างเป็นขยะที่สามารถย่อยสลายได้

จุดอ่อน (Weakness)

- สินค้าที่ผลิตได้ยังไม่ได้มาตรฐานทั้งหมดและสินค้าไม่มีความแตกต่างจากสินค้าที่วางขายตามท้องตลาด
- มีการมีส่วนร่วมของกลุ่มวัยรุ่นและกลุ่มแรงงานในพื้นที่

- การกิจด้านการศึกษาเป็นงานใหม่ขององค์การบริหาร
- องค์กรยังไม่มีคามเข้มแข็งมากนัก ยังขาดการรวมตัวของปราชญ์ชาวบ้าน
- ยังไม่มีเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานด้านสาธารณสุขโดยตรง
- มีภาระผูกพันด้านงบประมาณที่จัดสรรเป็นเงินสงเคราะห์เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ ผู้พิการ และผู้ป่วยเอดส์ ทำให้งบประมาณที่จะใช้พัฒนาคุณภาพชีวิตด้านอื่นมีจำนวนลดลง
- ถนนภายในหมู่บ้านแคบ มีปัญหาถนนชำรุดและไหลทางแคบในบางช่วง
- มีปัญหาเรื่องมลพิษทางอากาศ เนื่องจากประชาชนยังนิยมกำจัดขยะด้วยวิธีการเผา

โอกาส (Opportunities)

- หน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีนโยบายให้การสนับสนุนด้านการพัฒนาการผลิต การตลาด และ แหล่งเงินทุน สำหรับการประกอบอาชีพ
- รัฐบาลได้กำหนดให้ปัญหายาเสพติดและผู้มีอิทธิพลเป็นปัญหาสำคัญเร่งด่วน ที่ต้องดำเนินการแก้ไข
- นโยบายสนับสนุนด้านการศึกษา ทั้งการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี กองทุนให้กู้ยืมเพื่อการศึกษา
- จังหวัดเชียงใหม่เป็นจังหวัดที่มีความโดดเด่นด้านประเพณี วัฒนธรรมทำให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีเป้าหมายและกิจกรรมที่ชัดเจน
- องค์การบริหารส่วนตำบลท่ากว้างได้รับความร่วมมือจากสถานีอนามัยตำบลท่ากว้าง และ อสม. ในการดำเนินงานด้านสาธารณสุข
- รัฐบาลได้ให้ความสำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิต และมีการจัดตั้งศูนย์ อบ.พร.
- ได้รับการสนับสนุนงบประมาณในการขุดเจาะระบบประปาหมู่บ้านจากกรมทรัพยากรน้ำ ทำให้สามารถปรับปรุงและขยายกำลังการผลิตน้ำอุปโภค บริโภค
- หน่วยงานของภาครัฐและเอกชนได้ให้ความสำคัญกับการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อม เช่น การสนับสนุนเรื่องการจัดขยะโดยชุมชน

อุปสรรค (Threats)

- สินค้าจากพื้นที่ใกล้เคียงมีลักษณะที่เหมือนกัน
- ภาวะเศรษฐกิจในปัจจุบันที่ซบเซา ทำให้มีแนวโน้มที่จะมีผู้ค้า/ผู้เสพ เข้าสู่วงจรเพิ่มขึ้น
- ปัจจุบันยังไม่ได้รับถ่ายโอนภารกิจด้านการศึกษา โรงเรียนประถมศึกษาในพื้นที่
- เยาวชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางศาสนาน้อย
- ขาดแคลนบุคลากรและงบประมาณ ทำให้การดำเนินงานบางส่วนล่าช้า

- มีการอพยพของแรงงานต่างด้าวทั้งที่ถูกกฎหมายและผิดกฎหมาย เข้ามาอยู่ในพื้นที่ตำบลท่ากว้าง ซึ่งอาจส่งผลให้เกิดปัญหาด้านคุณภาพชีวิตและอาชญากรรมตามมา
- บางหมู่บ้านที่มีพื้นที่มากจะพัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐานได้ช้าและไม่ครอบคลุมความต้องการของประชาชนอย่างเต็มที่
- ประชาชนยังไม่ให้ความร่วมมือในการคัดแยกและกำจัดขยะอินทรีย์ภายในครัวเรือนเท่าที่ควร

3.5.2 สรุปปัญหาในชุมชน

- ขาดการรวมกลุ่ม และทักษะในการพัฒนาอาชีพและความรู้ใหม่ ๆ ในการประกอบอาชีพ
- ขาดการเชื่อมโยงภูมิปัญญาท้องถิ่นกับเทคโนโลยีใหม่ในการประกอบอาชีพ
- เกษตรกรขาดอำนาจในการต่อรองราคา
- ปัญหาด้านยาเสพติด การแพร่ระบาดของยาบ้า ผู้จำหน่ายรายย่อยในชุมชน การติดยาบ้า

ของ

คนในชุมชน

- เกษตรกรขาดการรวมกลุ่มในการช่วยเหลือซึ่งกันและกันและเครือข่ายยังไม่เข้มแข็ง
- ราษฎรส่วนใหญ่ยังขาดจิตสำนึกในการร่วมป้องกันและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
- ราษฎรส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ความเข้าใจในการกำจัดขยะและสิ่งปฏิกูลอย่างถูกต้องและ

เป็น

ระบบ

- ราษฎรบุกรุกที่สาธารณะริมฝั่งแม่น้ำปิง
- การปล่อยน้ำเสียลงแม่น้ำลำคลอง
- วัด ชุมชน การมีส่วนร่วมและทัศนคติต่อวัดมีความสำคัญน้อยลง
- วัฒนธรรมท้องถิ่นอันดีงามถูกวัฒนธรรมภายนอกคุกคามผสมผสาน

3.6 ข้อมูลอื่นๆ

3.6.1 การบริการพื้นฐาน

การคมนาคม

ถนน คสล. และถนนลาดยาง	18	สาย
ถนน คสล.	4	สาย
ถนนหินคลุก	1	สาย
ถนนลูกรัง	8	สาย

สะพาน	8	แห่ง
การโทรคมนาคม		
ตู้โทรศัพท์สาธารณะ	4	แห่ง
แหล่งน้ำ		
ระบบประปา	7	แห่ง
คลองชลประทาน	1	แห่ง
คลองส่งน้ำ	4	แห่ง
บ่อบาดาล บ่อดอก บ่อเจาะ (ที่ใช้ได้)	6	แห่ง
สระน้ำ (ขนาด 100 ตารางวาขึ้นไป)	1	แห่ง
แม่น้ำ ลำคลอง	4	แหล่ง
ฝาย พนังกั้นน้ำ	2	แห่ง
เหมือง	7	แห่ง

3.6.2 ยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนาของพื้นที่

1. ยุทธศาสตร์การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน

1.1 แนวทางการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางการเกษตร

1. โครงการฝึกอบรมฟื้นฟูคุณภาพดิน
2. โครงการอบรมการทำปุ๋ยหมัก ปุ๋ยอัดเม็ด และปุ๋ยอินทรีย์
3. โครงการอบรมการปลูกผักปลอดสารพิษ
4. โครงการอบรมการปรับปรุงคุณภาพผลผลิตลำไยด้วยสารชีวภัณฑ์
5. โครงการจัดซื้อเครื่องผสมปุ๋ยหมัก เครื่องอัดเม็ดปุ๋ย และเครื่องบดย่อยเอนกประสงค์ในการทำปุ๋ยหมัก
7. โครงการอบรมการส่งเสริมการเพาะเห็ด
8. อุดหนุนงบประมาณโครงการเพาะเห็ดนางฟ้า

1.2 แนวทางการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านการคมนาคมขนส่ง ด้านสาธารณูปโภค และด้านสาธารณสุขการ

1. โครงการก่อสร้างถนนคสล. และ คสม.
2. โครงการก่อสร้างถนนลาดยางแอสฟัลติก
3. โครงการก่อสร้างรางระบายน้ำ คสล. และก่อสร้างสะพาน
4. โครงการก่อสร้างและปรับปรุงถนนลูกรัง
5. โครงการเสริมไหล่ถนน
6. โครงการซ่อมแซมบำรุงรักษาไฟฟ้าสาธารณะภายในหมู่บ้าน

7. โครงการติดตั้งไฟฟ้าสาธารณะ
8. โครงการขยายเขตไฟฟ้าเพื่อการเกษตรและขยายเขตไฟฟ้าหมู่บ้าน
9. โครงการจัดซื้อเครื่องกรองสนิทเหล็กประจำหมู่บ้าน
10. โครงการก่อสร้างประปาหมู่บ้าน
11. โครงการก่อสร้างเมรุเผาศพ
12. โครงการก่อสร้างลานกีฬา
13. โครงการก่อสร้างที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้าน
14. โครงการก่อสร้างอาคารเอนกประสงค์ประจำหมู่บ้าน
15. โครงการต่อเติมอาคารเอนกประสงค์อบต.ท่ากว้าง (ห้องเรียน กศน.)
16. โครงการปรับปรุงแหล่งการศึกษา
17. โครงการบ้านทองถิ่นไทย เทิดไท้องค์ราชัน 80 พรรษา
18. โครงการ 80 พรรษา 80 พันฝ่าย
19. โครงการจ้างเหมาจำกัดวัชพืชในลำเหมืองทั้งตำบล

2. ยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่ความยั่งยืน

2.1 แนวทางการพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือในการขับเคลื่อนแนวคิดเศรษฐกิจ

พอเพียง

1. โครงการประมงหมู่บ้าน
2. โครงการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ระดับตำบล

2.2 แนวทางการพัฒนาการสร้างและพัฒนารวมกลุ่ม

1. โครงการส่งเสริมและพัฒนากลุ่มเกษตรกร และกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร
2. โครงการปรับปรุงศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีทางการเกษตร
3. โครงการฝึกอบรมอาชีพให้กลุ่มแม่บ้าน ผู้ว่างงาน เยาวชนระหว่างปิดภาคเรียน

นักเรียน

4. โครงการอุดหนุนกลุ่มอาชีพในตำบล
5. จัดกิจกรรมการอบรมอาชีพเสริม
6. อุดหนุนศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีทางการเกษตร
7. โครงการปรับปรุงศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีทางการเกษตร
8. อุดหนุนโครงการจัดงานวันเกษตร

2.3 แนวทางการพัฒนาการสร้างภูมิคุ้มกันของระบบเศรษฐกิจ

1. โครงการกองทุนกลุ่มเกษตรกรตำบลท่ากว้าง
3. ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และระบบนิเวศอย่างยั่งยืน

3.1 แนวทางการพัฒนาการปลูกจิตสำนึกในการอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

1. โครงการอบรมเรื่องการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
2. โครงการรณรงค์เพื่อพัฒนาชุมชนน่าอยู่
3. โครงการปรับปรุงภูมิทัศน์และตกแต่งสวนหย่อม
4. โครงการจ้างเหมาดูแลสวนสุขภาพและสนามฟุตบอล
5. โครงการอบรมการทำดินผสมสำหรับปลูกต้นไม้

3.2 แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

1. โครงการรณรงค์การคัดแยกขยะ
2. โครงการประชาสัมพันธ์การรักษาความสะอาดหน้าบ้าน ถนนหนทางให้สวยงาม
3. โครงการสร้างเตาเผาขยะหมู่บ้าน
4. โครงการปรับปรุงบ่อเลี้ยงปลา

4. ยุทธศาสตร์การอนุรักษ์ ฟื้นฟูและสืบสาน ศิลปวัฒนธรรม จารีตประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่น

4.1 แนวทางการพัฒนาการเชื่อมโยงวิถีชีวิตชุมชนกับศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น

1. โครงการส่งเสริมและฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น
2. โครงการสืบสานประเพณีรดน้ำดำหัวผู้สูงอายุ
3. อุทยานอำเภอสารภีโครงการรดน้ำดำหัวผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่
4. อุทยานโครงการ"ฟ่อนเจิง"ชมรมผู้สูงอายุ
5. อุทยานกิจกรรมนั่งวิปัสสนากรรมฐานในวันวิสาขบูชาชมรมผู้สูงอายุตำบลท่ากว้าง
6. โครงการสืบสานฮีตบ้านงานบุญ (อนุรักษ์วัฒนธรรม ประเพณี)
7. โครงการอบรมและเข้าค่ายคุณธรรมเยาวชน
8. โครงการอบรมจริยธรรมค่ายเยาวชนช่วงปิดเทอม
9. อุทยานโครงการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน

4.2 แนวทางการพัฒนาการส่งเสริมสถาปัตยกรรมท้องถิ่น

1. อุทยานโครงการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นตำบลท่ากว้าง

4.3 แนวทางการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

1. ยุทธศาสตร์อำเภอสารภีและจังหวัดงานมหกรรมไม้ดอกไม้ประดับ
2. ยุทธศาสตร์อำเภอสารภีโครงการ “สืบศิลป์ ถิ่นศรัทธา สรวงน้ำพระธาตุเจ้าเวียงกุมกาม”
3. ยุทธศาสตร์อำเภอสารภีโครงการรัฐพิธีและส่งเสริมวัฒนธรรมประเพณี
4. ยุทธศาสตร์สภาวัฒนธรรมอำเภอสารภี งานรัฐพิธี
5. ยุทธศาสตร์สภาวัฒนธรรมประเพณีสงกรานต์

5. ยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน

5.1 แนวทางการพัฒนาการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต

1. โครงการจัดงานวันเด็กแห่งชาติ
2. ยุทธศาสตร์โครงการจัดงานวันเด็กแห่งชาติอำเภอ
3. โครงการจัดซื้อวัสดุ อุปกรณ์ สื่อการเรียนรู้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและโรงเรียนวัดสันดอนมูล
4. โครงการจัดซื้อหนังสือพิมพ์ และสื่อความรู้สนับสนุนที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน
5. โครงการเรียนรู้นอกห้องเรียน
6. โครงการอบรมผู้นำเยาวชนสาธารณสุขในโรงเรียน
7. ยุทธศาสตร์โครงการดูริยางค์โรงเรียนวัดสันดอนมูล
8. สนับสนุนงบประมาณตามโครงการประกอบอาชีพเสริมนักเรียน
9. จัดการฝึกอบรมอาชีพและสอนพิเศษเยาวชนระหว่างปิดภาคเรียน

5.2 แนวทางการพัฒนาการส่งเสริมสุขภาพของชุมชน

1. โครงการฉีดวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า
2. โครงการพ่นหมอกควันป้องกันโรคไข้เลือดออก
3. โครงการส่งเสริมสุขภาพสตรีหาโรคมะเร็งปากมดลูกและมะเร็งเต้านมในสตรี
4. โครงการทำกว้างปลอดลูกน้ำยุงลาย
5. โครงการรวมพลังสร้างสุขภาพ
6. โครงการคัดกรองหาโรคเบาหวาน และความดันโลหิตสูง
7. โครงการอาหารสะอาดปลอดภัย
8. โครงการตรวจค้นหาสารปนเปื้อนที่เป็นอันตรายในอาหาร
9. โครงการอบรมแกนนำชุมชนในการควบคุมและป้องกันโรคไข้เลือดออก
10. โครงการฝึกอบรมทักษะทางกีฬา
11. โครงการแข่งขันกีฬาด้านยาเสพติด
12. ยุทธศาสตร์อำเภอสารภีโครงการจัดการแข่งขันกีฬาประชาคมด้านยาเสพติดประจำปี
13. โครงการส่งนักกีฬาเข้าร่วมการแข่งขันกีฬาประชาคมด้านยาเสพติด

14. โครงการจัดซื้ออุปกรณ์กีฬาหมู่บ้าน
15. โครงการส่งเสริมการออกกำลังกายของผู้สูงอายุ
16. ยุทธศาสตร์โครงการเวียงกุมกามมินิมาราธอน
17. ยุทธศาสตร์โครงการอบสมุนไพรร
18. โครงการจัดหาอาหารกลางวันเด็กศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

5.3 แนวทางการพัฒนาการสงเคราะห์ผู้ด้อยโอกาส

1. โครงการฝึกอบรมอาชีพ เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนกลุ่มเป้าหมายประชาชนที่มีรายได้
น้อยจากข้อมูล จปฐ
2. โครงการอุดหนุนอาชีพ เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนกลุ่มเป้าหมายประชาชนที่มีรายได้
น้อยจากข้อมูล จปฐ
3. ยุทธศาสตร์โครงการจัดประชุมแกนนำผู้สูงอายุ
4. ยุทธศาสตร์เบี้ยยังชีพผู้พิการ
5. ยุทธศาสตร์เบี้ยยังชีพผู้ติดเชื้อเอดส์
6. ยุทธศาสตร์เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ
7. ยุทธศาสตร์ทุนการศึกษานักเรียนยากจน
8. ยุทธศาสตร์งบประมาณให้แก่กลุ่มอาชีพตามโครงการประกอบ
อาชีพเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนตามกลุ่มเป้าหมาย
9. ยุทธศาสตร์กิจกรรมชมรมผู้สูงอายุ อำเภอสารภี

6 ยุทธศาสตร์การจัดระเบียบชุมชน สังคม และการรักษาความสงบเรียบร้อย

6.1 กระตุ้นการมีส่วนร่วมโดยมุ่งเน้นทุกภาคส่วนในชุมชน

1. โครงการจัดซื้อเครื่องดับเพลิงสนับสนุนหมู่บ้าน
2. โครงการอบรมอาสาสมัครหมู่บ้านป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย
3. โครงการป้องกันและบรรเทาความเดือดร้อนของประชาชนจาก
สาธารณภัย
4. ยุทธศาสตร์กึ่งกาชาดอำเภอสารภี
5. โครงการประชาสัมพันธ์การเลือกตั้งสมาชิกสภา อบต. เช่น ทำป้าย ทำสปอร์ตโฆษณา
 ฯลฯ
6. โครงการติดตั้งหอกระจายข่าว
7. โครงการอุดหนุนค่าใช้จ่ายซ่อมแซมเสียงตามสายหมู่บ้าน
8. ค่าใช้จ่ายป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

9. อุดหนุนศูนย์รวมข้อมูล ข่าวสารการจัดซื้อ จัดจ้างอำเภอสารภี เพื่อจัดซื้อวัสดุ ครุภัณฑ์ สำนักงาน ค่าสาธารณูปโภคต่าง ๆ

10. อุดหนุนอำเภอ จังหวัด โครงการ Road map

11. โครงการปรับปรุงภูมิทัศน์และจัดทำป้ายประชาสัมพันธ์

6.2 การป้องกันและแก้ไขปัญหาอาชญากรรม อบายมุขและสิ่งเสพติด

1. โครงการอบรมเยาวชนป้องกันโรคเอดส์และยาเสพติดประจำปี

2. โครงการจัดซื้อน้ำยาตรวจสารเสพติด

3. โครงการอุดหนุนศูนย์พัฒนาครอบครัวระดับหมู่บ้าน, ระดับตำบล

4. โครงการจ้างเหมาทำแผงกันจราจร

5. โครงการจัดซื้อไฟจราจรพร้อมติดตั้ง

6.3 การเสริมสร้างประสิทธิภาพในการรักษาความสงบปลอดภัยให้แก่ชุมชน

1. อบรม อปพร. ตำบลท่ากว้าง

2. ค่าใช้จ่ายกิจกรรมของศูนย์ อปพร.

3. อุดหนุนโครงการฝึกอบรมลูกเสือชาวบ้านอำเภอสารภี

4. โครงการอบรมประชาธิปไตยในการเลือกตั้งสำหรับประชาชน

7 ยุทธศาสตร์การพัฒนากิจการบริการจัดการบ้านเมืองที่ดี

7.1 การสร้างจิตสำนึกและพัฒนาขีดความสามารถบุคลากรภาครัฐ

1. พัฒนาองค์กรเพื่อดำเนินงานตามยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัด

2. การจัดอบรมเพื่อสร้างวิสัยทัศน์ในการพัฒนาและศึกษาดูงาน

3. โครงการจัดหาวัสดุครุภัณฑ์สำนักงาน ปลัด ส่วนการคลัง ส่วนการศึกษา ส่วนโยธา

4. อุดหนุนโครงการสารภีสาร

7.2 การเสริมสร้างประสิทธิภาพและธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการ

1. เพิ่มพูนประสิทธิภาพของพนักงานส่วนตำบลและลูกจ้าง

2. โครงการจัดเก็บข้อมูล จปฐ

3. การจัดอบรมกฎหมายเบื้องต้นเพื่อประชาชน สมาชิกสภา ฯ

4. จัดทำเว็บไซต์ อบต.ท่ากว้าง

7.3 ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการบริหารจัดการและการตรวจสอบ

ควบคุม

1. โครงการอบต. สัญจร

2. โครงการจัดการประชุมประชาคมหมู่บ้าน ตำบล

4. ตำบลบ้านกลาง อำเภอสันป่าตอง (พื้นที่ชนบท-พื้นที่เกษตร)

4.1 ประวัติความเป็นมาของพื้นที่

ตำบลบ้านกลางเดิมที่เป็นป่าดงดิบ ตั้งอยู่ทางทิศใต้ของที่ว่าการอ.สันป่าตอง ในสมัยก่อนเป็นหมู่บ้านที่ชาวบ้านใน อ.ฮอด อ.จอมทอง ใช้เป็นที่พักระหว่างเดินทางเข้ามายังตัวจังหวัดเชียงใหม่ ผู้คนในสมัยนั้นจึงเรียกพื้นที่แถบนี้ว่าบ้านกลางซึ่งหมายถึงบ้านพักระหว่างกลาง แต่มีอีกตำนานเล่าสืบต่อกันว่า ที่ชื่อตำบลบ้านกลางนั้น เนื่องจากชาวบ้านเรียกกันเพื่อเป็นอนุสรณ์ของขุนกลางผู้ปกครองชุมชน ซึ่งในสมัยเปลี่ยนแปลงการปกครองครั้งแรกมีหัวหน้าหมู่บ้านซึ่งมีตำแหน่งเป็นแคว้นหรือเรียกเพี้ยนมาเป็นแคว่น (ก่านัน) ชื่อขุนกลาง

ในสมัยก่อนการคมนาคมไปมายังไม่สะดวก บ้านเรือนชาวบ้านตั้งอยู่เป็นกลุ่มใกล้เคียงติดต่อกัน ไม่กระจุกกระจายกันเหมือนสภาพที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ต.บ้านกลาง มีสภาพทรัพยากรทางธรรมชาติและป่าธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ ชาวบ้านจึงได้ปรับปรุงพื้นที่ใช้เป็นที่ประกอบการเกษตรกรรม และเนื่องจากการที่หมู่บ้านเป็นที่พักระหว่างทางของคนเดินทางจึงทำให้ ชาวบ้านมีรายได้ในการซื้อขายแลกเปลี่ยนเป็นอาชีพรองอีกอาชีพหนึ่งไปในตัว

4.2 สภาพทั่วไป

4.2.1 ที่ตั้ง

ตำบลบ้านกลางตั้งอยู่ห่างจากอ.สันป่าตองไปทางทิศใต้ ประมาณ 12 กิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อดังนี้

ทิศเหนือ	ติดกับ ต.ยูหว่า อ.สันป่าตอง จ.เชียงใหม่
ทิศใต้	ติดกับ ต.ท่าวังพร้าว อ.สันป่าตอง จ.เชียงใหม่
ทิศตะวันออก	ติดกับ ต.แม่ก่า อ.สันป่าตอง จ.เชียงใหม่
ทิศตะวันตก	ติดกับ ต.ทุ่งสะโตก อ.สันป่าตอง จ.เชียงใหม่

4.2.2 ภูมิประเทศและเนื้อที่

โดยทั่วไปเป็นที่ราบลุ่มซึ่งเป็นพื้นที่ทางการเกษตรที่ชาวบ้านใช้ปลูกพืชสวน เช่น ลำไย มะม่วงมีเนื้อที่ จำนวน 8.5 ตารางกิโลเมตร จำนวน 5,333 ไร่

4.2.3 หมู่บ้านที่อยู่ในเขตพื้นที่รับผิดชอบ

จำนวนหมู่บ้านในเขต อบต. ทั้งหมดมีหมู่บ้าน 5 หมู่บ้าน ได้แก่

1. หมู่ที่ 1 บ้านปวงสนุก(บางส่วน)
2. หมู่ที่ 5 บ้านท่ากาน
3. หมู่ที่ 7 บ้านสันห่าว

4. หมู่ที่ 8 บ้านใหม่สามหลัง

5. หมู่ที่ 10 บ้านสันกอเกิด

4.2.4 ประชากร

ประชากรทั้งสิ้น 3,986 คน มีความหนาแน่นเฉลี่ย 466 คนต่อตารางกิโลเมตร แยกเป็น หญิง 2,103 คน และ ชาย 1,883 คน คนในชุมชนส่วนใหญ่เป็นชาวยองซึ่งเป็นคนท้องถิ่นอาศัยอยู่ในพื้นที่มาเป็นเวลานาน มีเพียงบางส่วนที่ย้ายถิ่นเข้ามารับจ้างและทำงานค้าขายในพื้นที่

4.3 สภาพทางเศรษฐกิจ

ในอดีตชาวบ้านในหมู่บ้านมีอาชีพด้วยการทำไร่ ทำสวน และรับจ้าง ต่อมาชาวบ้านเริ่มทำสวนลำไยเพื่อการค้า ซึ่งในช่วงนอกฤดูการเก็บเกี่ยวชาวบ้านมักจะออกไปรับจ้างและไปทำงานในตัวเมืองเชียงใหม่ เมื่อลำไยเป็นผลไม้ที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจจึงมีการเพิ่มพื้นที่ในการเพาะปลูกมากขึ้น จนเป็นอาชีพและรายได้หลักของคนในชุมชน ในระยะต่อมาเมื่อผลผลิตจากการปลูกลำไยเพิ่มมากขึ้นจนล้นตลาดในชุมชนได้จัดให้มีโรงอบลำไยประจำชุมชนเพื่อแปรรูปลำไย ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างด้านอาชีพของคนในตำบลบ้านกลาง จากการทำการเกษตรเพื่อขายสู่การทำ การเกษตรเชิงแปรรูป สำหรับในปัจจุบันชาวบ้านบางรายที่มีเงินทุนจะทำเตาอบลำไยเป็นของตนเอง และรับซื้อลำไยมาอบแห้งเพื่อส่งโรงงานใหญ่ ซึ่งในช่วงนอกฤดูกาล ผู้ขายส่วนใหญ่ก็ยังคงต้องไปทำงานรับจ้างทั่วไป ส่วนผู้หญิงจะมีความทำงานนอกระบบโดยรับเสื้อผ้ามาเย็บที่บ้านเพื่อส่งโรงงาน

ปัจจุบันชาวบ้านส่วนใหญ่ในชุมชนยังประกอบอาชีพ ทำนา ทำสวนโดยเฉพาะสวนลำไย ในบางครอบครัวมีการเพาะปลูกพืชผักเป็นรายได้เสริม เช่น กระเทียม ถั่วเหลือง ฯลฯ นอกจากนั้น ชาวบ้านบางกลุ่มยัง ประกอบอาชีพรับจ้างและทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมที่ตั้งอยู่ทั้งนอกและใน ตำบล

ตำบลบ้านกลางเป็นตำบลหนึ่งที่มีการร่วมมือกันภายในชุมชนเพื่อร่วมกันในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจระดับชุมชน สังเกตได้จากการที่ชุมชนมีการจัดตั้งกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรซึ่งเป็นกลุ่มที่สัมพันธ์กับการค้าชุมชน ภายในตำบลมีการจัดตั้งกลุ่มเกษตรกรทุกหมู่บ้าน เพื่อรวมกลุ่มกันจัดซื้อปุ๋ยและยาปราบศัตรูพืชมาใช้หมุนเวียนกันในกลุ่ม มีการจัดตั้งโรงงานน้ำดื่มเพื่อชุมชน โดยหมู่ที่ 5 และหมู่ที่ 8 ผลิตน้ำดื่มสำหรับขายให้สมาชิกในราคาถูก นอกจากนี้ในชุมชนยังมีการรวมกลุ่มของผู้ประกอบอาชีพรายย่อย เช่น กลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกลำไย กลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงผึ้ง กลุ่มจัดทำอาหารปลาสำเร็จรูป และกลุ่มผู้ทำกระดาสา เป็นต้น

การสำรวจข้อมูลหน่วยธุรกิจทั่วไปในปัจจุบันจะพบว่าหน่วยธุรกิจในเขตตำบลบ้านกลางที่สำคัญได้แก่ ปั้มน้ำมันและก๊าซ จำนวน 5 แห่ง โรงงานอุตสาหกรรม 1 แห่ง โรงสี 2 แห่ง และ โรงงานผลิตน้ำดื่มชุมชน 2 แห่ง สำหรับฐานะทางเศรษฐกิจของคนในชุมชนส่วนใหญ่ จะมีฐานะ

ยากจนถึงปานกลาง รายได้เฉลี่ยต่อปีจะอยู่ประมาณ 30,000-40,000 บาท ต่อครอบครัว มีส่วนน้อยที่มีฐานะดีซึ่งมักจะเป็นผู้ที่มิไรรวม และมักจะเป็นผู้ที่ได้รับการนับถือจากชาวบ้าน โดยจะถูกเรียกว่าพ่อเลี้ยง

4.4 สภาพทางสังคม

สำหรับประชากรในพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นชาวยอง นิยมใช้ภาษายอง(ไทลื้อ)ในการติดต่อสื่อสาร ชาวบ้านมักจะแต่งงานกันในหมู่บ้านเดียวกันทำให้มีความใกล้ชิดกัน ในอดีตภายในหมู่บ้านจะมีการพึ่งพาอาศัยกัน การทำนาในสมัยก่อนจะมีการลงแขกที่ชาวบ้านเรียกกันว่า การ “เอามื้อ” มีการแบ่งปันอาหารกันระหว่างกัน เมื่อมีการจัดงานประเพณีหรือพิธีกรรมต่างๆในหมู่บ้าน ชาวบ้านจะช่วยกันจัดงาน

ปัจจุบันเมื่อมีการพัฒนาของอุตสาหกรรม คนบางกลุ่มจึงเข้าไปทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม ทั้งที่มีอยู่ในตำบลหรือในนิคมอุตสาหกรรมเมืองลำพูนและเป็นข้าราชการทำงานในต่างอำเภอ คนในหมู่บ้านที่ทำนาทำสวนส่วนใหญ่จึงเป็นคนสูงอายุ การที่มีโรงงานอุตสาหกรรมเข้ามาตั้งในเขตตำบลทำให้สังคมมีการปรับเปลี่ยนไปจากสังคมเกษตรกรรมไปเป็นสังคมกึ่งเมืองกึ่งชนบท ที่ลักษณะของการพึ่งพาอาศัยกันเริ่มลดลง ลักษณะครอบครัวมีการปรับเปลี่ยนจากครอบครัวขยายไปเป็นครอบครัวเดี่ยวที่มีเพียงพ่อแม่และลูกมากขึ้น ซึ่งการเปลี่ยนแปลงของสภาพการทำงานทำให้สภาพครอบครัวมีความห่างเหินกันมากขึ้น พ่อแม่ต้องออกไปทำงานทั้งวัน ลูกจะต้องไปเรียนหนังสือ ส่วนคนสูงอายุถูกทิ้งให้อยู่บ้านเพียงลำพัง นอกจากนั้นในงานจัดงานพิธีกรรมต่างๆ แม้จะมีชาวบ้านมาร่วมช่วยเหลือกันในการจัดงานแต่ก็จะมีภาระมากขึ้นเพื่อประหยัดเวลาในการจัดงาน

ในชุมชนจะมีการรวมกลุ่มของคนในชุมชน เพื่อช่วยเหลืองานของชุมชน เมื่อมีการจัดงานหรือพิธีกรรมต่างๆ ซึ่งต่อมาเมื่อรัฐเข้ามาสนับสนุนจึงมีการรวมกลุ่มที่เหนียวแน่นและมีโครงสร้างที่ชัดเจน ในปัจจุบันกลุ่มเครือข่ายทางสังคมที่เกิดการรวมตัวขึ้นในชุมชนมีอยู่ 3 กลุ่มคือ 1) กลุ่มแม่บ้าน ซึ่งเกิดจากการรวมตัวกันของกลุ่มผู้หญิงในระหว่างที่มีงานพิธีกรรมต่างๆ เพื่อช่วยเหลือด้านการทำอาหาร และดูแลงานการประกอบพิธีกรรม ซึ่งผู้นำของกลุ่มมักจะเป็นภรรยาของผู้ใหญ่บ้านหรือกำนัน ปัจจุบันกลุ่มแม่บ้านเป็นกลุ่มที่มีบทบาทมากในการทำกิจกรรมต่างๆของชุมชน โดยเฉพาะงานที่ต้องการแสดงถึงศักยภาพของชุมชน เช่น งานเดินขบวน หรืองานแสดงสินค้าชุมชนที่ชาวบ้านจะนำสินค้าเข้ามาขายในนามกลุ่มแม่บ้าน 2) กลุ่มผู้สูงอายุ ที่เกิดการรวมตัวกันหลังจากการเปลี่ยนแปลงของสภาพเศรษฐกิจและชุมชน ที่ทำให้บทบาทของผู้สูงอายุในชุมชนลดลง จึงเกิดการรวมกลุ่มกันขึ้นเพื่อเคลื่อนไหวในกิจกรรมต่างๆในชุมชน เช่น กิจกรรมการดูแลสุขภาพ 3) กลุ่มหนุ่มสาว เป็นกลุ่มที่เป็นตัวแทนในกิจกรรมต่างๆ ของคนในชุมชน โดยจะเป็นคนช่วยเหลือในการจัด

กิจกรรมต่างๆ โดยเฉพาะงานรื่นเริง เช่น งานปอย งานลอยกระทง ซึ่งในปัจจุบันกลุ่มหนุ่มสาวมีลดลง เนื่องจากมีบางคนไปทำงานและไปเรียนหนังสือในต่างถิ่น

คนในชุมชนส่วนใหญ่นับถือพุทธศาสนา กิจกรรมประเพณีพิธีกรรมต่างๆ ของชุมชนจึงต้องสัมพันธ์อยู่กับพุทธศาสนา ซึ่งจากการสำรวจข้อมูลพื้นฐานพบว่า ในปัจจุบันภายในตำบลมี วัด 6 แห่ง กระจายอยู่ตามหมู่บ้านต่างๆ มีโบสถ์ 1 แห่ง และมีโรงเรียนประถมศึกษา 3 แห่ง ที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้าน 5 แห่ง ซึ่งจากข้อมูลดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าตำบลบ้านกลางเป็นตำบลขนาดกลาง การไม่มีสถานศึกษาขนาดใหญ่อยู่ในชุมชนทำให้เด็กในหมู่บ้านพอถึงช่วงเวลาหนึ่งต้องออกไปศึกษาเล่าเรียนนอกพื้นที่ ส่วนในด้านการรักษาพยาบาล ถ้าชาวบ้านไม่ได้รับความเจ็บป่วยมากก็อาจจะเข้าไปรับการรักษาจากสถานพยาบาลในพื้นที่ ซึ่งคือสถานีอนามัย แต่ถ้าเป็นการเจ็บป่วยที่รุนแรงชาวบ้านจะต้องออกไปรับการรักษาที่โรงพยาบาลอำเภอ หรือโรงพยาบาลในตัวเมืองเชียงใหม่ ที่มีศักยภาพมากกว่าภายนอกชุมชน

4.5 ศักยภาพของชุมชน (การวิเคราะห์ศักยภาพชุมชนด้วยเทคนิค SWOT Analysis)

ตำบลบ้านกลางเป็นตำบลที่มีโครงสร้างในพื้นที่ที่เอื้อต่อการพัฒนาในหลายด้าน ซึ่งสามารถทำ การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม เพื่อประเมินสถานการณ์การพัฒนาในปัจจุบันและโอกาสการพัฒนาในอนาคตด้วยเทคนิค SWOT Analysis ได้ดังต่อไปนี้

จุดแข็ง(Strengths : S) ตำบลบ้านกลางมีระบบโครงสร้างในพื้นที่ที่เอื้อต่อการพัฒนาในหลายด้าน คือมีพื้นที่เป็นที่ราบ พื้นที่ส่วนมากใช้ทำการเกษตรตลอดทั้งปี มีคลองส่งน้ำธรรมชาติไหลผ่านที่ทำการเกษตรกรรม ประชากรส่วนใหญ่มีที่ดินเป็นของตนเอง และโดยมากจะประกอบอาชีพทางการเกษตร มีที่สาธารณะสำหรับจัดสร้างสถานีอนามัย และสนามกีฬาประจำหมู่บ้าน มีแผนพัฒนาสามปี พ.ศ.2552 – พ.ศ.2554 และยังมีแรงงานด้านการก่อสร้างในพื้นที่เป็นจำนวนมาก มีการรวมตัวกันของกลุ่มแม่บ้าน มีร้านสหกรณ์สำหรับขายสินค้าที่แปรรูปมาจากผลผลิตทางการเกษตร มีศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล ซึ่งตั้งอยู่ในองค์การบริหารส่วนตำบลที่สำคัญยังมีแหล่งท่องเที่ยวด้านศิลปวัฒนธรรม ตั้งอยู่ที่หมู่ 5 บ้านท่ากาน ซึ่งจัดเป็นโบราณสถานที่สำคัญได้รับการขึ้นทะเบียนโบราณสถานของกรมศิลปากร คือ “เวียงท่ากาน” ซึ่งเป็นเมืองเก่าแก่อายุกว่าพันปี

จุดอ่อน(Weaknesses: W) ระบบโครงสร้างของการประกอบอาชีพ เป็นการทำการเกษตรเชิงพาณิชย์ที่มุ่งผลิตสินค้าเพื่อขาย ซึ่งชาวบ้านมักประสบกับปัญหาราคาผลผลิตตกต่ำและต้นทุนในการประกอบอาชีพมีราคาสูงทำให้รายได้ไม่พอใช้จ่ายในครัวเรือน จนต้องออกไปทำงานใน

ภาคอุตสาหกรรม ทำให้ความเหนียวแน่นของชุมชนมีน้อยลง เยาวชนรุ่นใหม่ไม่ให้ความสนใจวัฒนธรรม ประเพณีดั้งเดิมของท้องถิ่นชาวบ้านบางส่วนขาดจิตสำนึกในการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติ ยังมองเป็นเรื่องไกลตัว ผลกระทบต่อชุมชน ยังไม่เข้มแข็งพอสำหรับการแข่งขันในตลาดการค้าเสรี

โอกาส(Opportunities: O) การที่ภาครัฐให้ความสำคัญกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จึงช่วยส่งเสริมให้ชาวบ้านในชุมชนสามารถคงวิถีชีวิตความเป็นอยู่และสามารถนำไปสู่การพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชน มีทำเลที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ด้านเศรษฐกิจดี เนื่องจากอยู่ไม่ไกลจากตัวเมืองเชียงใหม่ และมีถนนผ่านไปยังแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ ซึ่งสามารถพัฒนาเป็นสถานที่แวะพักนักท่องเที่ยว และแหล่งจำหน่ายสินค้าชุมชน

ข้อจำกัด(Threats : T) ปัจจัยที่ทำให้การพัฒนาศักยภาพชุมชนไม่มีความสิ้นโหลและอาจไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร เกิดจากหลายปัจจัยได้แก่ การแข่งขันทางเศรษฐกิจของคนในชุมชนที่มีแนวโน้มทวีความรุนแรง ผู้คนแข่งขันกันเพื่อจะหารายได้มาใช้จ่ายในชีวิตประจำวันจนไม่ให้ความสำคัญกับมิติทางสังคมด้านอื่นๆ ปัญหายาเสพติดและและในพื้นที่บางครั้งเกิดปัญหาผลกระทบทางอากาศเป็นพิษ(หมอกควันช่วงฤดูแล้ง)และปัญหาการดำเนินงานของหน่วยงานราชการที่ไม่มีความต่อเนื่องในการพัฒนาพื้นที่

4.6 ข้อมูลอื่นๆ

4.6.1 บริการพื้นฐานและทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่

ด้านการคมนาคมคมนาคม เทศบาลตำบลบ้านกลาง มีถนนสายหลักผ่านในเขตเทศบาล จำนวน 1 สาย คือ ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 108 สายเชียงใหม่-สอ ดสำหรับการคมนาคมภายในเขตเทศบาลของชุมชนแต่ละหมู่บ้านมีถนนลาดยางและคอนกรีตเชื่อมติดต่อกันโดยตลอด ทั้ง 14 หมู่บ้าน สามารถติดต่อสัญจรระหว่างหมู่บ้านตลอดจนติดต่อกับอำเภอและจังหวัดได้โดยสะดวกรวดเร็วทุกฤดูกาล โดยจะมีถนนคอนกรีต 33 สายและถนนลาดยาง 24 สาย ในเขต อบต. บ้านกลาง มีไฟฟ้าใช้เพียงพอทุกครัวเรือน ภายในตำบลจะมีลำน้ำ 1 สาย คือแม่น้ำขาน ซึ่งเป็นแม่น้ำสายหลักที่ชาวบ้านใช้ในการทำการเกษตร มีหนองน้ำ 2 แห่ง คือ หนองเปี้ย เป็นแหล่งน้ำธรรมชาติที่ใหญ่เหมาะสำหรับท่องเที่ยวและพักผ่อน มีสายน้ำธรรมชาติที่เป็นต้นน้ำออกจากใต้ดินมีชื่อว่า น้ำรู เป็นธรรมชาติที่แปลก หาดูได้ยาก หนองควายตก เป็นแหล่งน้ำธรรมชาติที่กว้างใหญ่เหมาะสำหรับท่องเที่ยวพักผ่อน มีจุดจำหน่ายของที่ระลึกและร้านอาหารบริการผู้ที่ต้องการพักผ่อนภายในตำบลจะมีแหล่งน้ำที่สร้างขึ้น ซึ่งประกอบด้วยฝาย 1 แห่ง สร้างไว้เป็นสมบัติส่วนรวมเพื่อัก

เก็บน้ำไว้ใช้ในกิจกรรมการเกษตร มีบ่อน้ำตื้น 220 แห่ง ซึ่งชาวบ้านแต่ละครัวเรือนจะขุดขึ้นเอง ขึ้นอยู่กับความจำเป็น บ่อโยก 5 แห่ง และประปาประจำหมู่บ้าน 5 แห่ง

4.6.2 ยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนาของพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล

วิสัยทัศน์ในการพัฒนาท้องถิ่นคือ “นำเศรษฐกิจก้าวหน้า พัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน สร้างสรรค์สังคมน่าอยู่ พัฒนาคุณภาพชีวิต” โดยมีโครงสร้างการดำเนินงานดังนี้

1. นโยบายด้านเศรษฐกิจ

- งานการแก้ไขปัญหาความยากจน มีเป้าหมายในการ สนับสนุนการจัดตั้งกองทุนเพื่อประกอบอาชีพต่างๆ ภายในตำบล สนับสนุนส่งเสริมอาชีพ “หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์” ส่งเสริมการรวมกลุ่มอาชีพของคนในชุมชนเพื่อสร้างรายได้เสริม และเสริมสร้างความสามัคคี สนับสนุนการอบรมอาชีพให้แก่คนในชุมชน สนับสนุนการจัดตั้งกลุ่มส่งเสริมเศรษฐกิจ เช่น เปียยังชีพงานส่งเสริมการเกษตร ส่งเสริมสนับสนุนจัดซื้อปุ๋ยสำหรับเกษตรกร สนับสนุนการป้องกันโรคระบาดในสัตว์ จัดหาแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร สนับสนุนศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร ส่งเสริมโครงการการเกษตรอินทรีย์เกษตรผสมผสานงานส่งเสริมการท่องเที่ยว ส่งเสริมอนุรักษ์และพัฒนาเมืองประวัติศาสตร์เวียงท่ากาน ส่งเสริมสนับสนุนให้มีการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติและชนบทประเพณีวัฒนธรรมในตำบล และสนับสนุนส่งเสริมปรับปรุงภูมิทัศน์ชุมชน

2. นโยบายด้านโครงสร้างพื้นฐาน มีหลายด้านดังนี้

- งานก่อสร้าง ปรับปรุงถนน สะพานท่อระบายน้ำ มีเป้าหมายเพื่อ สนับสนุนโครงการจัดสร้างถนน, รางระบายน้ำ, อุโมงค์ระบายน้ำ และสนับสนุนโครงการซ่อมแซมถนนที่ชำรุดภายในตำบล

- งานด้านจราจร มีเป้าหมายเพื่อ ส่งเสริมโครงการอบรมความรู้ด้านจราจร สนับสนุนการจัดทำป้ายจราจรเตือนตามทางร่วม ทางแยกต่างๆ และสนับสนุนโครงการรณรงค์ให้ประชาชน ได้ตระหนักถึงอันตรายบนท้องถนน

- งานด้านสาธารณูปโภค มีจุดมุ่งหมายในการสนับสนุนโครงการปรับปรุงประปาหมู่บ้าน สนับสนุนโครงการการผลิตน้ำดื่มในชุมชน และสนับสนุนโครงการการขยายเขตไฟฟ้า และติดตั้งไฟรายทาง

3. นโยบายด้านพัฒนาสังคม

- งานด้านสาธารณสุขและการอนามัย มีจุดมุ่งหมายในการสนับสนุนเครื่องมือด้านสาธารณสุข สำหรับ อสม. สนับสนุนโครงการการควบคุมโรคติดต่อ เช่น ใช้เสื้อดอกร ไรเคดส์ และโรคอื่นๆ สนับสนุนโครงการหน่วยแพทย์เคลื่อนที่ ตรวจสุขภาพของประชาชนอย่างทั่วไ

สนับสนุนการอบรมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของ อสม. ด้านการให้บริการพยาบาลเบื้องต้น สนับสนุนโครงการรณรงค์ป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า สนับสนุนโครงการตลาดสดนำซื้อ สนับสนุนช่วยเหลือและดูแลผู้ติดเชื้อเอดส์และผู้ได้รับผลกระทบในด้านการประกอบอาชีพเสริม สนับสนุนครุภัณฑ์สำหรับสถานีอนามัย สนับสนุนส่งเสริมการออกกำลังกายสำหรับผู้สูงอายุและประชาชน สนับสนุนการจัดซื้ออุปกรณ์กีฬาสำหรับหมู่บ้าน และสนับสนุนโครงการจัดงานวันผู้สูงอายุ

- งานส่งเสริมการศึกษา มีจุดมุ่งหมายในการสนับสนุนโครงการจัดหาเครื่องแบบนักเรียน สนับสนุนปรับปรุงศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในเขต อบต. สนับสนุนการจัดงานวันเด็ก สนับสนุนโครงการอุดหนุนอาหารกลางวัน อาหารเสริม(นม) สำหรับนักเรียน สนับสนุนห้องสมุดเพื่อการเรียนรู้ สนับสนุนสื่อการเรียนสำหรับศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สนับสนุนโครงการอุดหนุนกรรมการหมู่บ้านตามโครงการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ส่งเสริมสนับสนุนโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ ส่งเสริมและสนับสนุนการอนุรักษ์การแต่งกายพื้นบ้านล้านนา และส่งเสริมสนับสนุนภูมิปัญญาท้องถิ่น

- งานด้านการเมืองการบริหาร มีจุดมุ่งหมายในการส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและแผน ส่งเสริมโครงการอบรมให้ความรู้แก่ผู้นำหมู่บ้าน สมาชิก อบต. พนักงาน สนับสนุนการจัดตั้งรับความคิดเห็นประจำหมู่บ้าน สนับสนุนโครงการจัดวารสารประชาสัมพันธ์ข่าวสารทางราชการ การทำงานของ อบต. และหน่วยงานอื่นๆ ในตำบล สนับสนุนโครงการการจัดทำแผนที่ภาษี สนับสนุนโครงการจัดทำป้ายเขตรับผิดชอบ อบต. และทำป้ายซอยในหมู่บ้าน และสนับสนุนโครงการ อบต.สัญจร เพื่อให้ความรู้แก่ประชาชน

- งานกิจกรรมเพื่อส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน มีจุดมุ่งหมายในการส่งเสริมสนับสนุนที่อ่าน

หนังสือประจำหมู่บ้าน สนับสนุนคณะกรรมการหมู่บ้าน สนับสนุนโครงการกิจกรรมอาสาพัฒนาชุมชน สนับสนุน อบพร. และอาสาพลังแผ่นดิน สนับสนุนโครงการกิจกรรมองค์กรสตรี และสนับสนุนโครงการกิจกรรมชมรมกำนันผู้ใหญ่บ้าน

- งานด้านรณรงค์ป้องกันยาเสพติด มีจุดมุ่งหมายในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของหมู่บ้านและ

สถาบันครอบครัวในการป้องกันปัญหา ยาเสพติด ส่งเสริมสนับสนุนหมู่บ้านเข้มแข็งเพื่อเอาชนะยาเสพติดอย่างยั่งยืน สนับสนุนการเพิ่มศักยภาพให้คณะกรรมการหมู่บ้านทุกฝ่าย ผู้ประสานพลังแผ่นดินในทุกๆ ด้านสนับสนุนโครงการเยาวชนปลอดยาเสพติด สนับสนุนสายตรวจประจำหมู่บ้าน ส่งเสริมสนับสนุนโครงการก่อสร้างลานกีฬาต้านยาเสพติด สนับสนุนโครงการกีฬาต้านยาเสพติด

-งานด้านสิ่งแวดล้อม มีจุดมุ่งหมายในการส่งเสริมสนับสนุนการบำรุงรักษาลำเหมืองสาธารณะ

คลองระบายน้ำ ส่งเสริมสนับสนุนให้มีการปลูกต้นไม้ในที่สาธารณะของตำบล สนับสนุนโครงการจัดการแก้ไขปัญหาน้ำท่วม น้ำเสีย สนับสนุนปรับปรุงที่สาธารณะที่มีอยู่ในตำบลสนับสนุนโครงการแก้ไขปัญหาขยะ

4. นโยบายด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณี

- งานด้านอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณี มีจุดมุ่งหมายในการส่งเสริมสนับสนุนการจัดงานประเพณีรดน้ำดำหัว ส่งเสริมอนุรักษ์ดนตรีพื้นเมืองสำหรับนักเรียน และประชาชน ส่งเสริมสนับสนุนการจัดงานรัฐพิธี, พิธีต่างๆ ส่งเสริมสนับสนุนประเพณีวัฒนธรรมและอนุรักษ์มรดกไทย ส่งเสริมโครงการอนุรักษ์ประเพณีต่างๆ

- งานด้านส่งเสริมศาสนา มีจุดมุ่งหมายในการส่งเสริมให้วัดเป็นผู้จัดการศึกษาพระธรรม และ

พระพุทธศาสนา สนับสนุนส่งเสริมการจัดกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนา

5. ตำบลแม่ข่า อำเภอฝาง (พื้นที่ชนบท-พื้นที่เกษตร)

5.1 ประวัติความเป็นมาของพื้นที่

เมืองฝางนั้นมีประวัติความเป็นมาอย่างยาวนาน โดยในตำนานโยนกกล่าวไว้ว่า เมืองฝางถูกสร้างขึ้นครั้งแรกเมื่อ พ.ศ.1184 โดยเจ้าลาวจังกราช และในสมัยพระเจ้ามังรายทรงเคยเสด็จมาปกครองที่นี่ ก่อนที่จะเข้าตีเมืองหริภุญชัย และสร้างเวียงกุมกามและเมืองเชียงใหม่ในเวลาต่อมา เมืองฝางได้จัดตั้งเป็นอำเภอขึ้นเมื่อพ.ศ.2434 (ตรงกับ ร.ศ. 103) ซึ่งได้ปรับปรุงการบริหารปกครองส่วนภูมิภาคขึ้นใหม่ และได้ยกเมืองฝางขึ้นเป็นอำเภอโดยขึ้นตรงกับจังหวัดเชียงใหม่

สำหรับตำบลแม่ข่านั้น ก่อนปี พ.ศ.2532 นั้นยังไม่มีตำบลแม่ข่า คำว่า "แม่ข่า" นั้นเป็นชื่อหมู่บ้าน หมู่ 5 ตำบลแม่งอน ซึ่งต่อมาได้แยกตัวออกมาจากตำบลแม่งอน ตำบลแม่ข่ามีทั้งหมด 8 หมู่บ้าน และต่อมาได้มีหมู่บ้านใหม่แยกออกมาจากหมู่บ้านเดิมจำนวน 5 หมู่บ้าน รวมเป็น 13 หมู่บ้าน คำว่า "แม่ข่า" เป็นชื่อของชุมชนที่ตั้งขึ้นตามชื่อของลำน้ำที่ไหลที่ผ่านมาตั้งแต่อดีต ซึ่งแต่ก่อนเป็นสายน้ำที่หล่อเลี้ยงชีวิตผู้คน ซึ่งในสมัยก่อนชาวบ้านใช้ในการอุปโภคและบริโภค ทำสวน ทำนา ทำไร่ และเป็นเส้นทางในการขนส่งสิ่งของต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นของป่า พืชผัก ไม้ไผ่ที่นำมาใช้ในการดำรงชีวิต

5.2 สภาพทั่วไป

5.2.1 ที่ตั้ง

ตำบลแม่ข่า อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ อยู่ห่างจาก อำเภอฝาง ระยะทาง 17 กิโลเมตร ห่างจากจังหวัดเชียงใหม่ระยะทาง 153 กิโลเมตร อยู่ทางทิศเหนือของจังหวัดเชียงใหม่ ใช้เวลาในการเดินทางจากอำเภอฝางถึงจังหวัดเชียงใหม่ประมาณ 3 ชั่วโมง

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	ต. แม่สูน และ ต.แม่คะ อ. ฝาง
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	อ. แม่สรวย จ. เชียงราย
ทิศใต้	ติดต่อกับ	ต. ปงดำ ต. แม่ทะลบ อ.ไชยปราการ
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	ต.แม่่งอน อ. ฝาง

5.2.2 ภูมิประเทศและเนื้อที่

สภาพพื้นที่เป็นที่ราบสลับเนินเขาและภูเขา มีเนื้อที่ทั้งหมด 91.46 ตารางกิโลเมตร หรือ 57,162.51 ไร่ โดยแบ่งเป็น

พื้นที่ทำการเกษตร	จำนวน 32,226 ไร่	คิดเป็น 56.38 %
เป็นพื้นที่สาธารณะ	จำนวน 220 ไร่	คิดเป็น 0.38 %
เป็นภูเขา(ป่าไม้)	จำนวน 20,296 ไร่	คิดเป็น 35.51 %
เป็นที่อยู่อาศัย	จำนวน 950 ไร่	คิดเป็น 1.66 %
อื่นๆ	จำนวน 3,470 ไร่	คิดเป็น 6.07 %

5.2.3 หมู่บ้านที่อยู่ในเขตพื้นที่รับผิดชอบ

ตำบลแม่ข่าแบ่งเขตการปกครองออกเป็น 13 หมู่บ้าน โดยแบ่งเป็น หมู่บ้านที่อยู่ในเขต อบต. เต็มทั้งหมู่บ้าน มีจำนวน 11 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ 2 บ้านดงป่าสัน หมู่ที่ 3 บ้านสันม่วง หมู่ที่ 4 บ้านห้วยใจ หมู่ที่ 6 บ้านหลายฝาง หมู่ที่ 7 บ้านสันตันเปา หมู่ที่ 8 บ้านเด่นเวียงไชย หมู่ที่ 9 บ้านสันป่าไหล่ หมู่ที่ 10 บ้านใหม่หลายฝาง หมู่ที่ 11 บ้านหนองอ้อม หมู่ที่ 12 บ้านมิตรภาพ หมู่ที่ 13 บ้านห้วยใจใต้ หมู่บ้านที่อยู่ในเขต อบต.บางส่วน จำนวน 2 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ 1 บ้านสบข่า หมู่ที่ 5 บ้านแม่ข่า

5.2.4 ประชากร

ประชากรในพื้นที่ตำบลแม่ข่ามีจำนวนรวมทั้งสิ้น จำนวน 2,121ครัวเรือน 7,381 คน แยกเป็น ชาย

จำนวน 3,631 คน หญิง จำนวน 3,750 คน ประชากรส่วนใหญ่ในพื้นที่เป็นคนดั้งเดิมในท้องถิ่น ซึ่งส่วนใหญ่จะทำการเกษตรขนาดเล็กและทำอาชีพรับจ้าง มีบางส่วนเป็นชาวไทยเชื้อสายจีนที่อพยพ

เข้ามาซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นเจ้าของสวนส้มในพื้นที่ และสุดท้ายคือกลุ่มแรงงานข้ามชาติชาวไทยใหญ่ที่เข้ามาเป็นแรงงานในท้องถิ่น

5.3 สภาพทางเศรษฐกิจ

ความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติทำให้ พื้นที่ในตำบลแม่ข่าเป็นแหล่งเกษตรกรรมที่สำคัญ ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำนา ปลูกพืชไร่และเลี้ยงสัตว์ ด้วยสภาพพื้นที่ที่สมบูรณ์ ทั้งผืนดิน แหล่งน้ำ และทรัพยากรธรรมชาติอื่น ๆ รวมทั้งอาหารการกินจากป่า การประกอบอาชีพของชาวบ้านในสมัยอดีตนั้น นิยมทำการเกษตรตามบริเวณแม่น้ำแม่ข่าไหลผ่าน โดยจะเน้นการปลูกข้าวเป็นส่วนใหญ่ ข้าวที่ปลูกในสมัยก่อนจะเป็นข้าวเหนียวที่เน้นการบริโภคกันในครอบครัวและแจกจ่ายญาติพี่น้อง ไม่เน้นการเพาะปลูกเพื่อขายเหมือนในปัจจุบัน นอกจากการปลูกข้าว แต่เดิมชุมชนต่างๆในพื้นที่จะมีการปลูกฝ้าย เพื่อเก็บดอกฝ้ายนำมาปั่นเป็นเส้นด้ายแล้วนำมาทอเป็นเสื้อผ้าไว้ใส่กันในหมู่บ้าน ผืนนong ในเทศกาลต่าง ๆ เช่น เทศกาลสงกรานต์

ต่อมาในช่วงประมาณปี 2512 ระบบเศรษฐกิจของชาวบ้านเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม คือ นอกจากการปลูกข้าวซึ่งเป็นพืชเศรษฐกิจที่ใช้ยังชีพแล้ว ชาวบ้านยังเริ่มปลูกอ้อยและยาสูบซึ่งได้รับการสนับสนุนจากนายทุน ในการขายผลผลิตชาวบ้านก็นำผลผลิตที่เก็บได้ไปส่งเข้าโรงงานที่มำตั้งในหมู่บ้าน โดยทางโรงงานก็จะนำไปส่งขายในตลาดตามอำเภอต่าง ๆ ที่ใกล้เคียง เช่นอำเภอแม่แตง อำเภอพร้าว อำเภอแม่สาย ให้ได้บริโภคต่อไป ภายหลังยังมีพืชเศรษฐกิจตัวใหม่ ที่เข้ามาแทนที่อ้อยและยาสูบ คือลิ้นจี่ ซึ่งเริ่มปลูกกันมากในช่วงประมาณ 20 ปีที่ผ่านมา โดยทั้งคนในพื้นที่และนายทุน ได้ปรับพื้นที่ป่า และพื้นที่เกษตรมาเป็นพื้นที่สวนลิ้นจี่จำนวนมาก โดยช่วงแรกของการทำสวนลิ้นจี่ ได้ทำให้ชาวบ้านมีรายได้ค่อนข้างดี เศรษฐกิจชุมชนเริ่มขยายตัวอย่างรวดเร็ว ต่อมาลิ้นจี่เริ่มมีปัญหาต้นโทรม ลูกไม่ดก รสชาติไม่ดี เนื่องจากจากภูมิอากาศที่เปลี่ยนไป สภาพดินเสื่อมโทรม ปัญหาการใช้สารเคมีที่ทำลายคุณภาพของธรรมชาติ ส่งผลให้การปลูกลิ้นจี่เริ่มลดความนิยมลง ทำให้ชาวบ้านต้องเปลี่ยนการเพาะปลูกมาเป็นพืชเศรษฐกิจตัวใหม่ คือ “ส้มสายน้ำผึ้ง” ซึ่งมีการขยายตัวอย่างรวดเร็ว

จากการเปลี่ยนแปลงนี้ส่งผลให้มีแรงงานรับจ้างเก็บผลผลิตในชุมชน ทั้งแรงงานที่เป็นคนไทยและที่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์อื่น โดยแรงงานที่เป็นคนกลุ่มชาติพันธุ์อื่นนายจ้างจะจ้างพวกเขาไว้ในสวนของตนเองซึ่งโดยส่วนมากจะเป็นกลุ่มแรงงานชาว “ไทยใหญ่” และจะย้ายมาเป็นครอบครัว มีทั้งพ่อ แม่ พี่ น้อง ลูก หลาน ครอบครัวหนึ่งก็ประมาณ 5-6 คน หน้าที่หลักของกลุ่มแรงงานเหล่านี้ก็คือการดูแลสวนส้ม การเก็บส้ม และการนำส้มไปส่งในโรงงานแวกส้ม ก่อนที่จะส่งต่อไปยังผู้บริโภคทั้งในและต่างประเทศ ซึ่งโรงแวกส้มจะกระจายตามตำบลต่าง ๆ ในอำเภอฝาง ซึ่งมีประมาณ 10 กว่า

โรงสำหรับหน่วยธุรกิจที่สำคัญในเขตเทศบาลตำบลแม่ข่า จะประกอบด้วยโรงสีข้าวขนาดเล็กและกลาง 10 แห่ง ปิมน้ำมัน 1 แห่ง ปิมน้ำมัน(ปิมลอด) 3 แห่ง

5.4 สภาพทางสังคม

ในอดีตเนื่องจากสภาพพื้นที่ของชุมชนค่อนข้างอุดมสมบูรณ์ ทั้งที่ดิน แหล่งน้ำ และทรัพยากรธรรมชาติอื่น ๆ รวมทั้งอาหารการกินจากป่า ทำให้การอยู่อาศัยของชาวบ้านไม่ค่อยมีเดือดร้อน ผู้คนส่วนใหญ่จะเป็นเครือญาติกัน ระบบความสัมพันธ์ในชุมชนค่อนข้างดี คนในชุมชนมีปัญหอะไรก็จะช่วยเหลือซึ่งกันและกันอยู่เสมอ ชาวบ้านจะทำการเกษตรเพื่อยังชีพ โดยจะไม่มุ่งเน้นการผลิตเพื่อส่งขายเป็นจำนวนมากๆเหมือนปัจจุบัน เวลาที่แต่ละครอบครัวต้องการแรงงานในการผลิต คนในชุมชนก็จะมาช่วยเหลือกัน ซึ่งเรียกกระบวนการทำงานแบบนี้ว่า การ “เอามื้อ” คล้ายกับการลงแขกทางภาคกลาง จากวิถีชีวิตในรูปแบบดังกล่าวทำให้คนในชุมชนมีความสัมพันธ์กันอย่างแนบแน่น

แต่เมื่อชุมชนเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของระบบเศรษฐกิจที่มีการแข่งขัน ทำให้เกิดระบบแรงงานแบบการจ้างงาน จากเดิมจะใช้แรงงานในครอบครัวเป็นหลัก เปลี่ยนมาเป็นแรงงานที่ต้องจ้างด้วยเงิน โดยอาชีพรับจ้างถือว่าเป็นอาชีพหลักของชาวบ้านที่ไม่มีสวนเป็นของตนเองหรือมีสวนแต่ไม่มาก และแต่เดิมแรงงานตอนนั้นจะเป็นแรงงานชายเป็นหลัก โดยเฉพาะการแผ้วถางป่า ต่อมาเมื่อมีความต้องการแรงงานเก็บผลผลิตล้นจี่ จึงเริ่มมีแรงงานผู้หญิงเข้ามามีบทบาทเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากแรงงานหญิงมีหน้าที่ในการคัดล้นจี่ใส่กล่อง

การเปลี่ยนแปลงระบบการผลิตของภาคเกษตรกรรมในหมู่บ้าน จากการผลิตเพื่อยังชีพมาเป็นระบบการผลิตเพื่อจำหน่ายซึ่งเป็นระบบเศรษฐกิจทุนนิยม ทำให้ความสัมพันธ์ของผู้คนในชุมชนมีการเปลี่ยนแปลงไป จากการอยู่ร่วมกันแบบพึ่งพาอาศัย คนในชุมชนมีความใกล้ชิดกันเปลี่ยนเป็นระบบสังคมที่มีลักษณะของความเป็นปัจเจกมากขึ้น

ปัจจุบัน ต.แม่ข่ามีโรงเรียนประถมศึกษา 4 แห่ง ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 2 แห่ง ศูนย์การเรียนชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง”(ศคช.) 1 แห่ง ที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้าน 7 แห่ง ประชาชนส่วนใหญ่ (ร้อยละ 88) นับถือศาสนาพุทธ รองลงมา คือ คริสต์ และอิสลาม(ร้อยละ 10 และ 2 ตามลำดับ) และมีวัดในพื้นที่ทั้งหมด 9 วัด ในด้านการสาธารณสุข ต.แม่ข่า มีสถานีอนามัยประจำตำบล(อยู่ในเขตเทศบาล) 1 แห่งสถานพยาบาลเอกชน (คลินิก) 1 แห่ง ร้านขายยาแผนปัจจุบัน 1 แห่ง ศูนย์สาธารณสุขมูลฐานประจำหมู่บ้าน 13 แห่ง และมีอัตราการมีส้วมที่ถูกสุขลักษณะใช้ 93.73% นอกจากนั้น ในชุมชนจะมีศูนย์ดำรงธรรมตำบลแม่ข่า 1 แห่ง และมีระดับเพลิงของเทศบาลตำบลบ้านแม่ข่าแต่ไม่มีสถานีดับเพลิง

5.5 ศักยภาพชุมชน (การวิเคราะห์ศักยภาพชุมชนด้วยเทคนิค SWOT Analysis)

ต.แม่ข่า อ.ฝาง มีจุดเด่นที่เอื้อต่อการพัฒนาในหลายๆด้าน ซึ่งสามารถนำมาวิเคราะห์ศักยภาพเพื่อประเมินสถานภาพการพัฒนาในปัจจุบันและโอกาสการพัฒนาในอนาคตของท้องถิ่นได้ดังนี้

จุดแข็ง(Strengths: S) ต.แม่ข่า อ.ฝาง มีจุดเด่นที่เอื้อต่อการพัฒนาในหลายๆด้านได้แก่ ประชาชนมีความเข้าใจ ให้ความร่วมมือและสนับสนุนกิจกรรมภายในชุมชน ชุมชนมีความตื่นตัวในการพัฒนาและช่วยตรวจสอบการทำงานของภาครัฐ ผู้นำชุมชนมีความเข้มแข็งให้ความร่วมมือในการประสานงานกับหน่วยงานต่างๆเป็นอย่างดี ชุมชนมีวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีที่มีเอกลักษณ์ ชาวบ้านประชาชนมีอัธยาศัยไมตรีและทัศนคติที่ดีต่อองค์กร พื้นที่ในชุมชนเป็นพื้นที่ที่มีทรัพยากรธรรมชาติและป่าไม้อุดมสมบูรณ์

จุดอ่อน(Weaknesses: W) ต.แม่ข่า อ.ฝาง มีจุดอ่อนที่ทำให้การพัฒนาไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร ได้แก่ ระเบียบขั้นตอนการปฏิบัติงานของภาครัฐซ้ำซ้อนยุ่งยาก ไม่เอื้ออำนวยต่อการปฏิบัติงาน ประชาชนบางส่วนมีฐานะยากจน รายได้น้อย ประชาชนส่วนใหญ่ไม่มีความรู้ การศึกษาน้อย อ่านและเขียนหนังสือไม่ได้งบประมาณขององค์กรมีจำกัด ไม่เพียงพอสำหรับการนำมาพัฒนาชุมชน ระบบการจัดเก็บภาษีในท้องถิ่นไม่มีประสิทธิภาพไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่วางไว้ ภาคการเกษตรกรรมขาดการพัฒนาอย่างครบวงจร แรงงานกลุ่มหนุ่มสาวมักออกไปทำงานต่างถิ่น ต้องพึ่งพาแรงงานต่างด้าว มีปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม เช่น ปัญหาขยะ การบุกรุกพื้นที่ป่าและที่ดิน การรวมกลุ่มวิสาหกิจชุมชนยังไม่เข้มแข็งพอ

โอกาส(Opportunities: O) มีหลายด้านได้แก่ การที่รัฐบาลให้ความสำคัญกับการแก้ไข ปัญหาเศรษฐกิจระดับรากหญ้า เช่น OTOP กองทุนหมู่บ้าน ทำให้ชาวบ้านที่มีปัจจัยในการผลิตสามารถมีช่องทางในการประกอบอาชีพ พ.ร.บ.การศึกษาแห่งของภาครัฐสนับสนุนให้มีการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น การที่จังหวัดเชียงใหม่ได้รับการส่งเสริมทั้งจากรัฐบาลและ NGO ต่างประเทศ เนื่องจากเป็นเมืองศูนย์กลางการท่องเที่ยว จึงทำให้ได้รับเทคนิคใหม่ๆ ที่ทันสมัยในการจัดการสิ่งแวดล้อม ยุทธศาสตร์จังหวัดเอื้อต่อการทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีระบบผู้ว่า CEO ซึ่งทำให้มีการบริหารงานเป็นไปอย่างบูรณาการ นโยบายการพัฒนาในปัจจุบันได้ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการและพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง และแนวโน้มการพัฒนาระบบการบริหารจัดการได้มีการถ่ายโอนอำนาจให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพิ่มขึ้น ทำให้การบริหารจัดการสามารถทำให้อสอดคล้องกับความต้องการของประชาชน

ข้อจำกัด(Threats : T) ได้แก่ ปัญหายาเสพติด แรงงานต่างด้าว ในบริเวณชายแดน สถานะทางการเมืองของรัฐบาลขาดเสถียรภาพ กฎหมาย ข้อบังคับด้านสิ่งแวดล้อมไม่เอื้อต่อการพัฒนาขององค์กรบริหารส่วนตำบล มีการพัฒนาความเจริญอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้การพัฒนา

ระบบสาธารณสุขไม่ทันต่อความต้องการ มีแรงงานต่างด้าวและประชากรนอกส่ามะโนมีมากและไม่สามารถควบคุมกฎระเบียบข้อบังคับได้จึงทำให้เกิดปัญหาต่างๆตามมาทั้งทางด้าน สังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ การเมืองความมั่นคง และการจัดการทรัพยากร

5.6 ข้อมูลอื่นๆ

5.6.1 การบริการพื้นฐานและทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่

ตำบลแม่ข่ามีโรงเรียนประถมศึกษา จำนวน 4 แห่ง ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จำนวน 2 แห่ง ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา จำนวน 1 แห่ง ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน จำนวน 1 แห่ง สถานีอนามัยประจำตำบล(อยู่ในเขตเทศบาล) จำนวน 1 แห่ง ศูนย์สาธารณสุขมูลฐานประจำหมู่บ้าน จำนวน 13 แห่ง สถานีตำรวจไม่มี แต่มีตำรวจชุมชนอยู่ในพื้นที่เทศบาลตำบลบ้านแม่ข่า ซึ่งดูแลรับผิดชอบความปลอดภัยทั้งตำบลในชุมชนไม่มีสถานีดับเพลิง แต่มีรถดับเพลิงของเทศบาล พื้นที่ตำบลแม่ข่ามีทรัพยากรป่าไม้ประเภทป่าเบญจพรรณ มีป่าชุมชนประจำตำบลแม่ข่าตั้งอยู่ในพื้นที่หมู่ที่ 8 บ้านเด่นเวียงไชย ตำบลแม่ข่า มีพื้นที่จำนวนทั้งสิ้น 870 ไร่ ในพื้นที่มีลำน้ำ/ลำห้วยจำนวน 5 สาย บึง หนอง คลองและอื่นๆ จำนวน 8 แห่ง ลำเหมือง จำนวน 11 แห่ง และสระน้ำ จำนวน 25 แห่ง

5.6.2 ยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนาของพื้นที่ ขององค์การบริหารส่วนตำบล

ในการดำเนินงานในพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล มีวิสัยทัศน์ในการพัฒนาคือการ “มุ่งให้บริการสาธารณะที่ครบถ้วน” โดยมีนโยบายการพัฒนาของท้องถิ่นในหลายๆด้านดังนี้

1. ด้านเศรษฐกิจ แบ่งเป็น

1.1 การเกษตร สนับสนุนจัดตั้งกองทุน เมล็ดพันธุ์แก่เกษตรกร จัดตั้งตลาดหรือ ลานค้า ผัก ผลไม้ชุมชน ตำบลแม่ข่า ส่งเสริมจัดตั้งกองทุน ผลิตภัณฑ์ชีวภาพ ส่งเสริมการปลูกผักสวนครัว กินได้ ส่งเสริมการเกษตร แบบยั่งยืน ลดต้นทุนการผลิต จัดหาแหล่งเงินทุนให้เกษตรกร จัดตั้ง 1ตำบล 1ฟาร์ม เป็นศูนย์โรงเรียนข้อมูลด้านการเกษตร

1.2 สนับสนุนกลุ่มอาชีพ สินค้า (OTOP) อุตสาหกรรมในครัวเรือน ส่งเสริมกลุ่ม กลุ่มอาชีพ, การผลิต , การแปรรูป และให้ยกระดับเป็นวิสาหกิจชุมชน ผูกอบรมด้านอาชีพให้กลุ่มต่าง ๆ เพื่อเพิ่มศักยภาพด้านการผลิตบรรจุภัณฑ์ เลี้ยงสัตว์ ประมง จัดให้มีการฝึกอบรมอาชีพ กลุ่มเยาวชน ประชาชนผู้สนใจ เช่น พิมพ์ดีด คอมพิวเตอร์ , ดนตรี , งานช่าง , งานฝีมือต่าง ๆ ฯลฯ จัดหาแหล่งเงินทุนและตลาด ร้านค้าชุมชนให้กลุ่มอาชีพต่าง ๆ ส่งเสริม ปรับปรุง จัดตั้ง แหล่งท่องเที่ยวเพื่อเพิ่มรายได้ จัดซื้อวัสดุในการก่อสร้างของโครงสร้างพื้นฐาน เพื่อสร้างงาน สร้างรายได้ให้ชุมชน

2. ด้านโครงสร้างพื้นฐาน มุ่งเน้นการพัฒนาก่อสร้าง ปรับปรุง จัดหา จัดซื้อ ทางด้านโครงสร้างพื้นฐานทั่วไปที่จำเป็นให้กับทุก ๆ หมู่บ้าน จัดหาประปาหมู่บ้าน ไฟฟ้าแสงสว่าง ไฟฟ้าเพื่อการเกษตร ปรับปรุงแหล่งน้ำ หนองน้ำ คลองแม่น้ำ รวมถึงการขุดลอกทำนบตามแนว

แม่น้ำฝาง โดยขอรับการสนับสนุนงบประมาณจากส่วนกลางต่อไป ปรับปรุง เพิ่มเติม ซ่อมแซม ระบบหอกระจายข่าว ศาลาประชาคม ที่อ่านหนังสือพิมพ์ หอประชุมของหมู่บ้าน การจัดทำผังเมือง เพื่อรองรับการขยายตัวของชุมชนในอนาคต ด้านการศึกษา , นันทนาการ

3 ด้านการศึกษา มุ่งเน้นสนับสนุนโรงเรียนในพื้นที่รับผิดชอบในเรื่องอุปกรณ์การสอน สื่อการสอน คอมพิวเตอร์และอื่น ๆ จัดตั้งห้องสมุด ประจำตำบล จัดตั้งห้องคอมพิวเตอร์ Internet ประจำตำบล ให้นักเรียน นักศึกษา ประชาชน สนับสนุนการศึกษานอกระบบ , ศึกษาผู้ใหญ่ จัดให้มีศูนย์การเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ ส่งเสริมให้ประชาชน ได้รับข้อมูลข่าวสารโดยทั่วถึง

4. ด้านสาธารณสุข มุ่งเน้นการสนับสนุนร่วมมือกับสถานีอนามัยตำบลแม่ข้า จัดตั้ง คลินิกประจำตำบลแม่ข้าให้บริการประชาชนในตำบลแม่ข้า ส่งเสริมให้ความรู้ในการป้องกันและการ ระวังโรคติดต่อ , โรคใช้เลือดออกโรคเอดส์ และโรคอื่น ๆ ส่งเสริมให้ความรู้เรื่องการป้องกันยาเสพติด , การบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติด ส่งเสริมสนับสนุนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยต่าง ๆ ส่งเสริมสนับสนุนอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน(อปพร.) และผู้ประสานพลังแผ่นดิน(ผปส.)

5. ด้านทรัพยากรมนุษย์และองค์กร มุ่งเน้นการสนับสนุนส่งเสริมการจัดกิจกรรม และการจัดสวัสดิการและสังคมสงเคราะห์แก่สตรี เด็ก คนยากจน การพัฒนาทุก ๆ ด้าน ต้องมาจากประชาชน หรือการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน การส่งเสริมความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับกิจการของ องค์การบริหารส่วนตำบลแม่ข้า และการบริหารการปกครองตามระบบ ประชาธิปไตย การพัฒนาบุคลากร ทั้งพนักงานส่วนตำบล สมาชิกสภา คณะผู้บริหาร ให้มีความรู้ คุณธรรมจริยธรรม ในการปฏิบัติหน้าที่ การพัฒนารายได้ โดยปรับปรุง วิธีการหารายได้ให้เพียงพอ มีประสิทธิภาพ จัดหาและปรับปรุงเครื่องมือเครื่องใช้ สถานที่ปฏิบัติงานให้เพียงพอ มีประสิทธิภาพ การให้บริการแก่ประชาชน โดยจัดการให้บริการทั้งในและนอกสำนักงาน รวมทั้งการอำนวยความสะดวก แก่ผู้มาติดต่องานต่างๆ รวมทั้งการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ ข้อมูลข่าวสารต่างๆ ให้ทั่วถึง และติดต่อประสานงานโครงการต่างๆ ถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุก ๆ ด้าน

6. ด้านศาสนา วัฒนธรรม มุ่งเน้นการบำรุงรักษา ส่งเสริม อนุรักษ์ ศาสนา วัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่น ภูมิปัญญาท้องถิ่นต่างๆ เช่น ภาษาล้านนา(ตัวเมือง) ประเพณีต่างๆ เช่น ยี่เป็ง ปีใหม่เมือง เข้าพรรษา ฯลฯ สนับสนุนโครงการหมู่บ้านนำอยู่ร่วมกับคณะสงฆ์ อุดหนุน งบประมาณแก่สภาวัฒนธรรมตำบลแม่ข้า และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับศาสนา และวัฒนธรรม

7. ด้านสิ่งแวดล้อม และทรัพยากรธรรมชาติ มุ่งเน้น สาหนต้องงานด้านการจัดเก็บขยะ อนุรักษ์ ดูแล สนับสนุน ป่าชุมชน ปลูกต้นไม้ บำรุงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมให้ ประชาชน ผู้ประกอบการ และหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน สร้างจิตสำนึกในการรักษา สิ่งแวดล้อม จัดสร้างสวนสุขภาพ สถานที่พักผ่อนให้ประชาชน

8. ด้านการบริหารงาน คณะผู้บริหาร บริหารงานให้เป็นไปตามระบอบประชาธิปไตย สอดคล้องกับนโยบายของทางรัฐบาล และความต้องการของประชาชนเป็นหลัก พร้อมทั้งยึดถือถึงความโปร่งใสในการบริหารงาน

6. ตำบลแม่ปิ้ง อำเภอพร้าว (พื้นที่ชนบท-พื้นที่เกษตร)

6.1 ประวัติความเป็นมาของพื้นที่

อำเภอพร้าวมีชื่อเรียกตามภาษาพื้นบ้านว่า “เมืองป้าว” เป็นเมืองโบราณที่มีชื่อในสมัยก่อนว่า “เวียงพร้าววังหิน” หรือ “เวียงแจ้สัก” เป็นเมืองที่มีประวัติความเป็นมาปรากฏในตำนานโยนก ซึ่งระบุไว้ว่า พุทธศักราช 1823 พระเจ้าเม็งรายทรงให้ขุนคราม โอรสองค์ที่สองครองเมือง เชียงราย และพระองค์ได้ยกทัพไพร่พลมุ่งสู่เมืองลำพูน การเดินทางถึงที่แห่งหนึ่ง พระองค์เห็นว่าท้องที่แห่งนี้เป็นชัยภูมิที่เหมาะสมตามตำราพิชัยสงคราม มีพืชพันธุ์ธัญญาหารอุดมสมบูรณ์ จึงหยุดทัพเพื่อสะสมไพร่พลและเสบียงอาหารเพื่อให้กองทัพมีความเข้มแข็งมากขึ้น โดยตั้งค่ายคูประตูหอรบอย่างมั่นคงแข็งแรงอยู่บนสันดอยแห่งหนึ่งคือ “เวียงหาย” และขนานนามว่า “นครป้าว” บางตำนานว่า “นครแจ้สัก” หรือ “เมืองป้าววังหิน” (คำว่า “ป้าว” มาจากคำว่า “ป้าวร้องกะเถณฑ์ไพร่พล” ภาษาท้องถิ่นหมายถึง “มะพร้าว” เพราะลักษณะภูมิประเทศมีภูเขาล้อมรอบกลมกลืนเหมือนลูกมะพร้าว) จึงเกิดการจัดตั้งชุมชนเมืองขึ้นซึ่งต่อมาได้พัฒนาเป็นอำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่

ในส่วนของ ต.แม่ปิ้ง อ.พร้าว ไม่ปรากฏแน่ชัดว่าจัดตั้งขึ้นตั้งแต่เมื่อใด เดิมทีคนที่อยู่ในพื้นที่ตำบลแม่ปิ้งไม่มากนัก ต่อมาได้มีการเคลื่อนย้ายเพื่อเข้ามาทำเกษตรกรรมมากขึ้น จนได้มีการแยกหมู่บ้านเพิ่มขึ้นจนปัจจุบันมีหมู่บ้านรวม 14 หมู่บ้าน ได้แก่ 1. บ้านห้วยงู 2. บ้านประตู 3. บ้านแม่แพง 4. บ้านสบปิ้ง 5. บ้านแม่ปิ้ง 6. บ้านทุ่งบวกร้าว 7. บ้านขุนปิ้ง 8. บ้านห้วยทราย 9. บ้านม่อนหินไหล 10. บ้านศรีประตู 11. บ้านโป่งบัวบาน 12. บ้านผาแดง 13. บ้านเฉลิมราช และ 14. บ้านสันติสุข และบางหมู่บ้านเป็นหมู่บ้านในเขตนิคมสหกรณ์

6.2 สภาพทั่วไป

6.2.1 ที่ตั้ง

เทศบาลตำบลแม่ปิ้ง ตั้งอยู่ทางทิศใต้ของที่ว่าการอำเภอพร้าว มีระยะห่าง จากที่ว่าการอำเภอพร้าว 16 กิโลเมตร มีเนื้อที่ 210 ตารางกิโลเมตร

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	ต.แม่แวน ต.เขื่อนผาก อ.พร้าว จ.เชียงใหม่
ทิศใต้	ติดต่อกับ	ต.โหล่งขอด อ.พร้าว จ.เชียงใหม่
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	จ.เชียงราย
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	ต.แพร่ อ.พร้าว จ.เชียงใหม่

6.2.2 ภูมิประเทศและเนื้อที่

พื้นที่ที่เป็นที่ราบสูง อยู่ในเขตความสูงประมาณ 400–1282 เมตร จากระดับน้ำทะเลปานกลาง สภาพทั่วไปเป็นเขาล้อมรอบที่ราบมีเนินเขาและแม่น้ำไหลผ่าน

6.2.3 หมู่บ้านที่อยู่ในเขตพื้นที่รับผิดชอบ ประกอบด้วย

หมู่ที่ 1 บ้านห้วยงู หมู่ที่ 2 บ้านประดู่ หมู่ที่ 3 บ้านแม่แพง หมู่ที่ 4 บ้านสบปั้ง หมู่ที่ 5 บ้านแม่ปั้ง หมู่ที่ 6 บ้านทุ่งบวกร้าว หมู่ที่ 7 บ้านขุนปั้ง หมู่ที่ 8 บ้านห้วยทราย หมู่ที่ 9 บ้านม่อนหินไหล หมู่ที่ 10 บ้านศรีประดู่ หมู่ที่ 11 บ้านโป่งบัวบาน หมู่ที่ 12 บ้านผาแดงหมู่ที่ 13 บ้านเฉลิมราช หมู่ที่ 14 บ้านสันติสุข

6.2.4 ประชากร

ประชากรทั้งหมด 6,287 คน แบ่งเป็นชาย 3,183 คน หญิง 3,104 คน ประชากรเกือบทั้งหมดในหมู่บ้านเป็นคนพื้นถิ่น มีภาษา “เมือง” เป็นภาษาที่ใช้ติดต่อสื่อสารกันในท้องถิ่น

6.3 สภาพทางเศรษฐกิจ

สมัยก่อนชาวบ้านใน ต.แม่ปั้ง อ.พร้าว จะประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก โดยทำการเกษตรแบบยังชีพมุ่งเน้นการผลิตเพื่ออุปโภคและบริโภคในครัวเรือนไม่ได้เน้นการผลิตเพื่อขายซึ่งเป็นการผลิตเชิงพาณิชย์เหมือนปัจจุบัน ชาวบ้านในชุมชนนิยมปลูกข้าวพันธุ์พื้นเมืองซึ่งจะเป็นข้าวเหนียว ทำนากันปีละ 1 ครั้งเป็นการทำนาตามฤดูกาล นอกจากการทำนาชาวบ้านยังนิยมปลูกพืชผักหาของป่าและเลี้ยงสัตว์เพื่อใช้บริโภคในครัวเรือน ผักที่ปลูกมักจะเป็นพืชผักสวนครัวโดยจะปลูกไว้รอบๆบริเวณบ้าน การทำการเกษตรของชาวบ้านในสมัยก่อนนั้นจะเป็นไปแบบสอดคล้องกับสภาพทรัพยากรในพื้นที่ คือชาวบ้านจะรวมกลุ่มกันทำการเกษตรในพื้นที่ลุ่มน้ำซึ่งคือน้ำแม่ปั้ง และเนื่องจากการทำเกษตรเป็นการทำแบบยังชีพชาวบ้านจึงยังไม่ใช่สารเคมี

ต่อมาเมื่อการพัฒนาเข้ามาในพื้นที่ วิถีชีวิตวัฒนธรรมของชาวบ้านในทางเศรษฐกิจเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงไป ชาวบ้านเริ่มหันมาปลูกพืชเชิงพาณิชย์มากขึ้น การทำนามีการปรับเปลี่ยนจากปีละ 1 เป็น 2 ครั้ง บางครอบครัวมีการทำสวนผลไม้ เช่น สวนลำไย ลิ้นจี่ มีการทำไร่เช่นไร่ข้าวโพด และบางครอบครัวยังนิยมเลี้ยงสัตว์โดยมุ่งเน้นการจำหน่ายมากกว่าการบริโภคในครัวเรือน จากการเปลี่ยนแปลงวิธีการผลิตดังกล่าว ทำให้ชุมชนต้องหันมาใช้สารเคมีมากขึ้น ซึ่งส่งผลเสียต่อทั้งสภาพแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ

จากการเปลี่ยนแปลงวิธีการผลิตเพื่อยังชีพมาเป็นการเกษตรเชิงพาณิชย์ด้านหนึ่งส่งผลเสียต่อผู้คนในภาคการเกษตรของชุมชน ชาวบ้านประสบปัญหาจากการที่ต้นทุนการผลิตสูงและพืชผลมีราคาตกต่ำ ทำให้มีรายได้ไม่พอใช้จ่ายในครัวเรือน ชาวบ้านจึงแก้ปัญหาโดยออกไปหางานทำนอก

ภาคการเกษตรมากขึ้นซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นงานรับจ้างทั้งในและนอกชุมชน และพยายามส่งลูกหลานให้ได้รับการศึกษาสูงที่สุดโดยเชื่อว่าจะนำมาซึ่งคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นของคนในชุมชน

ในปัจจุบันประชากรส่วนใหญ่ของตำบลแม่บึงยังประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลัก ชาวบ้านจะนิยมปลูกข้าว และทำสวน เช่น ส่วนเมียง ปลูกกาแฟ ทำสวนผัก ปลูกลำไย เสาวรส และ เลี้ยงสัตว์ควบคู่ไปด้วย รายได้หลักของคนในชุมชนแม่บึงจึงมาจากภาคการเกษตรเป็นหลัก โดยเฉพาะจากการปลูกข้าว ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ชিং และพืชผักจำพวกมะเขือ ผักกาด ส่วนรายได้ นอกภาคเกษตร จะมาจากมาจากการรับจ้างแรงงานทั้งนอก/ในหมู่บ้าน และงานส่วนตัว เช่น งาน ช่าง การค้าขายสินค้าตามตลาด หรือร้านค้าขนาดเล็กที่เปิดขึ้นมาเป็นของตนเอง ส่วนชาวบ้านกลุ่มที่ รับราชการหรือทำงานเอกชนถือเป็นส่วนน้อยของคนในพื้นที่ โดยรายได้เฉลี่ยของประชากรทั้งหมด ไม่เกิน 23,000 บาท ต่อคน/ปี นอกจากนั้นจากการสำรวจข้อมูลหน่วยธุรกิจในพื้นที่พบว่าปัจจุบันใน ตำบลแม่บึงมีปั้มน้ำมันขนาดเล็ก 23 แห่ง โรงงานอุตสาหกรรม 1 แห่ง และโรงสี 3 แห่ง

6.4 สภาพทางสังคม

ในอดีตชาวบ้านใน ต.แม่บึง อ.พริ้ว มีวิถีชีวิตแบบเรียบง่าย เนื่องจากคนในชุมชนมีจำนวนไม่ มากและยังไม่มีมีการแข่งขันกันทางเศรษฐกิจ ผู้คนมีความสัมพันธ์กันแบบเครือญาติ ต่างพึ่งพาอาศัย กัน ครอบครัวในสมัยก่อนเป็นครอบครัวใหญ่สมาชิกในครอบครัวมีจำนวนมากครอบครัวจึงเป็น หน่วยในการผลิตที่สำคัญของชุมชน บ้านเรือนในสมัยก่อนจะปลูกติดกันและไม่มีการแบ่งเขตที่ดินที่ แน่นนอนเนื่องจากบ้านแต่ละหลังที่ปลูกอยู่ในละแวกเดียวกันจะเป็นบ้านของญาติพี่น้องที่ถือเป็น ครอบครัวเดียวกัน ผู้คนในสมัยก่อนจะนับถือพุทธศาสนา โดยมีวัดเป็นศูนย์รวมของคนในชุมชน กิจกรรมต่างๆของชุมชนจะเกี่ยวข้องกับพิธีกรรมทางศาสนา ผู้คนในชุมชนไม่ได้มีความแตกต่างด้าน ฐานะทางเศรษฐกิจมากเนื่องจากแต่ละครัวเรือนก็ต่างเน้นการทำเกษตรเพื่อยังชีพเหมือนกัน

ต่อมาเมื่อมีการพัฒนาเข้ามาในพื้นที่ บริบททางสังคมของ ต.แม่บึงจึงมีการเปลี่ยนแปลงไป ชาวบ้านเริ่มหันมาปลูกพืชเชิงพาณิชย์กันมากขึ้น เริ่มมีการปลูกข้าวทั้งสายพันธ์พื้นเมืองและสาย พันธ์ที่นำมาจากพื้นที่อื่นเพราะให้ผลผลิตมากกว่ากันอย่างจริงจัง โดยเน้นการผลิตเพื่อขายมากกว่า เพื่อยังชีพซึ่งพัฒนาไปสู่การทำนาปีละสองครั้งในเวลาต่อมา ชาวบ้านบางกลุ่มเริ่มหันมาทำสวนและ เลี้ยงสัตว์เป็นอาชีพเสริมเนื่องจากต้องการหารายได้เพิ่มขึ้น นอกจ้างงานในภาคการเกษตรชาวบ้าน บางกลุ่มยังออกมาประกอบอาชีพนอกภาคการเกษตร ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นงานรับจ้างทั้งใน/นอก ชุมชนและงานค้าขาย โดยมีชาวบ้านเพียงบางคนที่เข้าไปทำงานรับราชการและเป็นพนักงานบริษัท

การเปลี่ยนแปลงวิถีทางการผลิตส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ทางสังคมของ ชาวบ้าน จากความสัมพันธ์แบบพึ่งพาอาศัยมาเป็นสังคมที่มีการแข่งขันในทางเศรษฐกิจที่ค่อนข้างสูง ครอบครัวเริ่มมีขนาดเล็กลง คนในชุมชนต่างก็จะพยายามหาเลี้ยงชีพของตนเองด้วยการมุ่งหารายได้

ที่เป็นตัวเงิน ในด้านการเกษตร สารเคมีส่งผลเสียต่อสุขภาพของชาวบ้าน และนำไปสู่ความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อมภายในชุมชน ปัจจุบันจากการสำรวจพบว่าในพื้นที่ ต.แม่บึงจะประกอบไปด้วยโรงเรียนประถมศึกษา 2 แห่ง ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 5 ศูนย์ ที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้าน/ห้องสมุดประชาชน 12 แห่ง ในด้านการสาธารณสุขและสถานพยาบาล ในตำบลจะมีสถานีอนามัยประจำตำบล 2 แห่ง และคนในชุมชนมีอัตราการมีและใช้ส้วมราดน้ำ 100% ด้านศาสนา ประเพณี และศิลปวัฒนธรรม ในพื้นที่มีวัด 14 แห่ง สำนักสงฆ์ 1 แห่ง โบสถ์คริสต์จักร 2 แห่ง โบสถ์พุทธ 3 แห่ง พระธาตุ 4 แห่ง สำนักปฏิบัติธรรม 1 แห่ง นอกจากนั้นใน ต.แม่บึง ยังมีสถานีตำรวจ 1 แห่ง และที่พักระเบียง 1 แห่ง

6.5 ศักยภาพชุมชน (การวิเคราะห์ศักยภาพชุมชนด้วยเทคนิค SWOT Analysis)

ผลการวิเคราะห์ศักยภาพเพื่อประเมินสถานภาพการพัฒนาในปัจจุบันและโอกาสการพัฒนาในอนาคตของท้องถิ่น ด้วยเทคนิค SWOT Analysis

จุดแข็ง(Strengths: S) ชุมชนแม่บึงมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรมพื้นบ้าน เช่น การใช้ภาษาพื้นเมืองในการพูดจา สื่อสารกัน การแต่งกายแบบพื้นเมืองรวมถึงการจัดที่อยู่อาศัยแบบล้านนา เป็นต้น และประชาชนมีการอนุรักษ์และปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณีท้องถิ่น เช่น การจัดงานประเพณีวันสงกรานต์ การสรงน้ำพระธาตุ งานสลากภัต งานปอยหลวง งานลอยกระทง งานทอดกฐิน ชาวบ้านตื่นตัวในการพัฒนา และให้ความสนใจเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมจำนวนมาก มีทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ทำให้สามารถมีการเพาะปลูก มีการทำการเกษตรทุกประเภท อาทิ เช่น ลำไย มะม่วง ถั่วเหลือง ข้าวหอมมะลิ ฯลฯ มีสินค้า OTOP กลุ่มสล่าหม้อล้านนา มีทรัพยากรป่าไม้อุดมสมบูรณ์ และมีน้ำตก มีแหล่งท่องเที่ยวตามธรรมชาติที่สวยงาม

จุดอ่อน(Weaknesses: W) ชุมชนแม่บึงมีกลุ่มอาชีพหลายกลุ่มแต่ไม่มีความเข้มแข็ง ยังไม่มีความชัดเจนในการบริหารกิจการ ผังเมืองยังไม่ดีพอ เกิดปัญหาน้ำท่วมขังบ่อย ระบบน้ำประปาไม่ทั่วถึง มีปัญหาสิ่งแวดล้อม ขยะ ไม่มีสวนสาธารณะเป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ แหล่งน้ำสำหรับใช้ในการเกษตรไม่เพียงพอ ขาดตลาดรองรับในสินค้าทางการเกษตรและสินค้าผลิตภัณฑ์ OTOP กลุ่มองค์กรชุมชนยังไม่เข้มแข็ง ยังไม่มีความสามัคคีกัน ขาดสถานที่ในการรวมกลุ่มเพื่อประกอบกิจกรรมร่วมกัน ชาวบ้านมีที่ทำกินไม่เพียงพอ มีปริมาณคนยากจนและคนตกเกณฑ์จากข้อมูล จปฐ. ปี 2550 จำนวนมาก ชาวบ้านหนี้สินมากใช้ ในการทำการเกษตรมีการใช้สารเคมีมากสารเคมีมาก และประชาชนมีเวลาในการดูแลสุขภาพของตนเองน้อย

โอกาส(Opportunities: O) มีหลายด้านได้แก่ การพัฒนาที่ให้ความสำคัญกับคนในชุมชนมากขึ้น ในชุมชนมีลำเหมืองสายใหญ่คือลำเหมืองดินธาตุ และลำเหมืองหลายสาย ที่ยังไม่ได้มีการพัฒนาสำหรับใช้ในการผันน้ำเข้าสู่การเกษตร มีโรงเรียนขยายโอกาสตั้งอยู่ในเขตองค์การบริหาร

ส่วนตำบล วัดยังเป็นศูนย์กลางของประเพณี วัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ดั้งเดิม และมีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติแลทางวัฒนธรรมที่สามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงได้

ข้อจำกัด(Threats : T) มีหลายด้านเช่น งบประมาณมีน้อย มีการแข่งขันกันประกอบอาชีพ ประชาชนยังไม่มีความเข้าใจถึงหลักเกณฑ์การรวมกลุ่มเพื่อดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ขาดการส่งเสริมพัฒนาสร้างความเข้มแข็งให้กับกลุ่ม ขาดบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญทางด้านการตลาด/การส่งออก หน่วยงานภาครัฐมีบุคลากรไม่เพียงพอที่จะดำเนินการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน การแจ้งข้อมูลทางด้านคนยากจน/ข้อมูลจากการสำรวจ จปฐ ยังไม่มีความชัดเจน ทำให้ยากต่อการให้ความช่วยเหลือ ไม่มีสถานที่สำหรับก่อสร้างเป็นศูนย์รวมในการประกอบกิจกรรมของชุมชนต่างๆราคาผลผลิตตกต่ำ นักวิชาการเกษตรไม่เพียงพอ นักเรียนยากจนขาดการช่วยเหลือด้านทุนการศึกษา และต้นทุนการผลิตด้านการเกษตรที่สูง

6.6 ข้อมูลอื่นๆ

6.6.1 การบริการพื้นฐานและทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่

ในด้านการคมนาคมตำบลแม่ปิ้ง มีถนนสายหลัก 7 สาย สภาพลาดยาง 2 สาย ลูกรัง 6 สาย และถนน ภายในหมู่บ้าน ด้านการโทรคมนาคม มีที่ทำการไปรษณีย์โทรเลขหน่วยย่อย 1 แห่ง สถานีโทรคมนาคมอื่น ๆ 4 แห่ง ตู้โทรศัพท์สาธารณะ 14 แห่ง ภายในตำบลมีหมู่บ้านที่ไฟฟ้าเข้าถึง 12 หมู่บ้าน ไฟฟ้าพลังงานแสงอาทิตย์ 2 หมู่บ้าน แหล่งน้ำธรรมชาติ มีลำน้ำ, ลำห้วย 13 สาย บึง, หนองและอื่น ๆ 1 แห่ง และมีแหล่งน้ำที่สร้างขึ้น ได้แก่อ่างเก็บน้ำ 6 แห่ง สระน้ำสาธารณะ 21 แห่ง สระระดับไร่นา (ส่วนตัว) 120 แห่ง ฝายคอนกรีต (คสล.) 15 แห่ง ฝายแม้ว (ธรรมชาติ) 66 แห่ง บ่อน้ำตื้น 14 แห่ง บ่อน้ำโยก 27 แห่ง ประปาหมู่บ้าน 8 แห่ง ประปาภูเขา 6 แห่ง

ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่จากการสำรวจพบว่าในชุมชนมี หมู่บ้านที่มีทรัพยากรป่าไม้ป่าไม้ 11 หมู่ บ่อน้ำร้อน 3 แห่ง และน้ำตก 6 แห่ง

6.6.2 ยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนาของพื้นที่ ขององค์การบริหารส่วนตำบล

ในการดำเนินงานในพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล มีวิสัยทัศน์ในการพัฒนาคือการ “มุ่งให้บริการสาธารณะที่ครบถ้วน” โดยมีนโยบายการพัฒนาของท้องถิ่นในหลายๆด้านดังนี้

1. ด้านโครงสร้างพื้นฐาน จัดให้มีและบำรุงรักษาเส้นทางคมนาคมทางน้ำและทางบก จัดให้มีน้ำเพื่อการอุปโภค บริโภค และการเกษตร จัดให้มีและบำรุงรักษาทางระบายน้ำ ฯลฯ
2. ด้านส่งเสริมคุณภาพชีวิต ส่งเสริมการพัฒนาสตรี เด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุ และผู้พิการ ป้องกันโรคและระงับโรคติดต่อให้มีและบำรุงสถานที่ประชุม การกีฬาการพักผ่อนหย่อนใจ และสวนสาธารณะ การสังคมสงเคราะห์ และการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็ก สตรี คนชรา และผู้ด้อยโอกาส การปรับปรุงแหล่งชุมชนแออัดและการจัดการเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย การส่งเสริม

ประชาธิปไตย ความเสมอภาค และสิทธิเสรีภาพของประชาชน การสาธารณสุข การอนามัย
ครอบครัวและการรักษาพยาบาล

3. ด้านการจัดระเบียบชุมชนสังคมและการรักษาความสงบเรียบร้อย จัดให้มีป้องกัน
และบรรเทาสาธารณภัย การคุ้มครองดูแลและรักษาทรัพย์สินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน
การผังเมือง จัดให้มีที่จอดรถ การรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง
การควบคุมอาคาร

4. ด้านการวางแผนการส่งเสริมการลงทุนพาณิชยกรรมและการท่องเที่ยว มีภารกิจ
ที่เกี่ยวข้อง ดังนี้ส่งเสริมให้มีอุตสาหกรรมในครอบครัว จัดให้มีและส่งเสริมกลุ่มเกษตรกร และ
กิจการสหกรณ์ บำรุงและส่งเสริมการประกอบอาชีพของราษฎร ให้มีตลาด การท่องเที่ยว ส่งเสริม
การฝึกและประกอบ

5. ด้านการบริหารจัดการและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จัด
ให้มีการ คุ้มครอง ดูแล และบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รักษาความสะอาดของ
ถนน ทางน้ำ ทางเดิน และที่สาธารณะ รวมทั้งกำจัดมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล การจัดการสิ่งแวดล้อม
และมลพิษต่างๆ

6. ด้านการศาสนา ศิลปะวัฒนธรรม จารีตประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น มี
ภารกิจที่เกี่ยวข้อง ดังนี้ บำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีของ
ท้องถิ่น ส่งเสริมการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม การจัดการศึกษาการส่งเสริมการกีฬา จารีต
ประเพณี และวัฒนธรรมอันดีงามของท้องถิ่น

7. ด้านการบริหารจัดการและการสนับสนุนการปฏิบัติภารกิจของส่วนราชการและ
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีภารกิจที่เกี่ยวข้อง ดังนี้ สนับสนุนสภาพตำบลและองค์กรปกครองส่วน
ท้องถิ่นอื่นในการพัฒนาท้องถิ่น ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่ทางราชการมอบหมายโดยจัดสรรงบประมาณ
หรือบุคลากรให้ตามความจำเป็น และสมควร ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของราษฎร ในการมีมาตรการ
ป้องกัน ประสานและให้ความร่วมมือในการปฏิบัติหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สร้างและ
บำรุงรักษาทางบกและทางน้ำที่เชื่อมต่อระหว่างองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น

7. ต.บ้านจันทร์ อ.กัลยาณิวัฒนา (พื้นที่สูง-ชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์)

7.1 ประวัติความเป็นมาของพื้นที่ชุมชนต่างๆ

ราวๆ พ.ศ. 2336 ประมาณ 200 ปีเศษๆ ตำบลบ้านจันทร์เดิมชื่อว่า มุเสคี (ขุนแจ่ม) มีครอบครัวของนายหม้อลาเข้ามาอยู่เป็นครอบครัวแรก ซึ่งย้ายถิ่นฐานเดิมจากบริเวณในพื้นที่ของจังหวัดแม่ฮ่องสอน ต่อมาก็มีครอบครัวของนายดูลอยและ นายชนะแฮ เข้ามาอยู่ร่วมสมทบด้วย แต่เขามีความเชื่อหรือถือศักดิ์ศรีความเป็นผู้นำคือถือว่า ผู้นำต่อผู้นำจะอยู่ร่วมกันอยู่ในหมู่บ้านเดียวกันไม่ได้เพราะมีความเชื่อในเรื่องผี ผีของผู้นำแต่ละคนนั้นแตกต่างกันออกไปหากการเลี้ยงผีผิดพลาดจะทำให้ผีเล่นงานได้ จึงได้แยกหมู่บ้านของแต่ละคนออกไปโดยมี บ้านโค่ซอทิ (บ้านวัดจันทร์), บ้านเปลาะโต (บ้านเด่น), บ้านชนะแฮ (บ้านหนองเจ็ดหน่วย) มีผู้นำในแต่ละหมู่บ้านตามลำดับ คือ นายดูลอย, นายหม้อลา, นายชนะแฮ ผู้นำทั้ง 3 ครอบครัวใหญ่ๆ นี้ แม้จะไม่ได้อยู่ร่วมกันในหมู่บ้านเดียวกันได้ตามความเชื่อในสมัยก่อนก็ตาม แต่ให้ความสำคัญต่อความรักความสามัคคีมาก มีการไปมาหาสู่ช่วยเหลือเกื้อกูลกันมาตลอด การศรัทธาในศาสนาในระยเวลานั้น ไม่มีมากนักต่างคนต่างนับถือผีของตนเองอย่างเคร่งครัด เช่น ผีน้ำ, ผีห้วย, ผีทาง ฯลฯ แต่ในบริเวณบ้านโค่ซอทิ (บ้านวัดจันทร์) ยังมีวัดร้างพวกเขาไม่มีความคิด, ความศรัทธามากนักพอต่อมาราว พ.ศ. 25416 บ้านมุเสคีได้มีครอบครัวคนพื้นเมืองครอบครัวหนึ่งได้เดินทางมาอยู่ในหมู่บ้านนี้(ไม่ทราบว่ามีมาจากไหน) ได้เห็นวัดเก่าและเจดีย์อยู่ในสภาพชำรุดทรุดโทรมมาก จึงได้เรียกผู้นำหมู่บ้านรวมทั้งบุคคลที่มีผู้คนยอมรับนับถือจำนวน 6 คน คือ 1. นายหม้อลา, 2. นายดูลอย, 3. นายชนะแฮ, 4. นายเละ, 5. นายภู, 6. นายคำหมื่น มาประชุมปรึกษาหารือกันเพื่อที่จะทำการก่อสร้างวัดขึ้นใหม่ พร้อมทั้งได้สร้างเจดีย์ไว้ 3 องค์ พอการก่อสร้างเจดีย์เสร็จแล้ว จึงได้เปลี่ยนชื่อเป็นบ้านวัดจันทร์ ตามชื่อของผู้สร้างพระเจดีย์ คือ นายจันทร์ ตั้งแต่นั้นมาประมาณ 100 ปีที่ผ่านมาผู้นำดูลอยและนายคำหมื่น ซึ่งเป็นชาวบ้านวัดจันทร์ได้ร่วมกันบูรณะพระเจดีย์อีกครั้งหนึ่งร่วมกันกับครูบาอุดมมาด ที่กำลังดำรงศรัทธาอยู่ในเวลานั้น พออีกระยะหนึ่งก็มีครูบาศรีวิชัย มาดำรงศรัทธาในวันนี้ได้ร่วมกันกับชาวบ้านบูรณะอีกครั้งหนึ่ง

หลังจากนี้หมู่บ้านมุเสคี (ขุนแจ่ม) ได้แยกออกจาก 3 หมู่บ้านหลัก คือ บ้านปือคา (แจ่มหลวง), บ้านบะบะ (ห้วยยา), บ้านดิปุ่น (บ้านห้วยฮ่อม), บ้านโถ่ถา (โป่งขาว), บ้านมอเว (หนองแดง), บ้านนายบุ (สันม่วง), บ้านยอพอ (แจ่มน้อย), บ้านบังซอ (แม่แดด), บ้านแฉะโน (ห้วยปู), บ้านแยดอแฮ (ปมตะละ), บ้านต่างแดะ (นาเกล็ดหอย), บ้านหน่อเตะ (ห้วยบง), บ้านซิมื่อแป (แม่ผาปู), บ้านล่าเตะคา (เกี่ยวโป่ง)

บ้านมุเสคีหรือขุนแจ่มเดิมขึ้นต่อ ต. แม่สีก อ. แม่แจ่ม แล้วต่อมาขึ้นต่อ ต. แม่นาจร อ. แม่แจ่ม หลังจากนั้นทางการได้อนุมัติออกมาเป็นตำบลอีกตำบลหนึ่ง คือตำบลบ้านจันทร์หรือบ้านวัดจันทร์ ในปัจจุบัน

7.2 สภาพทั่วไป

7.2.1 ที่ตั้ง

องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านจันทร์ ตั้งอยู่ ทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือของจังหวัดเชียงใหม่ หมู่ที่ 3 ตำบลบ้านจันทร์ อ.แม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ บริเวณพิกัด MB 286088 โดยรวมพื้นที่ของ ตำบลบ้านจันทร์ ตำบลแม่แดด และตำบลแม่แจ่มหลวง ห่างจากจังหวัดเชียงใหม่ ประมาณ 136 กิโลเมตร และห่างจากที่ว่าการ อ.แม่แจ่ม ประมาณ 96 กิโลเมตร

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	อ.ปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน
ทิศใต้	ติดต่อกับ	อ.แม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	อ.เมืองแม่ฮ่องสอน จังหวัดแม่ฮ่องสอน
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	อ.ปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน และอ.สะเมิง จังหวัดเชียงใหม่

7.2.2 ภูมิประเทศและเนื้อที่

ตำบลบ้านจันทร์มีเนื้อที่ทั้งหมดประมาณ 188.301 ตารางกิโลเมตร หรือ 117688.12 ไร่ ตั้งอยู่บนที่ราบสูงเหนือระดับน้ำทะเลโดยเฉลี่ย 1,200 ฟุต ตั้งอยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ มีป่าไม้ที่อุดมสมบูรณ์ เป็นผลให้มีลักษณะภูมิอากาศเป็นแบบฤดูร้อน ฤดูฝน และฤดูหนาว จะเย็นจัด เหมาะสำหรับการปลูกพืชเมืองหนาว ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ย 1,225 มิลลิเมตรต่อปี ภูมิประเทศเป็นภูเขาและป่าไม้ประมาณร้อยละ 70 ของพื้นที่ทั้งหมด เป็นที่ราบเชิงเขาประมาณ ร้อยละ 20 เป็นที่ราบลุ่ม และเป็นที่ราบลุ่มประมาณ ร้อยละ 10

7.2.3 หมู่บ้านที่อยู่ในเขตพื้นที่รับผิดชอบ

จำนวนหมู่บ้านทั้งหมด 7 หมู่บ้าน ได้แก่

- หมู่ที่ 1 หมู่บ้านห้วยฮ่อมและคอยตุง
- หมู่ที่ 2 หมู่บ้านสันม่วงและห้วยครก
- หมู่ที่ 3 หมู่บ้านวัดจันทร์และห้วยฮ่อ
- หมู่ที่ 4 หมู่บ้านบ้านหนองเจ็ดหน่วยและห้วยบง
- หมู่ที่ 5 หมู่บ้านบ้านแจ่มน้อย
- หมู่ที่ 6 หมู่บ้านบ้านหนองแดงและโป่งขาว
- หมู่ที่ 7 หมู่บ้านบ้าน

7.2.4 ประชากร

บ้านจันทร์มีประชากรทั้งหมดจำนวน 786 ครัวเรือน 3,715 คน แบ่งเป็น ชาย 1,925 คน หญิง 1,790 คน ความหนาแน่นเฉลี่ย 5.34 คนต่อตารางกิโลเมตร ประกอบด้วยกลุ่มชนเผ่ากระเหรี่ยง และนับถือศาสนาพุทธเป็นส่วนใหญ่

7.3 สภาพทางเศรษฐกิจ

อาชีพส่วนใหญ่จะเป็นการทำเกษตร ทั้งการทำนาปลูกข้าว ทำไร่ ทำสวน เลี้ยงสัตว์ เป็นหลัก นอกจากนี้ชาวบ้านยังประกอบอาชีพรับจ้างเป็นอาชีพเสริม ยังและมีบางส่วนประกอบอาชีพค้าขาย และ รับราชการอีกเป็นส่วนน้อย อีกทั้งภายในชุมชนยังมีการรวมกลุ่มอาชีพ เพื่อแปรรูปสินค้าเกษตร สร้างรายได้เพิ่มเติมให้แก่กลุ่ม เช่น กลุ่มหัตถกรรมพื้นบ้าน การทอผ้ากระเหรี่ยงตำบลบ้านจันทร์ และภายในชุมชนยังมีกลุ่มออมทรัพย์และกองทุนหมู่บ้านที่ ให้บริการกู้ยืมเงินทุนเพื่อประกอบอาชีพแก่สมาชิกในชุมชน สำหรับน้ำที่ใช้เพื่อการอุปโภค บริโภค และทำการเกษตรนั้นมาจากฝายกักเก็บน้ำในบริเวณตำบลบ้านจันทร์ และตำบลใกล้เคียง ที่สร้างขึ้นจากพระราชดำริของพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ ที่เล็งเห็นถึงความขาดแคลนทรัพยากรน้ำของชาวบ้านในชุมชนบ้านจันทร์

แต่เนื่องด้วยตำบลบ้านจันทร์ถือเป็นพื้นที่หนึ่งที่ถูกแยกออกมาจากตำบลแม่นาจร และถูกพัฒนาขึ้นมาเป็นส่วนหนึ่งของอำเภอกัลยาณิวัฒนา ซึ่งถือได้ว่าเป็นอำเภอลำดับที่ 25 ของจังหวัดเชียงใหม่ และถือเป็นอำเภอที่เพิ่งก่อตั้งใหม่ที่สุดในขณะนี้ ส่งผลให้มีหลายหน่วยงานเข้ามาให้ความสนใจ และต้องการที่จะพัฒนาพื้นที่ดังกล่าวให้เป็นพื้นที่ ที่มีโครงสร้างพื้นฐานที่ดีขึ้น มีความทันสมัย เข้าถึงได้โดยสะดวก มีโครงการที่จะตัดถนนขนาด 4 เลน สายใหม่เข้ามา เพื่อให้การเข้าถึงตำบลวัดจันทร์เป็นไปได้โดยสะดวกมากขึ้น เนื่องจากการเดินทางสู่วัดจันทร์ในปัจจุบันค่อนข้างเป็นไปได้ด้วยความยากลำบาก จากสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติที่เป็นภูเขา และสภาพถนนที่เป็นดินลูกรัง ในบางฤดูกาล เช่น ฤดูฝนไม่สามารถเดินทาง การส่งผลให้การเดินทางกินเวลานาน แต่ทว่าท่ามกลางการพัฒนาที่เข้าได้ส่งผลให้สภาพสังคมของคนในพื้นที่เปลี่ยนแปลงไป เนื่องจากอีกด้านหนึ่งของการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ได้นำมาซึ่งการส่งเสริมจากภาครัฐ ในด้านต่างๆ เช่น โครงการส่งเสริมการท่องเที่ยว การปลูกพืชเชิงเดี่ยว รวมไปถึงการกำหนดข้อบังคับ กฎหมายเพิ่มเติมจากทางภาครัฐ ที่ไม่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชนดั้งเดิม ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของชุมชน อีกทั้งยังมีการเข้ามาของทุนจากต่างถิ่นมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการการเข้ามาของพ่อค้านายทุนที่ต้องการจะเปลี่ยนแปลงพื้นที่บางพื้นที่เพื่อการพาณิชย์ เช่น การทำรีสอร์ท หรือร้านค้า เพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวที่จะเข้ามา หลังจากการส่งเสริมและโฆษณาการท่องเที่ยวของภาครัฐ รวมไปถึงการนำเครื่องจักรเข้ามาใช้งานในระบบการผลิตทางการเกษตร และนำสินค้าที่อำนวยความสะดวก เช่น รถจักรยานยนต์ รถยนต์ เข้ามามากขึ้น

จึงอาจกล่าวได้ว่า สภาพเศรษฐกิจของบ้านจันทร์ ในปัจจุบัน ถือว่าอยู่ในส่วนที่กำลังจะเริ่มต้นก้าวเข้าสู่การพัฒนา ที่มาจากการส่งเสริมของภาครัฐ ที่เข้ามาพัฒนาสาธารณูปโภค และบริการพื้นฐาน เพื่อตอบสนองความต้องการ และอำนวยความสะดวกแก่คนในชุมชน และรองรับการพัฒนาที่จะเกิดขึ้นต่อไป จากนายทุนต่างถิ่น และนักท่องเที่ยวที่จะเดินทางเข้ามาในอนาคตอันใกล้

7.4 สภาพทางสังคม

ประชากรโดยส่วนใหญ่เป็นปกากะญอ (ชาวกระเหรี่ยง) และนับถือศาสนาพุทธ มีวัดสำคัญภายในชุมชน คือวัดจันทร์ ซึ่งเป็นวัดที่ชาวบ้านเดินทางไปร่วมประกอบพิธีกรรมในวันสำคัญทางศาสนา เช่น การพึ่งเทศน์ฟังธรรมลงมานับศาสนาคริสต์ แต่ทั้งนี้ภายในชุมชนก็ยังคงมีความเชื่อเรื่องภูตผีทอถื่นผสมปนเปอยู่ในวัฒนธรรม และศาสนาที่นับถือ โดยภายในชุมชนยังมีการนับถือสิ่งศักดิ์ตามธรรมชาติ และผีบรรพบุรุษ มีการทำพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อในท้องถิ่น เช่น การบูชาผีบรรพบุรุษ นอกจากนี้ตำบลบ้านจันทร์ยังถือได้ว่าเป็นชุมชนที่มีทุนทางสังคมอยู่พอสมควร ไม่ว่าจะเป็น วิถีชีวิต จารีต ประเพณี ภาษา การแต่งกาย ชาวบ้านและชุมชนมีอิสระในการใช้ภูมิปัญญา และวัฒนธรรมในการจัดการตนเอง และพื้นที่สูง

ภายในชุมชนมีโรงเรียน และศูนย์การศึกษา ทั้งศูนย์เด็ก โรงเรียนระดับประถมศึกษา และโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา เพื่อให้การศึกษาแก่เยาวชนภายในชุมชน และชุมชนใกล้เคียง อีกทั้งยังมีที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้านและห้องสมุดประชาชน กระจายตัวตามหมู่บ้านต่างๆ ในตำบล เพื่อให้บริการความรู้เพิ่มเติมแก่ผู้ที่สนใจ

ในด้านสาธารณสุข ถือได้ว่าตำบลบ้านจันทร์มีการบริการด้านสาธารณสุขอยู่พอสมควร กล่าวคือ ภายในพื้นที่มีโรงพยาบาลขนาดเล็กจำนวน 10 เตียง ให้บริการแก่ผู้ป่วยในพื้นที่ และพื้นที่ใกล้เคียง นอกจากนี้ยังมีสถานีประจำตำบล 1 แห่ง และมีชาวบ้านอาสาสมัครที่เข้าอบรมด้านความรู้ด้านสาธารณสุข คอยดูแลด้านสาธารณสุขภายในหมู่บ้าน แต่ถ้าหากว่าเป็นโรคที่ไม่สามารถรักษาได้ด้วยวิธีการพยาบาลพื้นฐาน หรือโรคที่จะต้องนอนพักรักษาตัว จะส่งไปรักษาที่โรงพยาบาลใกล้เคียงในพื้นที่ เช่น โรงพยาบาลแม่แจ่ม เพื่อทำการรักษาพยาบาลต่อไป

นอกจากนี้ ภายในตำบลวัดจันทร์ยังมีกลุ่มต่างๆ ที่จัดตั้งขึ้น ไม่ว่าจะเป็น สมาชิกอาสาตำรวจบ้านและ อปพร. เพื่อดูแลรักษาความปลอดภัยภายในหมู่บ้าน

เนื่องด้วยอำเภอภักดีพัฒนา กำลังได้รับความสนใจจากภาครัฐที่จะเข้ามาพัฒนาในด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านการคมนาคม การตัดถนน 4 เลน ผ่านอาคารที่ว่าการอำเภอภักดีพัฒนา ที่กำลังจะปลูกสร้างขึ้น เพื่อให้การคมนาคมเข้าสู่พื้นที่เป็นไปได้โดยสะดวก การก่อสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกด้านสาธารณูปโภค

การจัดทำนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยว เป็นต้น ซึ่งการพัฒนาดังกล่าวได้ส่งผลให้ตำบลวัดจันทร์ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของอำเภอกัลยาณิวัฒนา ได้รับผลกระทบทั้งในด้านดีที่จะได้รับการพัฒนา เช่นการเดินทางติดต่อสื่อสารกับภายนอกได้สะดวกมากขึ้น แต่อีกด้านหนึ่งผลกระทบที่อาจจะเกิดจากการพัฒนาที่ไม่สอดคล้องกับความต้องการของผู้คนในพื้นที่ โดยชาวบ้านส่วนใหญ่ต่างกังวลว่าทรัพยากรที่มีอยู่จะถูกนำไปใช้เพื่อการพัฒนา และอาจจะนำไปสู่การสูญเสียสมดุลในที่สุด ทางผู้นำในชุมชนต่างๆจาก 3 ตำบล

ในอำเภอกัลยาณิวัฒนา จึงได้รวมตัวกันจัดตั้ง “สภาแอะมือเจะคี” เพื่อเป็นกลไกประชาสังคม เป็นตัวเชื่อมระหว่างราชการกับชุมชน ที่จะประสานความเข้าใจของเจ้าหน้าที่รัฐกับคนในพื้นที่ ทั้งการให้เจ้าหน้าที่รัฐได้เข้าใจถึงสภาพพื้นที่ และวิถีชีวิตของชาวบ้าน และให้ชาวบ้านได้เข้าใจถึงกฎเกณฑ์ของภาครัฐ เพื่อที่จะให้เกิดการร่วมมือกันพัฒนาชุมชนให้มีความยั่งยืนและตรงตามความต้องการของคนในพื้นที่กับเจ้าหน้าที่รัฐ โดยเฉพาะเรื่องสิทธิทำกิน แต่ทั้งนี้ “สภาแอะมือเจะคี” ก็ยังไม่ได้รับการรับรองอย่างเป็นทางการจากหน่วยงานของรัฐ

จึงอาจกล่าวได้ว่าปัญหาสังคมที่ชาวบ้าน บ้านจันทร์กำลังเผชิญอยู่นั้นไม่ใช่ความเสื่อมถอยทางสังคม แต่กลับเป็นปัญหาของการพัฒนาไปสู่ความเจริญที่อาจจะไม่สอดคล้องกับความต้องการของคนในชุมชน

7.5 ศักยภาพชุมชน

ตำบลบ้านจันทร์ถือเป็นพื้นที่ที่มีจุดเด่น คือ ทรัพยากรทางธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ อากาศบริสุทธิ์ และพื้นที่ที่มีความเป็นเอกลักษณ์ ชนบทธรรมชาติที่งดงาม วัฒนธรรม ที่ผู้คนในชุมชนยังคงอนุรักษ์วิถีชีวิตและศิลปวัฒนธรรมของตน อีกทั้งยังเป็นพื้นที่จัดตั้งโครงการหลวงวัดจันทร์และได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลที่จะพัฒนาชุมชนให้มีความเจริญด้านการคมนาคม และการสนับสนุนด้านการท่องเที่ยว จึงถือได้ว่า ตำบลบ้านจันทร์มีมีทุนทางสังคม สิ่งแวดล้อม และแรงสนับสนุนจากภายนอก ที่จะช่วยพัฒนาชุมชน ให้มีความเจริญทางด้านเศรษฐกิจในอนาคต

การวิเคราะห์ศักยภาพชุมชน โดยใช้ SWOT Analysis

จุดแข็ง (Strengths : S)

1. มีการรวมกลุ่มจัดตั้งโครงการทอผ้า และจำหน่ายผลิตภัณฑ์ ศูนย์จำหน่ายหัตถกรรมพื้นบ้านตำบลบ้านจันทร์ ซึ่งมีผ้าลาย ที่เป็นเอกลักษณ์ของชาวหมู่บ้านกระเหรี่ยง
2. มีความสามัคคี ร่วมมือของราษฎร กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และผู้นำกลุ่มองค์กรในหมู่บ้าน
3. ศักยภาพในการแก้ไขปัญหาขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านจันทร์

4. มีกฎระเบียบในการปกครองหมู่บ้าน อย่างชัดเจนในเรื่องการรักษาความสงบ และ
ทรัพยากรธรรมชาติ ที่อุดมสมบูรณ์
5. มีการจัดตั้งเครือข่าย ลุ่มน้ำแม่แรก เพื่อแก้ไขปัญหาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
6. มีแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เช่น มีแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ โครงการหลวงวัดจันทร์,
องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้วัดจันทร์
7. มีขนบธรรมเนียม ประเพณีวัฒนธรรมที่ดีงาม

จุดอ่อน (Weaknesses :W)

1. โครงสร้างพื้นฐาน ยังไม่ทั่วถึง
2. งบประมาณในการพัฒนาตำบลในด้านต่างๆ ยังไม่เพียงพอ
3. ขาดบุคลากรไม่เพียงพอ ในการให้บริการเฉพาะด้าน และชำนาญการ
4. พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นภูเขาสูง ทำให้ยากต่อการพัฒนา
5. เกษตรกรนิยมปลูกพืชชนิดเดียวกันทำให้ราคาพืชผลทางการเกษตรตกต่ำ
6. การคมนาคมไม่สะดวก ความห่างไกลทุรกันดาร
7. การติดต่อ สื่อสารไม่สะดวกและรวดเร็ว

โอกาส (Opportunities : O)

1. มีองค์กร มูลนิธิริรักษ์ไทย ประสานงานในการพัฒนาตำบล ด้านการบริหารจัดการ
ทรัพยากรธรรมชาติ
2. ประสานงาน ศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยี ให้ความรู้ทางด้านการเกษตร แก่เกษตรกรใน
ตำบล
3. ภาคเอกชน มาช่วยสนับสนุนจัดสร้างโรงอาหารให้โรงเรียน
4. นักศึกษาตามสถาบันการศึกษาต่างๆ ออกค่ายอาสา จัดสร้างอาคารที่พักนักเรียนในพื้นที่
สูง และ
จัดกิจกรรมวันสำคัญ เช่นกิจกรรมวันเด็ก ฯลฯ
5. มีการจัดสรรตามงบประมาณ และความเหมาะสมในระยะเวลา
6. ยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดเชียงใหม่ สนับสนุนให้โอกาส ความสำคัญในการแก้ปัญหา
เศรษฐกิจ
ในระดับตำบล หมู่บ้าน โดยมีโครงการสำคัญหลายโครงการ เช่น OTOP

7. ยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดเชียงใหม่ สนับสนุนให้ความสำคัญ แหล่งท่องเที่ยวระดับท้องถิ่น เช่น น้ำตกห้วยฮ่อม, อ่างห้วยบ้านร้างมีปลารธรรมชาติที่สวยงาม, โครงการหลวงวัดจันทร์, องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้วัดจันทร์

8. ให้บริการประชาชนทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ Internet ตำบล

9. โครงการ TH จัดสรรตามงบประมาณในโรงเรียน

อุปสรรค (Threats : T)

1. องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านจันทร์ มีข้อจำกัดด้านงบประมาณในการพัฒนา โดยเฉพาะการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ที่จำเป็น

2. การติดต่อสื่อสาร ไม่สะดวก เพราะพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นภูเขาสูง มีความห่างไกล และทุรกันดาร

3. การคมนาคมการสัญจรไปมาไม่สะดวก

4. เกษตรกรมีรายได้น้อย เกิดภาวะหนี้สิน

5. มาตรการบังคับใช้กฎหมายด้านสิ่งแวดล้อมยังไม่จริงจังและต่อเนื่อง ส่งผลให้มีการบุกรุกทำลายป่าต้นน้ำ

6. ไม่มีการประกันราคาพืชผลทางการเกษตร

7. สภาพพื้นที่เป็นภูเขาลาดชัน ทำให้เกิดการสไลด์ของดินได้ง่าย

8. ราษฎรขาดความรู้ความเข้าใจในการเพาะปลูกพืชผลทางการเกษตร

7.6 ข้อมูลอื่นๆ

7.6.1 การบริการพื้นฐานและทรัพยากรธรรมชาติ

การคมนาคม

การคมนาคมไม่สะดวก ถนนระหว่างหมู่บ้านส่วนมากเป็นดินลูกรัง ขนาดความกว้างไม่เกิน 4 เมตร ถนนเป็นร่องลึก ถนนระหว่างอ.ถึงตำบลมีดังนี้

1. ทางหลวง หมายเลข ชม. 5032 บ้านวัดจันทร์ – อ.สะเมิง – ตำบลบ่อแก้ว – ตำบลแดด – ตำบลบ้านจันทร์ บางระยะเป็นถนนลูกรัง ระยะทางประมาณ 93 กิโลเมตร มีรถโดยสารวิ่งวันละ 2 เที่ยว เป็นเหตุให้การเดินทางไม่สะดวก

2. ทางหลวงแผ่นดิน หมายเลข 1265 บ้านวัดจันทร์ – อ.ปาย ระยะทางประมาณ 46 กิโลเมตร มีรถโดยสารวิ่งวันละ 2 เที่ยว เป็นเหตุให้การเดินทางไม่สะดวก

3. เส้นทาง ที่ว่าการ อ.แม่แจ่ม – ตำบลแม่นาจร – บ้านแม่ชา – บ้านขุนแม่รวม – ตำบลบ้านจันทร์ ระยะทางประมาณ 96 กิโลเมตร ถนนจะขาดเป็นช่วงๆ ไม่มีรถประจำทาง (ช่วงฤดูฝน ไม่สามารถสัญจรได้)

การโทรคมนาคม

ภายในตำบลบ้านจันทร์ถือได้ว่าการให้บริการด้านการโทรคมนาคมสาธารณะ อยู่พอสมควร โดยมีทำการไปรษณีย์โทรเลข(สาขาย่อย) เปิดให้บริการภายในพื้นที่ จำนวน 1 แห่ง และมีบริการโทรศัพท์สาธารณะ 15 แห่ง

การไฟฟ้า

ประชากรส่วนใหญ่ในตำบลวัดจันทร์มีไฟฟ้าใช้ แต่ไฟตกบ่อย เนื่องจากกำลังไฟฟ้าไม่เพียงพอ

แหล่งน้ำ

การประปาของตำบลบ้านจันทร์ จะใช้ประโยชน์จากน้ำประปาภูเขา จำนวน 7 หมู่บ้าน ประปาผิวดิน หมู่ที่ 3 บ้านวัดจันทร์ นอกจากนี้ตำบลบ้านจันทร์ มีแม่น้ำสำคัญ 6 สาย ได้แก่ แม่น้ำแม่แจ่ม ห้วยฮ่อม ห้วยฮ้อ ห้วยร้าง ห้วยแจ่มน้อย และห้วยผีร้อง มีอ่างเก็บน้ำ 7 แห่ง ได้แก่ อ่างเก็บน้ำห้วยฮ่อม อ่างเก็บน้ำห้วยฮู อ่างเก็บน้ำบ้านร้อง อ่างเก็บน้ำศูนย์พัฒนาโครงการหลวงวัดจันทร์ อ่างเก็บน้ำขุนแจ่ม และอ่างเก็บน้ำบ้านเด่น อีกทั้งยังมีสระน้ำเพื่อกักเก็บน้ำไว้ใช้อุปโภค และบริโภค อีก 1 แห่ง ซึ่งแหล่งน้ำต่างๆ ได้กระจายตัวอยู่ในพื้นที่ต่างๆ ในตำบลบ้านจันทร์

ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่

มีสภาพเป็นป่าดิบแล้ง ป่าเบญจพรรณที่ขึ้นเองตามธรรมชาติมีความสมบูรณ์ ประมาณร้อยละ 85 มีน้ำตกขนาดเล็ก น้ำจะแห้งในฤดู มีน้ำไหลตลอดทั้งปี มีสัตว์ป่าชุกชุม เช่น เก้ง, หมูป่า, กวาง, นกชนิดต่างๆ ฯลฯ

7.6.2 ยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนาของพื้นที่

วิสัยทัศน์การพัฒนา

การคมนาคมสะดวก วัฒนธรรมเด่น ชุมชนเข้มแข็ง

มุ่งอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ พัฒนาแหล่งท่องเที่ยว เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน

ยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนาในช่วง 3 ปี โดยเรียงลำดับก่อนหลัง

ยุทธศาสตร์ที่ 1 การพัฒนาด้านคมนาคมและสาธารณูปการ : ก่อสร้าง ปรับปรุง บำรุงถนน สะพาน ท่อระบายน้ำ ระบบสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ

ยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนาด้านเศรษฐกิจ : พัฒนาและส่งเสริมอาชีพให้แก่ประชาชน

ยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนาด้านการศึกษา : พัฒนาการรับรู้ข้อมูลข่าวสารที่ทันสมัยของประชาชน

ยุทธศาสตร์ที่ 4 การพัฒนาด้านสิ่งแวดล้อม : สร้างจิตสำนึกและความตระหนักในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

นโยบายการพัฒนาของผู้บริหารท้องถิ่น

1. การพัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐาน ได้แก่ โครงการก่อสร้าง ปรับปรุง ซ่อมแซมถนน สะพาน ท่อระบายน้ำ โครงการติดตั้งไฟฟ้าพลังงานแสงอาทิตย์ โครงการขยายโทรศัพท์สาธารณะ โครงการสร้างถังเก็บน้ำ อ่างเก็บน้ำ โครงการขยายระบบประปาภูเขา

2. การพัฒนาด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ ส่งเสริมการประกอบอาชีพและยกระดับรายได้ โดยส่งเสริมการเลี้ยงสัตว์ เช่น เลี้ยงโค สุกร และเลี้ยงไก่พื้นเมืองและสนับสนุนธุรกิจร้านค้าชุมชน กองทุนธนาคารหมู่บ้าน เช่น จัดตั้งกองทุนหมู่บ้าน, ให้การแนะนำในการจัดตั้งกองทุน ส่งเสริมการเลี้ยงสัตว์ในพื้นที่ โครงการฝึกอบรมอาชีพ โครงการก่อสร้าง ปรับปรุง ซ่อมแซมเส้นทางด้านเศรษฐกิจ

3 การพัฒนาคนและสังคม ได้แก่ ส่งเสริมการสร้างความเข้มแข็งของชุมชน โครงการจัดประชุมเวทีประชาคม และสัมมนาเพื่อแสดงความคิดเห็นในการพัฒนาหมู่บ้านและตำบล โครงการส่งเสริมกิจกรรมกีฬาและนันทนาการ โดยจัดแข่งขันกีฬาระดับตำบล, จัดฝึกอบรมกรรมการผู้ตัดสินกีฬา, โครงการสนับสนุนการจัดแข่งขันกีฬาระดับ อำเภอและจังหวัด โครงการด้านสาธารณสุข ได้แก่ ด้านการป้องกันโรคติดต่อ ประชาสัมพันธ์ด้านการป้องกันโรค ดำเนินการพ่นหมอกควันกำจัดยุง ด้านยาเสพติด จัดแข่งขันกีฬาด้านยาเสพติด, อบรมเยาวชนด้านยาเสพติด, สนับสนุนการจัดทำค่ายบำบัดยาเสพติด โครงการด้านการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ได้แก่ ด้านการศึกษา โดยอุดหนุนอาหารกลางวันและอาหารเสริม(นม) ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในตำบลบ้านจันทร์จำนวน 6 ศูนย์ และโรงเรียนทุกโรงเรียน, จัดหาวัสดุการศึกษาให้กับเด็กนักเรียน ด้านศาสนา สนับสนุนการจัดงานวันสำคัญทางศาสนาและ ทะนุบำรุงสถานที่สำคัญทางศาสนา โครงการด้านวัฒนธรรม ส่งเสริมและจัดกิจกรรมประเพณีท้องถิ่น และวันสำคัญทางราชการ สนับสนุนการจัดงานมหกรรมผ้าตีนจก อ.แม่แจ่ม

4.การพัฒนาด้านการเมืองการบริหารได้แก่ โครงการด้านการมีส่วนร่วม ดำเนินการ อบต.เคลื่อนที่, เข้าร่วมประชุมประชาคมหมู่บ้าน ด้านการปกครอง ให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงานของ อบต. เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารการจัดซื้อ จัดจ้างและการเบิกจ่ายของ อบต. ด้านการบริหาร จัดหาและปรับปรุงในการปฏิบัติงานให้เพียงพอและมีประสิทธิภาพ , ฝึกอบรมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน

5.การพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้แก่ โครงการการจัดทำแนวกันไฟ เพื่อป้องกันไฟป่า โครงการปลูกป่าชุมชน โครงการปลูกหญ้าแฝก โครงการอบรม

6.การพัฒนาด้านอื่นๆ ได้แก่ สนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ปรับปรุงเส้นทางในหมู่บ้าน ที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ สนับสนุนงานไม้ดอกไม้ประดับของจังหวัดเชียงใหม่ โครงการสร้างความเข้มแข็งของชุมชน โครงการป้องกันและต่อต้านยาเสพติด

8. ต.ห้วยแก้ว กิ่งอ.แม่ฮอน (พื้นที่สูง-ชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์)

8.1 ประวัติความเป็นมาของพื้นที่ชุมชนต่างๆ

ตามคำบอกเล่าของผู้เฒ่าในตำบลห้วยแก้ว แต่เดิมตำบลห้วยแก้วเป็นถิ่นฐาน ของชนชาวเผ่าลัวะ ต่อมาเกิดการอพยพของชนพื้นเมือง ซึ่งมาจาก อ.ดอยสะเก็ด และ อ.สารภี เข้ามาอยู่และมีจำนวนมากขึ้นเรื่อย ๆ จึงทำให้ชาวลัวะที่อยู่เดิมนั้นอพยพหนีออกไปเหลือแต่ ชาวพื้นเมือง และชาวพื้นเมืองได้ตั้งเป็นหมู่บ้านขึ้นโดยอยู่ในเขตปกครองของตำบลฮอนเหนือ โดยมีผู้ใหญ่บ้านคนแรก ชื่อ นายใจ สุธะพรหม ซึ่งในการตั้งชื่อหมู่บ้านนั้น ชาวบ้านและผู้ใหญ่บ้านในสมัยนั้น ได้เห็นว่ามีภูเขา ลูกหนึ่งอยู่ทางทิศตะวันออกของหมู่บ้านซึ่งเป็นต้นกำเนิดของลำห้วยสายหนึ่ง ชาวบ้านเห็นว่าใน ลำห้วยนี้มีความใสเหมือนแก้ว จึงนำมาตั้งเป็นชื่อ ของหมู่บ้าน เรียกว่า “บ้านห้วยแก้ว” ต่อมาชุมชนนี้มีความหนาแน่นมากขึ้นจึงขอแยกตัวออกมาเป็นตำบล เรียกว่า “ตำบลห้วยแก้ว” มีหมู่บ้านทั้งหมด 7 หมู่บ้าน มีกำนันคนแรกชื่อ นายอินเหลา ไชยวงศ์ยะนะ และต่อมาราชฎรบ้านแม่กำปองหมู่ที่ 3 มีมากขึ้นและพื้นที่ห่างไกลกัน จึงได้แยกเป็นสองหมู่บ้าน คือ หมู่ที่ 3 บ้านแม่กำปอง และหมู่ที่ 8 บ้านธารทอง ปัจจุบันตำบลห้วยแก้ว มีทั้งหมด 8 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ 1 บ้านป๋อก, หมู่ที่ 2 บ้านแม่ลาย, หมู่ที่ 3 บ้านแม่กำปอง, หมู่ที่ 4 บ้านแม่เตาดิน, หมู่ที่ 5 บ้านห้วยแก้ว, หมู่ที่ 6 บ้านปางกอง, หมู่ที่ 7 บ้านจำปี, หมู่ที่ 8 บ้านธารทอง

8.2 สภาพทั่วไป

8.2.1 ที่ตั้ง

ตำบลห้วยแก้ว ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของที่ว่าการอ.แม่ฮอน ห่างจากที่ว่าการอ.แม่ฮอน ประมาณ 10 กิโลเมตร ห่างจากที่ว่าการอ.เมืองเชียงใหม่ ประมาณ 55 กิโลเมตร

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	ต. ป่าเมี่ยง และ ต. เทพเสด็จ อ.ดอยสะเก็ด
ทิศใต้	ติดต่อกับ	ต. ฮอนเหนือ และต. สหกรณ์ อ.แม่ฮอน
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	อ. เมืองปาน จังหวัดลำปาง
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	ต. สหกรณ์ อ. แม่ฮอน และอ. ดอยสะเก็ด

8.2.2 ภูมิประเทศและเนื้อที่

พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นป่าไม้ ภูเขา มีลักษณะภูมิประเทศของตำบลห้วยแก้ว เป็นที่ราบเชิงเขา และพื้นที่ภูเขาล้อมรอบไปด้วยเขตป่าสงวนแม่ฮอน ต้นกำเนิดแม่น้ำแม่ลาย อยู่ในชั้นความสูง ประมาณ 550 เมตร ยอดเขาสูงสุดประมาณ 1,700 เมตรเอียงไปทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือ น้ำแม่ลาย, ห้วยป่าแดง ไหลผ่านเป็นสายหลัก ที่สำคัญสำหรับการเกษตรของตำบล

ตำบลห้วยแก้ว มีเนื้อที่ประมาณ 89.23 ตารางกิโลเมตร หรือ 55,769 ไร่ มีพื้นที่ทำการเกษตร 7,802 ไร่, พื้นที่ป่าไม้และภูเขา 47,069 ไร่, พื้นที่อยู่อาศัย 797 ไร่, พื้นที่สาธารณะ 101 ไร่

8.2.3 หมู่บ้านที่อยู่ในเขตพื้นที่รับผิดชอบ

องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยแก้ว มีหมู่บ้านทั้งหมด 8 หมู่บ้าน

- หมู่ที่ 1 บ้านป้อก
- หมู่ที่ 2 บ้านแม่ลาย
- หมู่ที่ 3 บ้านแม่กำปอง
- หมู่ที่ 4 บ้านแม่เตาดิน
- หมู่ที่ 5 บ้านห้วยแก้ว
- หมู่ที่ 6 บ้านปางกอง
- หมู่ที่ 7 บ้านจำปี
- หมู่ที่ 8 บ้านธารทอง

8.2.4 ประชากร

ประชากรทั้งสิ้น 1,335 ครอบครัว 2,787 คน คน แบ่งเป็นชาย 1,421 คน และหญิง 1,366 คน

เป็นคนพื้นเมืองภาคเหนือที่อพยพย้ายถิ่นเข้ามาอยู่ในพื้นที่ โดยส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ

8.3 สภาพทางเศรษฐกิจ

อาชีพหลักของชาวบ้านในชุมชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำการเกษตรกรรมเป็นหลัก โดยส่วนใหญ่ประกอบอาชีพการทำสวนเมี่ยง และสวนกาแฟเป็นรายได้หลัก โดยมีโครงการหลวงตีนตก เป็นผู้สนับสนุนการปลูกกาแฟ ส่วนการทำสวนเมี่ยงในขณะนี้ ได้แปรเปลี่ยนจากการทำสวนเมี่ยงเพื่อหารายได้ทางเดียวจากการขายเมี่ยง เป็นการทำสวนเมี่ยงเพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการท่องเที่ยว เสริมด้วยการปลูกพืชเสริมอื่นๆ เช่น ถั่วเหลือง หอม กระเทียม เป็นต้น โดยคนในชุมชนมีที่ดินทำกินเป็น

ของตนเองเป็นส่วนใหญ่ คิดเป็นร้อยละ 88.5 ของทั้งหมด โดยจำนวนพื้นที่ของการถือครองส่วนใหญ่ จะอยู่ที่ประมาณ 1-5 ไร่ ซึ่งที่ดินส่วนใหญ่ที่ถือครองนั้นเป็นที่ดินที่สืบทอดจากบรรพบุรุษที่ได้เข้ามาบุกเบิก จัปจงตั้งแต่เมื่อครั้งที่ได้อพยพย้ายถิ่นเข้ามา และมีอาชีพรองคืออาชีพรับจ้าง และค้าขาย นอกจากนี้ชาวบ้านบางครัวเรือนยังประกอบอาชีพให้บริการด้านการท่องเที่ยวเป็นอาชีพเสริม ในลักษณะการเข้าร่วมกลุ่ม เนื่องจากบางพื้นที่ในตำบลห้วยแก้ว เช่น หมู่บ้านแม่กำปอง ด้วยความที่ตำบลห้วยแก้วเป็นพื้นที่ ที่ไม่ห่างไกลจากตัวเมืองเชียงใหม่มากนัก มีทรัพยากรธรรมชาติที่สมบูรณ์ และมีทุนทางวัฒนธรรมอยู่สูง ประกอบกับการจัดการท่องเที่ยวภายในชุมชนที่ดี จึงทำให้นักท่องเที่ยวสนใจที่เข้ามาท่องเที่ยวเชิงนิเวศและวัฒนธรรม และภายในหมู่บ้าน ยังมีการการรวมกลุ่มหัตถกรรมพื้นบ้าน เพื่อทำการแปรรูปสินค้าทางเกษตร เช่น กลัวยทอด เป็นต้น

และด้วยความที่พื้นที่ตำบลห้วยแก้ว เป็นพื้นที่มีนักท่องเที่ยวให้ความสนใจเข้ามาท่องเที่ยวอยู่เสมอๆ จึง

ทำให้มีนายทุนจากต่างถิ่นเข้ามาปลูกสร้างรีสอร์ทเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวอีกทางหนึ่ง ซึ่งกลุ่มนายทุนต่างถิ่นโดยส่วนใหญ่เข้าใจและยอมรับวัฒนธรรมของคนในท้องถิ่น อีกทั้งยังมีความสัมพันธ์ที่ดีกับคนในท้องถิ่น อีกทั้งยังมีนายทุนต่างชาติเข้ามาเปิดกิจการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ภายในชุมชน เช่น กิจการ ไหนสลิง “Fight of the gibbon ” ที่ได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยว ที่เข้ามาท่องเที่ยวภายในพื้นที่ และสร้างช่วยสร้างรายได้ให้แก่โฮมสเตย์ภายในหมู่บ้านต่างๆ เมื่อนักท่องเที่ยวเลือกเข้าพัก และท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายในหมู่บ้านต่างๆ โดยเฉพาะหมู่บ้านแม่กำปอง

8.4 สภาพทางสังคม

ลักษณะทางสังคม ของชุมชนเป็นสังคมแบบชนบท มีความสัมพันธ์แบบเครือญาติ โดยในกลุ่มเครือญาติในแต่ละหมู่บ้านจะใช้นามสกุลเดียวกันหลายครัวเรือน มีความนับถือผู้นำ มีวิถีชีวิตแบบคนไทยภาคเหนือโดยทั่วไป โดยตำบลห้วยแก้วถือเป็นชุมชนกึ่งเมือง กึ่งชนบท แต่ทั้งนี้ชาวบ้านในชุมชนก็ยังมีความสัมพันธ์กับคนในเมืองรวมทั้งเดินทางเข้าสู่เมืองเพื่อติดต่อค้าขาย ติดต่อกับทางราชการ ศึกษาต่อ อีกทั้งในบางพื้นที่ยังมีนักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ส่งผลให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้และวัฒนธรรม แต่ในขณะเดียวกันการติดต่อกับภายนอกก็ได้นำมาซึ่งการเลียนแบบพฤติกรรมที่ไม่ดีงามจากภายนอกเข้ามาอีกเช่นกัน ในชุมชนห้วยแก้ว ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธเป็นส่วนใหญ่ และรองลงมานับถือศาสนาคริสต์ โดยศาสนาคริสต์ที่เริ่มเข้ามาเผยแพร่ในหมู่บ้านเมื่อประมาณ 65 ปี สำหรับศาสนาพุทธนั้นมีลักษณะที่เป็นการผสมผสานระหว่างศาสนาพุทธ กับความเชื่อในท้องถิ่น กล่าวคือ ชาวบ้านมีการปฏิบัติตนตามวิถีปฏิบัติของศาสนิกชนในพุทธศาสนา แต่ในขณะเดียวกันชาวบ้านก็ยังมีความเชื่อในเรื่องผี ซึ่งเป็นความเชื่อดั้งเดิมในท้องถิ่น มีการประกอบพิธีเลี้ยงผีต่างๆ ด้วยความเชื่อที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติ เช่นการขออนุญาตใช้

ทรัพยากรธรรมชาติ และตอบแทนบุญคุณธรรมชาติ เช่น การเลี้ยงผีผาย เพื่อตอบแทนคุณธรรมชาติที่เป็นผู้ให้น้ำ รวมไปถึงพิธีที่ทำขึ้นเพื่อขอความคุ้มครองจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่เคารพนับถือ เพื่อให้ชาวบ้านมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดี

ด้านการศึกษาในปัจจุบันชาวบ้าน มีการศึกษาที่ดีขึ้น ซึ่งส่งผลต่อการเลือกประกอบอาชีพของชาวบ้านรุ่นหลังๆ กล่าวคือเมื่อชาวบ้านมีระดับการศึกษาที่สูงขึ้น นั้นมีแนวโน้มที่จะเลือกประกอบอาชีพนอกภาคเกษตรมากขึ้น นอกจากนี้การศึกษาที่สูงขึ้นยังส่งผลให้เกิดการลดระดับการพึ่งพิงทรัพยากรต่างๆ ในพื้นที่ป่า เนื่องจากชาวบ้านมีความรู้ และการจัดการทรัพยากรธรรมชาติมากขึ้น ทำให้ป่าไม้สามารถฟื้นตัวทันต่อการใช้ประโยชน์ในที่สุด โดยในชุมชนห้วยแก้วมีโรงเรียนในพื้นที่อยู่ถึง 2 โรงเรียน และโรงเรียนประถมประจำตำบล อีกทั้งเป็นชุมชนที่อยู่ใกล้ตัวอำเภอสันกำแพง และการคมนาคมสะดวกทำให้นักเรียนในชุมชนสามารถเดินทางไปศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นได้ง่าย อีกทั้งภายในชุมชน ยังมีการบริการทางด้านการศึกษาเพิ่มเติมให้แก่ชาวบ้านในหมู่บ้าน ซึ่งได้แก่ ห้องสมุดประชาชน และที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้าน โดยส่วนใหญ่มีการศึกษาสูงสุดอยู่ในระดับมัธยมศึกษา

ตำบลห้วยแก้วมีการพัฒนาด้านสาธารณสุขอย่างต่อเนื่อง ประชากรในหมู่บ้านต่างมีส้วมใช้อย่างถูกสุขลักษณะทั่วครัวเรือน ภายในชุมชน มีสถานีอนามัย 1 แห่ง และแต่ละหมู่บ้านมี อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ดูแลสุขภาพของคนให้ชุมชน อีกทั้ง ในบางหมู่บ้านยังมีกลุ่มสมุนไพรรักษาโรคหรือหมอเมือง ดูแลรักษาโรคเล็กน้อยๆ ทั่วไป ด้วยวิธีการรักษาจากสมุนไพรรักษาซึ่งถือได้ว่าเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น แต่ถ้าหากว่าเป็นโรคที่ไม่สามารถรักษาได้ด้วยวิธีการพยาบาลพื้นฐาน หรือโรคที่จะต้องนอนพักรักษาตัว จะส่งไปรักษาที่โรงพยาบาลใกล้เคียงในพื้นที่ เช่น โรงพยาบาลแม่อน หรือโรงพยาบาลดอยสะเก็ด

นอกจากนี้ภายในตำบลยังมีอาสาสมัครจากคนในชุมชน เป็นอาสาสมัครตำรวจบ้าน(สทบ.)

และ

อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (อปพร.) คอยดูแลรักษาความปลอดภัยในตำบล และในบางหมู่บ้าน เช่น หมู่บ้านแม่กำปองภายในชุมชนยังมีการจัดการภายในชุมชน ที่สมาชิกภายในชุมชนช่วยเหลือกันดูแลจัดการกิจการต่างๆภายในชุมชน ทั้งมีกฎระเบียบภายในชุมชน เพื่อเป็นกรอบการจัดการชุมชน และนักท่องเที่ยวที่เข้ามาในชุมชน

8.5 ศักยภาพชุมชน

ตำบลห้วยแก้วมีสภาพทางกายภาพทั่วไปเป็นป่าไม้ ภูเขา น้ำตก และพื้นที่ทางการเกษตรอยู่ตามไหล่เขาเหมาะแก่การส่งเสริมเป็นแหล่งท่องเที่ยว และเป็นแหล่งวัตถุดิบโดยเฉพาะอย่างยิ่งผลผลิตทางการเกษตร ซึ่งสามารถแปรรูปเป็นผลผลิตทางอุตสาหกรรมการเกษตร อีกทั้งสมาชิกใน

ชุมชนยังมีการช่วยเหลือดูแลจัดการภายในชุมชน ให้มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย และรองรับการท่องเที่ยว

การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม โดยใช้ SWOT Analysis

จุดแข็ง (Strengths : S)

1. ระบบการบริหาร

- มีการจัดโครงสร้างภายในที่เหมาะสมสอดคล้องกับภารกิจ
- การมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงาน
- เป็น อบต. ขนาดเล็ก มีจำนวนพนักงานไม่มากทำให้พนักงานทุกคนมีความสนิทสนมคุ้นเคย การประสานงานแบบไม่เป็นทางการทำให้มีประสิทธิภาพ
- มีการแบ่งงาน/มอบหมายหน้าที่รับผิดชอบ

2. ระบบข้อมูล

- มีการจัดเก็บข้อมูลในการดำเนินงาน

3. อัตรากำลัง (พนักงานส่วนตำบล/ลูกจ้าง)

- บุคลากรมีความรู้ความสามารถในการปฏิบัติหน้าที่
- ได้รับการฝึกอบรมอย่างต่อเนื่อง
- มีการกำหนดแผนอัตรากำลังตามโครงสร้าง

4. การเงิน/งบประมาณ

- การบริหารงานงบประมาณเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

5. ศักยภาพของชุมชน

- มีกลุ่มต่างๆ ในหมู่บ้าน เช่น กลุ่มออมทรัพย์

6. ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

- มีแหล่งน้ำธรรมชาติสามารถใช้ประโยชน์ในการเกษตร
- มีทรัพยากรธรรมชาติที่เอื้อต่อการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว ทำให้มีรายได้จากการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยว

จุดอ่อน (Weaknesses : W)

1. ระบบการบริหาร

- กฎระเบียบข้อบังคับต่างๆ มีการปรับปรุงแก้ไขตลอดเวลา ทำให้ศึกษาไม่ทันขาดความชัดเจนในการดำเนินงาน
- ประชากรบางส่วนยังขาดการมีส่วนร่วม

- เป็น อบต. ขนาดเล็ก มีจำนวนพนักงานน้อย ทำให้ยังขาดแคลนบุคลากรเฉพาะทางบางตำแหน่ง ทำให้การดำเนินการงานที่ต้องอาศัยบุคลากรจากหน่วยงานอื่น
  - ปริมาณงานมาก บุคลากรมีน้อย มีผลทำให้ผลงานไม่เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลเท่าที่ควร
2. ระบบข้อมูล
    - ไม่มีความรู้ความชำนาญในการจัดเก็บข้อมูล
  3. อัตราค่าจ้าง (พนักงานส่วนตำบล/ลูกจ้าง)
    - มีบุคลากรไม่เพียงพอ
    - บุคลากรได้มอบหมายงานมากเกินไป
  4. การเงิน/งบประมาณ
    - งบประมาณที่ไม่เพียงพอต่อการพัฒนา
  5. ศักยภาพของชุมชน
    - สถานที่และอาคารที่ทำการคับแคบไม่เพียงพอ
  6. ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
    - ขาดจิตสำนึกในการรับผิดชอบร่วมกันในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

โอกาส (Opportunities : O)

1. นโยบายของรัฐบาล/จังหวัด ที่สนับสนุนส่งเสริมด้านการเกษตร การท่องเที่ยวสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ตำบล
2. แนวโน้มการท่องเที่ยวของโลกเน้นการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และเชิงสุขภาพมากขึ้น
3. การสร้างความเข้มแข็งให้กับระบบเศรษฐกิจรากฐาน ตามนโยบายของรัฐบาล
4. การแก้ไขปัญหาความยากจน ปัญหายาเสพติด ตามนโยบายของรัฐบาล
5. อบต. ห้วยแก้ว มีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติหลายแห่ง ที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้ หากมีการเชื่อมโยงด้านการท่องเที่ยว

ข้อจำกัด (Threats : T)

1. ภาวะเปียบ ขอบังคับ มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา
2. การจัดสรรงบประมาณและระยะการเบิกจ่ายไม่เหมาะสมกับเวลาดำเนินงาน
3. ความทันสมัยและกระแสวัตถุนิยม ทำให้ประชาชนในท้องถิ่นให้ความสำคัญวัตถุนิยมมากเกินไป

4. สภาพการณ์ทางเศรษฐกิจในระดับประเทศ ในระดับภูมิภาคส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่น

8.6 ข้อมูลอื่นๆ

8.6.1 การบริการพื้นฐานและทรัพยากรธรรมชาติ

การคมนาคม

ตำบลห้วยแก้วมีเส้นทางคมนาคมที่ค่อนข้างจะสะดวกเป็นบางหมู่บ้านมีถนนลาดยางเป็นบางส่วนและ

ลูกรังเป็นบางช่วง ซึ่งเส้นทางของตำบล มีอยู่ 2 เส้นทางคือ ทางติดต่อกับ อ.แม่อน และอีกเส้นทางหนึ่งติดต่อกับ อ.ดอยสะเก็ด ยกเว้นหมู่ที่ 1,2,3 นั้น การคมนาคมค่อนข้างลำบาก เนื่องจากเป็นหมู่บ้านทั้งอยู่บนภูเขา มีถนนแคบ ขรุขระซึ่งลำบากในการเดินทาง โดยส่วนใหญ่เป็นถนนลูกรังรองลงมา คือถนน คสม. และมีถนนลาดยาง เพียง 4 สาย

การโทรคมนาคม

ตำบลห้วยแก้วมีการบริการด้านคมนาคมที่สามารถให้ความสะดวกสบายแก่ประชาชนในพื้นที่

ในการติดต่อพื้นที่ภายนอกได้ โดยภายในตำบลห้วยแก้วมีการให้บริการด้านโทรคมนาคม ทั้งโทรศัพท์ดาวเทียมสาธารณะ (ตั้งอยู่ หมู่ที่ 1,2) โทรศัพท์พื้นฐาน และหอบรรยายข่าว

การไฟฟ้า

ภายในตำบลห้วยแก้ว ทุกหมู่บ้านที่มีไฟฟ้าใช้ โดยไฟฟ้าที่ใช้ มีทั้งแหล่งไฟฟ้าจากระบบกระแสไฟฟ้าพลังงานน้ำ และไฟฟ้าจากการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคอำเภอสันกำแพง

แหล่งน้ำ

ภายในตำบลห้วยแก้วถือได้ว่ามีแหล่งน้ำ สำหรับการอุปโภค บริโภค และทำการเกษตรอยู่พอสมควร

โดยภายในพื้นที่มีแหล่งน้ำ ทั้งแหล่งน้ำตามธรรมชาติ ได้แก่ ลำน้ำ, ลำห้วย จำนวน 10 สาย และบึงน้ำ 1 แห่งและแหล่งน้ำที่สร้างขึ้น ได้แก่ ฝาย, บ่อน้ำตื้น, บ่อโยก และ บ่อบาดาล กระจายตัวอยู่ตามหมู่บ้านต่างๆ ในพื้นที่ อีกทั้งยังมีระบบประปาหมู่บ้าน ในหมู่บ้านหมู่ที่ 4, 5 และ 6 และประปาภูเขาในหมู่บ้าน หมู่ที่ 1-3 , 7 และ 8

ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่

ตำบลห้วยแก้วมีทรัพยากรธรรมชาติที่ค่อนข้างอุดมสมบูรณ์ มีพื้นที่ป่าไม้ 47,069 ไร่ และมีน้ำตก 8 แห่ง

ได้แก่ น้ำตกผาเยื้อง น้ำตกยาจันทร์ ณ หมู่ที่ 1, น้ำตกแม่ลาย น้ำตกวังซ้อง ณ หมู่ที่ 2, น้ำตกแม่กำปอง ณ หมู่ที่ 3, น้ำตกบันได ณ หมู่ที่ 7 และ น้ำตกธารทอง น้ำตกวังใจ ณ หมู่ที่ 8 ถือได้ว่า

ทรัพยากรธรรมชาติภายในพื้นตำบลห้วยแก้วมีความสวยงามที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาเยี่ยมชม และทรัพยากรน้ำตก ยังมีส่วนช่วยพัฒนาความเจริญให้แก่หมู่บ้าน เนื่องจากกระแสไฟฟ้าจากน้ำตก ได้มีส่วนสร้างกระแสไฟฟ้าให้คนภายในพื้นที่ได้ใช้ประโยชน์

8.6.2 ยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนาของพื้นที่

วิสัยทัศน์การพัฒนา

“ตำบลน่าอยู่ เศรษฐกิจดี มีอนามัย ใฝ่ความรู้ คู่คุณธรรม มุ่งนำการท่องเที่ยว”

พันธกิจหลักการพัฒนา

1. พัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน การคมนาคมให้ครอบคลุมและทั่วถึง
2. พัฒนาและปรับปรุงแหล่งน้ำเพื่อการอุปโภค บริโภค และการเกษตร
3. ส่งเสริมการศึกษาประชาชน อนุรักษ์สืบสารประเพณี วัฒนธรรม และศิลปกรรมอันดี
4. พัฒนาขีดความสามารถของประชาชนในการประกอบอาชีพ เสริมสร้างต่อยอดภูมิปัญญาดั้งเดิม

สนับสนุนความพร้อมเพื่อการแข่งขันสู่สากล

5. พัฒนาผลิตผลทางการเกษตรและไม้ประดับเพื่อความกินดีอยู่ดีของประชาชน และเพื่อการค้าโดย

พัฒนาไปสู่การดำเนินงานครบวงจร ตั้งแต่การผลิตระดับไร่นาไปจนถึงมือผู้บริโภค

6. ส่งเสริมและบำรุงรักษาธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์

ผจญภัย อนุรักษ์ และเชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวอ.และจังหวัดใกล้เคียง

7. ส่งเสริมพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือของชุมชนท้องถิ่นใน อ.ทั้งภาครัฐและเอกชนเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่ผลิต การค้า การลงทุน และคุณภาพชีวิตที่ดี

8. พัฒนาศักยภาพ โครงสร้างการบริหารจัดการของระบบงานราชการให้สามารถปฏิบัติงานในหน้าที่และตอบสนองนโยบายเร่งด่วนของรัฐบาล ตลอดจนบูรณาการ การบริการเพื่อความพึงพอใจของประชาชน

9. ส่งเสริมสุขภาพของประชาชนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี

ยุทธศาสตร์การพัฒนาและแนวทางการพัฒนา

ยุทธศาสตร์ที่ 1 ด้านโครงสร้างพื้นฐาน

1. ก่อสร้าง/ปรับปรุงแหล่งน้ำ คลองส่งน้ำ ระบบวางระบายน้ำ ฝาย พนังกันดิน ดาดลำเหมือง/ฝาย พร้อมขุดลอกลำเหมือง และลำห้วยที่ตื้นเขิน
2. ก่อสร้าง/ปรับปรุงซ่อมแซม สาธารณะสถาน

3. ก่อสร้าง/ซ่อมแซมถนน ทางเท้า สะพานและปรับปรุงพื้นผิวระบบจราจร
4. ขยายเขตไฟฟ้า/เพิ่มการให้บริการติดตั้งไฟกิ่งสาธารณะและพัฒนาระบบจราจร
5. พัฒนาระบบการติดต่อสื่อสาร และเครื่องขยายเสียง

ยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนาเศรษฐกิจตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่ความยั่งยืน

1. พัฒนาและส่งเสริมการรวมกลุ่มอาชีพให้แก่ประชาชน
2. ส่งเสริม/สนับสนุนและพัฒนาการเกษตร
3. สนับสนุนการพัฒนากลุ่มออมทรัพย์และทุนหมุนเวียนในชุมชนอย่างเป็นระบบ
4. พัฒนาการท่องเที่ยว

ยุทธศาสตร์ที่ 3 การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และระบบนิเวศอย่างยั่งยืน

1. การบริหารจัดการ จัดเก็บขยะมูลฝอย และสิ่งปฏิกูลให้เป็นระบบ
2. เพิ่มพื้นที่สีเขียว ปรับปรุง บำรุงสวนหย่อม สวนสาธารณะ สวนสุขภาพ ลานกีฬา
3. จัดระบบป้องกัน/บำบัดมลพิษต่างๆ
4. บำรุง/ ปรับปรุง/ ดูแลรักษา ไม้ดอกไม้ประดับ ไม้ยืนต้น และตัดหญ้าบริเวณไหล่ทาง
5. สร้างจิตสำนึกและความตระหนักในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ยุทธศาสตร์ที่ 4 การอนุรักษ์ ฟื้นฟู และสืบสานศิลปวัฒนธรรม จารีตประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น

1. ส่งเสริมและสนับสนุนศิลปวัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่น
2. ส่งเสริมกิจกรรมภูมิปัญญาท้องถิ่นและดนตรีพื้นเมือง, ดนตรีสากล
3. ส่งเสริมกิจทางกรรมศาสนา

ยุทธศาสตร์ที่ 5 การพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน

1. สนับสนุนสื่อสารการเรียนรู้การสอน ให้แก่โรงเรียนในเขตพื้นที่รับผิดชอบและเพิ่มช่อง

ทางการ

รับรู้ข้อมูลข่าวสาร

2. พัฒนาหลักสูตรและการเตรียมความพร้อมในการรับถ่ายโอนภารกิจการจัดการศึกษา
3. จัดกิจกรรมให้เหมาะสม สอดคล้องกับความถนัดของนักเรียน
4. จัดสรรค่าพาหนะ/อาหารกลางวันและอาหารเสริม(นม) และสวัสดิการต่างๆ

5. วรรณคดีสร้างจิตสำนึกให้รักการกีฬาและออกกำลังกาย และจัดให้มีกิจกรรมนันทนาการอย่างต่อเนื่อง

6. การสาธารณสุข

7. ช่วยเหลือประชาชนที่เดือดร้อนทั้งด้านสวัสดิการ การสังคมสงเคราะห์แก่ผู้ที่ยากไร้ ผู้ด้อยโอกาส ผู้สูงอายุ ผู้พิการ และผู้ติดเชื้อเอดส์

ยุทธศาสตร์ที่ 6 ยุทธศาสตร์การจัดระเบียบชุมชน สังคม และการรักษาความสงบเรียบร้อย

1. ส่งเสริมมาตรการป้องกันยาเสพติด
2. สังคมมีความปลอดภัยทั้งชีวิตและทรัพย์สิน
3. การให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาสามปี โดยการออกไปประชาคม ในทุกหมู่บ้านในตำบล

ยุทธศาสตร์ที่ 7 การพัฒนาการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี

1. ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนตื่นตัวกับการมีส่วนร่วมทั้งในงานพิธีการบริหาร การเมืองและการปกครอง
2. การให้ประชาคมร่วมตรวจสอบ ติดตาม และประเมินผลการดำเนินงานของฝ่ายบริหาร
3. การพัฒนาศักยภาพของบุคลากร โดยเพิ่มประสิทธิภาพในการให้บริการแก่ประชาชนและปรับปรุงสถานที่ปฏิบัติงานให้เพียงพอเหมาะสม
4. การนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ปฏิบัติงาน

9. ดอยแก้ว อ.จอมทอง (พื้นที่สูง-ชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์)

9.1 ประวัติความเป็นมาของพื้นที่ชุมชนต่างๆ

ตำบลดอยแก้ว เดิมที่เป็นพื้นที่ของตำบลบ้านหลวง แต่ตำบลบ้านหลวงมีพื้นที่กว้างขวางยากแก่การปกครอง จึงได้แบ่งออกเป็นตำบลดอยแก้วอีกตำบล ที่ได้ชื่อว่า "ตำบลดอยแก้ว" นั้นเมื่อสมัยก่อนยังไม่ค่อยมีคนอพยพมาอยู่ที่ตำบลดอยแก้วกันมากนัก เพราะเป็นดอยลูกเล็ก ๆ อยู่มาวันหนึ่งชาวบ้านก็ได้เห็นแสงสุกใสออกมาจากดอยทางทิศตะวันออก ซึ่งแสงที่ได้เห็นนั้นบ้างก็บอกว่า เป็นพระธาตุลอยออกมา จึงได้ตั้งชื่อว่า "ตำบลดอยแก้ว" ปัจจุบันตำบลดอยแก้วมีหมู่บ้านทั้งหมด 9 หมู่บ้าน โดยแบ่งเป็น หมู่บ้านในเขตของเทศบาลส่วนตำบล เดิมทั้งหมู่บ้าน 7 หมู่บ้าน ได้แก่ 1.บ้านแม่เตี๊ยะโน 2.บ้านห้วยมะนาว 3.บ้านขุนตะเระ 4. บ้านใหม่แม่เตี๊ยะ 5.บ้านแม่เตี๊ยะใต้ 6.บ้านห้วยสัมป่อย 7.บ้านห้วยขนุน และหมู่บ้านในเขตเทศบาลตำบล บางส่วน 2 หมู่บ้าน ได้แก่ 8.บ้านแม่กลางป่าปู และ 9.บ้านท่ามณี, บ้านแพะใต้

9.2 สภาพทั่วไป

9.2.1 ที่ตั้งและอาณาเขต

ตั้งอยู่ทางทิศใต้ของจังหวัดเชียงใหม่ 60 กิโลเมตร และห่างจากที่ว่าการอำเภอจอมทอง 4 กิโลเมตร มีอาณาเขตดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	ต.บ้านหลวง
ทิศใต้	ติดต่อกับ	ต.แม่สอย
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	ต.บ้านหลวง ต.สบเตี๊ยะ และต.แม่สอย
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	ต.บ้านแปะและอ.แม่แจ่ม

9.2.2 ภูมิประเทศและเนื้อที่

ตำบลดอยแก้วมีเนื้อที่ทั้งหมด 122.80 ตารางกิโลเมตรหรือประมาณ 76,750 ไร่ ตั้งอยู่ทางทิศใต้ของจังหวัดเชียงใหม่ สภาพพื้นที่ส่วนมากเป็นภูเขาสูงชันนอกจากนี้ยังเป็นพื้นที่ราบเชิงเขาใช้เป็นที่อยู่อาศัยและประกอบอาชีพด้านการเกษตร

9.2.3 หมู่บ้านที่อยู่ในเขตพื้นที่รับผิดชอบ

แบ่งเขตการปกครองเป็นหมู่บ้าน จำนวน 9 หมู่บ้านประกอบด้วย หมู่บ้านในเขตเทศบาลตำบล บางส่วน (ที่เหลือบางส่วนอยู่ในเขตการปกครองของเทศบาลตำบลจอมทอง) 2 หมู่บ้านได้แก่

- หมู่ที่ 1 บ้านแม่กลางป่าปู
- หมู่ที่ 2 บ้านท่ามณี, บ้านแพะใต้

และหมู่บ้านในเขตของเทศบาลส่วนตำบล เต็มทั้งหมู่บ้าน 7 หมู่บ้านได้แก่

- หมู่ที่ 3 บ้านแม่เตี๊ยะใน
- หมู่ที่ 4 บ้านห้วยมะนาว
- หมู่ที่ 5 บ้านขุนแตะ
- หมู่ที่ 6 บ้านใหม่แม่เตี๊ยะ
- หมู่ที่ 7 บ้านแม่เตี๊ยะใต้
- หมู่ที่ 8 บ้านห้วยส้มป่อย
- หมู่ที่ 9 บ้านห้วยขุน

9.2.4 ประชากร

มีประชากรทั้งหมด 3,784 คน โดยแบ่งเป็นชาย 1,933 คน หญิง 1,851 คน ลักษณะประชากรของเทศบาลตำบลดอยแก้วนั้นประกอบด้วยคนพื้นราบ (คนเมือง) และคนพื้นที่สูงซึ่งเป็น

ชนเผ่ากระเหรี่ยง (เทศบาลตำบลดอยแก้วได้ตรวจสอบ ณ เดือนพฤษภาคม พ.ศ.2552) ประชากรส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุ 18 – 49 ซึ่งถือว่าอยู่ในวัยแรงงาน

9.3 สภาพทางเศรษฐกิจ

ในพื้นที่ตำบลดอยแก้วมีการประกอบอาชีพที่หลากหลายโดยส่วนใหญ่ ทำการเกษตรทำสวนผลไม้

เช่น ลำไย มะม่วง ทำนาข้าวเหนียว ปลูกพืชอายุสั้น ประเภทพืชผัก พืชไร่ เช่น หอมแดง กระเทียม กระหล่ำปลี เป็นต้น และประชากรในหมู่บ้านยังมีการเลี้ยงสัตว์ โดยเลี้ยงโค และกระบือ ไว้สำหรับใช้งาน เลี้ยงสุกรและไก่ไว้สำหรับเป็นอาหารและ ประกอบพิธีกรรม แต่ทั้งนี้ให้ปัจจุบันการเลี้ยงกระบือได้มีจำนวนลดน้อยลง เนื่องจากกระบือมีราคาซื้อขายค่อนข้างสูง นอกจากอาชีพที่ได้กล่าวมาในข้างต้นแล้วประชากรในพื้นที่บางส่วนประกอบอาชีพค้าขาย และบางส่วนยังประกอบอาชีพรับจ้างเป็นอาชีพเสริม เพื่อหารายได้อีกทางหนึ่ง

ลักษณะรูปแบบระบบเศรษฐกิจของชุมชน ได้มีการเปลี่ยนแปลงจากการผลิตเพื่อยังชีพมาเป็นการผลิตในเชิงพาณิชย์ เนื่องจากการเปลี่ยนของสภาพสังคมโดยรอบพื้นที่ที่มีความเปลี่ยนแปลงไป การคมนาคมที่สะดวกขึ้น การเข้ามาของนายทุน ที่เข้ามาส่งเสริมการให้ทำการเพาะปลูกแบบพันธสัญญา การกู้เงินมาเพื่อลงทุนปลูกพืชเศรษฐกิจ อีกทั้งการเข้ามาของกระแสความเจริญทางสังคมในแง่วัตถุ เช่น การการมี รถยนต์ ได้ทำให้เกษตรกรส่วนใหญ่เลือกทำการเกษตรแบบเข้มข้น แต่ด้วยความผันผวนของตลาด ที่ทำให้ราคาผลผลิตทางการเกษตรไม่มีความแน่นอน เกษตรกรในพื้นที่จึงได้รวมกลุ่มกันเพื่อทำการต่อรองราคาผลผลิตทางการเกษตรกับพ่อค้าคนกลางในด้านการท่องเที่ยวและการบริการ ตำบลดอยแก้วถือว่ามีความมีทรัพยากรธรรมชาติสวยงาม มีสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ที่สำคัญ และน่าใจ เช่น น้ำตกแม่เตี๊ยะ ซึ่งเป็นน้ำตกที่สวยงามแห่งหนึ่งในอำเภอจอมทองไหลมาจากยอดเขาสูง และเป็นแหล่งต้นน้ำลำธารมีน้ำไหลตลอดปี ห่างจากตัวอำเภอประมาณ 14 กิโลเมตร สามารถเดินทาง ไปได้ โดยรถยนต์และรถจักรยานยนต์ตลอดเส้นทาง ถือได้ว่าเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาท่องเที่ยวได้อีกทางหนึ่ง

9.4 สภาพทางสังคม

ชาวบ้านส่วนใหญ่เป็นชาวเขาเผ่ากระเหรี่ยง นับถือศาสนาคริสต์ และศาสนาพุทธ อีกทั้งชาวบ้านยังคงยึดมั่นและสืบทอดประเพณีดั้งเดิมของท้องถิ่น และความเชื่อเรื่องผีหรืออำนาจเหนือธรรมชาติ ซึ่งจะเห็นได้จากประเพณีและวัฒนธรรมที่ชาวบ้านยังคงกระทำอย่างต่อเนื่องตลอดมา ตั้งแต่ดั้งเดิม ผู้ที่ทำพิธีจะเป็นผู้อาวุโสที่คนในหมู่บ้านนับถือ เรียกว่า “ ฮีโซ ” ซึ่งได้ว่าเป็นผู้นำที่ไม่เป็นทางการของหมู่บ้าน ที่จะทำหน้าที่ในการเป็นผู้ทำพิธีกรรมต่างๆ ในสมัยก่อนถือว่าเป็นผู้ที่มี

บทบาทสังคมมาก โดยพิธีกรรมและความเชื่อของชุมชน ได้แก่ พิธีกรรมสาปแช่งผู้ที่ตัดไม้ ทำลายป่า พิธีบวชป่า พิธีผูกข้อ พิธีเลี้ยงผีฝ่าย ผีนา เป็นต้น ในกลุ่มกลุ่มพิธีกรรม ความเชื่อของชุมชนนี้ยังมีความเข้มแข็งอยู่ในระดับหนึ่ง เพราะมีผู้มีกฎเกณฑ์ที่ยึดถือปฏิบัติมีกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง และมีกฎเกณฑ์ที่เป็นข้อตกลงกัน มีการขยายเครือข่ายการเรียนรู้สู่กลุ่มเยาวชน โดยผ่านทาพิธีกรรม และที่สำคัญเป็นพิธีกรรม ความเชื่อชาวบ้านส่วนใหญ่ที่มีการปฏิบัติติดต่อกันมาโดยตลอดจึงถือได้ว่ากลุ่มนี้ยังคงเป็นกลุ่มที่เข้มแข็งอยู่ แต่ในขณะเดียวกันในหมู่บ้านด้านล่างที่เป็นคนเมื่อนั้นมีพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ น้อยมาก จะเหลือก็เพียงพิธีการเลี้ยงผีเหมือนผีฝ่าย ที่กระทำกันเพียงเป็นพิธีเท่านั้น จำนวนคนเข้าร่วมพิธีก็มีเพียงแก่เหมือน และผู้ที่รับผิดชอบเท่านั้น เป็น การปฏิบัติตามกันมาจากรบรรพบุรุษ ไม่เหลือบทบาทอื่นๆ

ลักษณะความสัมพันธ์เชิงครอบครัว ของผู้คนในแต่ละหมู่บ้าน ส่วนใหญ่เป็นไปในลักษณะ การแต่งงานกับคนภายในหมู่บ้านเดียวกัน หรือแต่งงานกับคนเผ่าเดียวกันแต่ต่างหมู่บ้าน และมีอีก ส่วนน้อยที่แต่งงานกับคนต่างเผ่า ลักษณะความสัมพันธ์ทางสังคม จากการที่เยาวชนในสังคมได้เข้าสู่ ระบบการศึกษาจากส่วนกลางรัฐบาลได้ทำให้ รูปแบบการใช้แรงงานภายในครัวเรือนเพื่อการผลิต เปลี่ยนแปลงไป เนื่องจากแรงงานส่วนนี้ได้หายไปจากภาคการผลิต เพื่อไปศึกษาเล่าเรียน อีกทั้ง ประชากรวัยแรงงานส่วนหนึ่งได้เลือกที่จะเข้าไปขายแรงงานในตัวเมืองเชียงใหม่มากขึ้น ประกอบกับ การเข้ามาของการผลิตพืชเชิงพาณิชย์อย่างเข้มข้น ได้เปลี่ยนแปลงรูปแบบการผลิตของชุมชนจาก แบบยังชีพไปสู่การผลิตเชิงพาณิชย์ จากความสัมพันธ์ในรูปแบบเชิงเครือญาติ ระบบอุปถัมภ์ไปสู่ การผลิตแบบทุนนิยม กล่าวคือ ในอดีตลักษณะการผลิตเพื่อการเกษตรของประชากรในพื้นที่จะ เป็นไปในลักษณะให้ความช่วยเหลือกันผลิต แบบในแบบช่วยเหลือต่างตอบแทน แบบเอามื้อเอาแรง แต่ต่อมาเมื่อเกิดความเปลี่ยนแปลงได้ส่งผลให้ ลักษณะการผลิตเปลี่ยนแปลงไปเป็นแบบ ความสัมพันธ์เชิงหนี้สิน การจ้างแรงงานจากภายนอก

ลักษณะความสัมพันธ์กับชาวม้ง และคนเมืองพื้นราบค่อนข้างเป็นไปในลักษณะแบบผิวเผิน บางส่วนเป็นไปในลักษณะของด้านการค้าขายผลผลิตทางการเกษตร และบางส่วนเป็นไปในลักษณะ เชิงลบ กับชาวพื้นราบว่าเคยได้รับการปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรม ที่ได้ถูกกดดันให้ชาวเขาอพยพออกจาก ป่าในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา และการประท้วงปิดถนน

ในด้านสาธารณสุขแต่ละหมู่บ้านจะมีการรักษาแบบดั้งเดิม เพื่อรักษาโรคเล็กน้อยๆ โดย แบ่งเป็น หมอพิธีกรรม หมอคาถา และหมอสมุนไพร ทั้งนี้โรคที่มักจะพบบ่อยภายในพื้นที่ได้แก่โรค ใช้หวัด นอกจากนี้ยังมีโรคท้องเสียที่มักจะพบในฤดูร้อน และโรคใช้เลือดออกที่มักจะพบในฤดูฝน แต่เนื่องด้วยสภาพสังคม และสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนไปได้ทำให้วิธีการรักษาเปลี่ยนแปลงไปจากการ รักษาด้วยสมุนไพร เป็นการรักษาด้วยยาสามัญประจำบ้านที่มีความสะดวกมากกว่า การเข้าไปหา หมอสมุนไพรในป่า อีกทั้งในปัจจุบันแต่ละหมู่บ้านได้ส่งตัวแทนของหมู่บ้านเข้าไปอบรมและเรียนรู้ด้าน

สาธารณสุข การวินิจฉัยโรคเบื้องต้น และการรักษาด้วยยาสามัญประจำบ้าน จึงทำให้ชาวบ้านส่วนใหญ่เลือกที่จะรักษาโรคเล็กน้อยๆ ด้วยยาสามัญประจำบ้านมากขึ้น ส่วนโรคที่ไม่สามารถรักษาได้ในหมู่บ้าน จะนำส่งโรงพยาบาลในตัวเมืองอำเภอจอมทองต่อไป

9.5 ศักยภาพชุมชน

ตำบลดอยแก้วถือเป็นพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติค่อนข้างสูง โดยเป็นพื้นที่ภูเขา ปกคลุมด้วยป่าไม้ประเภทต่างๆ ประกอบด้วย ป่าเบญจพรรณ ป่าเต็งรัง (ป่าดิบชื้น) เนื่องมาจากการร่วมกันอนุรักษ์ป่าไม้ ของคนในชุมชน ทั้ง คนปกากะญอ คนม้ง และคนเมือง ส่งผลให้สภาพป่าชุมชน ค่อนข้างมีความสมบูรณ์อยู่มาก โดยเฉพาะในพื้นที่ป่าอนุรักษ์ ที่มีความอุดมสมบูรณ์ของป่าไม้ เป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่าหายาก เช่น ชะนี เก้ง ไก่ป่า กระรอก หนูป่า เขี้ยว นกพญาไฟ ไก่ฟ้า ส่วนป่าใช้สอยนั้นถึงแม้ว่าจะมีความหลากหลายของชนิดพันธุ์ไม้ต่ำกว่าป่าอนุรักษ์ แต่ก็ยังถือว่าเป็นป่าไม้ที่มีความอุดมสมบูรณ์อยู่ในระดับหนึ่ง พื้นที่ที่ชาวบ้านเข้าไปหาของป่า สมุนไพร อาหาร และใช้เป็นเส้นทางเดินเท้าผ่านป่าในปัจจุบันชาวบ้านมีการพึ่งพิงทรัพยากรป่า และอนุรักษ์ป่าไม้ในขณะเดียวกันด้วย โดยได้มีการแยกประเภทป่า และวางกฎเกณฑ์ในการใช้ป่า ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2536 ส่งผลป่าไม้บริเวณพื้นที่ป่าอนุรักษ์มีความอุดมสมบูรณ์มากขึ้นตามลำดับ

นอกจากการจัดการป่าไม้ร่วมกันของคนในพื้นที่แล้ว คนในพื้นที่ก็ยังมีการจัดการทรัพยากรน้ำร่วมกัน โดยสืบเนื่องมาจากปัญหาความขัดแย้งเรื่องทรัพยากรน้ำ ที่ไม่เพียงพอของคนต้นน้ำ (ชาวปกากะญอ และชาวม้ง) กับ คนท้ายน้ำ (คนเมืองพื้นราบ) ในอดีตโดยคนท้ายน้ำกล่าวหาถึงปัญหาการขาดแคลนน้ำว่าเป็นเพราะคนต้นน้ำ แต่ในท้ายที่สุดคนภายในพื้นที่ทั้งคนต้นน้ำและท้ายน้ำ ก็สามารถ จัดการกับปัญหาได้ และได้กลายมาเป็นความร่วมมือกันในการดูแลทรัพยากรน้ำ เช่นในปัจจุบัน

และภายในตำบลห้วยแก้วมีการทำการเกษตร ที่แตกต่างกันในแต่ละลักษณะพื้นที่ กล่าวคือ ในพื้นที่ ดอนค่อนข้างราบ มีการปลูกข้าว ถั่วลิสง เผือก ในส่วนพื้นที่ดอนลาดชัน ปลูก หอมแดง กะหล่ำปลี กาแฟ พลับ ข้าวโพดและที่สูงเป็นพื้นที่ป่า เป็นพื้นที่ทำการเกษตรปลูกพืชหมุนเวียนเป็นส่วนใหญ่ ทำสวน และทำนา โดยการทำนาเป็นการทำนา แบบขั้นบันได โดยมีแม่น้ำแม่เตี๊ยะเป็นแหล่งน้ำสำคัญที่ใช้ทำการเกษตร และมีการพึ่งพิงแหล่งน้ำอีก 2 แหล่ง ได้แก่ ห้วยป่าควาย และน้ำฝน

แต่อีกด้านหนึ่งตำบลดอยแก้ว นั้นมีจุดด้อยในเรื่องของกรรมสิทธิ์ในการถือครองที่ดิน เพราะพื้นที่ตำบลดอยแก้วนั้นถึง แม้ว่าภายในตำบลห้วยแก้วมีการทำการเกษตร ที่แตกต่าง หลากหลายกัน ในแต่ละลักษณะพื้นที่ แต่ที่ดินทำกินโดยส่วนใหญ่่นั้นไม่มีไม่มีเอกสารสิทธิ์ ชาวบ้านจึงไม่มีสิทธิ์ในการครอบครองพื้นที่ได้อย่างเต็มที่ และในบางพื้นที่ ภายในตำบลห้วยแก้วนั้นยังประสบปัญหา

การขาดแคลนน้ำใช้เพื่อการอุปโภคและบริโภค โดยเฉพาะในฤดูแล้ง เนื่องจากพื้นที่ตำบลดอยแก้ว เป็นพื้นที่ลาดชัน พื้นที่ที่ใช้น้ำจึงเป็นพื้นที่เพาะปลูกที่ติดอยู่กับ ลำน้ำแม่เตี๊ยะไม่ครอบคลุมบริเวณ พื้นที่ทั้งหมด และการปลูกผืนในอดีต ได้ส่งผลให้ทรัพยากรธรรมชาติต่างๆ โดยเฉพาะทรัพยากรน้ำ ในพื้นที่เสื่อมโทรมลง ทำให้คนในพื้นที่บางหมู่บ้านจึงจำเป็นต้องพึ่งพาน้ำจากแหล่งน้ำอื่นๆ และ น้ำฝน เช่น พื้นที่หมู่บ้านห้วยส้มป่อย ที่ถึงแม้ว่าจะมีแหล่งน้ำในพื้นที่ ถึง 3 แหล่ง ได้แก่ ห้วยส้มป่อย ห้วยสาธุโพโก๊ะ และอ่างเก็บน้ำห้วยป่าควาย แต่กลับมีน้ำไม่เพียงพอ โดยปัจจุบันห้วยสาธุโพโก๊ะ ไม่มีน้ำใช้ในการอุปโภคและบริโภคเลย ส่วนห้วยส้มป่อยมีน้ำไม่เพียงพอต่อความต้องการของคนใน ชุมชนและ ถึงแม้จะมีการขุดใช้อ่างเก็บน้ำห้วยป่าควาย ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2528 ก็ยังไม่เพียงพอต่อการ ใช้ทำให้คนในหมู่บ้านต้องยืมน้ำจากลำห้วยมะนาว และใช้ประปาภูเขาที่ต่อท่อจากแอ่งน้ำห้วยป่า ควายที่อยู่เหนือหมู่บ้านมาใช้

นอกจากนี้ภายในพื้นที่ตำบลดอยแก้วบางส่วนยังประสบกับปัญหาการคมนาคมไม่สะดวก เนื่องจากเส้นทางติดต่อระหว่างภายนอกกับตำบลดอยแก้วบางพื้นที่มีความยากลำบาก ในบางช่วงที่เป็นถนนดินลูกรัง โดยเฉพาะในฤดูฝน

9.6 ข้อมูลอื่นๆ

9.6.1 การบริการพื้นฐาน

การคมนาคม

การเดินทางสู่ตำบลดอยแก้ว ใช้ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1009 เชื่อมต่อระหว่างทางหลวง แผ่นดินหมายเลข 1009 แยกที่ว่าการอำเภอจอมทองถนนของหมู่บ้านจะเชื่อมต่อจากถนนของเขต เทศบาลตำบลจอมทอง ลักษณะสภาพถนน ได้รับการพัฒนาให้ใช้ในการคมนาคมโดยสะดวก ประมาณ ร้อยละ 50 ส่วนสภาพถนนของหมู่บ้านในเขตหมู่บ้านขุนแตะ บ้านห้วยขุน บ้านห้วย มะนาว บ้านหินเหล็กไฟ และบ้าน ห้วยส้มป่อย ถนนมีความทุรกันดารมาก ในฤดูฝน ถนนจะเป็น หลุมโคลนทำให้การ ติดต่อระหว่างหมู่บ้านไม่สะดวก และด้วยความที่หมู่บ้านที่อยู่ในเขตพื้นที่สูง และเขตป่าสงวนแห่งชาติการก่อสร้างถนนไม่สามารถทำได้อย่างเต็มที่

การไฟฟ้า

ในเขตเทศบาลตำบลดอยแก้ว หมู่บ้านที่มีการใช้ไฟฟ้าอย่างเต็มที่คือ หมู่ที่ 1,2,6,7 หมู่ที่ 3 มี การใช้ไฟฟ้าอัตราร้อยละ 70 หมู่บ้านที่มีการใช้ไฟฟ้าเป็นบางส่วนซึ่งเป็นไฟฟ้าพลังน้ำและ แสงอาทิตย์คือ หมู่ที่ 4,5,8,9 โดยเมื่อประมาณ ปี พ.ศ. 2532 เจ้าหน้าที่การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคได้สำรวจทำการรังวัดสำหรับติดตั้งเสาไฟฟ้าจากตัวอำเภอจอมทอง สู่หมู่บ้านต่างๆ ในพื้นที่เขตที่สูง และต่อมาหลังจากปี พ.ศ. 2540 ชาวบ้านหมู่บ้านต่างๆได้ร้องขอให้หน่วยงานของรัฐเข้ามาช่วยเหลือ

จัดการติดตั้งระบบไฟฟ้าภายในหมู่บ้านต่างๆ ทางสำนักงานส่งเสริมพัฒนาพลังงานจึงได้เข้ามาช่วยเหลือติดตั้งเครื่องจักรพลังงานน้ำ และพลังงานแสงอาทิตย์ในเวลาต่อมา

แหล่งน้ำ

หมู่บ้านภายในพื้นที่ตำบลดอยแก้วมีแหล่งน้ำที่ใช้อุปโภค บริโภค 2 รูปแบบ ได้แก่

1.) ระบบประปาหมู่บ้านจำนวน 5 แห่ง ประกอบด้วย หมู่ที่ 1 บ้านแม่กลางป่าปู, หมู่ที่ 2 บ้านท่ามณี และแพะใต้, หมู่ที่ 3 บ้านแม่เตี้ยะใน, หมู่ที่ 6 บ้านใหม่แม่เตี้ยะ และ หมู่ที่ 7 บ้านแม่เตี้ยะใต้

2.) ระบบประปาภูเขา 4 แห่ง ประกอบด้วย หมู่ที่ 4 บ้านหินเหล็กไฟ, หมู่ที่ 5 บ้านขุนแตะ, หมู่ที่ 8 บ้านห้วยส้มป่อย และหมู่ที่ 9 บ้านห้วยขนุน

โทรคมนาคม/การสื่อสาร

ตำบลดอยแก้วมีระบบโทรศัพท์ขององค์การโทรศัพท์ โดยแบ่งเป็น ตู้โทรศัพท์สาธารณะจำนวน 10 ตู้ และมีเครือข่ายโทรศัพท์ในหมู่บ้านพื้นที่ราบใน 8 หมู่บ้าน

9.6.2 ยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนาของพื้นที่ต่างๆ

วิสัยทัศน์การพัฒนา

“เทศบาลตำบลดอยแก้ว เป็นชุมชนเข้มแข็งตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ระบบสาธารณูปโภคและบริการสาธารณะครบถ้วน ส่งเสริมการศึกษาและอนุรักษ์วัฒนธรรม ประชาชนมีคุณภาพชีวิตดีและสามารถ อยู่ร่วมกับทรัพยากรธรรมชาติได้อย่างยั่งยืน”

พันธกิจหลักการพัฒนา

1. พัฒนาระบบสาธารณูปโภค โครงสร้างพื้นฐาน และแหล่งน้ำให้เพียงพอกับความต้องการของประชาชนและเกษตรกร
2. ส่งเสริมการพัฒนามาตรฐานทางการศึกษา
3. สนับสนุนการสร้างอาชีพและรายได้ในชุมชน จ่ายเบี้ยยังชีพให้ผู้มีสิทธิได้รับตามหลักเกณฑ์
4. ส่งเสริมกิจกรรมทางศาสนา และการอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมอันดีงามของท้องถิ่น
5. สนับสนุนการให้บริการของหน่วยงานด้านสาธารณสุข ป้องกันโรคติดต่อและโรคระบาดในพื้นที่
6. สร้างความเข้าใจให้กับประชาชนในการอยู่ร่วมกับทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน

ยุทธศาสตร์การพัฒนาและแนวทางการพัฒนา ปี พ.ศ. 2554 – 2556

ยุทธศาสตร์ที่ 1 การพัฒนาทางการศึกษา

1. พัฒนาเด็กวัยเรียน และผู้ด้อยโอกาสในตำบล
2. สนับสนุนงบประมาณสำหรับวัสดุอุปกรณ์และบุคลากรทางการศึกษา

ยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนาด้านสังคมและวัฒนธรรม

1. ส่งเสริมให้ประชาชนมีคุณธรรมจริยธรรมและอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น
2. ส่งเสริมให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี
3. ส่งเสริมพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนองค์กรชุมชนให้มีความเข้มแข็ง

ยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนาด้านการเมืองและบริการ

1. การพัฒนาและปรับปรุงด้านการให้บริการ
2. การพัฒนาศักยภาพการทำงานของบุคลากร

ยุทธศาสตร์ที่ 4 การพัฒนาด้านเศรษฐกิจ

1. ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพ
2. ส่งเสริมให้มีการลงทุนในชุมชนออมทรัพย์และการระดมทุนระบบสหกรณ์

ยุทธศาสตร์ที่ 5 การพัฒนาด้านทรัพยากรธรรมชาติ

1. เสริมสร้างจิตสำนึกของประชากรในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
2. ป้องกันและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติให้คงอยู่อย่างถาวร

ยุทธศาสตร์ที่ 6 การพัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐานและแหล่งน้ำ

1. ก่อสร้าง ปรับปรุง บำรุงรักษาถนน สะพาน รางระบายน้ำ และท่อเหลี่ยม
2. ก่อสร้างปรับปรุงบำรุงรักษาระบบประปาในหมู่บ้าน
3. พัฒนาระบบไฟฟ้าภายในหมู่บ้าน

ยุทธศาสตร์ที่ 7 การพัฒนาอนุรักษ์และพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

1. พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้มีความสวยงามสร้างทัศนียภาพให้สวยงาม
2. พัฒนาระบบการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว
3. ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์